

ಅನಿಕೇತನ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ

ಅಕ್ಟೋಬರ್-ಡಿಸೆಂಬರ್ 2020

ಸಂಚಿಕೆ 117

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಬಿ.ವಿ. ವಸಂತಕುಮಾರ್

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜಿ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨
ದೂರವಾಣಿ : ೦೮೦-೨೨೨೧೧೧೨೩೦ / ೨೨೧೦೬೪೬೦

ಇ-ಮೇಲ್ : sahithya.academy@gmail.com

ವೆಬ್‌ಸೈಟ್ : www.karnatakasahityaacademy.org

ANIKETHANA (A Quarterly journal of kannada Language and Literature) October – December 2020, Edited by : Dr. A.Raghuram, Published by : Kariyappa N, Registrar, Karnataka Sahitya Academy, Kannada Bhavana, J.C.Road, Bengaluru – 560 002

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಬಿ.ವಿ. ವಸಂತಕುಮಾರ್

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ

ಅಕ್ಟೋಬರ್ – ಡಿಸೆಂಬರ್ 2020 ಸಂಚಿಕೆ-117

RNI:KARKAN06156

ISSN	:	2019119382
ಮುದ್ರಣ	:	2021
ಪ್ರತಿಗಳು	:	2000
ಬೆಲೆ	:	ರೂ. 60/-
ಪುಟಗಳು	:	210
ಮುಖಪುಟ	:	ಮಂಜುನಾಥ್

ಬಿಡಿ ಪ್ರತಿ	:	ರೂ.60/-
ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ	:	ರೂ.200/-
ಆಜೀವ ಚಂದಾ	:	ರೂ.1000/-

ಪ್ರಕಾಶಕರು

ಕರಿಯಪ್ಪ ಎನ್, ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಮುದ್ರಕರು

ಏಕಾಕ್ಷರ ಪ್ರಿಂಟರ್

ನಂ.2, 5ನೇ 'ಬಿ' ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ, ಬ್ಯಾಂಕ್ ಆಫ್ ಬರೋಡಾ ರಸ್ತೆ,

ಕಾಮಾಕ್ಷಿಪಾಳ್ಯ, ಬೆಂಗಳೂರು – 560 079

email : ekaksharaprinters@gmail.com

ಪ್ರಧಾನ ಸಂಪಾದಕರ ಮಾತು

ಅನಿಕೇತನ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರ ಪರಿಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಲೇಖಕರ ಸ್ವಂದನೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ ಅವರು ಬೇಗನೆ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದರೂ ಕೋವಿಡ್-೧೯ ರ ಕಾರಣ ಎರಡು ಲಾಕ್‌ಡೌನ್‌ಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಮುದ್ರಣಾಲಯಗಳು ಹಲವು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಮುಚ್ಚಿದ್ದವು. ಆದ ಕಾರಣ ಕೃತಿ ಓದುಗರ ಕೈ ಸೇರುವುದು ವಿಳಂಬವಾಗಿದೆ. ಎಲ್ಲ ಅಡೆತಡೆಗಳ ನಡುವೆಯೂ ಅನಿಕೇತನ ಚಲನೆ ನಿಂತಿಲ್ಲ. ತುಸು ವಿಳಂಬವಾದರೂ ಓದುಗರ ಕೈಗೆ ತಲುಪಿಸಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನವಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ೨೦೨೧ ನೆಯ ಸಾಲಿನ ಸಂಚಿಕೆಗಳೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳ್ಳತೊಡಗಿವೆ. ಮುಂದಿನ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಆಯಾ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಗಮನ ಹರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅನಿಕೇತನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಚಂದಾದಾರರನ್ನೂ ಮಾಡುವ ಅಭಿಯಾನ ಆರಂಭವಾಗಿದೆ. ಆಸಕ್ತರು ಅನಿಕೇತನದ ಚಂದಾದಾರರಾಗಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಂಚಿಕೆಯಲ್ಲಿ ೧೮ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಕೆ.ವಿ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ, ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರ ಕಥೆ, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕ, ಪಿ.ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳ ಭಾಷೆ, ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ, ಅಲಕ್ಷಿತ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು, ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತೆ, ಡಾ. ಸಬಿಹಾ ಅವರ ಕಥೆಗಳು ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳ ಮೇಲೆ ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲುವ ಲೇಖನಗಳು ಇಲ್ಲಿವೆ. ಈ ಲೇಖನಗಳು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಒಂದು ನಿರಂತರತೆಯ ಧಾರೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಲೇಖಕರಿಗೆ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಸಂಚಿಕೆಯ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಗೆಳೆಯ ಡಾ.ಎ. ರಘುರಾಂ, ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಸರಬರಾಜುವರೆಗೆ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಎಲ್ಲರು, ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಎನ್. ಕರಿಯಪ್ಪ, ಸರ್ವಸದಸ್ಯರು, ಸರ್ವ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನೆನೆಯುತ್ತೇನೆ. 'ಅನಿಕೇತನ' ತ್ರೈಮಾಸಿಕ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಓದುಗರ ತಮ್ಮ ಸಲಹೆ, ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು

ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಗೆ ಬರೆದು ತಿಳಿಸಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಆಶಯಗಳಿಗನುಗುಣವಾಗಿ ತರಲೇಬೇಕಾದ ಸುಧಾರಣೆಗಳನ್ನು ತರಲು ಸಿದ್ಧರಿದ್ದೇವೆ. ಅರಿವಿನಿಂದ ಅರಿವಿಗಾಗಿ ಅರಿವಿನೆಡೆಗೆ ಸಾಗೋಣ ನಮಸ್ಕಾರ.

ಡಾ. ಬಿ.ವಿ. ವಸಂತಕುಮಾರ್

ಅಧ್ಯಕ್ಷರು

ಸಂಪಾದಕೀಯ

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೆಳೆಸಲು ಜೀವಮಾನವಿಡೀ ಶ್ರಮಿಸಿದ ಇತಿಹಾಸ ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂತಹ ಹಿರಿಯರ ಆದರ್ಶಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ದಿಸೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಗಳು ನಿರಂತರ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಓದುವ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು ನಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಬಲ್ಲದು, ಮುನ್ನಡೆಸಬಲ್ಲದು ಎಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯನ್ನು ಸದಾ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕಾದುದು ಇಂದಿನ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರ. ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ಮಾಧ್ಯಮದ ಹಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದುಹೋಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರವಹಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಜ್ಞಾನ ಮೀಮಾಂಸೆ, ಕನ್ನಡದ ಓದಿನ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಚಲಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ಶಿಕ್ಷಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಅಂತಹ ಕಿರುದಾರಿಯ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಅದೊಂದು ಮಹಾಮಾರ್ಗವಾಗುವ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಚರಿತ್ರೆ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕನ್ನಡ ಸಂಶೋಧನೆ ಮುಂತಾದ ವಿಚಾರಗಳ ಬಗೆಗಿನ ಅಧ್ಯಯನ, ಅನುಸಂಧಾನ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಬೇಕಿದೆ. ಅಂತಹ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಈ ರೀತಿಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ಸಹಕಾರಿಯಾಗಿವೆ.

'ಅನಿಕೇತನ' ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿರುವ ತ್ರೈಮಾಸಿಕ. ಇದು 117ನೆಯ ಸಂಚಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಭಾಷೆ ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಸುವವರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಕಟ್ಟಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಭಾಷೆಯ ಜೀವಂತಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವೇ. ಇದು ಆಶಾದಾಯಕ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವೇ ಬೆನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿ. ಹೊಸ ತಲೆಮಾರಿನ ಅನೇಕ ಕವಿಗಳು, ಕತೆಗಾರರು, ವಿಮರ್ಶಕರು ಹೊಸ ಅಲೆಯನ್ನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಿರಂತರ ಯಾನ ಹೀಗೆ ಮುಂದುವರಿಸಲು ಇಂತಹ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಚಿಕೆಗಳು ನೆಪಮಾತ್ರ ಕನ್ನಡ ವಿದ್ವತ್ ವಿವೇಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ದಾರಿ ದೊಡ್ಡದು. ಅದು ಮಹಾಮಾರ್ಗವಾಗಿ ಎಂದೂ ಉಳಿಯಬೇಕೆನ್ನುವುದೇ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರ ಕನಸೂ ಕೂಡ. ನಾಡಿನ ಸಾಹಿತ್ಯಾಸಕ್ತರು, ಚಿಂತಕರು ತಮಗೆ ತೋರಿದ ಕೆಲವು ವಿಷಯಗಳ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪುರಸ್ಕಾರ ಪಡೆದ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಲು ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನು

ಕೋರಿದ್ದೆವು, ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಸಂಪಾದಕನಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ನಿರ್ವಹಿಸಲು ಹೇಳಿದ ಆತ್ಮೀಯ ಗೆಲೆಯರೂ ಹಾಗೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರೂ ಆದ ಡಾ. ಬಿ. ವಿ. ವಸಂತಕುಮಾರ್ ಅವರಿಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ರಿಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್ ಆದ ಶ್ರೀ ಕರಿಯಪ್ಪ. ಎನ್. ಅವರಿಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಎಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗಕ್ಕೆ, ನನ್ನ ಮನವಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸಿ 'ಅನಿಕೇತನ' ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಲೇಖನಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಸಹಕರಿಸಿದ ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪುಸ್ತಕ ಬಹುಮಾನ ಬಂದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಿ, ಲೇಖನ ಕಳುಹಿಸಿದ ಲೇಖಕರಿಗೆ, ಅಕ್ಷರ ಜೋಡಣೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಮತಿ ಪ್ರಭಾ. ಜಿ ಅವರಿಗೆ ಹಾಗೂ ಅನಿಕೇತನ ಸಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಎಂದಿನಂತೆ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿತ್ತಾ ಬಂದ ಓದುಗ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ 'ಅನಿಕೇತನ' ಸಂಚಿಕೆಗೆ ಚಂದಾದಾರರಾದ ಹೊಸ ಸದಸ್ಯರಿಗೆ ಧನ್ಯವಾದಗಳು.

ಡಾ. ಎ. ರಘುರಾಂ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,
ಮಹಾರಾಣಿ ಮಹಿಳಾ ಕಲಾ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಕಾಲೇಜು,
ಶೇಷಾದ್ರಿ ರಸ್ತೆ, ಬೆಂಗಳೂರು -560 001

ಪರಿವಿಡಿ

1. ಅನನ್ಯ ಹಾದಿಯ ಪಯಣ : ಕೆ.ವಿ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ
ಡಾ. ಎಚ್.ಎಸ್.ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ
2. ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ
ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಟಿ. ಪೋತೆ
3. ಅಕ್ಷರ, ಪಠ್ಯ ಓದು - ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮಾದರಿಗಳು
ಎಸ್. ನಟರಾಜ ಬೂದಾಳು
4. ಆತ್ಮ ಸಂಗಾತ
ಬಸವರಾಜ ಕೋಡಗುಂಟೆ
5. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ
ಡಾ. ನೆಲ್ಲಿಕಟ್ಟೆ ಎಸ್.ಸಿದ್ದೇಶ್
6. ಪಿ.ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ
ಡಾ. ಜಿ. ರೂಪ
7. ಅವಧೂತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ
ಡಾ. ಕೆ.ಬಿ.ಸರಸ್ವತಿ
8. ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಕಾವ್ಯದ ಜೊತೆ ಒಂದು ಅನುಸಂಧಾನ
ಡಾ. ಶಂಕರಲಿಂಗಯ್ಯ. ಎಂ
9. ಅಲಕ್ಷಿತ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಅನುಭಾವ ಹಾಗೂ ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆ
ಡಾ. ಬಾಳಪ್ಪ. ಎ.ಬಿ
10. ಬಸು ಬೇವಿನಗಿಡದ ಅವರ 'ಓಡಿಹೋದ ಹುಡುಗ' - ಒಂದು ನೋಟ
ಟಿ.ಎಸ್. ನಾಗರಾಜಶೆಟ್ಟಿ, ತಿಪಟೂರು
11. ಎಲ್ಲರಂತಿದ್ದೂ ಎಲ್ಲರಂತಾಗದ ಅವಧೂತ
ಡಾ. ಕರಿಯಪ್ಪ. ಜೆ. ಮಾಳಿಗೆ

12. ದಣಿವರಿಯದ ನಾಯಕ, ಭಾರತದ ಏಕೀಕರಣದ ಶಿಲ್ಪಿ 'ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲ್'
ಡಾ. ಮಾದಪ್ಪ ಜಿ.
13. ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ
ಅಂಜಲಿದೇವಿ ಎಂ.
14. ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಅವರ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು
ಶಭಾನ
15. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ
ಅಮರೇಶ ವಲ್ಕಂದಿನ್ನಿ
16. ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರ ಕಾವ್ಯ
ಡಾ. ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಸಿ.
17. ಮೋಹನ ಕುಂಟಾರರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ವಿವೇಚನೆ
ಡಾ. ಧನಂಜಯ ಕುಂಬ್ಳೆ
18. ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಗಳು
(ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)
ಸತೀಶ ಜಿ.ಸಿ.

ಅನನ್ಯ ಹಾದಿಯ ಪಯಣ : ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ

— ಡಾ. ಎಚ್.ಎಸ್. ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಳಿಯುವ ಕವಿ ಕೆ.ವಿ. ತಿರುಮಲೇಶ್. ಆರು ದಶಕಗಳ ನಿರಂತರ ಕಾವ್ಯ ಕೃಷಿಯೊಂದಿಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಇತರ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಣ್ಯ ಸಾಧನೆಗೈದಿರುವ ತಿರುಮಲೇಶರನ್ನು ನಾವು ಇಡಿಯಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದಂತಿರಲಿ ಬಿಡಿ ಬಿಡಿಯಾಗಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ಚರ್ಚಿಸಿಯೇ ಇಲ್ಲ. “ತಿರುಮಲೇಶರದು ನವ್ಯ ಕವಿಗಳಲ್ಲೇ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ದನಿ, ಬಿ.ಸಿ. ರಾಮಚಂದ್ರಶರ್ಮ, ಎ.ಕೆ. ರಾಮಾನುಜನ್ ಅವರುಗಳ ಕಾವ್ಯದಂತೆಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ದನಿ, ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಿಲ್ಲ” ಇತ್ಯಾದಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಅನೇಕ ವಿಮರ್ಶಕರು ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿದವರಾರೂ ತಿರುಮಲೇಶರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಲಿಲ್ಲ. ವಿಮರ್ಶೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಅನುಸಂಧಾನ, ಚರ್ಚೆ, ಲೇಖನ, ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಾಚೆಯೂ ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಗಟ್ಟಿದನಿ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಬಲ್ಲದು. ಕೆಲವರ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಎಟಿಎಂ ಮೆಷಿನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಡ್ ತೂರಿಸಿದಾಕ್ಷಣ ನಗದು ಬರುವಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಗರಿಗರಿಯಾಗಿ, ಕಂತೆ ಕಂತೆಯಾಗಿ ಬಂದು ಬೀಳುತ್ತವೆ. ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಈ ಕ್ರಮ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈಗ ಫೇಸ್‌ಬುಕ್ ಮುಂತಾದ ಮಾಧ್ಯಮಗಳ ಕಾಲವಾದ್ದರಿಂದ ಓದಿದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರು ಫೇಸ್‌ಬುಕ್, ವಾಟ್‌ಸಾಪ್‌ಗಳಿಂದ ತುಂಬ ದೂರ ಉಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಇವತ್ತು ‘ವಿದ್ಯುನ್ಮಾನ ವಿಮರ್ಶೆ’ಯ ನ್ಯಾಯವೂ ಅವರಿಂದ ದೂರವೇ. ಇಷ್ಟಕ್ಕೂ, ‘ನ್ಯಾಯ ಒದಗಿಸಲು ನಾವು ಯಾರು?’ ‘ನಾವೆಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರು?’ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನೂ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸೂಕ್ತವೇನೋ.

ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ ಕುರಿತಂತೆ ಬಹಳ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೂ ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದುವರೆಯುವುದಾದರೆ, ಈ ಕೆಳಗಿನವು ಮುಖ್ಯವಾದವು:

1) ನವ್ಯ ಕಾಲದ ಮುಖ್ಯ ಕವಿಗಳು ಆರಂಭ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ಏರುಗತಿಯಲ್ಲಿಯೇ

ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವರಾದ್ದರಿಂದ ನವ್ಯ ವಿಮರ್ಶಕರ ಅವಗಣನೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದರು.

2) ಬಂಡಾಯ-ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ಉಚ್ಛ್ರಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶ್ ತಮ್ಮ ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದರಾದರೂ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳುವಳಿಯ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನಿಂದ ಬೇರೆ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಬಂಡಾಯ-ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿ ವಿಮರ್ಶಕರಿಂದಲೂ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾದರು.

3) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಧಾರೆಯಲ್ಲಿ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರು ಜಾಗ ಪಡೆಯದೇ ಹೋದರು.

4) 'ಅಡಿಗರಿಗಿಂತ ತುಂಬ ಭಿನ್ನವಾದ ದನಿ' ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವ ಜಾಣತನ.

ಇಂತಹ ಇನ್ನಷ್ಟು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಬೇಕಾದರೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಉಪಯೋಗವಾಗಲಾರದು. ಕವಿಯೊಬ್ಬನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಲವೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಸತ್ತ್ವವುಳ್ಳ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಿಯಾದರೂ ಒಂದು ಸಾಮಾಜಿಕ ಮನ್ನಣೆ ದೊರೆಯುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯಿಟ್ಟು ಮುಂದುವರೆಯುವುದು ಸೂಕ್ತ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಉತ್ತಮ ಕೃತಿಗಳು ಬರುವ ಮುನ್ನವೇ ಎಚ್.ಎಸ್.ವೆಂಕಟೇಶಮೂರ್ತಿ, ಶಾಂತಿನಾಥ ದೇಸಾಯಿ, ಎಸ್.ಆರ್.ವಿಜಯಶಂಕರ, ಡಾ.ಸಂತೋಷ ಚೊಕ್ಕಾಡಿ ಮುಂತಾದವರು ತಮ್ಮ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಪಿ.ಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪಮಟ್ಟಿಗೆ ಚರ್ಚೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯು 1999ರಲ್ಲಿ ಕಾಸರಗೋಡಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನದ ವಿಚಾರಗೋಷ್ಠಿ ಏರ್ಪಡಿಸಿ, 'ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ ಸಾಹಿತ್ಯ' ಎಂಬ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಹೊರತಂದಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಓ.ಎಲ್.ನಾಗಭೂಷಣಸ್ವಾಮಿ, ಸಣ್ಣಕತೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ-ದೇಶ ಕುಲಕರ್ಣಿ, ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು-ಬಿ.ಜನಾರ್ದನ ಭಟ್, ವಿಮರ್ಶಾ ಬರಹಗಳನ್ನು ಕುರಿತು-ಡಾ.ಎಂ.ಜಿ.ಹೆಗಡೆಯವರು ಬರೆದ ಲೇಖನಗಳಿವೆ. ಎಚ್.ಎಸ್.ರಾಘವೇಂದ್ರರಾಯರು, ಸಿ.ಎನ್.ರಾಮಚಂದ್ರನ್ ಅವರ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಲ್ಲೆವು. ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಪುರಸ್ಕಾರ ದೊರೆತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎಸ್.ಆರ್.ವಿಜಯಶಂಕರ್ ಅವರು ಹೊರತಂದಿರುವ ಮಾನೋಗ್ರಾಫ್ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ ಒಟ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಉಪಯುಕ್ತ ಒಳನೋಟಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣ

ಕೃತಿ. ಯು.ಮಹೇಶ್ವರಿಯವರು ರಚಿಸಿರುವ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಕಿರುಹೊತ್ತಿಗೆಯೊಂದನ್ನು ಕಾಂತಾವರ ಕನ್ನಡ ಸಂಘ ಹೊರತಂದಿದೆ. ಶ್ರೀ ವಸಂತ ಬನ್ನಾಡಿಯವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ 'ಶಬ್ದಗಣ' ಎಂಬ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಜಿ.ರಾಜಶೇಖರ್ ಹಾಗೂ ಫಣಿರಾಜ್ ಅವರು ತಿರುಮಲೇಶರೊಂದಿಗೆ ನಡೆಸಿರುವ ಸುದೀರ್ಘ ಸಂದರ್ಶನವಿದೆ. ಶ್ರೀ ಧನರಾಜ ತುಡುಮೆಯವರು ತಿರುಮಲೇಶರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಪಿಎಚ್.ಡಿ. ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯಾಸಕ್ತರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯಲು ಈ ವಿವರಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಒದಗಿಸಬೇಕೆನಿಸಿತು.

-2-

ಕವಿತೆ, ಮಕ್ಕಳ ಕವಿತೆ, ನಾಟಕ, ಸಣ್ಣಕಥೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಭಾಷಾಂತರ, ಅಂಕಣ ಬರಹ, ವಿಚಾರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮುಂತಾದ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ನಲವತ್ತೂರು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶ್ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಐದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕೃತಿಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖವಾಡಗಳು, ವತಾರ, ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ, ಮುಖಾಮುಖಿ, ಅವಧ, ಪಾಪಿಯೂ, ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯ, ಅರಬ್ಬಿ, ಆಡುಕನ್ನಡ, ಹಾಡು ಕನ್ನಡ, ಮಾತಾಡು ಕನ್ನಡವೇ ಎಂಬ ಒಂಬತ್ತು ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳೂ ಏನೇನ್ ತುಂಬಿ ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಕವಿತಾ ಸಂಕಲನ, ಟೈಬೀರಿಯಸ್ ಮತ್ತು ಕಲಿಗುಲ ಎಂಬೆರಡು ನಾಟಕಗಳೂ, ನಾಯಕ ಮತ್ತು ಇತರರು, ಜಾಗುವಾ ಮತ್ತು ಇತರ ಕತೆಗಳು, ಕಳ್ಳಿಗಡದ ಹೂ, ಕೆಲವು ಕಥಾನಕಗಳು ಎಂಬ ಸಣ್ಣ ಕಥಾ ಸಂಕಲನಗಳು, ತರಂಗಾಂತರ, ಮುಸುಗು ಎಂಬ ಕಿರು ಕಾದಂಬರಿಗಳೂ, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮತ್ತು ಪರಂಪರೆಗಳು, ಸಮ್ಮುಖಿ, ಅಸ್ತಿತ್ವವಾದ, ಕಾವ್ಯಕಾರಣ, ಉಲ್ಲೇಖಿ, ಆಳ-ನಿರಾಳ, ಇನ್ನಷ್ಟು ಕನ್ನಡ, ಸಮೃದ್ಧ ಕನ್ನಡ, ವಾಗರ್ಥ ವಿಲಾಸ ಮುಂತಾದ ವಿಮರ್ಶೆ ಲೇಖನಗಳ ಸಂಕಲನಗಳೂ ಸೇರಿವೆ. ಇವಿಷ್ಟು ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಬರಹಗಳು.

ಇವುಗಳೊಂದಿಗೆ ಆಚೆಬದಿ (ಮೂಲ:ಆಲ್ಫ್ರೆಡ್ ಕುಬಿನ್), ಮೌಲ್ವ ಲೌರಿಡ್ಸ್ ಬ್ರಿಗ್ಗನ್ ಟಿಪ್ಪಣಿ ಪುಸ್ತಕ (ಮೂ.:ರಿಲ್ಕೆ), ಕಲಾಚೇತನ (ರಾಬರ್ಟ್ ಹೆನ್ರಿ), ಪೂರ್ವಯಾನ (ಮೂಲ:ಸಿರ್ವಾಲ್), ಬುದ್ಧಿ ಭ್ರಮಣೆ (ಮೂಲ:ಬರ್ನಾರ್ಡ್ ಹಾರ್ಟ್), ಗಂಟೆಗೋಪುರ (ಹಮತನ್ ಮೆಲ್ವಿಲ್) ಡಾನ್ ಕ್ವಿಕ್ಸಾಟನ ಸಾಹಸಗಳು, ಜ್ಞಾನ, ವಿಜ್ಞಾನ, ತತ್ವಜ್ಞಾನ (ವಿವಿಧ ಲೇಖಕರು) ಎಂಬ ಭಾಷಾಂತರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಏಳು ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ಸಾಗರದ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಕಾಶನವೂ, ಹತ್ತೊಂಬತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಅಭಿನವ ಪ್ರಕಾಶನವೂ ಹೊರತಂದಿದೆ. ನೆಲಮನೆ ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಪ್ತ ಬುಕುಹೌಸ್, ಕಲ್ಯಾಣಿ

ಪ್ರಕಾಶನ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ, ಕುವೆಂಪು ಭಾಷಾ ಭಾರತಿ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಹೊರತಂದಿವೆ. ನವದೆಹಲಿ ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದಿನ ಪ್ರಕಾಶನಗಳು ಇವರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿವೆ.

-3-

ವಿವಿಧ ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶ್ ಕವಿಯೆಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು. 'ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಬದುಕಿನ ಸಾಮಾನ್ಯತೆಯ ಆರಾಧಕ' ಎಂಬುದಾಗಿ ಗುರುತಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರು ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲರೂ, ಭಾವುಕತೆ ಮತ್ತು ರಮ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೊರತಲ್ಲ ಎಂಬ ವಾಸ್ತವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಬದುಕನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸುವ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯಶಿಲ್ಪ, ಭಾಷೆ, ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ತಿರುಮಲೇಶರದು ಹೊಸಮಾರ್ಗದ ನಡೆ. ನವ್ಯಕವಿಗಳ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ದಾಟುವ ಶೋಧನೆಯ ಜಾಡೊಂದನ್ನು ತೋರಿದವರು. "ಬೆತ್ತಲಾಗದೆ ಬಯಲು ಸಿಕ್ಕದಿಲ್ಲಿ" ಎಂಬ ಅಡಿಗರ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು, ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವನ್ನು ಬಹಳ ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ, ತಮ್ಮೆಲ್ಲ ವಿನೋದ, ತುಂಟತನಗಳ ಜೊತೆ ಕೆಣಕುವ ತಿರುಮಲೇಶರು ತಮ್ಮ 'ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯನೂ ಮೈತ್ರೇಯಿಯೂ' ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದ ಬಗೆ ಹೀಗಿದೆ.

“ಸೀರೆ ರವಿಕೆ ಬಿಚ್ಚಿದಳು
 ಲಂಗ ಒದ್ದು ಜಾಡಿಸಿದಳು
 “ನೋಡಿದಿರಾ!” ಎಂದಳು ಮೈತ್ರೇಯಿ:
 “ಸೀರೆಯೆಂದರಹಂಕಾರ
 ರವಿಕೆ ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆ
 ಬಾಡಿಯೆಂದರೆ ಕಿಲಾಡಿ
 ಲಂಗ ಆಶಾಭಂಗ-ಇನ್ನು
 ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರು ಸಾಚಾ
 ಆಗಬೇಕೆಂದರೆ ಇದೋ!” ಎಂದು ಕಿತ್ತೆಳೆದಳು ಕಾಚ.

ಇದನ್ನು ನಾನು ಎಂ.ಎ. ಓದುವಾಗ ವಿಮರ್ಶೆಯ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಮುಷಿಪಟ್ಟಿದ್ದು ನೆನಪಾಗುತ್ತಿದೆ. ತಿರುಮಲೇಶರೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಾರದಾದರೂ ನಮ್ಮ ಎಚ್.ಎಂ.ಚೆನ್ನಯ್ಯ ಮತ್ತು ಎಚ್.ಎಸ್.ಬಿಳಿಗಿರಿಯವರು ಇದೇ ಬಗೆಯ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಆಗ ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರು ಅಡಿಗರಂಥ ಮೇಜರ್ ಕವಿಗಳ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಾವು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡೆನೆಂಬ ದಿಟ್ಟತನ

ತೋರುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ರೂಢಿಗತಜಾಡಿನಿಂದ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ನವ್ಯಕವಿಗಳಲ್ಲೊಬ್ಬರಾದ ಸುಮತೀಂದ್ರನಾಡಿಗರು 'ಸಂಕ್ರಮಣ'ಕ್ಕೆ ಬರೆದ ಲೇಖನವೊಂದರಲ್ಲಿ "ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ಬಂಡಿಯ ಗಾಲಿಯು ರೂಢಿಯ ಕೊರಕಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಹತ್ತಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರ ಪಾತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೆನೆಯುವುದು ಸೂಕ್ತವಾದೀತು.

“ಮುಖವಾಡಗಳು” 1968ರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ತಿರುಮಲೇಶರ ಮೊತ್ತಮೊದಲ ಕವನ ಸಂಕಲನ. ನವ್ಯಕಾವ್ಯ ಮಾರ್ಗಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಎಂ.ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಅಡಿಗರು ಈ ಕೃತಿಗೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಬರೆಯುತ್ತಾ ಆಡಿರುವ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳು ಹೀಗಿವೆ. “ಈ ಕವಿ ನಿಜವಾದ ಕವಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲರು. ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂವೇದನೆಯುಳ್ಳವರು. ಈ ಸಂಕಲನದುದ್ದಕ್ಕೂ ಸೋಜಿಗಬಡಿಸುವಂಥ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಒಂದಾದ ಮೇಲೊಂದರಂತೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ವಸ್ತು ಪ್ರಪಂಚದ ಇದಿರು ಕವಿ ಹೃದಯ ಸ್ಪಂದಿಸುವುದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಹೊರಜಗತ್ತಿನ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ಹೇಗೋ ಹಾಗೆಯೇ ಕಾವ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಪಂಚದಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ನುಗ್ಗಿಬಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದ ಮಾತಿಗೆ-ಕೆಲವು ಸಲ ಅದನ್ನು ಮರೆಸಿಯೂ ಕೂಡ-ರಂಗುರಂಗಿನ ವರ್ಣವೈವಿಧ್ಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳ ಜೊತೆಗೇ ಏಕತಾರಿಯ ಮಿಡಿತದಂತೆ ಪದ್ಯದಿಂದ ಪದ್ಯಕ್ಕೆ ಹರಿಹಾಯುವ ಛಂದೋಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವುದು ಕುತೂಹಲಭರಿತವಾದ, ಅನುಭವಾನ್ವೇಷಿಯಾದ, ತುಂಬಾ ಪ್ರಬುದ್ಧದಂತೆ ಕಂಡರೂ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮುಗ್ಧವಾದ, ಚಂಚಲವಾದ ಹಲವನ್ನು ಒಂದೇ ಸಲ ಹಿಡಿದುಹಾಕಲು ಬಯಸಿ, ಒಂದೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಚಡಪಡಿಸುವ ಚೇತನ.” ಅಡಿಗರ ಈ ಪ್ರಶಂಸೆ ಮತ್ತು ಶಿಫಾರಸ್ಸು ತುಂಬ ಅಪರೂಪದ್ದು. ಪ್ರತಿಮಾ ವಿಧಾನವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಜೀವಾಳದ ಉಸಿರಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಡಿಗರಿಂದ ತಿರುಮಲೇಶರು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಪ್ರತಿಮೆ-ರೂಪಕಗಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುಗೆ ದೊರೆತಿರುವುದೇನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯೇ? ಅದೂ ಮೊದಲ ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಗಳಿಗೆ!

ಈ ಸಂಕಲನದ 'ಕೇರಳ' ಎಂಬ ಬಹುಮುಖ್ಯವಾದ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ತಿರುಮಲೇಶರೇ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ನೋಡಿ :

“ನನ್ನ ಹಾಡೇ ಬೇರೆ

ತಾಳ ಲಯ ವ್ಯಾಕರಣ ಸಿಂಹ್ಯಾಕ್ಷು ಎಲ್ಲ

ಒಡೆದು

ನೋವು ನಗೆ ಜುಗುಪ್ಸೆ ವ್ಯಂಗ್ಯ

ತಿಳಿದ ತಿಳಿಯದ ಸುಪ್ತ ಜಾಗೃತ ಭಾವಗಳ

ಆಕ್ರೋಶಾಟಿಕ್

ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕು

ಹೇಗೆಂಬುದು ಅಸ್ಪಷ್ಟ

ಅತ್ಯಪ್ತಿಯ ಉಗ್ಗು

ಕಳಚಿ ಬೀಳುವ ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಗಳಿಗೆ ಜೋತು

ನನ್ನ ಪ್ಯಾಟರ್ನ್ ಕಂಡು ಹುಡುಕುವ

ಪ್ರಯತ್ನ ಇದು

ಈ ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯ ಅಕ್ಷಯ ಜಿಡ್ಡುದಾರ ಮೈಬಿಗಿದು

ಅನುಭವವಾಗಿ, ಅದು ನಾನಾಗಿ

ನಾನೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಾದಾಗ

ಆದೇನು ನಾನೇ ನನ್ನ ಕಾವ್ಯ” (ಕೇರಳ)

ಕಾವ್ಯದ ಮಾರುಕಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಪ್ಯಾಟರ್ನ್‌ಗಳಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲ ತಿರುಮಲೇಶರಿಗೆ, ಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯ ಉತ್ತಮಾಂಶಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯವಿರುವ ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಗಳು 'ಮೈ ಬಿಗಿದ ಜಿಡ್ಡುದಾರ'ದ ಅನುಭವ ನೀಡಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಹಳೆಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ರಚಿಸುವಾಗ ಮಾತು ಸರಾಗವಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿದೆ ಉಗ್ಗಿದಂತೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಹೊಸತನದ ಚಡಪಡಿಕೆಯಿಂದ ಕವಿ ಅತ್ಯಪ್ತಿಗೊಂಡಿರುವರು. ಕಾವ್ಯಮಯತೆಯ ಕೆಸರಿನಿಂದ ಕಾಲನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತಮ್ಮದೇ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೇ ಹೇಳುವ 'ಕಿಸುಬಾಯಿ'ಯಾಗುವುದು ಕವಿಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ!

“ನನ್ನ ಹೊರಗಿನ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ

ಹೆರರ ಮುಖವಾಡಗಳ ನೆರಳು

ನನ್ನೊಳಗಿನ ಜೀವಿತದಲ್ಲಿ

ನನ್ನದೇ ಮುಖವಾಡಗಳ ನೆರಳು” (ಮುಖವಾಡಗಳು)

ಒಳ ಹೊರಗನ್ನೂ ಮುಖವಾಡಗಳೇ ಆಕ್ರಮಿಸಿವೆ. 'ಸಮರ್ಥನೆ : ಗಂಡ'

ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲೂ

“ತಿಂದದ್ದೆ ತಿಂದು

ಜಗಿದದ್ದೆ ಜಗಿದು

ಬರುತಿದೆ ನನಗೆ ವಾಕರಿಕೆ” ಎಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಕೆಸರು, ಸರ್ಕಸ್ಸು, ಮುಖಗಳು ಮುಂತಾದ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲೂ ಈ ಬಗೆಯ ಭಾವಗಳು ಅನುರಣಿಸುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸಹುಟ್ಟನ್ನು ಜೋಡಿಸುವ ಇಂಥ ನಿರಾಕರಣೆ ಸ್ವಾಗತಾರ್ಹವೇ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಇಪ್ಪತ್ತು ಕವಿತೆಗಳೂ ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೊಸ ಅನ್ವೇಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅಡಿಗರೇ ಮುಂದುವರೆದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ “ಯಾವೊಂದು ಪದ್ಯವೇ ಆಗಲಿ ತಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಪಡಿಮೂಡಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ತನಗೆ ತಕ್ಕ ವಸ್ತು ಸಿಕ್ಕಿದೆ, ಪ್ರತಿ ಕವನವೂ ಖಂಡಖಂಡವಾಗಿದೆ. ಸಾಮಗ್ರಿ ಎಲ್ಲ ಇದ್ದೂ ಕಾರ್ಯವಾಗಲು ಬೇಕಾದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಕ್ಷಣ. ಈ ಕವಿಗೆ ಇನ್ನೂ ದೊರೆತಿಲ್ಲ ಎಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.” ಹೊಸತನದ ಚಡಪಡಿಕೆ “ನನ್ನದೆನ್ನುವ ಪನ್ನತಿಕೆ ಬರುವನಕ, ನನ್ನ ಬಾಳಿದು ನರಕ” ಎಂಬ ಸ್ವತಃ ಅಡಿಗರ ಚಡಪಡಿಕೆಯ ಮುಂದುವರಿಕೆಯಾಗಿ, ಆ ಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯೊಂದರ ಮುಂದಿನ ವಾರಸುದಾರರಾಗಿ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರು ತಮ್ಮ ಚೊಚ್ಚಲ ಸಂಕಲನದ ಮೂಲಕ ಅವತರಿಸಿದ್ದು ಈಗ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಡಿಗರು ಬೆರಳುಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿರುವ ಲೋಪಗಳೆಂಬ ಹರ್ಡಲ್‌ಗಳನ್ನು ಜಗಿದು ಗಮ್ಯವನ್ನು ಈ ಕವಿ ತಲುಪಿದ್ದಾರೆ. ‘ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆ’, ‘ಕಾವ್ಯಪ್ರಯೋಗ’ ಎಂಬ ಕ್ಲಿಷೆಯ ಮಾತುಗಳಿಗಿಂತ ‘ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಮನೋಭಾವ’ ಎಂಬ ಅರ್ಥದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಸೂಕ್ತ ಎಂದು ಎಸ್.ಆರ್.ವಿಜಯಶಂಕರ್ ಅವರು ಸಲಹೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

1969ರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂದ ‘ವಠಾರ’ ಎಂಬ ಪುಟ್ಟ ಕವನ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ಭಿನ್ನದಾರಿಯ ಪಯಣದ ಸೂಚನೆಗಳನ್ನು ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಸಂಕಲನದ ‘ಕೀರ್ತನೆ’, ‘ಕೂ.ಮಂ.ಭಟ್ಟರ ಕಾವ್ಯವಿಳಾಸ’, ‘ದುಂಡುಚಿ’ ಮೊದಲಾದ ಕವನಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕೀರ್ತನೆ:

“ಯನ್ನ ತಲೆಯನ್ನ ಸೋರೆ ಮಾಡಿ
ಯನ್ನ ನರಗಳ ತಂತಿ ಮಾಡಿ
ನಿನ್ನ ಸ್ವರವನ್ನು ಯನ್ನಿಂದ ಧ್ವನಿಸಿ
ಗೊಂಬೆಯಾಟವಯ್ಯ ಎಂದು ಕುಣಿಸಿ

ಮಣಿಸಿ ದಣಿಸಿ
ದಾಸರದಾಸ ಚಪ್ಪಾಸಿ ಮಾಡ್ಕೋ
ತಲೆ ಮೇಲೆ ಕೂತ್ಕೊ”

ದುಂಡುಚಿ :

“ಪಂಡಿತರೇ ವಿವಿಧ ಕಳಾಮಂಡಿತರೇ
ಇದು ನೀವು ಕೇಳತಕ್ಕ ಕೃತಿಯಲ್ಲ
ಇದು ಬೀದಿವರೆ ಬೀರನಕತೆ ಒಂಟಿ ವ್ಯಥೆ
ಮುಚ್ಚಿ ಕಿವಿ ಇದು ಬೇರೆಯೇ ಕತೆ ಬರೆಸಿದ್ದಲ್ಲ
ಬೇಕೆಂದೇ ಹೇಳಿದ್ದು ಸರಸ್ವತಿ
ಅವಳ ಸಂಗತಿ ಬೇರೆ”

ವಿಡಂಬನೆ, ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಮೂಲಕ ಪರಂಪರೆಯ ಹಳತನ್ನು, ಹಳಸಲನ್ನು ಬಲವಾಗಿ
ನಿರಾಕರಿಸುವ ತಿರುಮಲೇಶರು ‘ಕೇಳು ಜನಮೇಜಯನೆ’ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಂದು
ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ :

“ಶನಿಯಂತೆ ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದವನೆ
ನನ್ನ ಮಗನೇ ಜನಮೇಜಯನೆ
ಕೇಳು:
ನನ್ನ ನೆರಳಾಗಬೇಡ
ಬೆಳಕಾಗುವುದೂ ಬೇಡ
ನನ್ನ ಧ್ವನಿಯಾಗಬೇಡ
ಪರಾಕು ಕೂಗಬೇಡ
ಮೂರು ಕಾಸಿನವನೆ
ನನ್ನ ಮುಖಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಯಾಗದಿರಯ್ಯ”

ಎಂದು ಬೈಯ್ದು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮೇಲಿನ ಉದಾಹರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ವಚನಕಾರರು-
ಕೀರ್ತನಕಾರರು, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಂಡಿತರಾದ ಕೂಪ ಮಂಡೂಕಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜಾಡಿಸುತ್ತ
ಕಾವ್ಯ ಬರೆದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುವ ತನ್ನತನದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕಾವು ಬಿಸಿ
ಕಳೆದುಕೊಂಡಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಮುಖ್ಯ. ಇಲ್ಲಿನ ಅನೇಕ ಕವನಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಲಯ,
ಹೊಸ ಭಾಷೆ, ಹೊಸ ವಸ್ತು ಮೈದೋರಿವೆ. ಕಾವ್ಯಾನುಭವವೊಂದು ವ್ಯಂಗ್ಯದ ಭಿನ್ನವಾದ
ದಾಟಿಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾದ ಭಾಷಾರೂಪದಲ್ಲಿ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ.

‘ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ’ 1971ರಲ್ಲಿ ಹೊರಬಂತು. ಮೊದಲೆರಡು ಸಂಕಲನಕ್ಕೂ ಈ ಮೂರನೆಯ ಸಂಕಲನಕ್ಕೂ ನಡುವಿನ ಅಂತರ (1968-1971) ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಹೊಸತನದ ಕವಿಯ ತುಡಿತ ಇಲ್ಲಿಯೂ ದಟ್ಟವಾಗಿಯೇ ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿದೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ‘ಅಡಿಗೋತ್ತರ ಕವಿ’ಯೆಂದು ಘೋಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಿರುಮಲೇಶರು ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುವುದೇ ಅಡಿಗೋತ್ತರರ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮ ಮತ್ತು ವಿಡಂಬನೆ ಬಿಟ್ಟರೆ ನವ್ಯಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೇನೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬ ವಿಮರ್ಶಕರ ಆಪಾದನೆಯನ್ನು ಬಿಚ್ಚು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತಿರುಮಲೇಶರ ಪದ್ಯಗಳು ಹೊಸ ಸೀಮೆಯನ್ನು ಅರಸುತ್ತಿರುವುದರ ಕುರುಹಾಗಿ ಈ ಸಂಕಲನದ ಹದಿನೇಳು ಪದ್ಯಗಳು ಇವೆ.

ಮೊದಲನೆಯ ಕವಿತೆಯಾದ ‘ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ’ದ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದಾಕ್ಷಣ ಉತ್ತರ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸ್ವರ್ಗಾರೋಹಣದ ಕಥೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರಬಹುದು. ತಿರುಮಲೇಶರಿಗೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಬೃಹತ್ತಾದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಉಪಸಂಹಾರವಾಗಿರುವ ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ ಪರ್ವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆಯ ತತ್ತ್ವದರ್ಶನದ ಸೆಲೆ ಕಂಡಿದೆ. ಉತ್ತರ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಾನಂತರ ಗೆಲುವಿನ ಹಿಂದೆ ಸುಳಿವು ಬ್ರಹ್ಮನಿರಸನ, ವೈರಾಗ್ಯ, ಪಾಪಭೀತಿ, ಅನಾಥಪ್ರಜ್ಞೆ, ಒಂಟಿತನ, ಸ್ವಂತ ಗುರುತಿಗಾಗಿ ಸ್ವಂತ ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆಸುವ ನಿರಂತರ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಳನ್ನೇ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ. ಪಿಕಾಸೋ, ಡಾಂಟೆ, ಅಡಿಗ, ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಕವಿಗಳ ದನಿಯನ್ನೂ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಆಕರಗಳಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನುಭವ ಸಾಂದ್ರತೆಯು ಪದ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಕವಿ ಮಹತ್ತ್ವ ನೀಡುವುದು ಗಮನಾರ್ಹ.

‘ಮುದುಕ’, ‘ಕೇರಳದ ಹುಡುಗಿಯರು’, ‘ದ್ವಾರಕೆ ಮುಳುಗಿದಾಗ’, ‘ಉದ್ಯೋಗ ಪರ್ವ’, ‘ಮಹಾನಗರ’, ‘ಹೊಸದೇವರ ಬರವಿಗಾಗಿ’ ಮುಂತಾದವು ಕೂಡ ‘ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ’ದ ಮೂಲಕ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯದ ತಿರುವನ್ನು ಸೂಚಿಸುವ ಮಹತ್ತ್ವದ ರಚನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನವು ಅಡಿಗರ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳ ಯಕ್ಷಗಾನ ಲಯದಂತೆ ಆರಂಭವಾದರೂ ಇದು ತಲುಪುವ ನೆಲೆ ಅಡಿಗರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ತಿರುಮಲೇಶರ ಹುಡುಕಾಟ ಕೂಡ ಬೇರೆ ನೆಲೆಯದು. ನಮ್ಮ ಬೇರುಗಳಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಕಾತರ ತಿರುಮಲೇಶರ ತಾತ್ವಿಕ ನಿಲುವಿಗೆ ಅಡಿಪಾಯವಾದಂತಿದೆ. ನಾಗರೀಕ ಗದ್ಯದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ವಾಕ್ಯಚಿಹ್ನೆಗಳ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಹರಿವ ಮಾತಿನ ಪ್ರವಾಹದಂತೆ ಗೋಚರಿಸುವುದು ತಿರುಮಲೇಶರ

ಕಾವ್ಯದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷ ಗುಣ. ಆಡುಮಾತಿನ ಲಯಕ್ಕೆ ತುಂಬ ಹತ್ತಿರವಾದುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅಡಿಗರ ಕಾವ್ಯಭಾಷೆಯಂತೆ ಒಂದು ತಾರ್ಕಿಕ ಸಂಯೋಜನೆಯನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶರಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. 'ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ' ಸಂಕಲನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರು "ಅನುಭವಗಳೇ ಕಾವ್ಯವಲ್ಲ" ಎಂದಿರುವುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡೇ ಇಲ್ಲಿನ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಓದಬೇಕು.

ಮುಖವಾಡಗಳಿಗೆ ಅಡಿಗರು ಬರೆದಿರುವ ಮುನ್ನುಡಿಯನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದಂತೆಯೇ ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಯು.ಆರ್.ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ಬರೆದಿರುವ ಬೆನ್ನುಡಿಯನ್ನೂ ಗಮನಿಸುವುದು ಮುಖ್ಯ. "ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅತ್ಯಂತ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಓದಬೇಕಾದ ಲೇಖಕ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶ್. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಹೊಸ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರುವವರು. ನಮಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಈಚೆಗೆ ಬೇಜಾರಾಗುತ್ತಿರುವ ಐರನಿಯ ಧಾಟಿ ಇಲ್ಲದೆ ಕಳಕಳಿಯಿದ್ದೂ ವಾಚಾಳಿಯಾಗದೆ, ಇಡೀ ಮನುಷ್ಯನ ಮಾತಾಗಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಾ ನಮ್ಮನ್ನು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಕುಲಲೋಕದಲ್ಲಿ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೇನು ಬಿರಿಯುತ್ತದೆ ಅನ್ನಿಸಿ ಬಿರಿಯದೆ, ಇನ್ನೇನು ಹರಿಯುತ್ತದೆ ಅನ್ನಿಸಿ ಹರಿಯದೆ, ಎಲ್ಲೂ ಹರಟೆಯಾಗದೆ, ಶಕ್ತಿಪೂರ್ಣ ಸಂಯಮದಿಂದ, ತೋರಿಕೆ ಪೋಸುಗಳಿಲ್ಲದ ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ತಿರುಮಲೇಶ್ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾರೆ" ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾ ಅನಂತಮೂರ್ತಿಯವರು ನವ್ಯಕಾವ್ಯದ ವ್ಯಂಗ್ಯದಾಟಿಯು ತನ್ನ ಮೊನೆಚನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಹೊಸ ಮಾತನ್ನು ಆಡುತ್ತಿರುವ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ ಮಹತ್ತ್ವವನ್ನು ಬಹಳ ಮುತವರ್ಜಿಯಿಂದ ಕಾಣಿಸಿದ್ದು ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯಯಾನದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಮಜಲಿನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದೆ. ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸತನದ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನನ್ನು ತಾನೇ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡ 'ಸ್ವಯಂಭೂ' ಆಗಿ ತಿರುಮಲೇಶರು ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾರೆ.

'ಮುಖಾಮುಖಿ' ತಿರುಮಲೇಶರ ಮಹತ್ತ್ವದ ಸಂಕಲನ. ನವ್ಯಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಾವು ಬೇರೆಯಾಗಿರುವ ಸ್ಪಷ್ಟ ನಿದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಸುವ ಐವತ್ತೇಳು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಸಂಕಲನವಿದು. 'ಒಂದು ಪೇಟೆ' ಎಂಬ ಭಾಗ-1 ರಲ್ಲಿ ಹದಿನಾರು ಕವಿತೆಗಳಿವೆ. ಒಂದು ಪೇಟೆಯೆಂದರೆ, ಹೊಸಬರು, ಈ ಪೇಟೆಗೊಂದು ಒಳಚರಂಡಿ, ಹಳೆ ಮಾರ್ಗಗಳು, ಕಿಟ್ಟುಣ್ಣಿ ಸರ್ಕಸ್ಸು, ಕಲಾಯಿಯವರು, ಪೋಸ್ಟಾಪೀಸು, ತಾಲೂಕಾಪೀಸು, ಕಾಪಿ ಹಿತ್ತಿಲ ಮನೆ, ಒಂದು ಆಲದ ಮರ, ಅವರವರ ಚೌಳಿ ಮುಂತಾದ ಕವಿತೆಗಳು ವಸ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ, ಭಿನ್ನವಾದ ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯನ್ನೂ ಮೈವೆತ್ತುಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗುಣಪಡೆದಿವೆ. ಹಿಂದೆ ನಾವು ಇವರ 'ಮಹಾಪ್ರಸ್ಥಾನ'ದ ರಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಅನುಭವ ಉದ್ದೇಶಿತ ಚಕ್ರದೊಳಗೆ ಸುತ್ತುತ್ತಾ

ತೀವ್ರವಾದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದೆವು. ಈ 'ಮುಖಾಮುಖಿ' ಸಂಕಲನದ ವಸ್ತುವಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಸ್ತೃತಗೊಂಡ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಭಾಷೆ ಕೂಡ ವಸ್ತುವಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಡಿಲವಾಗಿಯೂ ಸರಾಗವಾಗಿಯೂ ಹರಿಯುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆಂತರಿಕ ಸಂರಚನೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಲೆ ಕುಸಿಯುತ್ತದೆಂಬ ತಿರುಮಲೇಶರ ಮಾತನ್ನು 'ಮುಖಾಮುಖಿ'ಯ ಅನೇಕ ಪದ್ಯಗಳು ನೆನಪಿಸುತ್ತವೆ.

ಈ ಮಾತನ್ನು 'ಒಂದು ಪಟ್ಟಣ' ಎಂಬ ಎರಡನೇ ಭಾಗದ ಹತ್ತು ಕವಿತೆಗಳಿಗೂ, 'ಮತ್ತು ಇತರ ಸಂಗತಿ'ಗಳೆಂಬ ಮೂರನೇ ಭಾಗದ ಮೂವತ್ತು ಕವಿತೆಗಳಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅಸಂಗತವೆನ್ನಿಸುವ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಅದರೊಳಗೆ ಸುಸಂಗತವಾದ ಸತ್ವವೊಂದನ್ನು ಅರಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಚಿಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯೊಂದನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡು ಕವಿತೆಯಾಗಿ ಅದನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಾಗ ಐರನಿಯ ಬದಲು ವಿಷಾದದ ಮುಖೇನ ಕಾಣಿಸುವ ದರ್ಶನ ಕೂಡ ಹಿರಿದನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡ ಪರಿಣತಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ಓದುಗರನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡು ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸುವ ಗುಣ ತುಂಬ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಸಂಗತಿಯೆಂಬಂತೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಲೇ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲೊಂದು ಅನಿರೀಕ್ಷಿತ ತಿರುವನ್ನು ತಂದು, ಮುಂದಿನದ್ದನ್ನು ಓದುಗ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆಂದು ಇದು ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಚಮತ್ಕಾರವಲ್ಲ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯದ ಶಕ್ತಿಯೇ ಕವಿತೆಯ ಅಂತ್ಯ ಕೂಡ ಹೊಸ ಕವಿತೆಯೊಂದರ ಮುನ್ನುಡಿಯಂತಿರುವುದು. ಈ ಸಂಕಲನದ 'ಪೆಂಟಯ್ಯನ ಅಂಗಿ' ಎಂಬ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಬಹುದು.

“ಇದ್ದಿಲಂಗಡಿ ಕೆಲಸದ ಪೆಂಟಯ್ಯನಿಗೆ
ಇದ್ದದ್ದು ಒಂದೇ ಒಂದು ಅಂಗಿ. ಗಿರಾಕಿಗಳ ಮನೆಗೆ
ಇದ್ದಿಲು ಸಪ್ಪೆ ಮಾಡುವಾಗಲೂ ರಾತ್ರಿ

ನಿದ್ದೆ ಮಾಡುವಾಗಲೂ, ಪೇಟೆ ಕಡೆ ಹೋಗುವಾಗಲೂ
ಇದೇ ಅಂಗಿ. ಮೂಸಿನದಿಯ ಕೊಚ್ಚೆಯಲ್ಲಿ
ಅದ್ದಿ ತೆಗೆದಂಥ ಬಣ್ಣ. ಇದರಿಂದ

ಬೇಸರಗೊಂಡ ಪೆಂಟಯ್ಯ ಕಾಸಿಗೆ
ಕಾಸು ಸೇರಿಸಿ ಖರೀದಿಸಿದ ಅನೇಕ ದಿನಗಳ ತನ್ನ

ಆಸೆಯಂತೆ ಒಂದು ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಅಂಗಿ ಎಂದೋ

ಹೋಗಬೇಕೆಂದಿದ್ದ ಅಡವಿರಾಮುಡು ಚಿತ್ರಕ್ಕೆ ಈ ಸಂಜೆಯ
ಹೋಗಿಬಿಡುವುದು ಎಂದುಕೊಂಡ-ಪೋಲೀಸು ಪಠೇಲನ ಮನೆಗೆ
ಅರ್ಜಿಂಟಾಗಿ ಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಇದ್ದಿಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮರೆತು

ಗರಿಗರೀ ಬಿಳಿ ಅಂಗಿ. ಮುಟ್ಟಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ
ಮುರಿಯುತ್ತದೋ, ತೊಟ್ಟರೆ ಎಲ್ಲಿ ಇಸ್ತಿಯ ಗೆರೆಗಳು
ಮಾಯುತ್ತವೋ ಎಂದುಕೊಂಡೆ ಹಾಕಿ ಹೊರಟಿದ್ದ.

ಇದ್ದಿಲಂಗಡಿಗೂ ತನಗೂ ಏನೇನೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತೆ
ಇದ್ದಿಲಂಗಡಿಯ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೇ ನಡೆದುಹೋದ. ಇನ್ನೇನು ಗೆದ್ದೆ
ನೆನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ್ದು ಮತ್ತಾರು ಅಲ್ಲ ಪೋಲೀಸ್ ಪಠೇಲ!

ಅಂದಿನಿಂದ-ಅಂದಿನಿಂದ ಯಾತಕ್ಕೆ, ಆ ಕ್ಷಣ
ದಿಂದ ಪೆಂಟಯ್ಯನ ಬಿಳಿ ಅಂಗಿ
ಎಂದೂ ಬಿಳಿಯಂಗಿಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ” (ಪೆಂಟಯ್ಯನ ಅಂಗಿ)

ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಗದ್ಯಮಯವೆನ್ನಿಸುವ ಈ ಕವಿತೆ ಉಂಟುಮಾಡುವ ಪರಿಣಾಮ
ಮಾತ್ರ ಅನನ್ಯ. ಪುಸ್ತಕ ತೆರೆದಿಟ್ಟ ಮೇಲೂ ಪೆಂಟಯ್ಯನ ಬಿಳಿಯಂಗಿ ಮತ್ತೆ ಮೂಸಿ
ನದಿಯ ಕೊಚ್ಚಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದ ಸಂದರ್ಭ ಕಾಡುವಂತೆ ಗದ್ಯಗಂಧಿಯಾದ ಲಯವೊಂದು
ಇಡೀ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಪ್ರಭಾವಿಸಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಅನುಭವಿಸಬಲ್ಲೆವು. ಶೋಷಿತರ
ಬದುಕಿನ ರೂಪಕವಾಗಿ ಪೆಂಟಯ್ಯನೆಂಬ ಬಡ ದಲಿತನ ಅಂಗಿಯನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶರು
ಸಂಕೇತಿಸಿರುವ ಬಗೆಯೇ ನವೀನವಾದುದು. ಕವಿಯ ಸನ್ನಿವೇಶ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ
ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎರಡನ್ನೂ ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಿಂಬಿಸುವ ಇಂತಹ ಅನೇಕ ರಚನೆಗಳು ‘ಮುಖಾಮುಖಿ’
ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿವೆ. ‘ಕಿಟ್ಟುಣ್ಣಿ ಸರ್ಕಸ್’, ‘ಹೊಸಬರು’, ‘ಮುಖಾಮುಖಿ’, ‘ಬಿಳಿಬೆಕ್ಕು-
ಕರಿಬೆಕ್ಕು’, ‘ಬೆದರುಗೊಂಬೆ’ ಮುಂತಾದ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಯಾಗಿ
ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ‘ಕಿಟ್ಟುಣ್ಣಿ ಸರ್ಕಸ್’ ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಗರಗಳಲ್ಲಿ ಹೊಟ್ಟಿಪಾಡಿಗಾಗಿ
ಸರ್ಕಸ್ ಕಂಪನಿಗಳವರು ಆಡುವ ಆಟದ ವಿವರಗಳಿವೆ. ಅರೆಬರೆ ಬಟ್ಟೆ ತೊಟ್ಟು
ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಆಕರ್ಷಿಸುವ ಹುಡುಗಿಯರ ದೀನಸ್ಥಿತಿಯತ್ತ ಕವಿ ನಮ್ಮ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುವುದು

ಹೀಗೆ

“ಕಿಟ್ಟುಣಿಯ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿಗಳು ನಮ್ಮೂರು ಬಿಡುವಾಗ
ನಾವು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇವೆ. ಅರ್ಥಗಂಟಿಯ ಮೊದಲು
ನಮ್ಮ ಮನಸೆಳೆದ ಹುಡುಗಿಯರು ಯಾಕೆ
ಚಿಂದಿಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೋ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ”

ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಮಾತು ವಾಸ್ತವದ ಸುಡು ಸತ್ಯವನ್ನೇ ಅನಿರೀಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ದರ್ಶನದ ಸೊಗಸು ತಿರುಮಲೇಶರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತಹದ್ದು. ಇದರಂತೆಯೇ ಈ ಸಂಕಲನದ ‘ನಗರ’, ‘ನನ್ನೂರು’, ‘ತಿರುವನಂತಪುರ’, ‘ಹೈದರಾಬಾದು’, ‘ಮಹಾನಗರ’, ‘ಒಂದುಪೇಟೆ’, ‘ಒಂದು ಪಟ್ಟಣ’ ಮುಂತಾದ ಕವಿತೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕವಿ ಕಂಡ ಜೀವನಾನುಭವ ಮತ್ತು ಜೀವನಶೋಧನೆಯ ಪಡಿನೆಳಲಿನಂತೆಯೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗಿ ನಗರದ ಬದುಕು, ನಗರದ ವಿಸ್ತರಣೆಯಾಗಿ ಬೇರೊಂದು ದೇಶದ ಬೃಹತ್ ನಗರದ ಬದುಕು ಅವಿನಾಭಾವವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಕಸ್ಮಿಕವೆನಿಸದೆ ಕವಿಯ ಮನದಾಳದ ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕತೆಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿಯೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಎಲ್ಲ ಊರುಗಳೂ, ಎಲ್ಲ ಜೀವಗಳೂ, ಎಲ್ಲ ಘಟನೆಗಳು ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಚಿತ್ರಗಳ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದರ ಹಿಂದೆ ಮತ್ತೊಂದರಂತೆ ಮೆರವಣಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತವೆ. “ಮನುಷ್ಯರು, ಪರಿಸರ, ಚರಿತ್ರೆ, ವರ್ತಮಾನ-ಭವಿಷ್ಯ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಸಕಲವೂ ನನ್ನ ಕವಿತೆಗೆ ವಸ್ತುಗಳೇ” ಎಂದು ಕವಿಯೇ ತಮ್ಮ ‘ಸಮ್ಮುಖಿ’ದಲ್ಲಿ ಬರೆದುಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಬಹುದು. ತಮ್ಮದೇ ಆದ ದಾರಿಯನ್ನು ಅವರು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಮುಖಾಮುಖಿ’ಯ ‘ಕಂಡದ್ದು ಕಂಡಹಾಗೆ’ ಕವಿತೆ ಕೂಡ ತಿರುಮಲೇಶರ ಒಟ್ಟು ದಾರಿಯನ್ನು ಬೆರಳು ಮಾಡಿ ತೋರುತ್ತದೆ :

“ಮಹಾ ದಾರ್ಶನಿಕರು ಮಹಾ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವರು
ಕೆಲವು ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಣ್ಣ ವಸ್ತುಗಳು ಬೀಳಲಾರವು
ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಈ ಹಿಂದೆ ಹೋದ
ಅರ್ಥ ಓದಿ

ಬೋರಲು ಹಾಕಿದ ಪುಸ್ತಕ ಅಥವಾ ಹೊತ್ತಲ್ಲದ ಹೊತ್ತು
ಕಾಮಾಕ್ಷಮ್ಮನ ಹಿತ್ತಿಲಲ್ಲಿ ಆರಲು ಹಾಕಿದ ಕಾಚ

ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಕವಿಗಳು ಸಣ್ಣ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ” (ಕಂಡದ್ದು ಕಂಡ

ಹಾಗೆ)

ಈ ಪದ್ಯವನ್ನು ಮತ್ತೆ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಕಾಣದು.

-5-

‘ಅವಧ’ ಮತ್ತು ‘ಪಾಪಿಯೂ’ ಸಂಕಲನದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಬಂದ ಹೊಗಳಿಗೆ-ತೆಗಳಿಕೆಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಭಾವದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನೂ ಅವರು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇತರರು ಟೀಕಿಸಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಬಿಡುವ, ಇಲ್ಲವೆ ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮನೋಭಾವ ತಿರುಮಲೇಶರದಲ್ಲ. ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ‘ನವಮೇಘರೂಪಿ’ಯಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರು ಆಡಿರುವ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ:

“ನನ್ನ ಅವಧ ಸಂಕಲನ ಒಂದು ಸ್ಕೆಚ್ ಬುಕ್ ಅಂತ ಮಿತ್ರ ಶ್ರೀರಾಮ್ ಒಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದು ನೆನಪಾಗುತ್ತದೆ, ನಿಜ ನನ್ನ ಕವಿತೆಗಳು ಸ್ಕೆಚ್ಚುಗಳ ತರನೇ. ಅದನ್ನು ತಿದ್ದಿ ತೀಡಿ ಫಳ ಫಳ ಹೊಳೆಯಿಸುವ ಇರಾದೆ ನನಗಿದ್ದ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಜನರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾದ ಒಂದು ಸಾಲನ್ನೂ ನಾನು ಬರೆದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಬಿ.ಸಿ.ರಾಮಚಂದ್ರಶರ್ಮ ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದೂ ಸರಿಯಿರಬಹುದು. ಇದೆಲ್ಲ ಕವಿತೆಯ ಕ್ರೈಟೀರಿಯ ಅಂತ ನನಗನಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ನಾದಲೋಲುಪತೆಯ ಮುಖ್ಯಾಂತ ನಾನು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ಕುವೆಂಪು, ಬೇಂದ್ರೆ, ನರಸಿಂಹಸ್ವಾಮಿ ಅಂಥ ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ನಿಜ, ಆದರೆ ಅದೇ ರೀತಿ ನಾನು ಬರೆಯ ಹೊರಟರೆ ನನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು?” ತಿರುಮಲೇಶರ ಈ ಮಾತುಗಳೇ ಅವರ ಕವಿತೆಯ ಆಶಯ ಮತ್ತು ಉದ್ದೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಮಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವಾಗ ಆ ಮಾತಿನ ಜಾಡಿನಲ್ಲೇ ಅವರ ಕಾವ್ಯದೊಂದಿಗೆ ನಾವು ಅನುಸಂಧಾನ ನಡೆಸುವುದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ತೋಚಿದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಭಾಷೆಯ ರೂಪ ಕೊಡುವುದು ಕವಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ವಿಚಾರವಾಗಿದೆ. ಈ ಬಗೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಲೇ ತಿರುಮಲೇಶರು ಉಳಿದವರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನರಾಗುವುದು. ‘ಅವಧ’ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರು ವಿ.ಜಿ.ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಬರೆದ ಕವಿತೆಯೊಂದರಲ್ಲೂ ತಮ್ಮದೇ ದಿಕ್ಕು ಹಿಡಿಯುವುದರ ಕುರಿತು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವುದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೇನಲ್ಲ :

“ನವ್ಯದ ಪಿತಾಮಹರೆಂದು ವಿಮರ್ಶಕ ಜನ

ಕಟ್ಟಿದರೂನು ನಿಮಗೆ ಪಟ್ಟ

ಖರಲಿಲ್ಲ ನೀವಾ ಅಟ್ಟಿ

ಪಂಥಗಳ ಕಟ್ಟುವವರು ಕಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಇರಲು
ಹಿಡಿದಿರಿ ನಿಮ್ಮದೆ ದಿಕ್ಕು
ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ನಕ್ಕು

ಇನ್ನು ಮುಗಿಯಿತು ದಾರಿಯನ್ನು ತಿರುವಂತೆಯೆ
ಕಾಣಿಸುವುದಿನ್ನೊಂದು ತಿರುವು
ಹೊಸ ಮಾತುಗಳ ಬರವು” (ವಿ.ಜಿ.ಭಟ್ಟರಿಗೆ)

ಇತರರ ಮಾತಿಗೆ ತಲೆಬಾಗದೆ ತಮ್ಮದೇ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ಹಾದಿಯ ಪಯಣದಲ್ಲಿ
ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರು ಕೂಡ ಸುಮ್ಮನೆ ನಕ್ಕು ಅಥವಾ ನಗದೆ ತಮ್ಮ
ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲೇ ಸಾಗುವವರು.

‘ಮುಖಾಮುಖಿ’ ಪ್ರಕಟವಾದ ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಬಳಿಕ 1986ರಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರ
‘ಅವಧ’ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. 165 ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಮೂರು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸುವುದರ
ಬದಲು ಎಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಅವಧದ ಕವನಗಳನ್ನೇ ಎರಡು-ಮೂರು
ಸಂಕಲನಗಳನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದಿತ್ತು ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಅವಧ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕಾಲಕ್ಕೂ
ಈಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೂ ನೂರಾ ಅರವತ್ತೈದು ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಓದುವುದು ತುಸು
ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಕೆಲಸವೇ! ಕವನ ಸಂಕಲನ ಓದುತ್ತಿರುವೆನೋ ಅಥವಾ ಸಮಗ್ರ ಕವಿತೆಗಳ
ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೋ ಎಂಬ ಭಾವ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಮೂಡಿ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದೂ ಉಂಟು.
ಆದರೆ ವರುಷಗಳ ಅಂತರ ಕವಿಗೆ ಅತ್ಯಗತ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕು. ತಿರುಮಲೇಶರು ಮುಂದೆ
ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು ಕೂಡ ಈ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ಒತ್ತಿ
ಹೇಳುತ್ತದೆ. “ವಸ್ತು ಮೂಲದಿಂದ ವಿಚಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕವಿ ಮನಸ್ಸು ಈ
ಎಂಟು ವರುಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳೂ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ವಸ್ತುಗಳೇ. ಆದರೆ
ವ್ಯತ್ಯಾಸವುಂಟುಮಾಡುವುವು ಶಬ್ದಗಳು ಎಂಬ ನೆಲೆಗೆ ಚಲಿಸುತ್ತವೆ.” ಎಂಬುದಾಗಿ
ಎಸ್.ಆರ್.ವಿಜಯಶಂಕರ್ ಅವರು ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಸರಿಯಾದ
ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಂದುವರಿಯುವುದು
ಸೂಕ್ತ.

ಸುಮ್ಮನೆ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕಣ್ಣಾಡಿಸಿದರೂ ‘ಅವಧ’ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಓದಿನ
ಮಿಷಿ ಕೊಡುವ ಅನೇಕ ರಚನೆಗಳಿವೆ. ‘ಬಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಳಿದವಳಿಗೆ’, ‘ಮೂನ್ ಮೂನ್

ಸೇನಳಿಗೆ', 'ಒಬ್ಬ ವಿಯೆಟ್ನಾಮೀ ಸುಂದರಿಗೆ' ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳು ಆ ಬಗೆಯ ಮಿಷಿ ಕೊಡುವ ಕವಿತೆಗಳು.

“ನೀನಿಳಿಯುವಾಗಿನ ನಿನ್ನ ನಗು ಕಾಲುಗಳ ಸೊಬಗನ್ನು
ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿನ ಅಚಾನಕ ಬೆರಗನ್ನು
ಭಯ ಹಾಗೂ ಲಜ್ಜೆಗಳನ್ನು
ನಾನು ಕಂಡಿರುವೆನು.

ನೀನು ಮುಖ ಒರೆಸಿಕೊಂಡೆ
ಮುಂಗುರುಳನ್ನು ನೀವಿದೆ
ಒಂದುಕ್ಷಣ ದಿಕ್ಕೆಟ್ಟವಳು
ಅದನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ನಿಂತೆ

ನಾನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಬಳಿ ಬರಲಾರೆ
ಕಲ್ಪನೆಯ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನು ಒಡೆಯಲಾರೆ
ಒಡೆದರೆ ನೀನಿಲ್ಲ
ನೀ ಬಂದ ನಗರವೂ ಇಲ್ಲ!”

ಈ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಲವಲವಿಕೆಯ ಲಹರಿಯು ಹಿಂದಿನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ. ನವಿರುಭಾವವನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸುವ “ತಿಂಗಳು ಬೆಳಕು ಚೆಲ್ಲಿದ ಹಾಗೆ/ಅಂಗಳ ತುಂಬ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹಾಗೆ/ಬಾ ನೀನು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ/ಇರು ನನ್ನ ಒಟ್ಟಿಗೆ” ಎಂಬಂಥ ಸಾಲುಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಖ್ಯಾತ ನಟಿ ‘ಮೂನ್ ಮೂನ್ ಸೇನಳಿಗೆ’ ಬರೆದ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ

“ನಿನ್ನ ಅನರ್ಘ್ಯ ಸೊಬಗು ಸಿಡಿಮದ್ದಿನಂತೆ
ಹೊಡೆಯುವುದರಿಂದ ಬಹುಪಾಲು
ಜನರ ಎದೆ ತಲ್ಲಣಿಸುವುದಂತೆ
ತತ್ತರಿಸುವುದಂತೆ ಕೈಕಾಲು” (ಮೂನ್ ಮೂನ್ ಸೇನಳಿಗೆ)

ಎಂಬಂತಹ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸದೆ, ಉಲ್ಲೇಖಿಸದೆ ಹೋದರೆ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ ವೈವಿಧ್ಯತೆಗೆ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ‘ಕವಿಯದು ಹುಚ್ಚು ಮನಸ್ಸು’ ಎಂಬುದಾಗಿ ತಿರುಮಲೇಶರೇ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರಲ್ಲ! ಈ

ಹುಚ್ಚು ಮನಸ್ಸು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕೂರುವುದಿಲ್ಲವಂತೆ! ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ವಸ್ತುವಿಗೆ ನೆಗೆಯುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಉದಾತ್ತವಾಗಲು, ಸಣ್ಣತನ ತೋರಲು, ಶಬ್ದ-ನಿಶಬ್ದಗಳತ್ತ ಚಲಿಸದೆ ತೆರೆದ ಕಿಟಕಿಗಳೊಳಗೆ ಹಣಕುತ್ತದೆ. ಕಾಣುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸಿ, ಕಾಣದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅವಧದ ನೂರಾ ಅರವತ್ತೈದು ಕವಿತೆಗಳೂ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದೆ.

“ಸರಿ ಸರಿ ಯೋಚಿಸುದನೆಲ್ಲ
ಬರೆಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ
ಎಲ್ಲ ಮುಚ್ಚುಮರೆಗಳನೂ
ತೆರೆದು ಮುಖಕ್ಕೆ
ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ” (ಕವಿಯ ಹುಚ್ಚು ಮನಸ್ಸು)

ಎಂದು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದೂ ಗಮನಾರ್ಹ. ಪೋಸ್ಟರ್ ಬರೆಯುವ ಮಂದಿ, ಅಷ್ಟುವಿನ ರೈಲು, ಕುಂಬಳೆಯೆಂಬ ನಿಲ್ದಾಣ, ರುಕ್ಮಾ, ವಿವಿಯನ್, ಈ ಸಲದ ಯುಗಾದಿ, ಅಹಲ್ಯೆ, ಖರ್ಬೂಜದ ಗಾಡಿ, ಬಾಬರ, ಕಾರಡ್ಡು, ಬಸವನಹುಳು, ಇವೆಲ್ಲವೂ ಕವಿಯ ಮನೋಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಣಕಾಲ ನಿಂತು ಕವಿತೆಗಳಾಗಿ ಪಡೆಮೂಡಿವೆ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಕವನ ಸಂಕಲನವೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ನದಿ ಇದ್ದಂತೆ. ಎಂಥ ಮಹಾನದಿಗೂ ಮೂಲಸೆಲೆಯೊಂದು ಸದಾ ಜಿನುಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪ್ರವಹಿಸುವಾಗ ಏನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಸಾಗುವುದು ಈ ನದಿ! ಹರಿಯುವ ದಾರಿಯಾದರೂ ಎಷ್ಟು ಬಗೆಯವು? ಕವಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

“ನನ್ನ ಸಂಕಲನವೆಂದರೆ ನದಿ
ಅದರ ಕವಿತೆಗಳೆಂದರೆ ಉಪನದಿಗಳು
ಅವು ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಯಾವ ಮೂಲದಿಂದಲೋ
ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದಿವೆ-ಎಷ್ಟೋ ನೆಲದಲ್ಲಿ
ಎಷ್ಟೋ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಹರಿದು ಬಂದಿವೆ” (ನನ್ನ ಸಂಕಲನ)

ಈ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾದ ‘ಕೀಲಿ ಕೈ’ ಹಿಡಿದು ‘ಅವಧ’ದೊಳಗೆ ವಿಹರಿಸಬೇಕು. ಮುಂದುವರಿಸುವುದಾದರೆ ಈ ಕವಿ ತಮ್ಮ ಸಂಕಲನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಕ್ಕೆ, ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ, ಸಂತೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಕಲನವು ವ್ಯಕ್ತವಾದರೆ ಅದರೊಳಗಣ ಕವಿತೆಗಳು ರೆಂಬೆಕೊಂಬೆಗಳು. ವಿವಿಧ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದು, ಹೂ ಹಣ್ಣನ್ನು ಬೆಳೆದು ಎಷ್ಟೋ

ಹಕ್ಕಿಗಳು ಕುಳಿತು ವಿರಮಿಸುವ ತಾಣ ಒದಗಿಸಿದೆ. ಸಂಕಲನವು ಅರಣ್ಯವಾದರೆ ಮರ-ಗಿಡ-ಬಳ್ಳಿಗಳೆ ಅದರೊಳಗಣ ಕವಿತೆಗಳು. ಒಂದೊಂದು ಮರವೂ ಒಂದೊಂದು ಜಾತಿಯದು. ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ಚಾಚಿಕೊಂಡು ನೆರಳನ್ನು ಚಿಲ್ಲವಂತವು. ಇನ್ನು ಈ ಸಂಕಲನ 'ಸಂತೆ' ಎಂದಾದರೆ, ಅಂಗಡಿಯ ಸಾಲುಗಳೇ ಕವಿತೆಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಜನಜಂಗುಳಿ ಜಾತ್ರೆ ಪಾತ್ರೆ ಪಗಡಿಗಳು ಮಣಿಸರಕಿನ ಮಾಲೆಗಳು ಬಿದ್ದರೆ ಒಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿಯತನಕ ಬದುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಈ ಮೂಲಕ ತಿರುಮಲೇಶರು ತಮ್ಮ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ತಪ್ಪಾಗಿ ಅರ್ಥೈಸುವವರಿಗೆ ತಿರುಗೇಟು ನೀಡಿದ್ದಾರೆನೋ ಎಂಬ ಅನುಮಾನವೂ ಕಾಡುತ್ತದೆ.

ಈ ಸಂಕಲನದ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ ಕೆಲವು ಜೋಡಿ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ತುಂಬಾ ಸೊಗಸಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿರುವುದು. 'ಸರಕಾರದ ಪರವಾಗಿ ನಾಯಕ', 'ಸರಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ನಾಯಕ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರೇಮಿಯಾಗಿ ನಾಯಕ', 'ವಿಮರ್ಶಕನಾಗಿ ನಾಯಕ' ಹಾಗೂ 'ಪಿಶಾಚಿ ದೈವಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದು', 'ಪಿಶಾಚಿಗೆ ದೈವದ ಉತ್ತರ' ಮತ್ತು 'ಸತ್ತವರಿಂದ ನಾವು ಬಯಸುವುದೇನನ್ನು?', 'ಸತ್ತವರು ನಮ್ಮಿಂದ ಬಯಸುವುದೇನನ್ನು?' ಎಂಬ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವೇಷದಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಮನುಷ್ಯನ ಮುಖವಾಡಗಳ ವಿಡಂಬನೆ ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ಮೂಡಿ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. 'ವೈರುಧ್ಯ' ಈ ಕವಿತೆಗಳ ಸ್ಥಾಯಿಭಾವ. ಇಂತಹ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರ ಹೊರತಾಗಿ ಮಾಡಿದವರು ವಿರಳ.

ಕವಿಯೆಂದರೆ ನಾವು ಬಯಸಿದ್ದೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಒದಗಿಸುವ 'ಗೂಗಲ್' ಅಲ್ಲ. ಆದರೂ ಕವಿಯ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟೊಂದು ನಿರೀಕ್ಷೆಗಳ ಹೊರೆಯಿದೆ! ಕವಿಯಿಂದ ಸರಕಾರ ಭಾವೈಕ್ಯ-ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ವಿಮರ್ಶಕರು ಸಾಮಾಜಿಕ ಹೊಣೆಯನ್ನು, ಓದುಗರು ಕಲ್ಪನೆಯ ಕವಣಿಯನ್ನು, ಕೆಲವರು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು, ಹೆಣ್ಣಿನ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು, ಓದುಬಾರದ ಹಳ್ಳಿಗರು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಳೆಯನ್ನು, ಬೆಳೆಯನ್ನು, ವೈಣಿಕರು ಅಪರೂಪದ ರಾಗಗಳನ್ನು, ವೈದ್ಯರು ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗಗಳನ್ನು, ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು ಬೆಲೆಯೇರಿಕೆಯನ್ನೂ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ವೀರನ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಇತ್ಯಾದಿ ಇತ್ಯಾದಿಯಾಗಿ ಅವರವರಿಗೆ ಬೇಕಾದನ್ನು ಬಯಸುವವರೆ! ಕವಿ ಉಳಿದವರಿಂದ ಏನನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾನೆಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಗಮನ ಹರಿಸುವ ವ್ಯವಧಾನವಿಲ್ಲ. ತಿರುಮಲೇಶರ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆಯ ಮಾದರಿಗೆ 'ಸಾಹಿತ್ಯದಿಂದ ಯಾರೇನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ?' ಕವಿತೆಯೊಂದು ಉತ್ತಮ ನಿದರ್ಶನ.

ಶಿಶುನಾಳ ಷರೀಫರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಬರೆದಿರುವ 'ಕುಣಿಕುಣಿವಳು ನಮ್ಮ

ಕುಂಬಾರಗಿತ್ತಿ', 'ಯಾಕ ಫಿಕ್ಯ ಮಾಡತಿ'ಯಂಥ ರಚನೆಗಳನ್ನೂ ಸಿ.ಅಶ್ವತ್ಥರಿಗೋಸ್ಕರ ರಚಿಸಿದ, ಭಾವಗೀತೆಯಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದಿರುವ 'ತಿಂಗಳ ಬೆಳಕಿಗೆ' ಕವಿತೆಯೂ 'ಅವಧ'ದಲ್ಲಿದೆ. ಪ್ರಯೋಗ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಅಭ್ಯಾಸ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿವೆ. 1990ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ 'ಪಾಪಿಯೂ' ಸಂಕಲನ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಲನ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಥನಕವನದ ಜಾಡನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಎರವಲು ತಂದ ಕಥಾವಸ್ತುವಿನ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಜೋಡಿಸಿರುವುದು ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು. ನಾವು ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ 'ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯನು ಮೈತ್ರೇಯಿಯೂ' ಎಂಬ ಕಥನ ಕವನದ ಮಾದರಿಯ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದ್ದೇವೆ. 'ಅಹಲ್ಯೆ' ಕವಿತೆಯನ್ನೂ ಇಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬಹುದು. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರಪಂಚ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ತಿರುಮಲೇಶರಿಗೆ ಅನೇಕ ಜೀವಂತ ಪಾತ್ರಗಳ ಚಿರಪರಿಚಯವಿದೆ. ಇವುಗಳೊಂದಿಗಿನ ಒಡನಾಟಕ್ಕೆ ಕವಿ ಕಥನಕವನದ ರೂಪವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೇರೊಂದು ದೇಶದ, ಬೇರೊಂದು ಭಾಷೆಯ, ಬೇರೊಂದು ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಒಗ್ಗಿಸಿ ತಿರುಮಲೇಶರು ರಚಿಸಿರುವ ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನ ಕವನಗಳು ನಾವೆಲ್ಲ ಓದಿದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪುನರ್ ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿವೆ. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಆ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಅನನ್ಯವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕವಿಯ 'ಅರಿಕೆ'ಯಲ್ಲಿನ ಸೂಚನೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಕಥನಗಳನ್ನು ನಾವು ಓದುವುದು ಸೂಕ್ತ. 'ಚಕ್ರಪಾಲ ಮಹಾತೇರ' ಮತ್ತು 'ಪಾಪಿ'ಗಳ ಮೂಲ ಬುದ್ಧಿಭೋಷನ ಜಾತಕ ಕತೆಗಳಿಂದ ಕವಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೂಲ ಬರ್ಮಿ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಇಂಗ್ಲೀಷಿಗೆ ಕ್ಯಾಪ್ಟನ್ ಟಿ.ರೋಜರ್ಸ್ ಅನುವಾದಿಸಿರುವುದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಈಗಾಗಲೇ 'ಜಾತಕ ಕತೆಗಳು' ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕಥನ ಕವನದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವ ಆಸೆ ತಿರುಮಲೇಶರದು. ಜುಲೇಖ, ರುದಾಕಿ, ಫಿರ್ದೌಸಿಗಳು ಅರಬ್ಬಿ ಮತ್ತು ಪರ್ಶಿಯನ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೃತಿಗಳ ನೆರವಿದೆ. ಬೈಬಲ್ಲಿನ ಹಳೆ ಒಡಂಬಡಿಕೆಯು 'ಸುಲೇಮಾನ್'ಗೆ ಆಕರವಾಗಿದೆ. ಆಂದ್ರೆ ಮಾಲ್ಟ್ರೋನ್ ಆಂಟಿ-ಮೆಮೋರಿಸ್ ಮತ್ತು ರಿಸರ್ಡ್ ಹ್ಯಾರಿಸ್‌ನ ಡೆತ್ ಆಫ್ ಎ ರೆವ್ಯೂಲೇಷನರಿ ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವು 'ಬೋಲಿವಿಯಾದಲ್ಲಿ' ಕವನದ ರಚನೆಗೆ ಕಾರಣವಾದರೆ, ಅಬ್ದುಲ್ ಹಲೀಮ್ ಶರಾರ ಒದಗಿಸಿದ ವಿವರಗಳು 'ಇಮಾಂಬಾರಾ'ಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ. ಜೊತೆಗೆ ಅರ್ಜೆಂಟೀನಾದ ಸಾಹಿತಿ ಜೋರ್ಜ್ ಲೂಯಿ ಬೋರ್ಡೆಸ್‌ನ ಕತೆಗಳನ್ನೊದಿದ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇವರು ದೊಡ್ಡವ, ಅಲ್ಲಾ ನಿರ್ದಿಸುತ್ತಾನೆ ಇಲ್ಲಾ, ಖೂನಿ, ಬಾಲ್ಸಾರ್, ಬಾಲ್ಸಾರ್, ಜೂಲಿಯಾನಗಳು

ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿವೆ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಬರೆದ 'ಅನೇಕ' ಎಂಬ ಕಿರುಕಾದಂಬರಿಯನ್ನಾಧರಿಸಿ 'ರುದಾಕಿ' ಕವಿತೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮದೇ ಕೃತಿಯ ಪಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕಥನ ಕವನವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದು ಕೂಡ ಕನ್ನಡದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಪರೂಪದ ಉದಾಹರಣೆ ಎನಿಸಿದೆ.

ಈ ಕಥನ ಕವನಗಳು ಸರಳವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಪಾತ್ರ, ಪರಿಸರ, ಎರಡೂ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವಾದ್ದರಿಂದ ಒಂದೇ ಓದಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ಸು.ರಂ.ಎಕ್ಕುಂಡಿಯವರು ಬರೆದ ಸಾಕ್ರೇಟೀಸ್ (ಋಣದ ಹುಂಜ), ಪುರಂದರದಾಸ (ಹೂವಾಡಿಗರ ಹುಡುಗ), ನಾಗಿ ಮುಂತಾದ ಕಥನಕವನಗಳನ್ನು ಓದಿ ಸುಖಿಸಿದ ನಮಗೆ 'ಪಾಪಿಯೂ' ಸಂಕಲನ ಅಷ್ಟು ಸುಲಭಗ್ರಾಹ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ 'ಜುಲೇಖ' ಭಾಗದ ಮೂರನೆಯ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳ್ಮೆ ವಹಿಸಿ ಎರಡೆರಡು ಬಾರಿ ಓದಿನೋಡಲು ಅಲ್ಲಿನ ವಾತಾವರಣದ ಚಿತ್ರವೊಂದು ಮನಪಟಲದಲ್ಲಿ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತದೆ. 'ರುಗ್ಲೆಯಾಕುಬ', 'ಬಾಲ್ತಸಾರ್! ಬಾಲ್ತಸಾರ್! 'ಜೂಲಿಯಾನ' ಮುಂತಾದವೆಲ್ಲ ನಿಧಾನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದುಬಿಡುವಷ್ಟು ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ತಿರುಮಲೇಶರ ಲೇಖನಿಯಿಂದ ಮೂಡಿವೆ. ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಿಎಂಶ್ರೀ 'ಬ್ಲೆನ್‌ಹಿಮ್ ಕದನ' ಮುಂತಾದವನ್ನು ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದನ್ನು ಓದುವಾಗಲೂ ಇದೇ ಬಗೆಯ ಅನುಭವವಾಗಿತ್ತು. ತಿರುಮಲೇಶರು ಓದಿನಿಂದ ಒಳಗು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಸಂಕಲನದ ಬಹುತೇಕ ಪಾತ್ರಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ 'ಪಾಪಿಯೂ' ಹಿಡಿಸದೆ ಹೋಗುವ ಸಂಭವ ಹೆಚ್ಚು. ಪೂರಕ ಓದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ರಚನೆಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಓದಿನ ಮೂಲಕ ಇಲ್ಲಿನ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲ ವಿವರಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಸರಾಗವಾಗಿ 'ಪಾಪಿಯೂ' ಸಂಕಲನದ ಕಥನಕವನಗಳನ್ನು ಆಪ್ತವಾಗಿ ಪರಿಭಾವಿಸಬಲ್ಲರು. ಏನೇನೂ ಪೂರ್ವಾಪರ ಅರಿಯದ ಓದುಗರಿಗೆ ಈ ರಚನೆಗಳು ತೀರ ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳು ಹೆಚ್ಚು. ಅಂತರ್ ಪಠ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಬರಹಗಳಿವು. ಇದರೊಂದಿಗೆ ನಾವು ತಿರುಮಲೇಶರ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮರೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಅದೆಂದರೆ, "ಬೇರೆ ದೇಶದ ಕಥನಗಳು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಅನುವಾದ ಅಥವಾ ರೂಪಾಂತರದ ಮುಖೇನವೇ ಬರಬೇಕೇ? ಈ ಬಗೆಯ ಸೃಜನಶೀಲ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಗದೇಕೆ?" ಎಂಬ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲ ಸಾಧ್ಯತೆ. ಸದಾ ಈ ಬಗೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅರಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವ ತಿರುಮಲೇಶರ ಈ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದರಗಳಿಂದ ಕಾಣಬೇಕಲ್ಲವೇ? ಕನ್ನಡದ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಒಗ್ಗುವ ಲಯ, ಛಂದ, ಭಾವಗಳೊಂದಿಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಲಾವಣಿಯಂಥ ಜಾನಪದ ಲಯದೊಂದಿಗೆ ರೂಪಿತವಾಗಿರುವ 'ಪಾಪಿಯೂ' ಸಂಕಲನವು ಕಥನ

ವೈವಿಧ್ಯದ ಕಣಜವೆಂದರೂ ಒಪ್ಪಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಎದೆಗೆ ಇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ತಾಳ್ಮೆ ಬೇಕು. ಇಂತಹದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸೃಜನಸಾಮರ್ಥ್ಯ ತೋರಿದ ತಿರುಮಲೇಶರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ವಿಶೇಷ ಆದರಭಾವದಿಂದ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

-6-

2010ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ 'ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯ' ಕೃತಿಗೆ 2015ರಲ್ಲಿ ಕೇಂದ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಗೌರವ ಲಭಿಸಿತು. ತಿರುಮಲೇಶರ ಸುದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯಪಯಣವನ್ನು ಓದಿ ಖುಷಿಪಟ್ಟವರಿಗೆಲ್ಲ ಈ ಸುದ್ದಿ ಸಂಭ್ರಮ ತಂದಿದ್ದಂತೂ ನಿಜ. ಈ ತರಹದ ಸಂದರ್ಭಗಳು ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪುರಸ್ಕೃತ ಕವಿಯ ಒಟ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಲು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿಕೊಡುವುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಎಸ್.ಆರ್.ವಿಜಯಶಂಕರ್ ಅವರು ಈ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೆಪವಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸುದೀರ್ಘವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಒಂದೆರಡು ಸಂದರ್ಶನಗಳು ನಡೆದವಷ್ಟೇ. ಸುದೀರ್ಘವಾದ ಓದಿಗೆ ಈಗ ವ್ಯವಧಾನ ಉಳಿದಂತಿಲ್ಲ. ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ಈ ಕೃತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳ ಮಾತಿನ ಲಯದಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಆಧುನಿಕ ಸಂದರ್ಭದ ಕೆಲವು ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಓದಲು ಹೇಗಬೇಕಾದ ಅಗತ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ.

“ಈ ದಿನ ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಅವನೂ
 ಈ ದಿನ ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಡುವೆನೆಂದು ಅವಳೂ
 ಎಷ್ಟೊಂದು ದೂರ ನಡೆದರು
 ಅಣಬೆಗಳ ಹುಡುಕುತ್ತ
 ಇಂಥ ಅವಕಾಶ ಇನ್ನೆಂದು ಸಿಗದೆಂದು
 ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಗೊತ್ತು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ”

‘ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯ’ದ ಆರಂಭವಾಗುವುದು ಹೀಗೆ. ಏನನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಬಯಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ? ಯಾರಿವರು? ಅಣಬೆಗಳನ್ನರಸುತ್ತಾ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಯಸಿರುವುದಾದರೂ ಏನೆಂಬ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಆರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಡಿಸಿ ಓದುಗರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಬಿಡುವ ಆಕರ್ಷಕ ಶೈಲಿಯದಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಓದಲು ನಾವು ‘ಭಾರತ ಸಿಂಧು ರಶ್ಮಿ’ಯನ್ನು ಓದುವಾಗಲೋ ‘ಯುಗಸಂಧ್ಯಾ’ವನ್ನು ಓದುವಾಗಲೋ ತಿಣುಕಾಡಿದಂತೆ ತಿಣುಕಬೇಕಿಲ್ಲ. ಸರಾಗವಾಗಿ ಅಕ್ಷಯಕಾವ್ಯ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೆಳೆದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಪರಸ್ಪರಿಗೆ ಇಬ್ಬರ ಎದೆಯಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರೀತಿಯ ಅರಿವಿದೆ. ಇದನ್ನು ನಿವೇದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಅಣಬೆ ಹುಡುಕುವ ಸನ್ನಿವೇಶ

ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗದೆಂಬುದರ ಅರಿವೂ ಇದೆ. ಆದರೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬರುವವರೆಗೂ ಅದೂ ಇದೂ ವಿಚಾರಗಳು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಲೋಕಾಭಿರಾಮವಾಗಿ ನುಸುಳಿದಂತೆ, ಮನದ ಮಾತಿನ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಮಾತುಸೋತ ಸ್ಥಿತಿ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಯಾಕೆ ಈ ಸೋಲು ಸಂಭವಿಸಿತೆಂಬ ಕಡೆಗೆ ಕವಿಯ ಗಮನ. ಹೀಗೆ ಶುರುವಾಗುವ ಪಯಣ ಓದುಗನನ್ನು ವಿಶ್ವ ಪರ್ಯಟನೆಯ ರೈಲುಗಾಡಿ ಹತ್ತಿಸಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಭೂಮಿಯ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಜಿಜ್ಞಾಸೆಯಿಂದ ಹಿಡಿದು-ವಿಜ್ಞಾನ ಕೂಡ ಉತ್ತರಿಸಲಾರದ ಚಿದಂಬರರಹಸ್ಯದವರೆಗೆ ಹರಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಹರಹಿನಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಚಿತ್ರಗಳು, ಅದೆಷ್ಟು ಕಲ್ಪನೆಗಳು, ಅದೆಷ್ಟು ಪಾತ್ರಗಳು ಎಡತಾಕುತ್ತವೆ. ಅಸಂಖ್ಯ ನಿಲ್ದಾಣಗಳ, ಮುಗಿಯದ ಅನಂತ ಪಯಣ 'ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯ'ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಅಮೂರ್ತ ಅನುಭವಗಳ ಲೋಕವೇ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವಿಸ್ಮಯ.

“ಶಬ್ದವ ಹುಡುಕಲು ಶಬ್ದವ ಕಳಿಸಿ
ಕಾದು ಕುಳಿತು ಕಾಲವೆಷ್ಟಾಯ್ತು
ಯಾರ ಕರೆಯುವುದಕ್ಕೆ ಯಾರ ಕಳಿಸಿದ್ದು
ಇರುವುದನ್ನು ಅಳಿಸಿಯಾಯ್ತು”

ಎಷ್ಟು ಸರಳ ಕಾವ್ಯ ಲಹರಿಯಲ್ಲಿವೆ ಈ ಮೇಲಿನ ಸಾಲುಗಳು? ಇಂಥ ಗುಣದಿಂದ ಈ ಕಾವ್ಯದ ಓದು ಪ್ರಿಯವಾಗುತ್ತದೆ.

“ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನೋಡುವಳು ಈ ಕಡೆಗೆ
ನಾನಿಲ್ಲ ಅವಳ ನೋಟದಲ್ಲಿ
ನನಗವಳ ಹೆಸರೂ ಗೊತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ ಆದರೂ
ಯಾಕೆ ಮೀನಿನ ಮರಿ ಹೋಗಿ ಚುಂಬಿಸು ಅವಳ
ಮೀನ ಖಂಡವ”

ತಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಈ ಮೇಲಿನ ವಾಕ್ಯಗಳು 'ಅವಧ' ಸಂಕಲನದ 'ಬಸ್ಸಿನಿಂದ ಇಳಿದವಳಿಗೆ' ಕವಿತೆಯ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಅಥವಾ ಅವಧ ಸಂಕಲನದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲೇ ತಿರುಮಲೇಶರ ಮನದಲ್ಲಿ 'ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯ' ರಚನೆಯ ಸಂಕಲ್ಪವೊಂದು ಸುಪ್ತವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿತ್ತೆ? ಇದೊಂದು ಕೌತುಕದ ಸಂಗತಿಯೆ ನಿಜ. ಅಥವಾ ಈ ಮೇಲಿನ ಹೋಲಿಕೆ ಆಕಸ್ಮಿಕವಿರಲೂ ಸಾಕು. 'ಮನುಕುಲದ ಚಿಂತೆ' ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯದ ಕೇಂದ್ರಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದಲ್ಲವೆ?

ಹಾಗೆಂದು ಈ 'ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯ'ಕ್ಕೆ ಒಂದು ಕೇಂದ್ರ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಂದ ಬೇಕಾದರೂ ಪ್ರವೇಶಿಸಬಹುದು. ನಿಲ್ದಾಣಗಳ ಸರಮಾಲೆಯಾದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿ ಎಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದರೂ ಇಳಿಯುವ ಅನುಕೂಲ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪಯಣಿಗರಿಗೆ. ಕಾವ್ಯದ ಚಾಲಕನಿಗೇ ಹೋಗಿ ತಲುಪಬೇಕಾದ ಗುರಿಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಪಯಣಿಗರಿಗೆ ಇದ್ದೀತೆ? ಬೇಕಾದ ಕಡೆ ಏರಿ-ಇಳಿಯಬಹುದು. ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಇದೊಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಉಳಿದ ಸಂಕಲನಗಳ ರಚನೆಗಳಂತೆಯೇ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಾಲಿರುವ ಹರಿಯುವ ನದಿಯಿದು. ಇಂಥದೊಂದು ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ಸುದೀರ್ಘ ಕಾಲದ ತಾಲೀಮು ಮನದೊಳಗೆ ನಡೆದಿದೆ. ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರಾವ ಬರಹವೂ ತಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ ಎನಿಸಿದ ಹೊತ್ತಲ್ಲಿ ಕವಿ ಇದನ್ನು ಬರೆದು ಹಗುರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಜರ್ಮನ್ ಕಾದಂಬರಿಕಾರ ಹರ್ಮನ್ ಬ್ರಾಖ್‌ನ 'ಸ್ಲೀಪ್ ವಾಕರ್ಸ್' ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕವಿ ನೆರವಿಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಸುತ್ತ ಅನೇಕ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೂ ಇಲ್ಲೊಂದು ಸೂತ್ರಬದ್ಧತೆ, ಸುಸಂಬದ್ಧತೆ, ಕ್ರಮಬದ್ಧತೆ ಮುಂತಾದ ಯಾವ ಬದ್ಧತೆಗಳೂ ಇಲ್ಲ. ಕವಿಯೇ "ಈ ಕಾವ್ಯ ಬದ್ಧತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ್ದಕ್ಕಿಂತ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿದ್ದೆ ಹೆಚ್ಚು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಹಗುರಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯದ ರಚನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಕವಿಯ ನಿವೇದನೆ ಹೀಗಿದೆ :

“ಇದೇನು ಗುಚ್ಛವೋ ಕಾವ್ಯವೋ ಎಂದರೆ ನನ್ನ
ಹತ್ತಿರ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲ ಪಾತ್ರಗಳು ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಶೈಲಿಗಳು
ವ್ಯಾಕರಣದ ಪುರುಷವಾಚಕ ಕಾಲವಾಚಕಗಳು
ಬದಲಾಗುತ್ತ ಇವುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಕವಿತೆಗಳ
ಪ್ರತ್ಯೇಕಿಸುವ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರವಾದೊಂದು ವಸ್ತುವಿಲ್ಲ
ಇತಿ ಎಂದರೆ ನೀತಿ ನೀತಿ ಎನ್ನುತ್ತದೆ
ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ಅಖಂಡವಲ್ಲ.”

ಖಂಡ ಖಂಡವಾಗಿ ಅಖಂಡತೆಯ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಹೆಣಗದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಸುವ ನಿರ್ಲಿಪ್ತತೆಯೂ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯತಂತ್ರವಾಗಿರುವಂತಿದೆ. ಈ ಮೇಲಿನ ಕವಿಯ ನಿವೇದನೆಯ ಗಮನಿಸಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಲೇಖನ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಲ್ಲ, ಗದ್ಯವಲ್ಲದ, ಪೂರ್ತಿ ಪದ್ಯವೂ ಅಲ್ಲದ ಗಪದ್ಯ ಮಾದರಿಯ ನಿವೇದನೆ ಇದು. ಕಾವ್ಯದುದ್ದಕ್ಕೂ ಇದೇ ಕ್ರಮ. ಕೃತಿಕಾರನಿಗೆ ಒಂದು ಇಂಟೆನ್ಟನಾಲಿಟಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಕೃತಿಯಲ್ಲೂ ಅದನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ! ಸಿದ್ಧ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಆರಂಭದಿಂದಲೂ ಮುರಿಯುತ್ತ, ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ

ತಿರುಮಲೇಶರಿಗೆ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ವಿಹಾರಕ್ಕೆ ಅದೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಹಿತಾರವಾಗಿರುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯ ಸಂಗತಿಯೇನಲ್ಲ. ಈ ಕೃತಿಯ ಸಮಗ್ರ ಚರ್ಚೆ ಈ ಲೇಖನದ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯ ಕೂಡ.

-7-

‘ಅರಬ್ಬಿ’ ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯದ ನಂತರ 2015ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕವನ ಸಂಕಲನ. 250 ಕವನಗಳಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಆಗತ ಕವಿತೆಗಳು, ಯೆಮನ್ ಕಲ್ಯಾಣಿ, ‘ಸನಾ’ಡೈರಿ, ಬೆಳಗಿನ ರಾಣಿ, ಅಸರ್ ಬೆಟ್ಟದ ಕಡೆಗೆ ಎಂಬ ಐದು ಭಾಗಗಳಾಗಿ ವರ್ಗೀಕೃತಗೊಂಡಿದೆ. ಅನೇಕತೆಯ ಪರಿಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತುಳಿದ ‘ಏಕ’ ಜಾಡಿನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾದ ಸಂಕಲನವಿದು. ಏಕ-ಅನೇಕಗಳ ನಡುವಿನ ತೂಗುಯ್ಯಾಲೆಯ ಛಾಯೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಕವಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಲುಪುವ ‘ಗಮ್ಯ’ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಗಮ್ಯದೆಡೆಗೆ ಸಾಗುವ ದಾರಿ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ. ‘ಯಾವ ಮಾರ್ಗ? ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಿರುವುದೇ ಮಾರ್ಗದ ಕಟುವಾಸ್ತವ’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಈ ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಕವಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತು ‘ಅರಬ್ಬಿ’ಯನ್ನು ಪರಿಭಾವಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಮಾನದಂಡಕ್ಕೆ ದಿಕ್ಕೂಚಿಯಾಗಿರುವಂತಿದೆ. ಕೃತಿಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದಲೇ ಮಾನದಂಡಗಳನ್ನು ಹೆಕ್ಕಿ ತೆಗೆಯುವುದು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾದ ಮಾರ್ಗವೂ ಹೌದು.

ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪೂರಕವಾಗಿ ತಿರುಮಲೇಶರೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದು ಸೂಕ್ತ : “ಒಳ್ಳೆಯ ಕಲೆ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕವಿತೆ ಯಾವ ಮೂಲದಿಂದ ಬಂದರೂ ಒಂದೇ; ಅದರಲ್ಲಿ ದೇಸಿ-ವಿದೇಶಿ ಎಂಬ ಭಿನ್ನತೆಯಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದೇಶೀಯತೆಯನ್ನು ಅರ್ಥಾತ್ ದೇಶೀಯತೆಯನ್ನು ನಾವೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು. ಮುಂದೆಯೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಿಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದವು ಎಂದು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ಯುತ್ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು, ಕಂಪ್ಯೂಟರ್ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತು ಎಂದು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕಲೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಧರ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹಣೆಪಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಒಂದೆಡೆ ಕೂರಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತೇವೆ; ಈ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಕೂಡ ಹೇಗೆ ರೂಪುಗೊಂಡಿತು, ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಹೇಗಿತ್ತು, ಆಮೇಲೆ ಏನಾಯಿತು ಎಂದು ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಸಂಕರದ ಭಯ ಜನರನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಸಮೂಹಗಳಿಗೆ ತಾವು ತಮ್ಮೊಳಗಿಂದಲೇ ಬೆಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಹೊರಗಿನ ಪ್ರಭಾವವಿಲ್ಲದೆ; ಆದರೆ ಅದು ಅಸಾಧ್ಯ. ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸ್ಥಿರತೆಯೂ ಬೇಕು, ಬೆಳವಣಿಗೆಯೂ ಬೇಕು. ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಾರೆ ಮನುಷ್ಯರು.” ಹೀಗೆ ತಿರುಮಲೇಶರ ಚಿಂತನಾಧಾರೆ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತದೆ. ಕವಿಯೊಳಗಿರುವ ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನಿ

ನುಡಿದ ಮಾತುಗಳಿವು. ಸಂಕೀರ್ಣಮಯ ಬದುಕಿನ ಧೋರಣೆ ಮತ್ತು ವಿರೋಧಾಭಾಸಗಳ ನಡುವೆ ಬದುಕುವ ಮನುಷ್ಯಜೀವಿ ಕುರಿತು ತಿರುಮಲೇಶ ಜಿಜ್ಞಾಸೆ ಅವರ ಕಾವ್ಯದ ಶೋಧನೆಯ ಮೂಲಭೂತಿಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೆನಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾವು ವಿವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಕವಿ ಸಂಕಲನಕ್ಕೆ 'ಅರಬ್ಬಿ' ಎಂಬ ಶೀರ್ಷಿಕೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ಆಕಸ್ಮಿಕವೇನಲ್ಲ. ಅರಬ್ಬಿ ಸಮುದ್ರ, ಅರಬ್ ದೇಶ, ಅರಬ್ಬಿ ಭಾಷೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತಿಸುವ ಪದ ಅರಬ್ಬಿ. ತಿರುಮಲೇಶರು ಯೆಮನ್ ನಗರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲ ವಾಸವಿದ್ದವರು. ಆ ನಗರದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳೊಂದಿಗೆ ಮನದೊಳಗಣ ತಹತಹಿಕೆಯನ್ನೂ ಬೆಸೆದು ಅರಬ್ಬಿ ಸಂಕಲನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದಂತಿದೆ. ಸಂಕಲನದ ಒಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ 'ಯೆಮನ್ ಕಲ್ಯಾಣಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟಿರುವುದು ರಾಗದ ನೆನಪಿಗಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಇದರಿಂದ ವಿಧಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ವಿಗಂಡಣೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲ, ವಿಹಾರ ಮುಖ್ಯ. ಸೃಷ್ಟಿ-ವಿಸ್ತೃತಿಗಳ ತಾಕಲಾಟಗಳೆಲ್ಲ ಕವಿತೆಯಾಗಿ ಹೊಮ್ಮಿದರೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಪೂರ್ಣತೆ-ಅತ್ಯಪ್ತತೆ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎಡತಾಕುತ್ತವೆ. ಚಡಪಡಿಕೆಯೇ ನಾಡಿ ಮಿಡಿತದಂತೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಂಡು, ಮನಸ್ಸಿನ ಏರಿಳಿತಗಳ ಲೋಕದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಅವಸ್ಥಾಂತರಗಳ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಒಂದು ವಿಸ್ಮಯದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

“ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಜಾರುವ ಚಮತ್ಕಾರ

ಸಡಿಲಾದ ಒಳ ಉಡುಪಿನ ಹಾಗೆ

ಅದು ಇಷ್ಟರ ತನಕ ಇದ್ದುದೇ

ಒಂದು ಸೋಜಿಗ” (ಸೃಷ್ಟಿ)

ಮತ್ತೊಂದು ಕಡೆ ಬರುವ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ :

“ಈ ನೂಕು ನುಗ್ಗಲಲ್ಲಿ ನಾನು ಏನಿದ್ದೇನೆ ಎಂದೇ

ಗೊತ್ತಾಗುವುದಿಲ್ಲ-ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಚೊಂಪು

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಎಚ್ಚರ ಒಂದು ಕ್ಷಣ ನಾನೇ ಚಲಿಸಿದಂತೆ

ಒಂದು ಕ್ಷಣ ಚಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಂತೆ

ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದ ಹಾಗೇ ಕತ್ತಲು ಕೂಡಾ

ಗೆರೆಯೆಳೆಯುತ್ತದೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಕಿಟಕಿಯ ಹಿಂದೆ”(ಒಳಹೊರಗು)

ಮನೋವ್ಯಾಪಾರದ ವಿಘಟಿತ ಭಾವದೀಪ್ತಿಗಳ ಹೊಯ್ಯಾಟವೆಲ್ಲವೂ ಒಮ್ಮೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತನಗೇ ತಾನೇ ಪಿಸುಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನುಭವಲೋಕ ಮತ್ತು ಅನಿಶ್ಚಿತತೆಯ ಮನೋವ್ಯಾಪಾರದ ತಾಕಲಾಟಗಳ ನಡುವಿನ ತಿಕ್ಕಾಟಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಒಮ್ಮೆಲೇ ಮರೆಗೆ ಸರಿಯುತ್ತವೆ. ಇದು ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನ ಮತ್ತು ಕತ್ತಲುಗಳ ನಡುವಿನ ತೂಗುಯ್ಯಾಲೆಯಂತೆ. ಇದು ಕೇವಲ ಕಾವ್ಯ, ವಿಚಾರ, ಜಗತ್ತಿನ ಚಲನೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸು-ಶಬ್ದ-ಅಸ್ಥಿರವಾದ ದೈನಂದಿನ ಅನುಭವಗಳ ಚಲನೆಯೂ ಹೌದು. ಈ ಒಳ-ಹೊರಗಿನ ಕಾವ್ಯ ವಿಹಾರ ತಿರುಮಲೇಶರು ಪಡೆದಿರುವ ಕಾವ್ಯ ಸಿದ್ಧಿಯೂ ಹೌದು. ಕಾರ್ನಾಡರ ನಾಟಕದ ಪಾತ್ರಗಳು ಎತ್ತುವ ಅಪೂರ್ಣತೆಯ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶರ 'ಅರಬ್ಬಿ' ಸಂಕಲನದ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳು ನೆನಪಿಸುವುದು ಅಚ್ಚರಿಯಾದರೂ ಆಕಸ್ಮಿಕವೇನಲ್ಲ. ಅಪೂರ್ಣತೆ ಮತ್ತು ಅನುಭವಗಳಲ್ಲಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವುದು ಸರಿಯಾದ ಆಯ್ಕೆ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಸುತ್ತ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕವಿತೆಗಳು ಆವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇಚ್ಛಾ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದೆಯೇ? ಆಯ್ಕೆ ಎಂಬುದಿದೆಯೇ ಎಂಬ ಕುರಿತು ಕವಿಗೆ ಅನುಮಾನಗಳಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೂ ಯಾವುದಾದರೊಂದು ಬೇಕು, ಅಥವಾ ಎಲ್ಲವೂ ಈ ಬದುಕಿಗೆ ಬೇಕು ಎಂಬ ವಿಚಾರದತ್ತ ಕವಿಯ ಒಲವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

“ನಾನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ

ಜನನಿಬಿಡ ರಸ್ತೆ ಅಥವಾ ನಿರ್ಜನ ರಸ್ತೆ

ಎರಡೂ ಕೆಲವು ಸಲ ಒಟ್ಟಿಗೇ

ನನಗೆ ಬೇಕು”

ಎಂಬಲ್ಲಿ ಮಾತು ಮತ್ತು ಮೌನಗಳು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಜನನಿಬಿಡ ರಸ್ತೆ, ನಿರ್ಜನ ರಸ್ತೆಗಳೆರಡೂ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮಾತು ಮತ್ತು ಮೌನದ ನಡುವಿರುವ ಹದದ ದಾರಿಯನ್ನು ಈ ಕವಿ ಬಲ್ಲವರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೆಲವು ಸಲ ಎರಡೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ.

“ಒಂಟಿತನ ಬೆಕ್ಕಿನ ಗುಣ ಅದು ಯಾಕೆ ಒಂಟಿಯಾಯಿತೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ

ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಊರ ಬೆಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ ಹೈದರಾಬಾದಿನ

ಸೀಮೆ ಬೆಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ”

'ಬೆಕ್ಕು' ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆಕಸ್ಮಿಕವಲ್ಲ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ತಮ್ಮ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ 'ಅರಬ್ಬಿ'ಯಂತಹ ಲವಲವಿಕೆ ತುಂಬಿದ ಕವನಗಳುಳ್ಳ

ಸಂಕಲನವನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೇ ಒಂದು 'ಹ್ಯಾಟ್‌ನಾಟ್' ಸಲ್ಲಬೇಕು. ನಿರುಮ್ಮಳವಾಗಿ ನಿರಾಡಂಬರದಿಂದ ಬದುಕುತ್ತಿರುವುದೇ ಈ ಚೈತನ್ಯದ ಗುಟ್ಟಿರಬಹುದು. ಕಟ್ಟುವುದು, ಮುರಿಯುವುದು, ಮುರಿದು ಮುರಿದು ಕಟ್ಟುವುದು ತಮ್ಮ ಕಾವ್ಯದ ಅನಿವಾರ್ಯ ದಾರಿ ಎಂಬುದನ್ನವರು ಸದಾ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. 'ಅರಬ್ಬಿ'ಯ ಅನುಭವವನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶರು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡಿಗರ, ಆ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡದ ಅರಿವನ್ನು ಎತ್ತರಿಸಲು ಶ್ರಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರ ಇದುವರೆಗಿನ ಕಾವ್ಯಾನವನ್ನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಗಮನಿಸುವವರಿಗೆ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಎದುರಾಗುತ್ತವೆ. ಇವು ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲ ಸೆಲೆಗಳೆಂದರೂ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಮುನ್ನಡೆಸಿದ ಹಾಯಿಗೋಲೆಂದರೂ ನಡೆದೀತು. ಕೆಲವನ್ನು ಹೀಗೆ ರೇಖಿಸಬಹುದು :

1. ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ತನ್ನ ನಿರಂತರ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯಿಂದ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಮುನ್ನಡೆಸಿದ, ಹೊಸ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ, ವಿಶ್ವಾತ್ಮಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ ಅಪರೂಪದ ಕವಿಯಾಗಿ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶ್ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯರು.

2. ಆರಂಭಿಕ ಕಾವ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದ ಪ್ರಭಾವ-ಪ್ರೇರಣೆಗಳ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನದೇ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ದಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಕವಿಯಾದವನಿಗೆ ಇರಬೇಕಾದ ಮೂಲಭೂತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಯಾವುದೆಂಬುದನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಯೋಗಶೀಲತೆಯಿಂದ ಕಾಣಿಸಿದ ಕವಿ ಇವರು.

3. ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಮೇತ ಗ್ರಹಿಸುವ, ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸುವ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಬದುಕನ್ನು ಶೋಧಿಸಬಲ್ಲವರು. ಕುಗ್ರಾಮದಿಂದ ಬೃಹತ್ ದೇಶದವರೆಗಿನ ವಿಸ್ತಾರ ಹರಹಿನಲ್ಲಿ, ಕಾವ್ಯ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂತರಾತ್ಮಕ್ಕೆ ದನಿಯಾಗುತ್ತ ನಡೆದವರು.

4. ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ, ಭಾಷೆ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಹೊಸತನಗಳನ್ನು ತೋರಿಯೂ, ಇದೆಲ್ಲಾ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಭಾಮೂಸೆಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತೆಂಬ ಭ್ರಮೆಗೊಳಗಾದೆ, ಆತ್ಮಶೋಧವೆಂಬ ಒರೆಗಲ್ಲಿಗೊಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಎಚ್ಚರದ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯೊಂದನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವುದು.

5. ತಾವೇ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಹೊಸ ರೂಪಕಗಳು, ಇವನ್ನು ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸುವ ತುರ್ತಿನಿಂದ ಸಂಭವಿಸಿದ ಶಾಬ್ದಿಕ ನಿರ್ಮಿತಿಗಳ-ಪ್ರತೀಕಗಳ ಹೊಸತನದಲ್ಲಿ, ಹರಳುಗಟ್ಟಿದ

ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಸೃಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವ ಕೌಶಲದಲ್ಲಿ, ಸಲೀಸಾದ ನುಡಿಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ತಿರುಮಲೇಶತನವೊಂದು ಅನುರಣಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವುದು.

6. ನಿಷ್ಕರ ವಾಸ್ತವದ ಜಡತ್ವಕ್ಕೆ-ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕಿಗೊಂಡು ಏಕತಾನತೆ ಆವರಿಸದಂತೆ ಎಚ್ಚರದ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ವಿರಲಾಶಿಸುವ ಎತ್ತರದ ಹಂಬಲಗಳನ್ನು ಮರೆಯದೆ ಜೀವನಪ್ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಳುಗಿಸುತ್ತ ಸೃಜನಾತ್ಮಕ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವರು. ಏಕ-ಅನೇಕಗಳ ಬಹುತ್ವ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಪುಟ್ಟ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ತೊಡಗಿ ವಿಶ್ವ ಪರ್ಯಟನೆಯನ್ನು ಇವರ ಕಾವ್ಯಾನುಭವ ನೀಡುವುದು ಮುಖ್ಯ.

7. ಒಬ್ಬ ಕವಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ ಯಾವ ಬಗೆಯದಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಸಾಂದ್ರತೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಕವಿ ಬಳಸುವ ಗದ್ಯ-ಪದ್ಯ ಸಮ್ಮಿಶ್ರಿತ ಲಯ ಕೂಡ ಕನ್ನಡದ ಜಾಯಮಾನಕ್ಕೆ ಹೊಸತು. ಈ ವಿಧಾನ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಭದ್ದಾಗಿ ತೋರಬಹುದಾದರೂ ರಚನಾ ವಿದ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂಕೀರ್ಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗಿ, ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮರೆಸಿ ಭಾವ ಎದೆಗೆ ತಟ್ಟುವಂತಹ ಅನನುಕರಣೀಯ ಶೈಲಿ ತಿರುಮಲೇಶರದು.

8. ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದಿ ಸುಖಿಸಲು ಒಂದು ಧಾರಣ ಶಕ್ತಿ ಬೇಕು. ಅವರು ಹೊಳೆಯಿಸುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಒಳನೋಟಗಳ ಅರ್ಥವನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಇವರ ಕಾವ್ಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಾಟದೆ, ಗೊಂದಲದ ವಾತಾವರಣ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ದೇಶವಿಸ್ತಾರ-ಕಾಲವಿಸ್ತಾರದ ಮುಖಾಮುಖಿ ಕೂಡ ಈ ಗೋಜಲಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವ್ಯವಧಾನವನ್ನು ಇವರ ಕಾವ್ಯ ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

9. ನಮಗೆ ಕಾಣುವ ಪರಿಚಿತಲೋಕದ ಅಪರಿಚಿತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕಾಣಿಸುವೆಡೆಗೆ ತಿರುಮಲೇಶರ ಕಾವ್ಯ ಆಸಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಲವು ವೈರುಧ್ಯಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯ ಸಂಘರ್ಷದ ನಡುವೆಯೂ ಗಾಢವಾದುದಕ್ಕೆ ತುಡಿಯುವುದು ಈ ಕವಿ ಚೈತನ್ಯದ ಮುಖ್ಯ ಗುಣ.

10. ದೀರ್ಘ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಓದುವಾಗ ಗದ್ಯದ ಸಾಲುಗಳನ್ನೇ ಕತ್ತರಿಸಿ ಕತ್ತರಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೇನೋ, ಇದು ಪದ್ಯವಲ್ಲ, ಗದ್ಯವೇ ಎಂಬಂತಹ, ಅದೂ ಕಾವ್ಯಾತ್ಮಕವಲ್ಲದ ಜಡಗದ್ಯ ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳೂ ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿರುವುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆಯಾ ರಚನೆಯ ಅಂತ್ಯಕ್ಕೆ ಕವಿ ಕೊಡುವ ಆಕಸ್ಮಿಕ ತಿರುವುಗಳು ಈ ಮೇಲಿನ ಲೋಪವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಹಾಕುತ್ತವೆಂಬುದೂ ಅಷ್ಟೇ ನಿಜ. ಅಕ್ಷಯ ಕಾವ್ಯದ ಹಲವೆಡೆ ನಾನು ಎದುರಿಸಿದ

ಈ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟು ಕೆಲವರಿಗಾದರೂ ಎದುರಾಗಬಹುದು.

11. ಇವರ ಕವಿತೆಗಳ ವಸ್ತು ಮತ್ತು ಸ್ವರೂಪ ಎರಡನ್ನೂ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರ ವಸ್ತುವೇ ಸ್ವರೂಪ. ಸ್ವರೂಪವೇ ವಸ್ತು ಎಂಬ ಭಾವ ಕೂಡ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತು, ಜೀವನ ಮತ್ತು ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಕವಿಯ ಆಲೋಚನೆಗಳೇ ಇಲ್ಲಿನ ಆಕೃತಿಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿವೆ.

12. ಕಾವ್ಯದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಣಗಾಡಿಲ್ಲ. ಬರೆಯಬೇಕೆನಿಸಿದಾಗ ತೋಚಿದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಭಾಷಿಕ ರೂಪ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿಸುವ, ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುತ್ತ, ತಮ್ಮ ಮಾತಿನ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ಹರಿಸುವುದು, ಅನುಭವವನ್ನು ಓದುಗರ ಆಲೋಚನಾಕ್ರಮದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಸೆಳೆತರುವುದು ತಿರುಮಲೇಶರ ಕ್ರಮ. ನಾವು ಓದುವ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ಅನುಭವಗಳು ಹೊಳೆದುಬಿಡಬೇಕೆಂಬ ಅಗಾಧ ಹಂಬಲ ಈ ಕವಿಯದು.

13. ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಬೆನ್ನುಹತ್ತದೆ ಸಾಮಾನ್ಯತೆಯ ಆರಾಧಕನಂತೆ ಗೋಚರಿಸುವ ಅನನ್ಯ ಕವಿಯಾದ ತಿರುಮಲೇಶರು ಅನುಭವವನ್ನು ಅಧಿಕೃತಗೊಳಿಸುವ ದಟ್ಟವಾದ ವಿವರಗಳಲ್ಲಿ, ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿವರಗಳೂ ಅರ್ಥವಿಸ್ತಾರವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ವ್ಯಂಜಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ಓದುಗರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಲೇ ಇರುವ ಕನ್ನಡದ ಅಪರೂಪ ಕವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ತಿರುಮಲೇಶರ ಮಕ್ಕಳ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು, ಕನ್ನಡ ಪರವಾದ ಗೀತೆಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಅಂತೆಯೇ ಇವರ ಸಣ್ಣಕತೆ, ಕಾದಂಬರಿ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳ ಚರ್ಚೆಯನ್ನೂ ಜೊತೆಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಲ್ಲಿ ಕೆ.ವಿ.ತಿರುಮಲೇಶರನ್ನು ಇಡಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಲು ನೆರವಾಗಬಹುದು.

ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ

- ಪ್ರೊ. ಎಚ್.ಟಿ. ಪೋತ

ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬೆನ್ನೇರಿ

ತೀವ್ರವಾದ ಅನುಭೂತಿಯಿಂದುಂಟಾದ ದಲಿತ ಅರಿವಿನ ಸಂವೇದನಾ ರೂಪವೇ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ. ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಗ್ರಹಿಸಿದ, ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ, ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ ದಲಿತ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವಗಳು ಈ ಅರಿವಿನ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಆ ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿ ಅಂತಹ ಬದುಕಿನ ನೇರ ಅನುಭವಿಯಾದಾಗ ಆತನ ಅರಿವಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಮನ್ನಣೆ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ನೇರ ಅನುಭವಿಯಲ್ಲದ ವ್ಯಕ್ತಿ ಆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದರೂ ಅದು ಮೇಲರಿಮೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ವಿನಃ ತಳಮಟ್ಟದ ತಲ್ಲಣಗಳನ್ನು ಅಷ್ಟೊಂದು ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಾಢವಾಗಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅನೇಕ ಸಲ ಮೇಲರಿಮೆಯ ಅರಿವು ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಆಂತರಿಕ ವೈರುಧ್ಯಗಳನ್ನು ತನಗರಿಯದಂತೆಯೇ ನಿರಾಕರಿಸುವ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಹಾಗಂತ ಅದು ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಅದೂ ಕೂಡ ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ. ಆದರೆ ಸ್ವ-ಅನುಭವಗಳೊಂದಿಗಿನ ಮುಖಾಮುಖಿಯಲ್ಲಿ ಮೈತಳೆದ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮೇಲರಿಮೆಯಲ್ಲಿ ತಿಳಿದೋ ತಿಳಿಯದೆಯೋ ಕಾಣೆಯಾಗಿರುವ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಅದು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚೆ ಈ ಸಣ್ಣ ಮೂಲಭೂತ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಅಗತ್ಯ. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಲೇಖಕನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದು ಆತ ಬದುಕುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪರಿಸರದಿಂದ. ಆತನ ಬದುಕಿಗೆ ಎದುರಾದ ಸಂಕಟಗಳು ಆತನ ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ತೀಕ್ಷ್ಣ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ರೂಪಿಸುತ್ತವೆ. ಅನೇಕ ಹೊಸ ಹೊಳಪುಗಳಿಗಾಗಿ ಹಾತೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ದಲಿತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿದೆಯಲ್ಲ ಅದು ಇತರ ಬದುಕಿಗಿಂತ ತೀರಾ ಭಿನ್ನವಾದುದು. ಬದುಕಿನ ಆ ಭಿನ್ನತೆಯೇ ಆಯಾ

ಕಾಲದ ಚಿಂತಕರಲ್ಲಿ, ಬರಹಗಾರರಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ, ಭಿನ್ನ ಬದುಕಿನ ಪಾತಳಿಯಲ್ಲಿ ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಅದು ಅನೇಕ ಸಲ ತಣ್ಣನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊತ್ತಂತೆ ಕಂಡರೂ, ಅಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಒಡಲುರಿಯಿರುತ್ತದೆ. ಪರಂಪರಾಗತ ಆಲೋಚನೆಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಹೊಸದರ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಹೊಸ ಅರಿವಿನ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಕಳೆದ ಶತಮಾನದ ಎಪ್ಪತ್ತರ ದಶಕದಲ್ಲಿನ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತು. ಅದರಲ್ಲೂ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದು ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರಲ್ಲಿ.

ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಸಂದಿಗ್ಧವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರದೇಶಿಸಿದವರು ದೇವನೂರು. ಕಾಲದ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಯನ್ನು ಬಲ್ಲವರಾದ ದೇವನೂರರಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅರಿವಿನ ಸಂವೇದನೆ ಬಹುಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದುದು. ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರವೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ ದೇವನೂರು ತಮ್ಮ ವೈಚಾರಿಕ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಭಿನ್ನ ಮಾರ್ಗಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ತಲುಪಿಸಿದರು. ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಏನನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ನೀಡಿ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸದೊಂದು ಭಾವಧಾರೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖರು. ತಮ್ಮ ಹೊಸ ಅರಿವಿನ ಮೂಲಕ ಆ ಕಾಲಘಟ್ಟದ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಂದು ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಆಯಾಮವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟರು. ಅವರ ಬದುಕು, ಬರವಣಿಗೆ, ಕ್ರಿಯಾಶೀಲತೆ ಮತ್ತು ವೈಚಾರಿಕತೆ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟಾಗಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣ ಅವರ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ನೆಲೆಯ ಮೂಲ ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿರುವುದು. ಹೀಗಾಗಿ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಗಳು ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಿಯ ಬರಹಗಳಂತೆ ಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಸಮಾಜವಾದಿ ಎಡಪಂಥೀಯ ನಿಲುವಿನೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಅನುಭವ ಲೋಕದ ಮೂಲಕ ದಮನಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬದುಕನ್ನು ಮುಖ್ಯ ನೆಲೆಗೆ ತಂದರು. ಅವರ ಆರಂಭಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯವು ನವ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಭಾವವಾಗಿದ್ದರೂ ಮುಂದಿನ ಅವರ ಬರವಣಿಗೆಯ ತುಂಬ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಅದು ಈ ನೆಲದ ಅನೇಕರ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರನ್ನು ಬೌದ್ಧಿಕ ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿತು. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮಸಮಾಜ, ಸಾಮಾಜಿಕ ನ್ಯಾಯ, ಶೋಷಿತರೆಡೆಗಿನ ಕನಿಕರ-ಕಳವಳ, ದಮನಿತರ ಬದುಕಿನ ವಿವರಗಳು, ಅವರ ಕಷ್ಟ-ಕಾರ್ಪಣ್ಯಗಳು, ನೋವು-ನಲಿವುಗಳು, ಕನಸು-ಕನವರಿಕೆಗಳು... ಮುಂತಾವುಗಳಿಂದ ಹೊಸ ಚಿಂತನೆಯತ್ತ ಸಾಗಿತು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿನ ತಾತ್ವಿಕ ತಿರುವಿಗೆ ಪ್ರಮುಖ ಕಾರಣರಾದ ದೇವನೂರರು ಬರೆದದ್ದು ಕಡಿಮೆ. ಆದರೆ ಅದು ಒಳಗೊಂಡಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ಅಪಾರ. ಅಂತಹ ಕಡಿಮೆ ಬರಹದಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿನ ಚರ್ಚೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ದೇವನೂರರ ಕಥೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಕಥಾಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹೂರಣವನ್ನು ತುಂಬಿದವು. ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಣ್ಣಕತೆಗಳ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ಮೀರಿ ಪ್ರಗತಿಪರವಾಗಿ ಆ ಚೌಕಟ್ಟನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು. ಅವರ ಕಥೆಗಳು ಗಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕವೆನಿಸಿದರೂ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಬಹುದೊಡ್ಡವು. ಓದುಗರನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದರಲ್ಲಿ, ಅವರನ್ನು ಹೊಸ ಅರಿವಿನ ಆವರಣಕ್ಕೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದು ಅವುಗಳ ತಾಕತ್ತು.

ಇವರ ಕಥೆಗಳು ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದ್ಧತೆ, ದಲಿತ ಸಂವೇದನೆ, ಪೊಸ ಬದುಕಿನ ಆಶಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಖಚಿತವಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಬಲ್ಲವು. ದೇವನೂರ ಅವರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಕೇರಿ, ವರ್ಗ, ಧರ್ಮ ಮತ್ತು ಜಾತಿ, ಜೀತಗಾರಿಕೆ, ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳು, ಆಹಾರ ಪದ್ಧತಿ, ಆಚರಣೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಪೂರಕವೆಂಬಂತೆ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿವೆ. ತಳಸಮುದಾಯಗಳು ಜಾತಿ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆ, ವರ್ಗ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ರೂಪಿಸಿರುವ ಕಟ್ಟುಕಟ್ಟಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಯಾಗಿ ಬದುಕುತ್ತಿರುವ; ಜೀವನಪರ್ಯಂತ ಕಷ್ಟ-ನೋವು-ಅವಮಾನ-ಸಾಲ-ಸಂಕಟದಲ್ಲೆ ಕೊರಗುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ದೇವನೂರರ ಕಥೆಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ, ಕಲಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತವೆ.

‘ದಲಿತ ಚಿಂತನೆ’ ಎಂಬುದು ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳ ಮೂಲನಿವಾಸಿಗಳ ಆದಿಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು. ಆವರೆಗಿನ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯ ಹರವನ್ನು ದಲಿತ ಚಳವಳಿ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬರೆಹಗಳು ಮತ್ತಷ್ಟು ವಿಸ್ತರಿಸಿದವು. ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಚಳವಳಿ ಪರಸ್ಪರ ಪೂರಕ-ಪ್ರೇರಕ ಸಂಗತಿಗಳು ಎಂಬುದನ್ನು ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚಳವಳಿ ಸಾಬೀತು ಪಡಿಸಿತು. ಗಾಂಧಿವಾದ, ಸಮಾಜವಾದ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್‌ವಾದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಂತಃಶಕ್ತಿಯಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಮಹತ್ವದ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ದೇವನೂರ ಮಹಾದೇವರ ಕೊಡುಗೆ ಅಪಾರವಾದದ್ದು. ದೇವನೂರರ ಕಥೆಗಳು ಹೊಸ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬರೆಹಗಳಾಗಿವೆ. ಇವರ ಒಟ್ಟು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ರೂಪ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದದ್ದು. “ದ್ಯಾವನೂರು” ಕಥಾ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಮೂಲಕ ಶೋಷಿತ ಸಮುದಾಯದ ಅನುಭವ ಜಗತ್ತನ್ನು ದಾಖಲಿಸುವ ಸಂಚಲನವನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದರು. ‘ಗ್ರಸ್ಥರು’, ‘ಅಮಾಸ’, ‘ಮೂಡಲ ಸೀಮೇಲಿ ಕೊಲೆಗಿಲೆ

ಮುಂತಾಗಿ, 'ಒಂದು ದಹನದ ಕಥೆ' ಮತ್ತು 'ಡಾಂಬರು ಬಂದುದು' ಕಥೆಗಳ ವಿಶಿಷ್ಟ ರಚನೆ, ಭಾಷಿಕ ಶೈಲಿ, ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿರೋಧದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ, ವಿನೂತನ ರೂಪಕ-ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟಿವೆ.

ಬದುಕಿನ ವ್ಯಥೆಯಾದ ಕಥೆಗಳು

'ಮಾರಿಕೊಂಡವರು' ಈ ನೆಲದ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ ಕತೆ. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯ ಭೂಮಾಲೀಕ ಶೋಷಕ ವರ್ಗ, ಕೆಳವರ್ಗದವರನ್ನು ಪರಂಪರಾಗತವಾಗಿ ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡು, ವಿವಿಧ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶೋಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮನ್ನು ಶೋಷಿಸುವವರ ವಿರುದ್ಧ ದನಿ ಎತ್ತಲಾಗದ ದಲಿತರ ಅಸಹಾಯಕ ದುರಂತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ದಲಿತರು ನಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಕೆಲವು ನಂಬಿಕೆಗಳೇ ಅವರನ್ನು ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಶೋಷಿಸುತ್ತಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ವಿವೇಚನೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಾಯಕ ಬೀರ ಮತ್ತು ನಾಯಕಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯರ ನಿರ್ಗತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಜಾತಿ ಕೇಂದ್ರಿತ ಜಮೀನ್ದಾರಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಹೇಗೆ ದುರುಪಯೋಗ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಣಗೊಂಡಿದೆ. ಶೋಷಿತ ದಂಪತಿಗಳ ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಬಡತನ ಹಾಗೂ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪನಂತಹ ಉಳ್ಳವರ ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಶೋಷಿತರು ಬಲಿಯಾಗುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಹೃದಯಕ್ಕೆ ತಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಗೌಡನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ದುಡಿಯುವ ಹಾಗೂ ಗೌಡನ ಮಗ ಕಿಟ್ಟಪ್ಪನಿಗೆ ಈ ಎರಡು ಮುಗ್ಧ ಜೀವಗಳು ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬೀರನ ಕುಡಿತದ ಚಟ, ಕಿಟ್ಟಪ್ಪನಂತಹ ವಿದೂಷಕನಿಗೆ ವರವಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಲೈಂಗಿಕ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ದಲಿತರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ನಂಟಿನಂತೆ ಕುಡಿತ, ಮಾಂಸ ಇವು ನಿತ್ಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಾಸುಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ. ಇದು ಅಸಹಾಯಕವಾಗಿ ಬದುಕುವ ಹಳ್ಳಿ ಪ್ರದೇಶದ ದಲಿತರ ದಾರುಣ ಚಿತ್ರಣ, ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜಮೀನ್ದಾರರ ದರ್ಪಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವುದನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

'ಅಮಾಸ' ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ದಲಿತತ್ವದ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ಹಾಗೂ ಪಾಳೆಗಾರಿಕೆಯ ನಿರಂತರತೆಯನ್ನು ರೂಪಕವಾಗಿ ಧ್ವನಿಸಲಾಗಿದೆ. ದಲಿತರಿಗೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಕರುಣೆಯ ಕೂಸಾಗಿ ಬೆಳೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ. ಕಥೆಯ ನಿರೂಪಕ ಹೊರಗಿನ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕುರಿಯಯ್ಯ ಮತ್ತು ಅಮಾಸರ ಬದುಕಿನ ರೂಪಕವಾಗಿ ಬಳಸುವ ಪರಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಹೊಲಾರ ಮಕ್ಕಳೆಂದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದ (ಹೈದರಿಗೆ)ವರಿಗೆ

ತಮಾಷೆಯ ವಸ್ತುಗಳು. ಮಾರಿ ಬಲಿಗೆಂದು ತಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ ಹೋತಗಳ ಕರುಣಾರ್ಥವಾದ ಆಕ್ರಂದನದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಥೆಗಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವೂ ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ದುರಂತ ಚಿತ್ರಣಗಳಾಗಿವೆ.

ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ನಡೆಸುವ ಕ್ರೂರಿ ಮೇಲಾಧಿಕಾರಿಯೆಂದರೆ ಕೆಳಗಿನವನಿಗೆ ಅಸಹನೆ, ದ್ವೇಷ, ಸಿಟ್ಟು ಪ್ರತಿಕಾರ, ದ್ವೇಷ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂಬ ಸಣ್ಣತನ ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಜ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಈಡೇರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದಾಗ ಅದನ್ನು ಸೂಪ್ತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕನಸಿನಲ್ಲಾಗಲಿ, ಕುಡಿದ ಅಮಲಿನಲ್ಲಾಗಲಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. 'ರೈಲ್ವೆ ಗ್ಯಾಂಗ್‌ಮನ್ ನಗ್ತಾನೆ ನೋಡ್ರಪ್ಪೊ ಬಡವವರ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ನೀನು, ನಗು ಮಗ್ಗು. ಕಮ್ಯುನಿಜಂ ಬರ್ಬೇಕು. ಆಗ ನೀ ನಗೋದು ಹೋಗ್ಬೇಕು. ಅಲ್ಲಿಗಂತಾ ನೀ ನಗ್ತಿ. ನಗಪ್ಪೊ ನಗು'. ಈ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ, ಶೋಷಣೆ, ಜೀತಪದ್ಧತಿ, ಗುಲಾಮಗಿರಿಗೆ ಕಮ್ಯುನಿಜಂ ಮುಕ್ತಿ ನೀಡಬಹುದೆಂಬ ಕಾರ್ಮಿಕರ ವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಗೂ ಇದು ಬಂದರೆ ಬಡವರು ನಗಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬ ಆಶಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಅಮಾಸ ಕಥೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಅಮಾಸ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಹುಲಿ ವೇಷ ಹಾಕುವವರು ದಲಿತರು. ಅವರು ಆಟದ ಹುಲಿಗಳು. ಗೌಡರಿಗೆ, ಶಾನಭೋಗರಿಗೆ ಪಟೀಲರಿಗೆ ಮೋಜಿನ ಗಮ್ಮತ್ತಿನ ಮನೋರಂಜನೆ. ಚುರುಕಾಗಿ ಕುಣಿದಾಡುವ ಬಲಿಷ್ಠ ಶೋಷಿತ ಹುಡುಗರನ್ನು ಗೌಡರು ಜೀತದಾಳುಗಳನ್ನಾಗಿ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡುವ ಅಖಾಡವೂ ಹೌದು. ಈ ದೇಶದ ಶೋಷಕ ವರ್ಗ 'ಬಳಸು-ಬಿಸಾಡು' ತಂತ್ರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ಶ್ರಮಿಕವರ್ಗವನ್ನು ಹೇಗೆ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಶೋಷಣೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ವಾಸ್ತವಿಕ ಸತ್ಯವನ್ನು ಈ ಕಥೆ ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ತಳಮೂಲ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ನೋವು, ಸಂಕಟ, ಅನಾಥ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ದಲಿತ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ದಾರುಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ, ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆ ಹಾಗೂ ವೈಚಾರಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಧ್ವನಿಸುವುದು ದೇವನೂರರ ಕಥೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.

'ಗ್ರಸ್ಕರು' ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಜಾತಿ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತ ದಲಿತನೊಬ್ಬ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕಾಲಾನುಕಾಲದಿಂದ ಸಾಗಿ ಬಂದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಜಾಡ್ಯತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ. ಶತಶತಮಾನದಿಂದಲೂ ಭೂಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬೇರೂರಿ ಹೆಮ್ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಚಾಚಿಕೊಂಡಿರುವ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾವಂತಳಾದರೂ ಕೂಡ ಮಹಿಳೆ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಾಳೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ

ಕಥೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಸರ್ವೋಚ್ಚ ಪುರುಷನನ್ನು ಗಾಢವಾದ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅಂತರ್ಜಾತಿ ವಿವಾಹವಾಗಲು ಒಪ್ಪಿದ ಯುವ ಮನಸ್ಸುಗಳು, ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಘೋರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದರ ಅಧೀನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಜೀವಿಗಳಾಗಿ ಬದುಕುವಂತಹ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ದಲಿತ ಜನಾಂಗವು ಹಂಗಿನ ಬದುಕನ್ನು ಬದುಕುವ; ಸದಾ ಕೃತಜ್ಞತಾ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಗ್ಗಿ, ಬಗ್ಗಿ, ಕುಗ್ಗಿ ಹೋಗುವ ಧಾರುಣತೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ಬದುಕಿನ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನು ಯುವ ಪ್ರೇಮಿಗಳ ಮೂಲಕ ರೂಪಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಹಾರ ಕಾಣದ ಅಸಹಾಯಕತೆ, ಅಂಧಕಾರದಿಂದ ಬೆಳಕಿನೆಡೆಗೆ ಬರಲಾಗದ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಅಸಮಾನತೆ; ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ, ಬಂಡವಾಳಶಾಹಿಗಳ ಎದುರು ಮಾತನಾಡಲು ಹವಣಿಸುವ ದಲಿತರನ್ನು ದಮನಿಸಲು ಷಡ್ಯಂತ್ರ ರೂಪಿಸುವ ಪಾಳೆಯಗಾರಿಕೆತನದ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಯುವ ಸಂಘರ್ಷವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಆರ್ಥಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಅಸಮಾನತೆಯುಳ್ಳ ಶ್ರೇಣಿಕೃತ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಡವರಿಗೆ, ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ, ದಲಿತರಿಗೆ, ಕಾರ್ಮಿಕರಿಗೆ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕಿಸಿಕೊಡುವವರು ಯಾರು ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಮಂಡಿಸುತ್ತದೆ. 'ಇರೋದೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳಿನ ಕಂತೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತ ದಲಿತ ಯುವಕನ ತಲ್ಲಣ, ತಾಕಲಾಟವನ್ನು ಈ ಕಥೆ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ.

'ಒಂದು ದಹನದ ಕತೆ' ಅಂತರ್ ಜಾತಿಯ ವಿವಾಹ ತಂದೊಡ್ಡುವ ತಲ್ಲಣ, ಸಂಕಟಗಳು ಈ ಕಥೆಯ ವಸ್ತುವಾಗಿದೆ. ದಲಿತರವನು ಪ್ರೇಮಿಸಿದ ಕಮಲಿ ಸರ್ವೋಚ್ಚಳು, ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಒಪ್ಪಿತ ಪ್ರೇಮಾಂಕುರ ಗೊಂಡಿದೆ. ತಮಗೆ ತಡೆಗೋಡೆಯಾಗಿರುವ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೀರಿ ಹೊಸ ಬದುಕನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಜಾತಿಯ ದಲಿತರೇ, ಬಂಧು ಬಳಗದವರೆ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ, ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಮೂಲಕ ಅಡ್ಡಿಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜಾತೀಯತೆ ಎಂಬ ವಿಷಸರ್ಪ ದಲಿತರನ್ನೂ ಕೂಡ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ನಿರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹಿಷ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ದಲಿತ ಯುವಕ ತನ್ನ ಅಜ್ಜಿಯ ಹೆಣವನ್ನು ಮನೆಯ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ತಾನೊಬ್ಬನೆ ಸುಡುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಅಜ್ಜಿಯ ಸಾವಿಗಿಂತಲೂ ಜಾತಿ ಕಟ್ಟಳೆ ಸಂಪ್ರದಾಯವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬಂಧು, ಬಾಂಧವರ ಸುತ್ತ ಕೆನೆಗಟ್ಟಿದ ದಟ್ಟ ಕಪ್ಪು, ಕತ್ತಲು, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಕುಬ್ಜತೆ, ದ್ವೇಷ, ಅಸೂಯೆ, ಕ್ರೂರತೆ, ಹಿಂಸೆ ಇವೆಲ್ಲವು ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿರುವ ರೀತಿ ಅನನ್ಯವಾಗಿದೆ.

'ಡಾಂಬರು ಬಂದುದು' ಕಥೆಯು ನಾಗರಿಕತೆಯ ಪ್ರವೇಶದಿಂದಾಗಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಾಗುವ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು; ಆಧುನಿಕತೆಯ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ

ಒಕ್ಕರಿಸುವ ಅವಾಂತರಗಳನ್ನು ಈ ಕಥೆಯ ಮೂಲಕ ಚರ್ಚೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯ ಹಲವು ಬಗೆಯ ತಲ್ಲಣಗಳು ಸಾಮುದಾಯಿಕ ನೆಲೆಗೆ ಪಲ್ಲಟಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ದಲಿತರ ಬದುಕನ್ನಷ್ಟೇ ನೀಡದೇ ಗ್ರಾಮೀಣ ಪರಿಸರದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಲ್ಲಿ ಮೂಡುವ ಕುತೂಹಲ, ನಿರೀಕ್ಷೆ, ಅನುಮಾನ, ಸಂಶಯಗಳು, ಆಗುವ ಮಾರ್ಪಾಡುಗಳನ್ನು ಕಥೆಗಾರರು ತುಂಬಾ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ದಲಿತರಿಗೆ ಪ್ರವೇಶವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿರುವ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ, ಮೂಢನಂಬಿಕೆಗಳನ್ನು; ಶೋಷಣೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾವರಗೊಳಿಸಿದ ಅಸಮಾನತೆಯ ಪ್ರತೀಕವಾದ ದೇವಸ್ಥಾನವನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೊಳಿಸಲು ಬಳಸುವ ಸರ್ಕಾರದ ಹಣ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು. ಆ ಹಣ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವ ಜನೋಪಯೋಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬು ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಮನಸ್ಸಿನ ಊರಿನ ವಿದ್ಯಾವಂತ ಯುವಕರದು. ಆದರೆ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿದ ಪಟೇಲರು ಮುಗ್ಧ ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮ ಭ್ರಷ್ಟತೆಗೆ ಹಾಗೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಮೇಲೆ ದೌರ್ಜನ್ಯ ನಡೆಸಲು ಮುಂದಾಗುವ ಜಾತಿವಾದಿ ಭ್ರಷ್ಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಈ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿಕ್ಷಣ ಜಾತಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮೇಲ್ಜಾತಿಯವರ ಮಕ್ಕಳು ದಲಿತರೊಂದಿಗೆ ಇರುವುದು, ಸ್ನೇಹ, ಸಲುಗೆಯಿಂದ ಬೆಳೆಯುವುದನ್ನು ಸಹಿಸದ ಪಟೇಲರು ಕೆಂಡಕಾರುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದಾದರೂ ಸಣ್ಣ ತಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಯುವಕರು ಸಿಕ್ಕರೆ ಇದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಹುನ್ನಾರ ಪಟೇಲರದು. ದಲಿತರು ವಿದ್ಯಾವಂತರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ವರ್ಚಸ್ಸಿಗೆ ಧಕ್ಕೆಯುಂಟಾಗುತ್ತಿದೆ ಎಂಬ ಅಪನಂಬಿಕೆ ಇಂದಿಗೂ ಜಾತಿನಿಷ್ಠ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯದ್ದಾಗಿದೆ. ಉಣ್ಣಲು ಅನ್ನ, ಕುಡಿಯಲು ನೀರು, ಕಲಿಯಲು ಶಾಲೆ, ವಾಸಿಸಲು ಸೂರು ಗ್ರಾಮೀಣ ಪ್ರದೇಶದ ಕೊರತೆಗಳಾಗಿವೆ. ಸರ್ಕಾರ ಹಳ್ಳಿಯ ಈ ಕೊರತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಕರಿಸದೆ ಬೇಡವಾದುದನ್ನು ತಂದು ಅವಾಂತರ ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು 'ಡಾಂಬರು ಬಂದುದು' ಕಥೆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಥೆಗಳ ಹೂರಣದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ

ದೇವನೂರರ ಕಥೆಗಳು ಬರೆಯಲಿಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬರೆದವುಗಳಲ್ಲ. ಅವು ಅವರ ಅಂತರಾಳದ ಆಲೋಚನೆಗಳ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ತಾವಾಗಿಯೇ ಬಂದವುಗಳು. ಅವರು ಬರೆಯಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ

ತಾವು ಬರೆದ ಅಲ್ಪ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಗಾದವಾದುದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟರು. ಅಕ್ಷರ ಪ್ರಪಂಚವು ಅಲಕ್ಷಿತ ಜಗತ್ತಿನೆಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಅವರ ಕಥೆಗಳು ಕೇವಲ ಕಥೆಗಳಲ್ಲ. ದಮನಿತರ ಬದುಕಿನ ಸಂಕಥನಗಳು; ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಿ, ರಾಜಕೀಯವಾಗಿ, ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದವರ ಮಧ್ಯೆ ನಲುಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಅಸಹಾಯಕ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಓದುಗರ ಮುಂದಿಟ್ಟ ಮಹಾಕಥನಗಳು; ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಸಮಾಜ ಮತ್ತು ಪಾರಂಪರಿಕ ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ನೊಂದು, ಬೆಂದು, ಬಸವಳಿದು ಹೋಗಿದ್ದ ಸಮುದಾಯಗಳ ಆರ್ತನಾದಗಳು; ಅದೆಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಕೀಳರಿಮೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ಬದುಕನ್ನು ಸಾಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಹೊರಬರುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ ಬರಹಗಳು; ಸ್ವ ಅನುಭವದಿಂದ ಹೊರಬಂದ ಸಂಘಟನೆಗಳು; ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಬಿಗಿ ಹಿಡಿತವನ್ನು ಮರೆಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಧೋರಣೆಗಳು; ವರ್ಗ-ವರ್ಣ-ಲಿಂಗ ತರತಮಗಳಿಲ್ಲದ ಸಮಸಮಾಜ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಶಯಗಳನ್ನೊತ್ತ ಆಲೋಚನೆಗಳು; ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಯ ಮೂಲಕ, ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಹುನ್ನಾರಗಳ ಮೂಲಕ ನಿರ್ಮಾಣಗೊಂಡ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಬರಬೇಕೆಂಬ ಕರೆಗಳು- ಹೀಗೆ ದೇವನೂರರ ಕಥೆಗಳೆಂದರೆ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಯಾದವುಗಳಲ್ಲ. ಅವು ವಸ್ತು-ವಿನ್ಯಾಸದ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹೆಮ್ಮರದಂತಹವು. ಹೇಗೆ ಆ ಮರದ ರೆಂಬೆ-ಕೊಂಬೆಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದಿವೆ. ಆಸರೆಗಾಗಿ ಬಂದ ಜೀವಿಗಳಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಸರೆಯನ್ನೂ ನೀಡಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ದೇವನೂರರ ಕತೆಗಳು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಬೆಳೆದವುಗಳು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಬೇಕು ಅದು ಸಿಕ್ಕೇ ಸಿಗುತ್ತದೆ. ಅಗೆಯುವವ ತಾಕತ್ತಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾದ ಮಾಹಿತಿ ಅಲ್ಲಿದೆ. ಎಂದೂ ಬತ್ತದ ಚಿಲುಮೆಗಳವು.

ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರ ಕಥೆಗಳು ದಲಿತ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂವೇದನಾಶೀಲ ಕೇರಿಯ ಜನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸುತ್ತವೆ. ಇವರ ಕಥೆಗಳ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷಾ ಬಳಕೆ, ನಿರೂಪಣಾ ವಿಧಾನ ಹಾಗೂ ಶೋಷಣೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ತಣ್ಣನೆಯ ಪ್ರತಿರೋಧ ಮುಖ್ಯವಾದವುಗಳಾಗಿವೆ. ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಸಿಟ್ಟು, ರೋಷದ ಬದಲಾಗಿ ತಣ್ಣಗೆ ಕೊರೆಯುವ ಬಂಡಾಯ ಶಬ್ದರೂಪ ತಾಳಿದೆ. ಇದು ದೇವನೂರರ ಕಥೆಯ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯಾಗಿದೆ. ಇವರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಗಾಲಾದ ಬದುಕಿದೆ, ಭೀಕರ ಬಡತನ, ಸದಾ ಹಸಿದ ಹೊಟ್ಟೆ, ತಣಿಸಲಾಗದ ಅಸಹಾಯಕತೆಯಿದೆ. ಬೆವರು ಸುರಿಸಿ ದುಡಿದರು ಕೊನೆಗೆ ಮೂಲೆಗುಂಪಾಗುವ ತಬ್ಬಲಿತನ, ದಲಿತರ ಮೇಲೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರ ಕರಾಳ ಛಾಯೆಯ ನಿತ್ಯ ಸತ್ಯವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಒದ್ದಾಡುವ

ಜೀವ ಜಗತ್ತಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ದೇವನೂರ ಅವರು ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಭಾಷಾ ಶೈಲಿಯಿಂದ ಕಲಾತ್ಮಕತೆಯ ರೂಪ ಕೊಟ್ಟು ಜೀವಂತಿಕೆ ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ. ತನ್ನ ಸಮುದಾಯದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ನಂಜನಗೂಡಿನ ಆಸುಪಾಸಿನ ದಲಿತ ಗ್ರಾಮೀಣ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ಪ್ರತಿಮೆ, ರೂಪಕಗಳಾಗಿ ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ವೈಚಾರಿಕ, ಚಿಂತನಶೀಲ, ಸಂವೇದನಾತ್ಮಕ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳು ಸಹೃದಯ ಓದುಗರ ಹೃದಯವನ್ನು ತಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡಿರುವುದು ಇವರ ಕಥೆಗಳ ಯಶಸ್ಸಿನ ಮೂಲವಾಗಿದೆ.

ನವ್ಯದ ಗರಡಿಯಲ್ಲಿ ಪಳಗಿ, ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡ ದೇವನೂರರು ದಲಿತ ಲೋಕದ ನೈಜ ಬದುಕನ್ನು ಹಸಿವು, ಬಡತನ, ನೋವು, ನಿರಾಶೆ, ಅನಕ್ಷರತೆ, ಅಸಹಾಯಕತೆಯನ್ನು ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಿ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಬಲ್ಲರು. ಅವರಲ್ಲಿರುವ ಅನುಭವ, ಗ್ರಹಿಕೆ ಮತ್ತು ಭಾಷಾಪ್ರಯೋಗದ ತಾಜಾತನ, ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕದಲಿಸಲಾಗದ ಗಟ್ಟಿತನ, ಚಲನಶೀಲತೆಗೆ ಹೊಸ ಸತ್ವವನ್ನು, ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದೆ. 'ಎದೆಗೆ ಬಿದ್ದ ಅಕ್ಷರ, ಭೂಮಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಬೀಜ, ಒಂದಿಲ್ಲ ಒಂದಿನ ಫಲ ಕೊಡುವುದು' ಎಂಬಂತೆ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೂಡಿಸುತ್ತವೆ. ಪ್ರಗತಿಶೀಲ ವಿಚಾರಗಳು ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ ದಲಿತ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟದ್ದು ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ಅವರ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನನ್ಯತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿವೆ.

ಮುಗಿಸುವ ಮುನ್ನ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾತು

ಕಾಲಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವ ಬದುಕಿನ ವಿನ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲ ಅರಿವುಳ್ಳ ಬರಹಗಾರ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ. ಬುದ್ಧ, ಬಸವ, ಗಾಂಧಿ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಲೋಹಿಯಾರಂತಹ ಮಹಾನ್ ಚಿಂತಕರ ವಿವೇಕದ ಬೆಳಕನ್ನು ತಮ್ಮ ಚಿಂತನೆಗಳ ಮೂಲಕ ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹರಡುತ್ತಿರುವ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ. ಸರಳ ಜೀವಿಯಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡೇ ಹೊಸ ಅರಿವಿನ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ಬೌದ್ಧಿಕ ಲೋಕವನ್ನು ಚಿಂತನೆಗೆ ಹಚ್ಚಿದ ಸುಸಂಪನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಮಾರಿಕೊಂಡವರ ಬದುಕಿನ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಮಾತನಾಡಿದ ದೇವನೂರು ನಿಜವಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ-ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಕಾಳಜಿಯುಳ್ಳವರು. ಅವರ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ದಲಿತರ ಬದುಕಿನ ಧಾರುಣತೆಯನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುವುದಕ್ಕಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ದಲಿತರನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುತ್ತಲೇ, ದಲಿತ ಹಾಗೂ ದಲಿತ ಪರ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ವೈಚಾರಿಕವಾಗಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಿ, ವಸ್ತುನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಲು ಪ್ರೇರೇಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗ, ಎದುರಾಗುತ್ತಿರುವ,

ಎದುರಾಗಬಹುದಾದ ತಲ್ಲಣಗಳ ಕುರಿತು, ಬದುಕಿನ ಸಂಕಟಗಳ ಕುರಿತು, ಸಾಮಾಜಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಲದ ಕನವರಿಕೆಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆತು ಆ ಕಾಲಕ್ಕಷ್ಟೇ ತನ್ನನ್ನು ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳದ ದೇವನೂರರ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ಶುದ್ಧಿಯ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಹೊಸ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ಹೊಸ ವೇಷದಲ್ಲಿ, ಹೊಸ ಹೊಸ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಅಮಾನವೀಯತೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟೇ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಎದುರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವ ದೇವನೂರರ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂಘರ್ಷಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಕಾದಾಡುತ್ತದೆ. ಆವೇಶ. ಅಬ್ಬರಗಳಿಲ್ಲದೆ ತಣ್ಣಗೆ ಹರಿಯುವ ಮಹಾನದಿಯಂತೆ ದೇವನೂರರ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೊತ್ತೊಯ್ಯಬಲ್ಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳದ್ದು. ಎದುರಾದ ಅಡೆತಡೆಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಬಲ್ಲ ವೇಗವುಳ್ಳದ್ದು. ನಿರಾಕರಣೆಗೊಳದಾಗ, ನಿರಾಕರಣೆಗೊಳಗಾಗುತ್ತಿರುವ ಬದುಕಿನ ಏಳೆಯ ಆಶಯವನ್ನು ಹೊತ್ತ ದೇವನೂರರ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಅಂಶಗಳು ಅವರ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡದ ಅಪರೂಪದ ಕಥೆಗಾರರಾದ ದೇವನೂರು ಮಹಾದೇವ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಭಿನ್ನ ಚಿಂತನಾಧಾರೆಯ ಮೂಲಕ ಅಲಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳ ಬದುಕನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸುತ್ತಲೇ, ಆ ಬದುಕುಗಳ ಏಳೆಗಾಗಿ ಬರೆದ; ಚಿಂತಿಸಿದ, ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರುವ; ಬದುಕಿದ, ಬದುಕುತ್ತಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿ. ಅವರದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡ ಅಸಮಾನ್ಯ ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಆ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಸಾರ್ವಕಾಲಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಶಕ್ತ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಆಶಯಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಸಾಗುತ್ತಿದೆ. ಆ ಅರಿವಿನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ವರ್ತಮಾನದ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹರಡಬೇಕಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದರ ಪಯಣ ನಿರಂತರ. ನಿತ್ಯನೂತನ.

ದೇವನೂರರ ಅರಿವಿನ ದಲಿತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಬೆಳಕಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಿನ ಕನ್ನಡಿಯನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಹೊಳಹುಗಳ ಸುರುಳಿಯನ್ನೊತ್ತ ಮಹಾಕಟ್ಟು.

(Dublin City University Ireland India Institute ಸಂಸ್ಥೆಯವರು Third Ireland Indai Institute Confernce on South Asia, 24th-26th April, 2019 ರಲ್ಲಿ ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡ ಅಂತಾರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ 'Dalit Consciousness in the stories of Devanooru Mahadeva' Held at All Hallows DCU Campus Ireland - 2019)

ಅಕ್ಷರ, ಪಠ್ಯ, ಓದು - ನಿಯಂತ್ರಣದ ಮಾದರಿಗಳು

- ಎಸ್ ನಟರಾಜ ಬೂದಾಳು

ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ತುಂಬಾ ತಡವಾಗಿ. ಎರಡನೆಯದಾಗಿ ಪಠ್ಯಗಳ ಆಯ್ಕೆಯ ಸ್ವಾಂತತ್ಯ ಇನ್ನೂ ನಮಗೆ ದೊರಕಿಲ್ಲ. ಜೈನ, ವೀರಶೈವ, ವೈದಿಕವಲ್ಲದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮಿಂದ ದೂರ ಇಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ಮೂರರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಾದರೂ ಒಂದಕ್ಕೆ ಸಲ್ಲುವ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ನಡುಗನ್ನಡ, ಹಳಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಶೈವ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಹೊರಗಿಡಲು ಅರ್ಹವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಮೂರನೆಯದಾದ ಓದು ಇನ್ನೂ ನಮ್ಮದಾಗಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಓದು ನಮ್ಮದಾಗಲು ಇನ್ನೂ ದಾರಿ ಸವೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ.

ತಪ್ಪು ಗ್ರಹಿಕೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಜವಾಬ್ದಾರಿ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬೋಧನೆ ಎಂದರೆ ಕಲಿಸುವುದು, ಹೊಸ ಅರಿವನ್ನು ತುಂಬುವುದು, ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ಇತ್ಯಾದಿ ಗ್ರಹಿಕೆಗಳಿವೆ. ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿಯೆ. ಆದರೆ ಕನ್ನಡದ ತರಗತಿ ಎಂದಾಕ್ಷಣ ಕೆಲವು ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಂಗತಿಗಳು ಇದಿರಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಎದುರಿಗೆ ಇರುವ ಎಲ್ಲ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳೂ ಕನ್ನಡವನ್ನು ತಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ಅವರಣದಲ್ಲಿ ಕಲಿತು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ಶಾಲೆಗೆ ಸೇರಿದ ದಿನದಿಂದಲೇ ಅವರು ಆಗಲೇ ಕಲಿತು ಬಂದಿರುವ ಸಹಜ ಕನ್ನಡವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅವರಿಂದ ದೂರವಾಗಿಸುವ ಪಾಠ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ! ಮನೆ, ಬೀದಿಯ ಕನ್ನಡವೇ ಬೇರೆ ಶಾಲೆಯ ಕನ್ನಡವೇ ಬೇರೆ ಎಂಬ ಇಬ್ಬಂದಿಗೆ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ದೂಡುತ್ತೇವೆ. ಉಪಾಧ್ಯಾಯರಾದ ನಾವಾದರೂ ಅಷ್ಟೇ ತರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಪೋಡಿಯಂ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತಾಕ್ಷಣ ಯಾವುದೋ ದೇವರು ಮೈಮೇಲೆ ಬಂದವರಂತೆ ನಮ್ಮದ್ಯಾರದೂ ಅಲ್ಲದ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇವೆ. ನಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಅಸಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆವರಣಗಳೊಳಗಿನ ಉದ್ಧರಣೆಗೆ ಸೇರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ನಿಜ, ಇಂಥ ನಿಲುವುಗಳಿಗೋಸ್ಕರವೇ ನಮ್ಮ ಭಾಷಾ ಪಂಡಿತರು ಕೆಲವು ಸಿದ್ಧ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು

ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆಡುವ ಮಾತನ್ನು ಮೂರು ಸೀಳು ಮಾಡಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. 1. ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗಿ 2. ಶಾಸ್ತ್ರೋಪಯೋಗಿ ಮತ್ತು 3) ಭಾವೋಪಯೋಗಿ. ಇತ್ಯಾದಿ ಪಾಠ ಮಾಡಲು ಶುರುಮಾಡುತ್ತೇವೆ. ಪಾಠವೆಂದರೇ ನಮ್ಮದಲ್ಲದ ಕನ್ನಡವೆಂದು ನಾವೆಲ್ಲ ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆ. ಇದರ ನಿವಾರಣೆ ಎಂತು? ನಾವೇಕೆ ಶಾಸ್ತ್ರೋಪಯೋಗಿ ಕನ್ನಡವನ್ನು ಅನಗತ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ? ನಾವು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರುವುದೆಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಗತಿಯೆ? ಕನ್ನಡದ ಬದುಕಿನ ಆವರಣದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಪಠ್ಯಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತೇವೆ. ಗಣಿತ, ಅರ್ಥಶಾಸ್ತ್ರ, ವಾಣಿಜ್ಯಶಾಸ್ತ್ರ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನೂ ನಾವು ಬೋಧಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅಂತಹ ಶಾಸ್ತ್ರ ಭಾಷೆಗಳ ಬೋಧನೆಯ ಅಗತ್ಯಗಳು ಬೇರೆ. ಅವೇ ಅಗತ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡದ ಎಲ್ಲ ಪಠ್ಯಬೋಧನೆಗೆ ಇವೆಯೇ ಎಂಬ ಪರಿಶೀಲನೆಯ ಅಗತ್ಯವಿದೆ.

ಯಾವ ಕನ್ನಡದ ಯಾರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ?

ಕನ್ನಡವೆಂದರೇ ಹಲವು ಕನ್ನಡಂಗಳ್ ಎನ್ನುವ ಗ್ರಹಿಕೆಯ ಜೊತೆಗೇ, ನಮ್ಮ ಓದಿಗೆ ನಿಗದಿಪಡಿಸಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಈ ಹಲವು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವಲ್ಲ. ಅದರಾಚೆಗೆ ಓದಿಗೆ ಸಿಗದಿರುವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೂಡ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಓದಿಸಲ್ಪಡುವುದು ಅದರ ಒಂದು ಭಾಗ ಮಾತ್ರ ಎಂಬ ಅರಿವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಕನ್ನಡದ ಭಾಷಾ ಬೋಧನೆ ಇರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾವ್ಯಭಾಗವೆಂದರೆ ತತ್ವಪದಗಳು. ಅವಿನ್ನೂ ಓದಬೇಕಾದ ಪಠ್ಯದ ಒಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಓದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಗಳಾದ ದೇವಿಮಹಾತ್ಮೆಯಾಗಲೀ, ಶನಿಮಹಾತ್ಮೆಯಾಗಲೀ ಅವುಗಳ ಸುದ್ದಿಯಿಲ್ಲ. ಈಗೀಗ ಮಲೆಮಾದೇಶ್ವರ, ಮಂಟೇಸ್ವಾಮಿ ಕಾವ್ಯಗಳು ಒಳಬರಲಾರಂಭಿಸಿವೆ. ಮುಂದೆ ಮತ್ತೆ ಕೆಲವು ಬರಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ಹಳಗನ್ನಡ ನಡುಗನ್ನಡದ ತಲೆಬರಹದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಲಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಜೈನ, ವೀರಶೈವ ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆವರಣಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರ. ಉಳಿದವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಇಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಇರಲಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಕೂಡ ನಮ್ಮ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯೆ ಹೌದು. ಈ ಹೊತ್ತಿಗೂ ಯಾವುದಾದರೂ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯವು ಸ್ನಾತಕಕ್ಕಾಗಲೀ ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರಕ್ಕಾಗಲೀ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಪಠ್ಯಗಳ ಪರಿವಿಡಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಸಾಕು ಅದರ ಸಂವಿಧಾನ ತಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಜೈನ, ವೀರಶೈವ, ಮತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರದ್ದೇ ಸಿಂಹಪಾಲು, ಉಳಿದವರದ್ದೇನಿದ್ದರೂ ಕೈಬೆರಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಉದುರಿದ್ದು ಅಷ್ಟೆ.

ಕಲಿಸುವ ಮುನ್ನ ಮರೆಸಬೇಕಾದ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ

ಕಲಿಸುವ ಮುನ್ನ ಕಲಿತಿರುವ ಕೆಲವು ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಮರೆಸುವ ಅಗತ್ಯವೂ ಇದೆ. ಇದನ್ನು ಡಿ-ಲರ್ನಿಂಗ್ ಎಂದು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಇದು ಎಲ್ಲ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಸಬೇಕಾದ ಬೋಧನೆಯ ಒಂದು ಮಾದರಿ. ಬರೆದದ್ದನ್ನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಬೋರ್ಡ್ ಮೇಲೆ ಬಿಡುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದೇನಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಅಳಿಸುವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಮುಂದಿನ ತರಗತಿಗೆ ಬೋರ್ಡ್ ಖಾಲಿ ಸಿಗುತ್ತೆ. ನಾವು ಬೋರ್ಡಿನ ಬಗೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ಎಚ್ಚರ ಪಾಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸು ಮೆದುಳಿನ ಬಗೆಗೂ ಇದೇ ನಿಲುವನ್ನು ತಾಳಿದರೆ ಒಳ್ಳೆಯದು. ತೊಡೆಯಲಾಗದ ಲಿಪಿಯ ಬರೆಯಲಾಗದು ಎಂದು ಅಲ್ಲಮ ಕೂಡ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಮೊದಲನೆಯದಾಗಿ ಈಗಾಗಲೇ ಬರೆದೂ ಬರೆದೂ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿರುವ, ಮತ್ತೇನನ್ನೂ ಬರೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುವಷ್ಟು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಕ್ಕಳ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಹಾಳೆಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಒಳ್ಳೆ ಮೆಂಡರಿನಿಂದ ಉಜ್ಜಿ ಒರೆಸಿಹಾಕಲು ಹೇಳಿ. ಮೊದಲು ಅವರು ಹಗುರಾಗಲಿ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಈ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಯಾವುದಾದರೂ ಪಿಯು ತರಗತಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿ ಬರುವ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿ:

1. ಕನ್ನಡದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಯಾವುವು?
2. ಕನ್ನಡದ ತಾಯಿ ಭಾಷೆ ಯಾವುದು?
3. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಓದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾವ್ಯಗಳು ಯಾವುವು?
4. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರ ಯಾವುದು?

ಸಂಸ್ಕೃತವು ಕನ್ನಡದ ತಾಯಿಭಾಷೆ, ರಾಮಾಯಣ ಮಹಾಭಾರತಗಳು (ಮಾತ್ರ) ಕನ್ನಡದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು, ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಭಾರತವೇ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಓದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಉತ್ತರಗಳು ಬರುತ್ತವೆ. ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ತಪ್ಪು ಸರಿ ಎಂದು ವರ್ಗೀಕರಿಸುವ ಮುನ್ನ ಈ ಉತ್ತರಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ಆಕರ ಮೂಲದ ಶೋಧದ ಅಗತ್ಯವಿದೆ. ದ್ರಾವಿಡ ಮೂಲಮಾತೃಕೆಯು ಕನ್ನಡದ ತಾಯಿ ಭಾಷೆ, ಮಂಟೇಸ್ವಾಮಿಕಾವ್ಯ, ಶನಿಮಹಾತ್ಮೆ, ಶ್ರೀದೇವಿ ಮಹಾತ್ಮೆ, ಮಲೆಮಾದೇಶ್ವರನ ಕಾವ್ಯ, ಮೈಲಾರಲಿಂಗನ ಕಾವ್ಯ - ಇವು ಕನ್ನಡದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು, ಶನಿಮಹಾತ್ಮೆ ಮತ್ತು ಶ್ರೀದೇವಿ ಮಹಾತ್ಮೆ ಕಾವ್ಯಗಳು ಕನ್ನಡಿಗರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚು ಓದಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕಾವ್ಯಗಳು, ತತ್ವಪದಗಳು ಕನ್ನಡದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರ - ಈ

ಉತ್ತರಗಳು ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಹೋಗದಹಾಗೆ ತಡೆದವರು ಯಾರು ಮತ್ತು ಏಕೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಬೇಕಿದೆ.

ಓದು ಎನ್ನುವುದು ಸ್ವತಂತ್ರವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅನೇಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸಂಶೋಧನೆ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನ ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಅನೇಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿವೆ. ಪಠ್ಯಗಳು ನಮ್ಮೆದುರಿಗೆ ಇರಬಹುದು, ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ನಾವು ದಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು, ಪಠ್ಯಗಳನ್ನೂ ಓದಿಸಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ನಾವು ನಡೆಸುವ ಓದು ನಮ್ಮದೇ? ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಸರಳ ಉತ್ತರಗಳಿಲ್ಲ. ಬಹುಪಾಲು ನಾವು ನಡೆಸುವ ಓದು ನಮ್ಮದಲ್ಲ ಎಂದೇ ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ಓದನ್ನು, ನಮ್ಮ ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿಗಳು ಯಾವುವು?

ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಕೊಂಚ ವಿಸ್ತರಿಸುವುದಾದರೆ, ಪಠ್ಯವೆಂದರೆ ಒಂದೇ, ಅದೀಗಾಗಲೇ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ, ಅದರ ಓದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಒಂದು ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರೆ ಆಯಿತು ಎನ್ನುವಂತೆ ಓದುವುದನ್ನು ನಮ್ಮ ಪರಂಪರೆ ನಮಗೆ ಕಲಿಸಿದೆ. ಬಹುಪಾಲು ನಾವು ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು ಅದನ್ನೇ ಮುಂದಿನ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ವರ್ಗಾಯಿಸುವ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದೇವೆ. ಆದರೆ ಈ ಮೂಲಪಠ್ಯ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧ ಓದು - ಇವೆರಡೂ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕಾವ್ಯ ಮೀಮಾಂಸೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೆಡೆಗೆ ಇವು ಕೈಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಒಂದು ಕೃತಿಯ ಅಧ್ಯಯನವೆಂದರೆ ಒಂದೋ ನೀವು ಅದನ್ನು ಓದುವುದು; ಇಲ್ಲವೇ ಅದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಓದುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ನಾವೆಲ್ಲ ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿವರು. ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾವು ಓದುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿರುತ್ತೇವೆ. ಆದರೆ ಭಾರತೀಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಗಳು ನಮ್ಮನ್ನು ಓದುತ್ತವೆ. ಏನು ಹಾಗೆಂದರೆ? ಕೃತಿಯ ಓದುಗರ ಅನುಸಂಧಾನ ಮತ್ತು ಓದುಗರ ಕೃತಿಯ ಅನುಸಂಧಾನ ಇವೆರಡೂ ಓದುಗಳು ಇವೆ. ಎರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಡಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಓದು ಆರಂಭವಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಉತ್ಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಓದಿ ನಿರ್ಣಯಿಸಿರುವ ನೆಲದಲ್ಲಿ ನಾವು ಓದನ್ನು, ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನೀವು ನಿಮ್ಮದೇ ಓದನ್ನು ನಡೆಸಬೇಕು ಎನ್ನುವುದಾದರೆ ಅನೇಕ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಓದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆಗಮಾತ್ರ ನೀವು ಪಠ್ಯವನ್ನು

ಓದುತ್ತೀರಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇದ್ದರೆ ಪಠ್ಯ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಓದುತ್ತದೆ.

ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಈಗಾಗಲೇ ಇರುವ ಓದುಗಳನ್ನು ಪಲ್ಲಟಿಸದೇ ಹೋದರೆ ಹೊಸ ಓದುಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಓದನ್ನು ಪಲ್ಲಟಿಸುವ ಕೆಲಸವಾದಾಗ ಮಾತ್ರ ಹೊಸ ಪಠ್ಯಗಳ ಸಾಧ್ಯತೆಗೆ ಅವಕಾಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದೆ ಹೋದರೆ, ನಮ್ಮ ಓದುಗಳನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ತರಗತಿಯ ಓದುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಉತ್ತರ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ಒಂದೆರಡು ಗೈಡುಗಳು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಶೂದ್ರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ತೀರಾ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ. ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಕೆ ನಮ್ಮದೇ ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಬಳಸಿ ನಡೆಸಿದ ಓದಿನ ರೀತಿ ನಮ್ಮದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ಯಾರದೋ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಿತಗೊಂಡ ಓದನ್ನು ಈ ಸಮೂಹ ಈಗಲೂ ನಡೆಸುತ್ತಲೇ ಇದೆ. ಇನ್ನು ಕನ್ನಡ ಪಠ್ಯಬೋಧನೆ ಒಂದು ಜವಾಬುದಾರಿ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವುದಾದರೆ, ಪಠ್ಯದ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕನ ನಿಲುವೇನು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಇದಿರಾಗಲೇಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಪಠ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧವಾದ ಸಂಗತಿ ಎನ್ನುವುದು ಮತ್ತೊಂದು ತಪ್ಪು ನಿಲುವು. ಪಠ್ಯವನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಲೇಖಕ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ನಮಗೆ ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಕಠಿಣ ಪದಗಳೇನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ ಅದರ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಸಿ, ಸಾರಾಂಶ ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಿ ಬಂದರೆ ಅದು ಪಾಠ ಎನ್ನುವ ಮಾದರಿಯೊಂದನ್ನು ಬಹುಪಾಲು ಅಧ್ಯಾಪಕರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲಿಗೆ ಪಠ್ಯವೆನ್ನುವುದು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಅದು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಅನೇಕಾಂತವಾದ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಯಾವ ಕತೆಯೂ, ಹಾಡೂ, ಚಿತ್ರವೂ ಕಡೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುವುದು ಕೇಳುಗನ, ನೋಡುಗನ, ಓದುಗನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ. ಪುಸ್ತಕದಲ್ಲಿರುವುದು ಕೇವಲ ಸಾಪೇಕ್ಷ ಪಠ್ಯವಷ್ಟೆ.

ನಮ್ಮದು ಬಹುತ್ವ ಮಾದರಿಯ ಸಮಾಜ. ಎಲ್ಲರೂ ಈ ನೆಲ ಒದಗಿಸುವ ಅನ್ನ, ನೀರು, ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಮಾನವಾಗಿ ಬಳಸಿಯೇ ಬದುಕಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನವೇ ಹರಿಯುವ ನದಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಕಾಲು ಎನ್ನವ ಮಾದರಿಯದ್ದು. ನೂರಾರು ಮಾದರಿಯ ಅನ್ನ-ಪಾನೀಯಗಳಿಂದ ಹಿಡಿದು ಅನೇಕ ರೀತಿಯ ಪೂಜಾವಿಧಾನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವರು ನಾವು. ಈ ಬಹುತ್ವವು ನಮ್ಮ ಜೀವನ ಸಮೃದ್ಧಿಯ ಸಂಕೇತವೂ ಹೌದು. ಒಂದೊಂದು ಆಹಾರವೂ ಸಾವಿರಾರು ವರುಷಗಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯ ಫಲವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಹುತ್ವವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ಮಾತ್ರ ಇಲ್ಲಿ ಬದುಕುವ ಎಲ್ಲರ ಬದುಕಿಗೂ ಘನತೆ, ಗೌರವಗಳು

ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತವೆ. ಇದು ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಮುಖ ಆಶಯ ಕೂಡ. ನಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಸಂವಿಧಾನವು ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನವನ್ನು ರೂಢಿಸುವ ಹಾಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ನಡುವೆ ಚಾಲ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸಂವಿಧಾನವೂ ನಮ್ಮ ಬದುಕಿನ ವಿಧಾನವನ್ನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ರೂಪಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಎರಡೂ ಸಂವಿಧಾನಗಳೂ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯವನ್ನು ಪೋಷಿಸಲು ನಿರಂತರವಾಗಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತವೆ.

ಇಂತಹ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವದ ಆಶಯಗಳು ನಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಕಲೆ, ದರ್ಶನ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಆಚರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಸು ಹೊಕ್ಕಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತ ಬಂದಿವೆ. ಈ ಚಿಂತನೆಯು ಕನ್ನಡದ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹರಡಿಕೊಂಡಿದೆ. ನಾವು ತಿನ್ನುವ ಅನ್ನ, ಉಡುವ ಬಟ್ಟೆ, ನಮ್ಮ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ನಿರ್ದೇಶಿಸುವ ಈ ಹೊಸ ಲೋಕದ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬದುಕಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ವೈವಿಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡಿವೆ. ನೀವು ಇಂಥದ್ದನ್ನೆ ತಿನ್ನಿ, ಇಂಥದ್ದೇ ದೇವರನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ, ಹೀಗೆಯೆ ಮದುವೆ ಮಾಡಿ, ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಹೀಗೆಯೆ ಬೆಳೆಯಲಿ ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಿವೆ. ಏಕರೂಪತೆಯೆನ್ನುವುದೇ ಅಸಹನೀಯವಾದದ್ದು. ಒಂದು ಪಠ್ಯವಿದೆ ಅದರ ಮೂಲರೂಪವನ್ನು ಅದರ ಸಾರ ರೂಪವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿ ಕೊಡುವ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದ ಸಂಶೋಧನೆಗಳೂ ಇವೆ. ಇದೊಂದು ರೀತಿಯ ಸಾರವಾದ (ಎಸ್‌ನ್ನಿಯಲಿಸ್) ಅಥವಾ ಆತ್ಮವಾದಿನಿಲುವಿನ ಸಂಶೋಧನೆಗಳು, ಇವು ಏಕಪಠ್ಯವಾದಿ. ಇನ್ನೊಂದು ಬಹುಪಠ್ಯಗಳ ಕಟ್ಟುವಿಕೆಯ ನಿಲುವು. ಇಲ್ಲಿ ಪಠ್ಯವೆಂದು ಯಾವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇವೆಯೋ ಅದು ಸಾಪೇಕ್ಷಪಠ್ಯ ಮಾತ್ರ. ಪರಿಣಾಮ ಪಠ್ಯಗಳು ಅನಂತ. ಅವುಗಳ ಬಹುತ್ವವನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಲೇ, ಎಲ್ಲ ಪಠ್ಯಗಳೂ ಕಾಲದೇಶಬದ್ಧವಾದುದರಿಂದ ಇದು ಅನೇಕಾಂತವಾದಿ ನಿಲುವೂ ಹೌದು, ಅನಂತವಾದಿ ನಿಲುವೂ ಹೌದು.

ಆತ್ಮಸಂಗಾತ

ಬಸವರಾಜ ಕೋಡಗುಂಟ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೆ ಶತಮಾನದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಹೆಸರು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಒಬ್ಬ ಗದ್ಯ ಬರಹಗಾರಳು, ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದಾಳೆ. ವಚನಗಳ ರಚನೆ, ಸಂಪಾದನೆ ಈ ಮೊದಲಾದ ಬಹು ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ವಿಚಾರಗಳು ಹಲವು ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಇತರ ವಚನಕಾರರನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆ. ಆದರೆ ಇವಾವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಎದುರುಗೊಳ್ಳದೆ ಸದ್ಯ ಒಪ್ಪಿತ ಒಂದು ಪಟ್ಟವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅಕ್ಕನ ವಚನವೊಂದನ್ನು ಬಾಶಿಕವಾಗಿ ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಅಕ್ಕನ ಬಾಶೆ, ಶಯ್ಲಿ, ಬಾಶಾಪ್ರಯೋಗ ಈ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಇದುವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಬರವಣಿಗೆ ಈ ನಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನ.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಪಟ್ಟಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದು ಬಾಶೆಯಲ್ಲಿ. ಬಾಶೆ ಒಂದು ರಚನೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಬಳಸಿದ ಬಾಶೆಯನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಆ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದು ಆಯಾಮ ಒದಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಬಾಶೆಯ ಅಧ್ಯಯನ ಆ ಪಟ್ಟವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಸಹಾಯಕ ಆಗಬಹುದು ಇಲ್ಲವೆ ಸಹಜ ಓದಿಗೆ ದಕ್ಕದ ಕೆಲವು ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಇದು ಕೊಡಬಹುದು. ಒಂದು ಸಾಹಿತ್ಯ ಪಟ್ಟಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಇರುವ ಮೂಲಬೂತ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಶೆ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಹಾಗಾಗಿ ಬಾಶೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಪಟ್ಟದ ಯಶಸ್ಸು ಹೇಗೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಬಹುದು. ಈಗಿನ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕನ ವಚನವೊಂದರ ಬಾಶಿಕ ರಚನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಆ ವಚನವನ್ನು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಈ ಕೆಳಗಿನ ವಚನವನ್ನು ಆದುವೆಂದಿದೆ.

ಹಸಿವಾದೊಡೆ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನಗಳುಂಟು

ತುಶೆಯಾದೊಡೆ ಕೆರೆಹಳ್ಳಿಬಾವಿಗಳುಂಟು

ಶಯನಕೆ ಹಾಳುದೇಗುಲಗುಂಟು

ಆತ್ಮಸಂಗಾತಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನೀನೆನಗುಂಟು

ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಚನದ ವಿಶಯದಲ್ಲಿ ರಚನೆ, ಸಂಪಾದನೆ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಗೊಂದಲಗಳು ಇವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ವಚನಗಳು ತಿದ್ದುವಿಕೆಗೆ ಮುಕ್ತವಾಗಿ ತೆರೆದುಕೊಂಡ ಮುಕ್ತಪಟ್ಟಿಗಳಾಗಿವೆ (ಕೋಡಗುಂಟಿ.2019). ಹಾಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ವಚನದಂತೆ ಈ ವಚನಕ್ಕೂ ಹಲವು ಪಟ್ಟಿಗಳು ಇವೆ. ಈ ಪಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ಆದುಕೊಂಡ ಪಟ್ಟಿ ಎಲ್. ಬಸವರಾಜು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು (2017[ಮೊ.ಮು. 1966].ಪು. 97) ಎಂಬ ಸಂಪಾದನೆಯದು. ಈ ವಚನದ ಬಾಶೆಯನ್ನು, ಇದರಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಪದಗಳು, ಅವುಗಳ ವ್ಯಾಕರಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಥ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೇಂದ್ರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ವಚನವನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿದೆ.

ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳದೆ ಇರುವುದು ಮುಕ್ತವಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಒಂದು ಗುಣ. ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೇರವಾಗಿಯೇ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಅನೇರವಾಗಿಯೂ ಹಲವನ್ನು ಇದು ಹೇಳುತ್ತಲೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ನೇರವಾಗಿ ಕೆಲವು ಸರಳವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ವಚನ ಓದುಗರನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿರುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಆನಂತರ ಅದು ಒಳಗಿಳಿದು ಅನೇರವಾದ, ಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ತಲೆಯೊಳಗೆ ತುಂಬಬಹುದಾದ ಕಸುವನ್ನು ಈ ವಚನ ಹೊಂದಿದೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಪದ್ಯನಡೆಯೆ. ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಬಾಶೆಯ ಮೇಲೆ ಸೂಕ್ತ ಹಿಡಿತ ಇದೆ. ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ, ಪದವನ್ನು ತರುವಾಗ, ವಾಕ್ಯರಚನೆ, ಪದರಚನೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿಯುವಲ್ಲಿ, ವಾಕ್ಯದ ಆಚೆಗೆ ನಿಂದು ಸಂಕತನ ನೆಲೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂದಾಗ ಅಕ್ಕನ ಬಾಶಾಪ್ರಯೋಗ ಬೆರಗಿನಿಸದೆ ಇರದು. ಅಂತಾ ಬೆರಗಿನದೊಂದು ರಚನೆ ಈ ವಚನ.

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವಿಬಿನ್ನ ರಚನೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಕೇವಲ ಒಂದು ವಾಕ್ಯದ ಇಲ್ಲವೆ ಒಂದು ಸಾಲಿನ ರಚನೆಯಂತೆ ಇವೆ, ಇನ್ನು ಕೆಲವು ತುಸು ಹೆಚ್ಚು ಎನಿಸುತ್ತವೆ. ಕೆಲವೆ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಾಕ್ಯ ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಾಲುಗಳನ್ನು ತರುತ್ತಾಳೆ. ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿನ ಶಬ್ದಗಳ ಸಂಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ತುಂಬಾ ಕಡಿಮೆ. ಕಡಿಮೆ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ಅಗಾದವಾದುದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅಕ್ಕನಿಗೆ ಬಹು ಸುಲಬ. ಬದುಕಿನ ಗಾಡ ಅನುಬವ, ಬಾಶೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಗಾದ ಹಿಡಿತ, ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತುಜನ ಗುಣಗಳಿಂದ ಹೊಮ್ಮುವ ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳು ಅದ್ಭುತವನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತವೆ.

ಬರವಣಿಗೆಯ ಮುಕ್ಯವಾದ ಆಶಯ ಏನು ಹೇಳಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೇಗೆ ಹೇಳಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ವಚನದ ಅರ್ಥವು ಅತ್ಯಂತ ಸರಳವಾಗಿದೆ. ಈ ವಚನದ ಆಶಯವನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ತುಸು ಮಾತನಾಡಬಹುದು. ಇದು ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಜೊತೆ ಎನಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನ ಹೊರತು ಇನ್ನಾವ ಜೊತೆಯೂ ನನಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ, ನನಗೆ ಬೇಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಹಸಿವು ಆದಾಗ ಬಿಕ್ಕಿ ಬೇಡಿ ಉಣ್ಣಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನ ಎಂಬ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಉಣ್ಣಬಹುದು, ತ್ರುಶೆಯಾದಾಗ ಕೆರೆಹಳ್ಳಬಾವಿಗಳಲ್ಲಿ ನೀರು ಕುಡಿಯಬಹುದು, ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆ ಹಾಳು ದೇಗುಲಗಳು ಇವೆ, ಇನ್ನು ಆತ್ಮಸಂಗಾತಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನೀನು ಎನಗೆ ಇರುವೆ ಎಂದು ವಚನ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಇಡೀ ವಚನ ನಾಲ್ಕು ಸರಳ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ, ಈ ಸರಳ ವಾಕ್ಯಗಳು ತಮ್ಮಶ್ಚಕ್ಕೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗದೆ ಸಂಕತನದ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಪರಸ್ಪರ ಅವಲಂಬಿತಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಹಾಗಾಗಿ, ಪೂರ್ಣಕ್ರಿಯಾಪದ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ಣವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾದರೂ ಅವು ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಕ್ಯದಂತೆಯೆ ಪರಸ್ಪರ ಕೋಡುಕೊಂಡಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ವಚನವನ್ನು ಸರಳವಾಕ್ಯದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಒಡೆದು ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಆನಂತರ ಇವುಗಳನ್ನು ಸಂಯುಕ್ತವಾಕ್ಯದಂತೆ ಮತ್ತು ಸಂಕತನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ನೋಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದೆ. ಇದಕ್ಕನುಕೂಲವಾಗಿ ವಚನವನ್ನು ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಂತೆ ಒಡೆದು ಕೆಳಗೆ ತೋರಿಸಿದೆ

ಹಸಿವಾದೊಡೆ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನಗಳುಂಟು
 ತ್ರುಶೆಯಾದೊಡೆ ಕೆರೆಹಳ್ಳಬಾವಿಗಳುಂಟು
 ಶಯನಕೆ ಹಾಳುದೇಗುಲಗಳುಂಟು
 ಆತ್ಮಸಂಗಾತಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನೀನೆನಗುಂಟು

ಈ ಸರಳವಾಕ್ಯಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಒಂದು ನಿಯತ ಬಾಹಿಕ ರಚನೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿಲ್ಲ. ಬಾಶಾಬಳಕೆಯ ಶಯ್ಲಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಒಂದು ನಿಯತತೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಬಾಹಿಕ ರಚನೆ ಹಂತದ ಬಿನ್ನತೆಗಳು ಓದುವಾಗ ಓದುಗರ ಗಮನಕ್ಕೆ ಬಾರವು. ಈ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲೆರಡು ಮತ್ತು ನಂತರದವೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಓದುವುದಕ್ಕೆ ಬರುವಂತಿವೆ. ಮೊದಲೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳು ಆಗುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ತದನಂತರದೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಹೇಳುವಂತಿವೆ. ಮೊದಲ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಆಗು' ಕ್ರಿಯಾಪದದ ಬಳಕೆ ಮತ್ತು ಇನ್ನೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ಇರು' ಕ್ರಿಯಾಪದದ

ಬಳಕೆ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ.

ವಚನವನ್ನು ಮೇಲೆ ಒಡೆದುಕೊಂಡಂತೆ ನಾಲ್ಕು ವಾಕ್ಯಗಳಂತೆ ನೋಡಿದಾಗ ಒಟ್ಟು ಎಂಟು ಪದಗಳು ಬಳಕೆ ಆಗಿವೆ, ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಕಿತ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬುದೂ ಸೇರಿ ಒಂಬತ್ತು ಪದಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾಸಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚಿವೆ, ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸಗಳೆ ಹೆಚ್ಚು. ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಪದವನ್ನು ಪದವರ್ಗ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ತುಸು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಉಳಿದ ಪದಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಒಟ್ಟು ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಎಂಟು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಆರು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿವೆ, ಇವು ಕ್ರಿಯಾಪದವನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಸಮಾಸಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪದಗಳು ಕಾಲಪ್ರತ್ಯಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಎಂದೆ ಹೇಳಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಆರೂ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳ ಮೇಲೆ 'ಆಗು' ಮತ್ತು 'ಉಂಟು' ಎಂಬ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ತಂದು ಅವುಗಳ ಪದವರ್ಗವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಕ್ರಿಯಾಪದದಂತೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿದೆ. ಉಳಿದಂತೆ ಎರಡು ನಾಮಪದಗಳಿವೆ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೇರಿಸಿದಾಗ ಮೂರು ನಾಮಪದಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪದಗಳು ಗುರಿ ವಿಬಕ್ತಿಯನ್ನು (ಚತುರ್ಥಿಯನ್ನು) ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಕೆಳಗೆ ಪದಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದೆ, ಗಮನಿಸಿ.

ಕ್ರಿಯಾಪದ: ಹಸಿವಾದೊಡೆ, ಬಿಕ್ಕಾನ್ನಗಳುಂಟು, ತ್ರುಶೆಯಾದೊಡೆ, ಕೆರೆಹಳ್ಳಬಾವಿಗಳುಂಟು, ಹಾಳುದೇಗುಲಗಳುಂಟು, ನೀನೆನಗುಂಟು

ನಾಮಪದ: ಶಯನಕೆ, ಆತ್ಮಸಂಗಾತಕ್ಕೆ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬಾಶಾಪ್ರಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಬಾಶೆಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ನಾಮಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಈ ವಚನ ಇಡಿಯಾಗಿ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಿಂದಲೆ ಕೂಡಿದೆ. ಹೀಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳ ಬಳಕೆ ಆ ರಚನೆಯ ಸೂಕ್ತತೆಯನ್ನು, ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಜಂಗುಳಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇರುವ ಆರು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಪೂರ್ಣಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಇವೆ. ಇದು ವಚನದ ರಚನೆಯ ಸೂಕ್ತತೆಯನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಆಳಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತವೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಪದಗಳು ಸಮಾಸಪದಗಳಾಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಲಾಯಿತು. ಕೆಳಗೆ ಈ ಸಮಾಸಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಆಕೃತಿಮಾಗಳನ್ನು ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡಿ ಗುಂಪಿಸಿ ತೋರಿಸಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಾಮಪದಗಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಿಗುತ್ತವೆ,

ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಕಡಿಮೆ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ತರುವ ಮೂಲಕ ಅವುಗಳ ಪದವರ್ಗವನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ಕ್ರಿಯಾಪದವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಕ್ರಿಯಾಸಮಾಸಗಳಲ್ಲಿನ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು (ಆಗು ಮತ್ತು ಉಂಟು) ತೆಗೆದಾಗ ಎಲ್ಲ ಒಂಬತ್ತು ಪದಗಳೂ ನಾಮಪದಗಳಾಗಿರುವುದು ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ವಚನದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳೆಂದರೆ ಸಹಾಯಕ ಇಲ್ಲವೆ ಪೂರಕ ಕ್ರಿಯಾಪದ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದಾದ 'ಆಗು' ಮತ್ತು 'ಉಂಟು' ಎಂಬ ಎರಡು ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ಮಾತ್ರ. 'ಉಂಟು' ನಾಲ್ಕು ಬಾರಿ ಬಂದಿದ್ದರೆ, 'ಆಗು' ಎರಡು ಬಾರಿ ಬಂದಿದೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ 'ಉಂಟು' ಬಳಕೆಯಾದ ಎಲ್ಲ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರೈಕ್ರಿಯಾಪದವಾಗಿಯೂ 'ಆಗು' ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಎರಡು ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಅಪೂರೈಕ್ರಿಯಾಪದವಾಗಿಯೂ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಈ ಎರಡು ಅಪೂರೈಕ್ರಿಯಾಪದಗಳು ವಾಕ್ಯ ಸಂಯೋಜಕಗಳಂತೆ ಬಂದಿವೆ. ಇವುಗಳ ಹೊರತಾಗಿ ಎರಡು ಸರ್ವನಾಮಗಳು ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಅವೆರಡೂ ಸರ್ವನಾಮಗಳನ್ನು ಒಂದು ಸಮಾಸದಂತೆ ಕೋಡು ಬಳಸಿದೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಲಾದ ಒಂಬತ್ತು ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನವು ಸಮಾಸಪದಗಳಾಗಿವೆ. ಮೂರು ನಾಮಪದಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಉಳಿದೆಲ್ಲವೂ ಸಮಾಸಪದಗಳೇ ಆಗಿವೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇವುಗಳು ಮೇಲೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಕ್ರಿಯಾಪದಗಳನ್ನು ತೆಗೆದ ನಂತರ ಉಳಿಯುವ ನಾಮಪದಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಮಾಸಪದಗಳಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಚನದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಪದಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ತೋರಿಸಿದೆ.

ನಾಮಪದ: 12 (13) ಹಸಿವು, ಬಿಕ್ಕೆ-ಅನ್ನ>ಬಿಕ್ಕಾನ್ನ, ತ್ರುಶೆ, ಕೆರೆ-ಹಳ್ಳ-ಬಾವಿ, ಶಯನ, ಹಾಳು, ದೇಗುಲ, ಆತ್ಮ, ಸಂಗಾತ, ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ

ಸರ್ವನಾಮ (2): ನೀನು, ಆನು

ಪೂರೈಕ್ರಿಯಾಪದ (4): ಉಂಟು (4)

ಅಪೂರೈಕ್ರಿಯಾಪದ (2): ಆದೊಡೆ (2) ಆಗು+-ಒಡೆ

ವಚನವು ಮನುಶ್ಯ ದೇಹದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದೆ. ಹಸಿವು, ತ್ರುಶೆ, ಶಯನ ಮತ್ತು (ಆತ್ಮ)ಸಂಗಾತ ಇವು ನಾಲ್ಕನ್ನು ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ತಂದಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕು ಮನುಶ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಜೀವಿಗಳ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು. ಕೆಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಹಸಿವು-ತ್ರುಶೆಗಳ ನಡುವಿನ ಬಿನ್ನತೆಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರುವುದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಮನುಶ್ಯ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾತ್ರವೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮಾತನಾಡಬಹುದು. ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿತವಾದ ನಾಲ್ಕು ಅಂಶಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸಿ ನೋಡಬಹುದು.

ಅನ್ನ, ನೀರು, ನಿಧಿ ಮತ್ತು ಮಯ್ಯನ. ಈ ಅನುಕ್ರಮವನ್ನೂ ವಚನದ ಅನುಕ್ರಮದಂತೆಯೆ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕರಲ್ಲಿ ಮೊದಲ ಮೂರನ್ನು ಯಾವುದೆ ವಿಶೇಷಣವಿಲ್ಲದೆ ಬಳಸುವ ವಚನ ಕೊನೆಯದನ್ನು ಮಾತ್ರ 'ಆತ್ಮ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದೊಂದಿಗೆ ಬಳಸುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ವಚನದ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಅಗಾದ ಏರುಪೇರನ್ನು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾದಾನಗಳು ಎನಗೆ ಇವೆ ಎಂದು ಹೇಳುವುದು ತ್ರುಪ್ತಿಯ ಬದುಕೆಂದಾಗಲಿ, ಸುಕದ ಬದುಕೆಂದಾಗಲಿ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇವು ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು ಎಂದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವುದರ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ, ಇವು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು. ಇವು ಬದುಕಿಗೆ ಸಮಾದಾನ ಕೊಡುವಂತವು, ಬದುಕುವುದಕ್ಕೆ ಆಸೆಯಾಗುವಂತವು. ಅಂದರೆ ಈ ವಚನ ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರೊಬ್ಬರು ಜೀವಂತವಾಗಿರುವುದರ ಬಗೆಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದೆ, ಮಾನಸಿಕತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದೆ ಬದಲಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲ. ಇಲ್ಲವೆ ಇದನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯೊಳಗೆ ಬಂದಿಯಾಗಿರುವ ಮಾನಸಿಕತೆಯ ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆ ಮೂಲಕ ಸಾಮಾಜಿಕ ರಚನೆಯನ್ನು ವಚನ ಎದುರಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ವಚನದ ನಾಲ್ಕನೆ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೊನೆಯ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಹಾಕುವುದರ ಮೂಲಕ ಇನ್ನೊಂದು ಹಂತಕ್ಕೆ ವಚನವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದು ಬೇರೆಯ ವಿಚಾರ. ಇದನ್ನು ಆನಂತರ ಮತ್ತೆ ಮಾತಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಇನ್ನು ವಚನವನ್ನು ಅದರ ರಚನೆಯೊಟ್ಟಿಗೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬಹುದು. ಮೊದಲೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಕೊನೆಯೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನೂ ಜೋಡಿಯಾಗಿ ಓದಲು ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದೆ. ಮೊದಲ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ಈಗ ಮೊದಲು ನೋಡಬಹುದು. ವಾಕ್ಯದ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಇವೆರಡೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆಯಾದರೂ ವಾಕ್ಯಗಟಕಗಳು ಅಸಮಾನವಾಗಿ ಸೇರಿವೆ. ಪ್ರತಿ ವಾಕ್ಯವೂ ಎರಡು ಪದಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಹಸಿವಾದೊಡೆ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನಗಳುಂಟು

ತ್ರುಶೆಯಾದೊಡೆ ಕೆರೆಹಳ್ಳಬಾವಿಗಳುಂಟು

ಪ್ರತಿ ವಾಕ್ಯದ ಎರಡೂ ಪದಗಳು ಸಮಾಸಪದಗಳು. 'ಹಸಿವಾದೊಡೆ' 'ತ್ರುಶೆಯಾದೊಡೆ' ಎಂಬ ಪದಗಳಲ್ಲಿ 'ಹಸಿವು' ಮತ್ತು 'ತ್ರುಶೆ' ಎಂಬ ನಾಮಪದಗಳು

ಆಗುಗಕರ್ತೃವಿನಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಮಾದಾನಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಹಸಿವು ಆದರೆ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನಗಳು ಉಂಟು. ಇಲ್ಲಿ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನ ಎಂಬ ಪದದ ವಿವರಣೆ ತುಸು ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸುಲಬವಾಗಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಬೇಡಿದ ಅನ್ನ ಎಂದೆನ್ನಬಹುದು ಇಲ್ಲವೆ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನ ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಆಹಾರವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಯೋಚಿಸಬೇಕು. ಕಾರಣ, ಒಂದೊಮ್ಮೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಎನ್ನುವುದು ಇಂದಿನ ಕಾಲದ 'ಬಿಕ್ಕಿ' ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ಬಹು ಮರ್ಯಾದೆಯ ಪದವಾಗಿದ್ದಿತು, ಹಾಗೆಯೇ ಮರ್ಯಾದೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂದಿಗೂ ಬಿಕ್ಕಿ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವವರಿಗಲ್ಲದೆ ನೀಡುವವರಿಗೆ ಪುಣ್ಯ ಬರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಬಿಕ್ಕಿಯ ಮಹತ್ವ ಅರಿವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಕ್ಕಾನ್ನ ಪದವನ್ನು ತುಸು ಎತ್ತರದ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಪದದಂತೆಯೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು ತ್ರುಶೆಯಾದೊಡೆ ಕೆರೆಹಳ್ಳಿಬಾವಿಗಳುಂಟು. ಮೊದಲ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವ ವಚನ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ಗಟಕಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿದ ದ್ವಿಗುವನ್ನು ತರುತ್ತದೆ. ಗಮನಿಸಿ, ಮೊದಲ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ದೇಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಸಮಾದಾನ ದೊರಕುವುದು ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ರಚನೆಯಿಂದ, ಎರಡನೆಯದಕ್ಕೆ ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತವೂ ಸೇರಿವೆ. ಹಳ್ಳ ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತ, ಕೆರೆ ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತವೂ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತವೂ ಆಗಬಹುದು, ಬಾವಿ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ. ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ಸಮಾದಾನಗಳನ್ನೆ ವಚನ ತರುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಓದಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಸುಲಬದ ಓದಿಗೆ ಈ ವಚನ ಈ ಸಮಾಜದ ಹಂಗೇಕೆನಗೆ ಎನ್ನುವಂತೆ ತಕ್ಕಣಕ್ಕೆ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ಇದೆ. ಅಂದರೆ ಹಸಿವಾದರೆ, ತ್ರುಶೆಯಾದರೆ ಹೇಗಾದರೂ ಸಂಬಾಳಿಸಿಕೊಂಡು ಬದುಕಬಹುದು ಎಂಬ ಆಶಯ ಕಂಡಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ವಚನ ಹಾಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ, ಮನುಷ್ಯ ತನ್ನ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಈ ಮನುಷ್ಯಸಮಾಜವನ್ನೆ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ ಮತ್ತು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಈ ಎರಡೂ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳು 'ಆಗು'ವಂತವು. ಈ ಇರುವ - ಆಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬಹುದೊಡ್ಡ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿವೆ. ಸ್ತಿತಿ - ಪಲ್ಲಟಗಳು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮತಪಂತಗಳ ತಾತ್ವಿಕತೆಯನ್ನು ರೂಪಿಸುವಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರವಹಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ಇವೆರಡರ ಗರ್ಮಣೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಈ ಎರಡು ಆಗುವಂತವು ಮತ್ತು ಮುಂದಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವವೆರಡು ಇರುವಂತವು.

ಮುಂದಿನೆರಡು ಸಾಲುಗಳು ಈ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಇರುವಂತವು, ಆಗುವಂತವು

ಅಲ್ಲ. ಅವೆಂದರೆ, ನಿದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಮಯ್ಯನ. ಈಗಾಗಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ 'ಆತ್ಮಸಂಗಾತ' ಎಂದು ಪದವನ್ನು ಬಳಸುವ ಮೂಲಕ ವಚನ ಮಯ್ಯನ ಎಂಬ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ಬೇರೆಯ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕಿಲ್ಲಿ ಮಯ್ಯನ ಎಂಬರ್ತದಲ್ಲಿಯೆ ಮಾತನಾಡಲಾಗುವುದು. ಈ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿ,

ಶಯನಕೆ ಹಾಳುದೇಗುಲಗಳುಂಟು

ಆತ್ಮಸಂಗಾತಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನೀನೆನಗುಂಟು

ಶಯನಕೆ ಹಾಳುದೇಗುಲಗಳುಂಟು. ಸಂಗಾತಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನೀನೆನಗುಂಟು. ಮೇಲೆ "ಹಸಿವು" "ಆದರೆ", "ತುಶೆ" "ಆದರೆ" ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಇರುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಇಲ್ಲಿ 'ಶಯನ'ಕೆ ಮತ್ತು 'ಸಂಗಾತ'ಕ್ಕೆ ಎಂಬ ಪದಪ್ರಯೋಗ ಗಮನಿಸಿ. ಹಾಗಾಗಿ ವಚನ ಈ ನಾಲ್ಕು ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಎರಡು ಅಂತಸ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಈ ಮೇಲೆ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ವಚನ ಸಲಹಿಸುವ ಸಮಾದಾನಗಳ ಕುರಿತು ಮಾನವನಿರ್ಮಿತ ರಚನೆಗಳನ್ನೆ ವಚನ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ಮಾತನಾಡಲಾಯಿತು. ಹಸಿವಾದಾಗ ಬರಿಯ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತವನ್ನು ಕೊಡುವ ವಚನ ತುಶೆಯಾದಾಗ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತವನ್ನು ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತದ ಜೊತೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಈ ಜೋಡಿಯನ್ನು ಹಾಗೆಯೆ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಅನುವಾಗುವಂತೆ ಎರಡನೆಯ ವಾಕ್ಯಜೋಡಿಯೂ ಇದೆ. ಎರಡನೆಯ ಜೋಡಿಯ ಮೊದಲ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಯನದ ಪ್ರಸ್ತಾಪ ಇದೆ. ಮಲಗಲು ಹಾಳುದೇಗುಲಗಳು ಇವೆ ಎಂದು ವಚನ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ದೇಗುಲಗಳು ಮಾನವನಿರ್ಮಿತಿ. ಆನಂತರದ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಸಂಗಾತಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಉಂಟು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ವಚನ ತುಂಬಾ ಸಂಕೀರ್ಣಕ್ಕಿಳಿದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯೆಂದು ಬಗೆವುದಾದರೆ ಅದು ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತ. ಮನುಷ್ಯರೆಲ್ಲ ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತಿಗಳೆ ತಾನೆ. ಆದರೆ ವಚನ ಅಷ್ಟು ಸುಲಬವಾಗಿ ಓದಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಸಮಾದಾನವಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಹೆಸರೊಂದು ಇದ್ದ ಹಾಗಿದೆ. ಅದುವೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ. ಈ ಹೆಸರು ಮನುಷ್ಯನಿರ್ಮಿತ. ಮನುಷ್ಯರ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಜದೊಳಗೆ ಗುರುತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಸರು ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ಹೆಸರು ಕೇವಲ ಹೆಸರಿಸುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡದೆ ಇನ್ನೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈಗಿನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅದು ಲಿಂಗವನ್ನೂ, ಪಂತವನ್ನೂ, ಬಾಶೆಯನ್ನೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಇಡಿಯಾದ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತಗಳು ಅದನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿವೆ. ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತವಾದ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸಮಾಜ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತಿಯಾಗಿ ವಿವಿಧ ನೆಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ನಿಸರ್ಗನಿರ್ಮಿತ ಹೇಗೂ ಮಾನವನಿರ್ಮಿತವೂ ಹವುದು.

ಮೊದಲೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳು ಸರಳವಾಗಿರುವಂತೆ ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳು ಸರಳವಾಗಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೆರಡು ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣಗಳು ಇಲ್ಲದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಆನಂತರದ ಎರಡೂ ವಾಕ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷಣಗಳಿವೆ. ಶಯನಕ್ಕೆ ಒದಗಬಹುದಾದ ದೇಗುಲಗಳು 'ಹಾಳು' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಒದಗುವ ಸಂಗಾತ ಎಂಬುದು 'ಆತ್ಮ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆಯೂ ಈ ಎರಡು ವಾಕ್ಯಗಳು ರಾಚನಿಕವಾಗಿ ಬಿನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಮೊದಲ ವಾಕ್ಯ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಒದಗುವ ಸಮಾದಾನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ತಂದರೆ ಎರಡನೆಯ ಸಾಲು ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆನೆ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ತಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆ ಮೂಲಕ ವಚನ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಚನಚಲನಶೀಲ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಮೂರನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಲು ಹಾಳುದೇಗುಲಗಳಿರುವುದನ್ನು ವಚನ ನಿರ್ದಯ ಹಂಗಿಗೆ ಸಮಾದಾನವಾಗಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಹಾಳು ದೇಗುಲಗಳು. ಅಂದರೆ ದೇಗುಲ ಎಂಬ ನಾಮಪದ ಹಾಳು ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣದೊಂದಿಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಹಾಳು ಎಂಬುದು ದೇಗುಲದ ಸ್ತಿತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದಿನಲ್ಲಿ ಹಾಳಾಗಿರುವ ಗುಡಿಗಳೆ ಎಂದು ಓದಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಾಯ ಹೆಚ್ಚಿದೆ. ಇಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮನೆ ಬೇಡದ, ಮಕ್ಕಳು ಒಲ್ಲದ ಜೀವಿಗಳು ಹಾಳು ದೇಗುಲಗಳಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಕಳೆಯುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದರಿಂದ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ಅದುವೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂಬ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಪಾಯ ಇದೆ. ಈ ವಚನ ಅದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿಲ್ಲ. 'ಹಾಳು' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ತುಸು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಬೇರೆಯದೆ ಅರ್ಥ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಹೀಗೆ ಓದಬೇಕು, ದೇಗುಲಗಳೆಲ್ಲವೂ 'ಹಾಳು'. ದೇಗುಲವನ್ನು, ಸ್ತಾವರವನ್ನು, ರಚನೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪದ ಪಂತವೊಂದಕ್ಕೆ ದೇಗುಲ, ಸ್ತಾವರ, ರಚನೆ ಇವೆಲ್ಲವೂ ಹಾಳಲ್ಲವೆ.

ಅದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ದೇಗುಲ ಎಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನೂ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಾದ ದೇಗುಲಗಳನ್ನೆ ಇತಿಹಾಸದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಇದ್ದವೆಂದು ಅಂದುಕೊಂಡು ಓದಿದಾಗ ವಚನ ಅರ್ಥವಾಗದ ಅಪಾಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಇಂದಿನ ದೇಗುಲಗಳ ಹಾಗೆ ಇತಿಹಾಸದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಬರಿಯ ಪೂಜೆ ಮೊದಲಾದ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ದೇಗುಲಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಮುಕ್ಯವಾಗಿ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ದೇಗುಲಗಳ ರಚನೆ ಎಂತಹದ್ದಾಗಿತ್ತು, ದೇಗುಲ ಎಂದರೆ ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏನಾಗಿದ್ದಿತು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯುವುದೂ ಅವಶ್ಯ.

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ಮೊದಲಾಗಿ ಶಿವಕೇಂದ್ರಿತವಾಗಿ ಅಲೋಚಿಸಿದ ಹಲವರು ರೂಪವಿಲ್ಲದ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸಿಕ ಕಾರಣಗಳೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಹುಡುಕಬೇಕು. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟವರು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜಯ್ನರು. ಅಲ್ಲದೆ ಶಿವಕೇಂದ್ರಿತವೆಂದು ಪಟ್ಟಿಸಿದ ಹಲವರು ರಚನೆಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವಾಗ ಜಯ್ನವನ್ನೆ ಮುರಿಯುವುದು. ಹಾಗಾದರೆ ಜಯ್ನ ಕೇಂದ್ರಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ 'ಹಾಳು' ಎಂದು ವಚನ ಕರೆಯುತ್ತಿರಬಹುದೆ ತಿಳಿಯದು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಸಂಶೋಧನೆಯ ನೆರವಿನಿಂದ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದರೆ, ಈ ಸಂಶೋಧನೆಯ ನೆರವನ್ನು ಬಯಸುವ ಇತಿಹಾಸದ ಕೆಲವು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಬದಿಗಿರಿಸಿ ಇಲ್ಲಿನ ಓದನ್ನು ಮುಂದುವರೆಸಬಹುದು.

ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದು. ವಿಶೇಷಣವನ್ನು ಮೂರನೆಯ ವಾಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ಒದಗುವ ಸಮಾದಾನಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ ಶಯನಕ್ಕೆ ಒದಗುವ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ತಂದಿದ್ದ ವಚನ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಸಂಗಾತಕ್ಕೆ, ಅಂದರೆ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಸಂಗಾತ ಎಂಬ ಪದವೂ ಮಯ್ಯುನವನ್ನು ವಾಲಿಸಿಯೂ ಮುನ್ನಡೆಯಬಲ್ಲ ಪದ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಗಮನಿಸಿ. ಹಾಗೆ ತರುವುದರ ಮೂಲಕ ಇದುವರೆಗೆ ವಚನ ಮನುಷ್ಯರ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳನ್ನು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ತುಸು ಬ್ರಹ್ಮಗೆ ತಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಸಂಗಾತ ಎನ್ನುವುದು ಮಯ್ಯುನವೂ ಸಂಗವೂ, ಸ್ನೇಹವೂ ಆಗಬಹುದು. ಇದು ಸಂದರ್ಭನಿಶ್ಚ ಮಾತ್ರ. ಮಯ್ಯುನದ ಹೊರತಾಗಿ ಸಂಗವೆಂದು ಬಗೆದರೆ ತುಸು ಕಷ್ಟ, ಹಾಗಾಗುವುದು ಸುಲಬವೂ ಅಲ್ಲ ಬಿಡಿ. ಸಂಗಾತಕ್ಕೆ 'ಆತ್ಮ' ಎಂಬ ವಿಶೇಷಣ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಇದನ್ನು ಇನ್ನಷ್ಟು ಬಿನ್ನವಾಗಿಸುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮಸಂಗಾತ ಎಂಬುದು ದೇಹದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೊ ಮನಸಿನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೊ ಇಲ್ಲವೆ ಆತ್ಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೊ ಎಂಬ ಸಂದಿಗ್ಧತೆಗೆ ತಂದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಈ ಪದಪ್ರಯೋಗ ತುಂಬಾ ಸಂಕೀರ್ಣ ಮತ್ತು ಅಲ್ಲಿಗೆ ವಚನದ ಇಡಿಯ ಚರ್ಚೆ ಬೇರೆಯದೆ ಹಂತಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಲುಪಿಬಿಡುತ್ತದೆ. ಈಗ ವಚನ ಬರಿಯ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವಿಯೊಂದರ ದೇಹದ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳ ಮಾತುಕತೆಯ ಆಚೆಗೆ ಬಂದು ಮಾತನಾಡುತ್ತದೆ. ದೇಹದ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಆತ್ಮದ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಹೆಚ್ಚು ಮುಕ್ಯವಾದುದು ಎಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ವಚನ ಎತ್ತಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಚನ ಮತಪಂತದ ಪರ ಪಕ್ಕ ವಹಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವ ದನಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತದೆಯೆ ತುಸು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಆಲಿಸಬೇಕು. ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮತಪಂತದ ಬಗೆಗೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಇರುವಂತವು ಹೆಚ್ಚು ಇವೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಅನವಶ್ಯಕ. ವಚನದ ಒಳಗಿನಿಂದ ಇಂತಾ ಪೂರಕ ಅಂಶಗಳು

ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ದುತ್ತೆಂದು ಎದುರಾಗುವ ಸರ್ವನಾಮಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. 'ನೀನೆನಗುಂಟು' ಎಂಬ ಸಮಾಸ ಪದದಲ್ಲಿ ನೀನು-ಆನು ಎಂಬ ಎರಡು ಸರ್ವನಾಮಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತದೆ. ನೀನು ಎನಗೆ ಇರುವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಉಳಿದೆಲ್ಲೆಡೆ ವಚನ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾದಾನ ಸಿಗುತ್ತವೆ ಎಂದು ಹೇಳದೆ ಇವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೆ ಬರುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಎಂಬ 'ನೀನು'ನನಗೆ' ಇರುವೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ, ಬದಲಿಗೆ ಇದೆ. ಈ ಇರುವೆ-ಆಗುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ವಚನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಬಗೆ ಬೆರಗಿನದು. ಎಲ್ಲಿಯೂ ಆಗುವುದನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಹಸಿವು, ಬಾಯಾರಿಕೆ ಮಾತ್ರ ಆಗುವಂತವು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಮಾದಾನಗಳು ಮಾತ್ರ ಇವೆ ಎಂದೆ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಲ್ಲಿಯೂ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ವಿಚಾರವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ವರ್ಮಾನ ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೆ ಎಲ್ಲವೂ ಬರುತ್ತವೆ. ಅಂದರೆ ಅವು ನಿರಂತರ ಆಗುತ್ತಲೆ ಇರುತ್ತವೆ.ಬದುಕು, ಸಮಾಜ ಇವು ನಿರಂತರ ಆಗುತ್ತಲೆ ಇರುವಂತವು ಆಗಿವೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ವಚನ ಒಂದು ಸಮಾದಾನವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾದಾನದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ. ಮನುಷ್ಯರ ಮಾನಸಿಕ ರಚನೆ ಹಲವು ಸಮಾದಾನಗಳನ್ನು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತದೆ. ಈ ವಚನ ಒಂದು ಸಮಾದಾನದ ಬದುಕನ್ನು ಹಾಡುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ಜೀವವನ್ನು ತುಸು ಆದ್ಯಾತ್ಮಿಕಕ್ಕೆ ತರುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ವಚನ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ವಚನದ ಇಡೀ ಆಸಕ್ತಿ ಸಮಾದಾನದೊಳಗೆ ಇರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಮನುಷ್ಯನಿರ್ಮಿತಿಗಳನ್ನೆ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೆ ಸಮಾದಾನವಾಗಿ ತರುತ್ತದೆ. ಮೇಲುಮೇಲಿನ ಓದಿಗೆ ಈ ಯಾವ ಬಂದನವೂ ಬೇಡವೆಂದು ಬೋದೆಯಾಗಬಹುದಾದ ಸರಳತೆಯನ್ನು ವಚನ ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಆಂತರದೊಳಗೆ ಸಮಾಜದ ಅವಲಂಬನೆಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಾ ಬರುತ್ತದೆ. ಅವಲಂಬನೆಯು ಅವಶ್ಯಕವಾಗದಿದ್ದರೆ ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನ ಕೂಡ ಅವಲಂಬನೆಯಾಗದೆ ಉಳಿಯುವ ಅಪಾಯ ಒದಗಬಹುದು.ವಚನದ ಬೆರಗು ಇರುವುದೆ ಇಲ್ಲಿ. ವಚನ ಸಮಾದಾನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸುತ್ತಲೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಆ ಮೂಲಕ ಸಮಾದಾನದಿಂದ ಇರಬೇಕು ಎಂಬ ಕರೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಲೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದು ಸರಿ. ಆದರೆ, ಅದರೊಳಗೆ ಒಂದು ಬಂಡಾಯದ ಕೂಗು ಇಲ್ಲದಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಹಂಗು ಎನಗೇಕೆ ಎಂಬ ಬಂಡಾಯದ ದನಿ ಅದರೊಳಗೆ ಇದ್ದೆ ಇದೆ, ಅದು ಒಡೆದು ಕಾಣಿಸುತ್ತಲೆ ಇದೆ. ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೆಂಬ

ಆತ್ಮಸಂಗಾತ ಇರುವ ನನಗೆ ಇನ್ನೇನು ಇದ್ದರೇನು, ಇರದಿದ್ದರೇನು ಎಂಬ ಚಾತಿಯನ್ನು ವಚನ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಅವಲಂಬನೆಯ ಬದುಕನ್ನು ತಳ್ಳಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಇದು ಕರೆ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇತರೆಲ್ಲ ಅವಲಂಬನೆಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ವಚನ ಸ್ವತಂತ್ರ ಬದುಕನ್ನು ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಂದೆಡೆ ಇದೆ ಸಮಾಜದ ಇತರೇತರಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಹು ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರ. ಆ ಮೂಲಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಹೇಳುವ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಹೇಳುವ ವಚನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕನ್ನು, ಅದರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೂಡ ಅಶ್ಚಿ ತೂಕದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿದೆ. ಇದುವೆ ವಚನದ ಕಸುವು.

ವಚನ ಪೂರೈಕೆಯಾಪದಗಳನ್ನು ಬಳಸುವಲ್ಲಿ ಸೊಗಸುಂಟು. 'ಉಂಟು' ಎಂಬ ಪೂರೈಕೆಯಾಪದವನ್ನು ವಚನದ ತುಂಬ ಬಳಸಿ ಮನುಷ್ಯರ ಮನಸಿನ ಹಾಹಾಕಾರಕ್ಕೆ ಸಮಾದಾನವನ್ನು 'ಉಂಟು' ಎಂದು ಒತ್ತಿ ಒತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಬಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೊರತೆ ಎಂಬುದು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನೂ ಇದು ತನ್ನೊಳಗೆ ಧ್ವನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಾದಾನ ಇಲ್ಲಿ ಸಿಗುವುದಿಲ್ಲ ಬದಲಿಗೆ ಇದೆ ಎಂದು ವಚನ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ವಚನ ತ್ರುಪ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥವಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಸಮಾದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಜಿಗಿತವು ಒದಗಿ ಕೊನೆಗೆ ಮೂಲಬೂತ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟತೆಗಳು ಬಂದು ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಇದು ಸಮಾಜ ರಚನೆಯ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಧ್ವನಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಇಡೀ ವಚನ ತುಂಬಾ ಸಣ್ಣದಾಗಿದ್ದು, ಸರಳವಾಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡು ಸಂಕೀರ್ಣತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿಯೆ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ಸ್ತುಜನ ಶಕ್ತಿ ಕಾಣಿಸುವುದು. ಬದುಕನ್ನು ಆಳವಾಗಿ ಗನೀಬವಿಸಿ ಅನುಬವಿಸಿದ್ದು ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಒಡಮೂಡುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೆ ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡದ ಒಳ್ಳೆಯ ಮನೋರಚನೆಗಳಂತೆ ಓದಬೇಕಾದ ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇದೆ.

ಸಂದರ್ಭ ಗ್ರಂಥಗಳು:

1. ಕೋಡಗುಂಟಿ ಬಸವರಾಜ : 2019 : ಪದವನರಿಸಬಹುದು : ದ್ರಾವಿಡ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಕುಪ್ಪಂ.
2. ಬಸವರಾಜು.ಎಲ್ : 2017 (ಮೊ.ಮು.1966) : ಅಲ್ಲಮನ ವಚನಗಳು : ಡಿ.ವಿ.ಕೆ ಮೂರ್ತಿ, ಮಯೂರು.

ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆ

— ಡಾ.ನಲ್ಲಿಕಟ್ಟೆ ಎಸ್.ಸಿದ್ದೇಶ್

ಚಂಡೆಯ ಸದ್ದಿನಿಂದ ಆರಂಭವಾಗುವ ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಮೂಲಕ ಮೊದಲ ಮಾತು 'ನಿಲ್ಲಿಸಿ' ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಇವತ್ತಿನವರೆಗಿನ ಮೋಸ, ವಂಚನೆ, ಶೋಷಣೆ, ಅಪಮಾನ, ಅಪಮಾನ, ಉಳ್ಳವರ ಆರ್ಭಟ, ಇಲ್ಲದವರ ಕೂಗಾಟ, ಗೋಳಾಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಗಳನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು, ಯಶಸ್ವಿ ಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗುವ ಸನ್ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಆರಂಭದ ಏಕಪದದಲ್ಲಿಯೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭವ್ಯ-ದಿವ್ಯ ಸುಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನಾಡು, ಕವಿ ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಗೂಡು. ಈ ನಮ್ಮ ಭಾರತ ದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಾದರಿಯಾಗಿರುವಂತಹದ್ದು. ಇಲ್ಲಿನ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ವೈವಿಧ್ಯತೆ ಇದ್ದರೂ ಏಕತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ವರ್ಣಿಸುವಲ್ಲಿಯೇ ಇಲ್ಲಿನ ಜಾತಿ ಕ್ರೂರ ರೋಗವನ್ನು ಮೆದುವಾಗಿಸಿ, ಅದು ಕರ್ಮದ ಫಲವೆಂದೆಲ್ಲಾ ಹೇಳಿ, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತರನ್ನು ಸೇವಕರನ್ನಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದು ಈ ದೇಶದ ದೊಡ್ಡ ದುರಂತ. ಈ ದೇಶದೊಳಗೆ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಬಹುಪಾಲು ಜನತೆ ಅಂಗವಿಕಲವಾಗಿ ನರಳುತ್ತಿದೆಯೇ ವಿನಃ, ಇಡಿಯಾಗಿ ಅರಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿನ ವರ್ಣ ಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಅನ್ನ, ಅರಿವೆ, ಆಸರೆಗಳಿಂದ ವಂಚಿತರಾಗಿಸಿರುವ ಜನಸಮುದಾಯ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಬದುಕಬೇಕಾದ ಸಲಹೆಗಳ ಚಿಂತನೆಯು ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕದ ತುಂಬಾ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ.

ನಾಡಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಪ್ರಾಣವ ಕೊಟ್ಟಂಥ
ವೀರರ ಕಥೆಯು ಅನವರತ
ಕಾಡಿಗೆ ಹೋರಾಡಿ ಕಣ್ಣಾದ ವೀರನ
ಕಥೆಯಿದು ಆಗಲಿ ಜನಜನಿತ
ಹಾಸ್ಯದ ಹೊನಲಲ್ಲ ಶೃಂಗಾರದ ಮಡುವಲ್ಲ
ಸಂಘರ್ಷದಾ ಕಥೆ ಬಂಧುಗಳೆ

ಅಡವಿಯ ಬಾಲನು ಘನ ಏಕಲವ್ಯನು
 ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದ ಕಥೆಯ ಕೇಳಿ
 ಕಾಡಿನ ಹೂವೊಂದು ಊರಿನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ
 ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತಲ್ಲ
 ಮೇಲು ಕೀಳು ಜಾಲ ಜಗವೆಲ್ಲ ಆವರಿಸಿ
 ತನ್ನಾಟ ಆಡಿದ ಕಥೆಯ ಕೇಳಿ
 ಗಿಳಿಯೊಂದು ಹಾಡಲು ಉಳಿದಂತಹ ಮೃಗಗಳು
 ದನಿಕಿತ್ತುಕೊಂಡಂತಹ ಕಥೆಯ ಕೇಳಿ
 ಊರು ಕಾಡಿನ ನಡುವೆ ನೂರು ಅಂತರ ಮೂಡಿ
 ಧರೆಹತ್ತಿ ಉರಿದಂತ ಕಥೆಯ ಕೇಳಿ

ಎಂದು ಹಾಡಿನ ಮೂಲಕ ನಾಟಕಕಾರನು ನಾಟಕದ ವಸ್ತು, ಸನ್ನಿವೇಶಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವರು. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ನಾಟಕವು ಹಾಸ್ಯ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ನೊಂದವರ ಬದುಕನ್ನು ಅನಾವರಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಉಳ್ಳವರ ಉಲ್ಲಾಸದೊಳಗೆ ಇಲ್ಲದವರ ಸಂಕಟಗಳು ಸಾಲು ಸಾಲಾಗಿರುವುದರ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನೀಡಿ, ಇದೊಂದು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿನ ಭಯಾನಕಗಳನ್ನು ಬೆತ್ತಲೆಗೊಳಿಸಿ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಬೇಕಾದ ತುರ್ತಿನ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ.

ಆಧುನಿಕ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ದಾಖಲಾಹವಾದ ಮಹಾನ್ ಪ್ರತಿಭೆಯಾಗಿರುವ ಡಾ.ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರು ಈ ಕಾಲದ 'ಏಕಲವ್ಯ'ರಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿರುವ 'ಮಹಾಭಾರತ' ಮಹಾಕಾವ್ಯದೊಳಗಿನ ಏಕಲವ್ಯ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಸ್ತುತ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಸರಿದಾರಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರು. ಸಾವಿರ ಜಾತಿಗಳ ಜಾತಿ ಪದ್ಧತಿ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳಿಂದ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಕೃತ ಸಂತಾನವಾಗಿದೆ. ಮಾನವೀಯತೆಗೆ ಮಾನ್ಯತೆ ನೀಡದೆ, ಅಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿನ ಅನ್ಯಾಯ, ಅನೀತಿ, ಅದಕ್ಷತೆ, ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತೆಗಳ ವಿಕೃತ ನರ್ತನವನ್ನು 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕ ಹನ್ನೊಂದು ದೃಶ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯ, ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯ, ಕೃಷ್ಣ, ಯುಧಿಷ್ಠಿರ, ಭೀಮ, ಅರ್ಜುನ, ದುರ್ಯೋಧನ, ಕರ್ಣ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ, ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯ, ತಾಯಿ, ಬೋರಣ್ಣ, ಗಾಳಣ್ಣ, ಸೈನಿಕ್ಕರು, ಚಂದನಶೆಟ್ಟಿ, ಮಾವ, ಈರಣ್ಣ, ಕಾಡಣ್ಣ ಮತ್ತು ಮೇಳದವರ ಮೂಲಕ ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದೆ.

ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿಂದ ಬೇಡಕುಲದ ಏಕಲವ್ಯ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದರಿಂದ ವಂಚಿತನಾಗಿ, ಅದರೊಳಗಿನ ಛಲದಿಂದ ಗುರುವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯೊಳಗೆ ಗುರುವನ್ನು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಸುವಂತಹ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಅದರಲ್ಲೂ ಶಬ್ದವೇಧಿ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿರುವುದು ಸಾಧಕನಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಛಲ ಅತಿ ಅಗತ್ಯವೆಂಬುದನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದೆ. ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಜಾತಿಯ ನೆಪವೊಡ್ಡಿ ಅವಮಾನಿಸಿದ ಸ್ವಕಲ್ಪಿತ ಉಚ್ಚವರ್ಣ ಆತನ ಸಾಧನೆಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ, ಆತನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಬೇಡುವುದರ ಸಾಧಕರ ಸಾರ್ಥಕ ಬದುಕಿಗೆ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿಯಾಗಿದೆ.

ಮೊದಲ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ 'ಏಕಲವ್ಯನ' ಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಮೇಳದವರ ಮೂಲಕ ಪರಿಚಯಿಸುವ ನಾಟಕಕಾರರು ಬೋರಣ್ಣ ಮತ್ತು ಗಾಳಣ್ಣನ ಮೂಲಕ ಪರಿಸರದ ಮಹತ್ವವನ್ನು, ಕಾಡಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮರದ ಮಹತ್ವ ಅಪಾರ. ಅದರ ಹುಟ್ಟು ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅರಿವು ಅತಿ ಅಗತ್ಯ ಅಲ್ಲವೇ? ಬೀಜ ಮೊಳೆತು, ಗಿಡವಾಗಿ, ಮರವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಬಾಳಲು ನೀರು, ಹಲವಾರು ಖನಿಜಯುಕ್ತ ಪೋಷಕಗಳು ಬೇಕು... ಮರದ ಜೀವಂತಕ್ಕೆ ಅದರ ಬೇರು, ಕಾಂಡ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳು ನೆರವಾಗುವ ಪ್ರಮುಖ ಭಾಗಗಳಾಗಿವೆ, ಮರಕ್ಕೆ ಬಾಯಿಯಂತೆ ಇರುವ ಬೇರು ಖನಿಜಾಂಶ ಮೊದಲಾದ ಪೋಷಕಗಳನ್ನು ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೀರಿಕೊಂಡು ಕಾಂಡಕ್ಕೆ ರವಾನಿಸುವುದು. ಕಾಂಡವು ಆ ಪೋಷಕಾಂಶಗಳನ್ನು ಎಲೆ, ಮೊಗ್ಗು, ಹೂವು, ಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ರವಾನಿಸುವುದು. ಎಲೆಗಳು ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಬನ್ ಡೈ ಆಕ್ಸೈಡ್‌ಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಆಮ್ಲಜನಕವನ್ನು ಸಕಲಜೀವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಒದಗಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಬೇರು, ಕಾಂಡ ಮತ್ತು ಎಲೆಗಳು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮರವನ್ನು ಮತ್ತು ಈ ಜಗತ್ತನ್ನು ಜೀವಂತವಾಗಿಡುತ್ತವೆ. ಈ ಜೀವ ಜಗತ್ತು, ಮರದ ಎಲೆ, ಮೊಗ್ಗು, ಹೂವು, ಕಾಯಿ, ಹಣ್ಣು, ತೊಗಟೆ, ಬೇರು, ಬೀಜ, ತ್ರೈಲ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಒಂದಲ್ಲೊಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬದುಕುವುದು. ಪುಟ್ಟ ಸಸಿಯಿಂದ ಹೆಮ್ಮರದವರೆಗೆ ಅದರ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಮರವು ತನ್ನ ಅಂತ್ಯ ಕಂಡ ನಂತರವೂ ಅದರ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರು ನಿಮ್ಮ ಬದುಕು ಹೆಮ್ಮರದಂತಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುವರು... ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ಮರಗಳನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿ ಬಾಳುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ವಾಯುಮಂಡಲವನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸುವ ಮರಗಳು ಹಿತಕರವಾದ ವಾತಾವರಣವನ್ನು ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಮಳೆ ಹನಿಗಳು ರಭಸವಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸುವುದನ್ನು ತಡೆದು ಭೂಮಿಯ ಫಲವತ್ತತೆಯನ್ನು ಕಾಪಾಡುತ್ತವೆ,

ಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನು ತಡೆಯುತ್ತವೆ. ಅದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿ ಕೀಟಗಳು, ಸಂದಿಪದಿ, ಶಿಲೀಂಧ್ರಗಳು ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ಆಹಾರ, ಆಶ್ರಯ ಒದಗಿಸುವ ಪರೋಪಕಾರಿಗಳು. ಇಂತಹ ಮರಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಅಪೂರ್ವ ಕಾಳಜಿ ಇರುವುದು ತಳಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ. ಅವರು ನೆಲವನ್ನು, ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಸಿರಿಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, ಅದಕ್ಕೆ ದಕ್ಕೆ ಒದಗಿದರೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣದ ಹಂಗನ್ನೇ ತೊರೆದು ಹೋರಾಡುವುದನ್ನು ನಾಟಕಕಾರರು ತುಂಬಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕಾಡಿನ ಅದಮ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿಯದ ಬಾಳು ವ್ಯರ್ಥ. ಕಾಡಿನಿಂದಲೇ ನಾಡು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ, ನಾಡಿನಿಂದ ಕಾಡು ಎನ್ನುವ ಅಹಂಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. “ರಾಜರು ಹಣ್ಣು, ಜೇನುಗಳಿಗೆ ಮನಸೋತವರೇ. ಸೈನಿಕರು ಇಲ್ಲಿನ ಹೆಣ್ಣು, ಹೆಂಡಕ್ಕೆ ಮನಸೋತವರೇ. ಆದರೆ ನಮಗೇನು ಬಂತು ಲಾಭ. ಮೊದಲು ಮರಕಡಿಯೋದ್ ನಿಲ್ಲಿ” ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ಕಾಡಿನ ಜನರ ಪ್ರಕೃತಿ ಪ್ರೇಮವನ್ನು, ನಾಡಿನ ರಾಜ, ಸೈನಿಕ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಅನುಭವಿಸುವ ಭೋಗ ಜೀವನವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಮೂಲಕ ಅವರು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮರೆತು, ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಾಟಕಕಾರರು, ಜನತೆ ಜಾಗೃತರಾಗಬೇಕು, ಇಲ್ಲವಾದಲ್ಲಿ ಆಳುವ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಸೇರಿಕೊಂಡು ಆಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರನ್ನು ಅಪಾಯದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಆನಂದವನ್ನು ಪಡುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಇವತ್ತಿನ ತನಕ ಅಷ್ಟಕೆಯೂ ಕೂಡ ಜನತೆಯನ್ನು ವಂಚಿಸುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ. ಓದುಗ ಮತ್ತು ನೋಡುಗರ ಹೃನ್ಮನದಲ್ಲಿ ನಾಟಕ ಅರಿವಿನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುತ್ತದೆ.

ದೃಶ್ಯ 2ರಲ್ಲಿ ಕಾಡು ಮತ್ತು ನಾಡನ್ನು ಒಂದಾಗಿರುವ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವ ನಾಟಕಕಾರರು ಏಕಲವ್ಯನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಜಾಣ್ಮೆಯ ಮೂಲಕ ಬಿಲ್ಲಿದ್ದೆಯ ಹಂಬಲಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾದ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ‘ಎದೆಗೆಡಬೇಡ ಮಗ, ನೀನಿನ್ನೂ ಹುಡುಗ, ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ್ದು ಬಹಳ ಇದೆ, ನನೀನೊಬ್ಬ ದೊಡ್ಡ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನಾಗಬೇಕು’ ಎಂಬ ತಾಯಿಯ ಆರೈಕೆಯ ಹತ್ತು ಹಲವು ಅಡ್ಡಿ ಆತಂಕಗಳು ಬಂದರೂ, ಅದು ಸಫಲತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷರ ವಂಚಿತ ತಳಸಮುದಾಯದೊಳಗಿನ ತಾಯಂದಿರು ಏಕಲವ್ಯನ ತಾಯಿಯ ತರಹ ಇರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭೂಮಿ ಫಲವತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಬೆಳೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಬಂಜರು ಭೂಮಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕಾಣಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಇಳಿಯೂ ಕಳೆಗಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ, ಭೂಮಿಯು

ಪಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು. ಅಂತೆಯೇ ತಾಯಿಯಾದವಳು ಭೂಮಿಯಂತೆ ಸಹನಶೀಲತೆಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಧನೆಗೆ ಹಾದಿತೊರಿವಸುವ ಕೈದೀವಿಗೆಯಾಗಬೇಕು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಯಾವುದೋ ತೀಟಿಗೆ ಅಲ್ಲ, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಲದು, ಸರಿಯಾಗಿ ಬಾಳುವುದನ್ನು ಕಲಿಸಬೇಕು. ತಾಯಿಯ ಹಿರಿದಾದ ಹೊಣೆಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಾಟಕಕಾರರು ಮಾತೆಯರು ಬರೀ ಮಾತಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಕಲಹದ ಕಿಚ್ಚನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ನಾನು ನಾನೆಂಬ ಅಹಂನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಲ್ಲಿ ಕರಗಿ ಹೊಗದೇ ಸಾಧನಾಶೀಲರಾಗಿ ಸೋಪಾನವಾಗಬೇಕೆಂಬ ತಿಳಿವನ್ನು ಬಿತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಗುರುಮುಖೇನ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಅಪಾರ ಅಹಂಬಲದೊಂದಿಗೆ ಬಂದ ಏಕಲವ್ಯ, ಕೀಳು ಕುಲದವನಾದ್ದರಿಂದ ತಿರಸ್ಕೃತನಾಗುವುದರ ಚಿತ್ರಣ ದೃಶ್ಯ-3ರಲ್ಲಿದೆ. “ಕನಸು ನನಸಾಗಲಿಲ್ಲ, ತಾಯಿಯ ಹರಕೆ ಫಲಿಸಲಿಲ್ಲ, ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಮುಂದೆ, ಮರಗಿಡಗಳ ನಡುವೆ ವೀರನಾದ ಮನುಷ್ಯ ನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಮಾನವರ ಮುಂದೆ ಬೇಡದವನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ನಂಬಿರಲಿಲ್ಲ. ಕೀಳು ಕುಲದ ಕಳಂಕ ಆಕಾರಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅಗಲವಾದದ್ದು, ಭೂಮಿಗಿಂತಲೂ ಭಾರವಾದದ್ದು” ಎಂದು ಏಕಲವ್ಯನ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಸುವ ನಾಟಕಕಾರರು ನೊಂದು ಬೆಂದವರ ಆಳವಾದ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಅಕ್ಷರದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮೂಲಕ ಶೋಷಿಸುವವರ ಹೃದಯ ಪರಿವರ್ತನೆಗೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಸಹಾಯನಿಗೆ ಆಸರೆಯಾದ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನ ಮೂಲಕ ಆಸೆಯನ್ನು ಚಿಗುರೊಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ‘ಜಾತಿ ಮಿಶ್ರಣ’, ‘ವರ್ಣ ಸಂಕರ’, ‘ಮಹಾಭಾರತದ ಆರಂಭದಲ್ಲೇ ನಡೆದದ್ದೂ ಕೂಡದು ತನ್ನ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಜೊತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟು ಇದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿ ಸಾವೂ ಇರುವಂತೆಯೇ, ಎಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವಿದೆಯೋ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪುರಸ್ಕಾರವಿರುವುದನ್ನು ಶೋಧಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದನ್ನು ತನ್ನದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರೆಂಬ ಧ್ವನಿ ದೃಶ್ಯ-4ರಲ್ಲಿದೆ. “ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಮಾರ್ಗ, ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕೇವಲ ವಿನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದು ಸೃಷ್ಟಿಯ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಪೋಷಣೆಗಾಗಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ತಿಳಿದೆನು. ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ರಾಜಕುಮಾರರಿಗೆ ಬಾಹುಬಲದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ, ನಿನ್ನಂತಹವರಿಗೆ ಅದು ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಾಧನ” ಎನ್ನುವಲ್ಲಿ ತಳಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರ, ರಾಜ್ಯ, ಸಮಾಜ ಸಮೃದ್ಧಿಯಿಂದ, ಸಾಮರಸ್ಯದಿಂದ ಬೆಳಗಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದು. ಭೂಮಿಗೆ ಹಾಕಿದ ಬೀಜ ಮೊಳೆತು ಹೇಗೆ ಫಲ ಕೊಡುವುದೋ ಹಾಗೆಯೇ ದಲಿತ ಸಮುದಾಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಮಾಡಿದ ವೆಚ್ಚಕ್ಕೆ ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗುವಷ್ಟು ಲಾಭವನ್ನು ಆ ಸಮುದಾಯ ಈ ದೇಶಕ್ಕೆ ನೀಡುತ್ತದೆ. ಈ ಮಣ್ಣಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿನ ಸೇವೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಮರ್ಪಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನಂತವರು

ಹೆಚ್ಚಲಿ ಎಂಬ ಹೆಬ್ಬಯಕೆ ಇಲ್ಲಿದೆ.

‘ಜಗತ್ತಿನ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಲೋಕದ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳ ಆತ್ಮಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಒಡೆಯರು. ಆತ್ಮಲೋಕದ ಸಾಮ್ರಾಟರಾದ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಾವು ಎಷ್ಟರವರು, ಆಚಾರ!’ ಎಂಬ ಭೀಷ್ಮನ ನುಡಿಗಳ ಮೂಲಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮತ್ತು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವರ್ಣದ ಆಟಮೇಲಾಟಗಳಡಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದವುಗಳು ನುಚ್ಚುನೂರಾಗುವುದರ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನಾಟಕಕಾರರು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಗುರುವಿಲ್ಲದೆ ಬಿಲ್ಲಿದ್ದೆಯನ್ನು ಕಲಿತ ಏಕಲವ್ಯ, ಮಾನಸಿಕ ಗುರುವಾಗಿ ದ್ರೋಣರನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕೆ, ದಕ್ಕಿದ್ದು ದ್ರೋಣರಿಂದ ದ್ರೋಹ ತಳವರ್ಗವೇ ಈ ಸಮಾಜದ ತಳಪಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಯದ ಅರಮನೆಯ ಅಸೂಯೆಯು ಗುರುಮನೆಯನ್ನು ಹೆದ್ದಾರಿಯಾಗಿಸಿಕೊಂಡು, ತೀವ್ರ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಸಾಗಿ, ಶಕ್ತಿವರ್ಧಕ ವಾಹನಕ್ಕೆ ಅಪಘಾತವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ವಿಕೃತ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ, ವಿನಾಶದತ್ತ ಸಾಗುವ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ನಾಟಕಕಾರರು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘... ಶಿಷ್ಯನ ಕೊಲ್ಲುವ ಕೊಲೆಗಾರ ಗುರುವೇನೋ! ಗುರುವಿನ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಹಾಳಾದೆ ... ಅಯ್ಯೋ ಮಗನೇ!’ ಎಂಬ ಹಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ‘... ಕಿಂಚಿತ್ತು ಕರುಣೆ ಇಲ್ಲದ ಅವನೆಂತ ಗುರು ಮಗನೇ? ಅವನು ಗುರುವಲ್ಲ, ಕೊಲೆಗಡುಕ ಮಗನೇ? ನಿನ್ನ ಗುರುಗಳು ಸಾವಿನ ರೂಪದಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದರು!... ನೀನು ಉತ್ತಮ ಕುಲದವರನ್ನು ನಂಬಿ ಹಾಳಾದೆ... ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬಾಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಗುರುವಿನ ಬಾಳು ಹಾಳಾಗಲಿ’ ಎಂಬ ಏಕಲವ್ಯನ ತಾಯಿಯ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಗುರು ಸದಾ ಸತ್ಪಥವನ್ನು ತೋರಿಸಬೇಕೇ ವಿನಃ ಬಿದ್ದು ನಾಶವಾಗಿರೆಂದು ಪ್ರಪಾತವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ನಾಟಕಕಾರರು ನಾಡಿನ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ, ಅಧೋಗತಿಯು ಅವಲಂಬಿಸಿರುವುದು ಗುರುವರ್ಗವನ್ನು. ಈ ಗುರುವರ್ಗವು ಜಾತ್ಯಾತೀತ, ಧರ್ಮಾತೀತವಾಗಿರಬೇಕು. ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆ, ಬಗಲಲ್ಲಿ ದೋಣ್ಣೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುವ ಗುರುಗಳು ಗುರುಗಳಲ್ಲ, ಅವರು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು, ಗುರುವಾದವನು ಸರಿಯಾಗಿ ಕರ್ತವ್ಯ ನಿರ್ವಹಿಸಿದರೆ ಭಿನ್ನ ಬೇಧಗಳನ್ನು ತೊಡೆದು ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಅವನು ಎಂಜಲಿಗೆ ಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸಿದರೆ ಆಗುವ ಅನಾಹುತಗಳು ತಲತಲಾಂತರ ರವಾನೆಯಾಗುತ್ತವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಔರಂಗಜೇಬನ ಗುರು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಶಿಕ್ಷಕ ನಿಜವಾಗಲೂ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾದಾಗ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ವೃಷ್ಟಿ ಮತ್ತು ಸಮಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯ. ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರು ಸಮಸ್ಥ ಜನರ

ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಬಿಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಬದುಕಿಗೆ ಆಸರೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾದ ಆಳುವ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಲೇ ಕಿರುಕುಳ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಸೈನಿಕ ಮತ್ತು ಪೊಲೀಸರು, ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಏನೂ ತರುವುದಿಲ್ಲ, ಸಾಯುತ್ತಲೇ ಏನೂ ಒಯ್ಯುವುದಿಲ್ಲ, ನುಡಿದರೆ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರದಂತಿರಬೇಕು, ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ, ನಾವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೇ, ಎಲ್ಲರಿಗಾಗಿ ನೀವು, ನಮಗಾಗಿ ಎಲ್ಲಾರೂ ಎಂದೆಲ್ಲಾ ಪಾಠ ಹೇಳುವ ಮೇಷ್ಟ್ರು ಅವುಗಳ ಅನುಷ್ಠಾನದಲ್ಲಿ ಅವನತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರೆ ಆಗುವ ದುಷ್ಟರಿಣಾಮಗಳು ಅಪರಿಮಿತ. ನೀತಿ ನೀಯತ್ವನ್ನು, ನ್ಯಾಯ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು, ಸಾಮರಸ್ಯದ ಕಾಳಜಿಯನ್ನು, ಸರ್ವೋದಯದ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಮೇಷ್ಟ್ರು ವೃತ್ತಿಗೆ ದ್ರೋಹ ಬಗೆಯಬಾರದೆಂಬ ಚಿಂತನ-ಮಂತನ ಇಲ್ಲಿದೆ.

ಯುದ್ಧದ ಭೀಕರ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ದ್ಯಾನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ನಾಟಕಕಾರರು ಆಳುವವರ ಆರ್ಭಟಕ್ಕೆ ಓಗೊಡದೆ 'ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರುವ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ, ಜ್ಞಾನದ ಗುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿರುದ್ಧ ನನ್ನ ಯುದ್ಧ. ಮೇಲು-ಕೀಳೆಂಬ ವಂಚನೆಯನ್ನು ಅಳಿಸಲು ನನ್ನ ಸಮರ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರ ಕೇವಲ ಉಳ್ಳವರ ನಡುವಿನ ಕಚ್ಚಾಟ. ನನ್ನದು ಇಲ್ಲದವರ ಪರವಾದ ಹೋರಾಟ. ಈ ಸಂಘರ್ಷ ಕುರುಪಾಂಡವರಿಬ್ಬರ ವಿರುದ್ಧವೂ ಸಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಮಾತ್ರ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಗದವರ ಬಾಳಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರ ಬದುಕಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಹೂವು ಅರಳುತ್ತದೆ...' ಎಂಬ ಅಪೂರ್ವವಾದ ಆಶಯದೊಂದಿಗೆ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕ ಬದುಕಿನ ಬವಣೆಗಳಿಗೆ ಬೆದರದೆ, ಬೆಚ್ಚದೆ ಬೆಳಕಿನ ದಾರಿಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಸಕ್ತಿಯಿದ್ದರೆ ಆಕಾಶಕ್ಕೂ ಎಗರಬಹುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಏಕಲವ್ಯನೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತನೆಂದು ಅನುಪಾತಪಡದೆ ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತನಾಗಲು ಕಾರಣಗಳೇನು, ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಾಗಿದಾಗ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆ. ಏಕಲವ್ಯನ ಸಾಧನೆ ಕಂಡು ಅಸೂಯೆಪಟ್ಟು, ಅವನ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬರಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡು, ಸರ್ವನಾಶ ಮಾಡಿದವೆಂದು ವಿಜಯವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಇತ್ತ;

ಏಕಲವ್ಯನು ಸಿಡಿದು ಬಂದ
 ಆಕ್ರೋಶದಿಂದ ಏಕಲವ್ಯನು ಸಿಡಿದು ಬಂದ
 ನವಚೇತನದಿಂದ ಏಕಲವ್ಯನು ಸಿಡಿದು ಬಂದ
 ವನದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಿಸಿ
 ಪಾಂಡುನಂದನನ ನಿಂದಿಸಿ ಬಂದ

ಎಡದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಣವ ಬಿಟ್ಟು
 ಅಡವಿಯೆಲ್ಲವ ನಡುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟ
 ತಾನು ಬಂದ ತಾನು ಬಂದ ತಾನು ಬಂದ
 ನವಚೇತನದಿಂದ
 ಹೊಸಜನ್ಮದಿಂದ
 ಬಲುಕ್ರೋಧದಿಂದ

ಎಂಬ ಹಾಡಿನ ಮೂಲಕ ನಾಟಕಕಾರರು ಏಕಲವ್ಯನಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಚೈತನ್ಯ ತುಂಬಿದ್ದಾರೆ. ತಳಸಮುದಾಯದವರ ಸಾಧನೆಗೆ ಅಡ್ಡಿಗಳು ಬರುವುದು ಸಹಜ. ಅದಕ್ಕೆ ಎದೆಗುಂದದೇ ಬಾಳಬೇಕು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಏಕಲವ್ಯನ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಪಾಂಡವರು, ಕೌರವರು ಬೇಡಿದಂತೆ ನಮ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಭಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ಬೇಡಿಕೆ ಬರುವಂತೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕು. ಅದನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳದೇ ತಾನು ಹೇಗೆ ಸೆಳೆದು ಬೆಳೆಯುವಾಗಿನ ಸುಳಿಗಳನ್ನು, ಒಳಸಂಚುಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಬಂದೆಯೋ ಅಂತೆಯೇ ಸುಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿದವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮೇಲೇಳುವಂತಾಗಲು ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಗಳಾಗಬೇಕು. ತಾನು ಬೆಳೆದು, ಇತರ ಎಲ್ಲಾ ಸಸ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುವಂತಹ ತೆಂಗಿನ ಮರವಾಗಬೇಕೇ ವಿನಃ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಹೆಮ್ಮರವಗುವಂತಹ ಆಲದ ಮರವಾಗಬಾರದು ಎಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸೂಚನೆಯ ಧ್ವನಿಯು ಈ ನಾಟಕದ ಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಿದೆ.

ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ಬರೀ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ ಅವರೊಂದು ಶಕ್ತಿ, ಕವಿಯಾಗಿ, ನಾಟಕಕಾರಾಗಿ, ಹೋರಾಟಕಾರರಾಗಿ, ಅಪೂರ್ವ ಅಧ್ಯಾಪಕರಾಗಿ, ಒಬ್ಬ ದಕ್ಷ ಆಡಳಿತಗಾರರಾಗಿ, ಉತ್ತಮ ರಾಜಕಾರಣಿಯಾಗಿ ಸಲ್ಲಿಸಿರುವ ಹಾಗೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೇವೆಗಳು ಅನನ್ಯವಾದವುಗಳು. ಅವರದು ತೆಂಗಿನ ಮರದಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಒಂದೊಂದೇ ಮಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದಿರುವ ತೆಂಗಿನ ಮರ ಆಕಾಶದೆತ್ತರಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಮಟ್ಟಿಗಳ ಗುರುತು ಎದ್ದು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರು ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಸೇವಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಛಾಪನ್ನು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಗುರುತುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಗುರುತುಗಳೇ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸೆಲೆಯಾಗಿವೆ. ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರ ಕಾವ್ಯವಾಗಲೀ, ನಾಟಕವಾಗಲೀ, ಇಲ್ಲವೇ ಅವರ ಬದುಕಾಗಲೀ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಸರಿದಾರಿ ತೋರಿಸುತ್ತವೆ. ಹತಾಶೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಭರವಸೆಯನ್ನು ಮುಡಿಸುತ್ತವೆ.

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಮನದಾಳದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನಂತಹ ಸಾಧಕರ ಆಶಾದೀಪ ಹೊತ್ತಿಸಬೇಕು,

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನಂತಹ ಸ್ನೇಹಹೃದಯ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯಾಗಬೇಕು. ಮನಃಪೃತ್ವವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಭ್ರಾತೃತ್ವಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಚಿರಸ್ಥಾಯಿಯಾಗಬೇಕು. ಆಗ ಸಮಷ್ಟಿಯು ಸಮೃದ್ಧಿಯಾಗುವುದೆಂಬ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಆಶಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ರೂಪವೇ ಈ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕ. ಇಲ್ಲಿನ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಮಧುರತೆಯಿದೆ. ಪಾತ್ರಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಯು ಯುಕ್ತವೂ, ಸೂಕ್ತವೂ ಆಗಿದೆ. ನಾಟಕರಂಗ, ತಂತ್ರ, ವಿನ್ಯಾಸದೊಳಗೆ ಸಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಹೃದಯಸ್ಥವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಹಾಡುಗಳು, ನಾಟಕದ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಮೆರುಗನ್ನು ಒದಗಿಸಿವೆ. ಈ ನಾಟಕ ಬೆಂದವರ ನೊಂದವರಿಗೆ ಹೊಸ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಚಿಗುರಿಸುವ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ನೆಲೆಯಾಗಿದೆ.

~~*~*~*

ಪಿ. ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿನ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪ

- ಡಾ. ಜಿ.ರೂಪ

ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ಶತಮಾನದ ಕೊನೆಯ ಮೂರು ದಶಕಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ರಂಗವನ್ನು ಗಾಢವಾಗಿ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ ಹಾಗೂ ರೂಪಿಸಿದ ಪ್ರಮುಖರಲ್ಲಿ ಲಂಕೇಶರು ಒಬ್ಬರು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಲವಾರು ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲಾ ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಇವರು ಸೃಜನಶೀಲ ಬರಹಗಾರರಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯ, ರಂಗಭೂಮಿ, ಚಲನಚಿತ್ರ, ಪತ್ರಿಕಾರಂಗ, ರಾಜಕಾರಣ, ಅಧ್ಯಾಪನ ಮತ್ತು ಕೃಷಿಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಪ್ರಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯುತರ ಆಸಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ಸಾಧನೆಯ ಹರವು ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವೂ ವಿಸ್ತಾರವೂ ಆದುದು. ತಾವು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸ್ಪರ್ಶದ ಹೆಗ್ಗುರುತನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. 1964ರಲ್ಲಿ 'ಟಿ.ಪ್ರಸನ್ನನ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ' ಎಂಬ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಛಾಯೆಮೂಡಿಸಿದ ಲಂಕೇಶರು 'ಪ್ರತಿಮಾ ನಾಟಕರಂಗ'ವೆಂಬ ಹವ್ಯಾಸಿ ರಂಗತಂಡವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಬೆಳೆಸುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ತಮ್ಮ ತರುಣ ಮಿತ್ರರೊಂದಿಗೆ ಹಲವಾರು ಹೊಸಬಗೆಯ ನಾಟಕಗಳ ಪ್ರಯೋಗಕ್ಕೆ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಹೊಸ ಆಯಾಮವನ್ನು ತಂದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಇವರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಏಳು ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕಗಳು, ಎರಡು ಪೂರ್ಣಾವಧಿ ನಾಟಕಗಳು, ಮೂರು ಗ್ರೀಕ್ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ಅನುವಾದಿಸಿರುವ ಲಂಕೇಶರು ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಕಾರರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ನಾಟಕಕಾರರಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ನಾಟಕಗಳು ರಚನೆ, ತಂತ್ರಗಾರಿಕೆ, ವಸ್ತುವೈವಿಧ್ಯತೆ, ರಂಗಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ರಂಗಪ್ರಯೋಗ, ಪಾತ್ರಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ, ಭಾಷಾಬಳಕೆ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಮಜಲುಗಳಿಂದ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿವೆ. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿನ ಭಿನ್ನನೆಲೆಯ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದೇ ಈ ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯನ ಭಾವನೆಗಳ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಿರುವ ಏಕೈಕ ಶಕ್ತಿಪೂರ್ಣ ಮಾಧ್ಯಮ ಭಾಷೆ.

ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಲಿಯೋನಾರ್ಡ್ ಬ್ಲೂಮ್‌ಪೀಲ್ಡನ್ 'ಮನುಷ್ಯನ ಬಗೆಗೆ ಏನನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕಾದರೂ ಅವನ ಭಾಷೆಯಿಂದ ತಿಳಿ' ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಅಕ್ಷರಶಃ ಸರಿಯಾದುದು. ಹಾಗೆಯೇ ದಂಡಿ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ 'ಇದಂ ಅಂಧತಮಂ ಕೃತ್ಸಂ ಭುವನತ್ರಯಂ ಜಾಯೇತ ಯದಿ ಶಬ್ದಾಹ್ವಯಂ ಜೋತಿರಾನ್ ಸಂಸಾರಾನ್ ನ ದೀಪ್ಯತೆ' ಅಂದರೆ ಭಾಷೆಯೆಂಬ ಜ್ಯೋತಿ ಬೆಳಗದಿದ್ದರೆ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳೆಲ್ಲವೂ ಅಜ್ಞಾನದ ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳಿ ಭಾಷೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತೆಯೇ ನಾಟಕದಲ್ಲೂ ಭಾಷೆಯ ಪಾತ್ರ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡದು. ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣವಾಗಲಿ, ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣವಾಗಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಿಗೆ ಅಥವಾ ಓದುಗರಿಗೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಭಾಷೆಯದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಮೊದಲು ಅನಂತರ ಅಭಿನಯವಾಗಬಹುದು, ಅಭಿನಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅಭಿನಯ ಮೊದಲು ಭಾಷೆ ಅನಂತರ ಆಗಲಾರದು. ನಾಟಕ ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರವಾಗಲು ಭಾಷೆಯೇ ಮೂಲವಾದುದು. ಮನುಷ್ಯನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾತಿ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಭಾವನೆಗಳ ಪೂರ್ಣಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಾಷೆ ಮಾಡಲಾರದಾದರೂ ಅಂತಹ ಭಾವಗಳ ಅಭಿನಯಕ್ಕೆ ಭಾಷೆ ವಿದ್ಯುಕ್ತಚಾಲನೆ ನೀಡಿ ಭಾವ ಭಾಷೆಗಳ ವಿದ್ಯುದಾಲಿಂಗನದ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಪರಿಣಾಮ ಉಂಟಾಗುವಂತಾಗುತ್ತದೆ.

ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಭಾಷೆ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಕಾರಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ ಎಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಇದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಾಟಕ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತ ಭಾಷೆ ಬಳಕೆಯಾಗಬೇಕು ಎನ್ನುವ ಒಂದು ವಾದವಿದೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಗೆ ಒಂದು ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಹಟಮಾರಿತನ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಹಟಮಾರಿತನ ನಾಟಕದ ರಚನೆಗೋಸ್ಕರವೇ ನಾಟಕಕಾರನಿಂದ ಉದ್ದೇಶಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಚಿತಗೊಂಡದ್ದು. ಹಾಗೆ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಈ ಜೀವಂತ ಭಾಷೆ ದಿನ ನಿತ್ಯದ ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲೇ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಹೊಸ ಸ್ವರೂಪಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಗುಣವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ನೋಡಬಹುದು. ಭಾಷೆಯ ಬಳಕೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಲಂಕೇಶರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. 'ಮಾತು ಮತ್ತು ಜಾಣತನ ಯಾವಾಗಲೂ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಿಜವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ದೂರಕ್ಕೆ ಒಯ್ಯುತ್ತವೆ. ಇದು ಭಾರತೀಯನಾದ ಹೊಸ ಮನುಷ್ಯ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಿಸಬೇಕಾದ ಸಮಸ್ಯೆ. ಭಾಷೆಯೊಂದು ಮೌಲ್ಯವಾಗುವುದು ಅದು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರ ಹತ್ತಿರ ಹೋದಾಗ. ಸತ್ಯದಿಂದ ದೂರ ದೂರ ಹೋಗಿ ತೀರಾ ಸುಂದರವೂ ಪರಿಷ್ಕೃತವೂ ಆದಾಗ ಅಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಪ್ರಖರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆ, ಪ್ರಯೋಗ ನಿಷ್ಠೆ ಮತ್ತು ನವ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನಗಳ ಮೂಲಕ ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕಿನ ವಾಸ್ತವತೆ, ನಗರದ ಸುಶಿಕ್ಷಿತ ಮಧ್ಯಮ ವರ್ಗದ ಸಂಘರ್ಷಗಳನ್ನು ಲಂಕೇಶರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಿಗೆ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡವರು. ತಮಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದ ನೈತಿಕತೆಯ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೂ ತೊಡಗಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇವರ ನಾಟಕಗಳು ರಂಗಕೃತಿಯಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಾಗಿಯೂ ಯಶಸ್ಸುಗಳಿಸಲು ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಸಂಭಾಷಣೆ ಪ್ರಮುಖವೆನ್ನಬಹುದು. ಸಂಭಾಷಣೆಗಳ ಮೂಲಕ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವ ಭಾಷೆ ತನ್ನದೇ ಆದ ತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ಜನ ಜೀವನವನ್ನು ಕವಿ ಹೃದಯದ ಮೂಲಕ ಪರಿಶೀಲಿಸಿ ಮಾತುಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯತೆಯನ್ನು ಮೆರೆದಿದೆ. ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ನಾಟಕಗಳ ಸಂಭಾಷಣೆಗೆ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಡುವ ಹರಿತವಾದ ಆಡುಮಾತಿನ ಗದ್ಯಕ್ಕೆ, ಕಾವ್ಯ ಭಾಷೆಯ ಸಂಸ್ಕಾರವಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ನಾಟಕಗಳು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಓದುಗರನ್ನು, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರನ್ನು ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ತಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಅವರು ಸುಂದರವೂ, ಪರಿಷ್ಕೃತವೂ ಆದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿರವಾಗಲು ತಮ್ಮ ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವರ ನಾಟಕಗಳು ಕನ್ನಡ ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಆಯಾಮವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಂಡ ಅಪರೂಪದ ನಾಟಕಗಳಾಗಿವೆ ಎಂದರೆ ಉತ್ತೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲ.

ಲಂಕೇಶರು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರೊ. ಜಿ.ಕೆ. ಗೋವಿಂದರಾವ್‌ರವರು ಈ ರೀತಿ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. 'ನಾನು ಓದಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಮತ್ತೆ ಹೇಳುತ್ತಾ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡಾ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರುವ ಶಬ್ದಗಳನ್ನೇ ನಾನು ಬಳಸುತ್ತಾ ಇದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಆ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಜೀವಂತಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ, ಚೈತನ್ಯ ಬರುತ್ತದೆ, ಅದು 'ಡ್ರಾಮಾಟಿಕ್' ಎಕ್ಸ್‌ಪೀರಿಯನ್ಸ್. ಲಂಕೇಶರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅಂತಹ ಲಕ್ಷಣ, ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ. ಇದು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದಲ್ಲೇ ಇರುವ ಲಕ್ಷಣ. ಒಂದೇ ಒಂದು ಸವಕಲು ಶಬ್ದವನ್ನು ಅವರು ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ, ಅಥವಾ ಸವಕಲು ಶಬ್ದವನ್ನು ಬಳಸುವಾಗಲೂ ಕೂಡ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಹೊಸತನವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ನಾಟಕವಾಗಲೀ, ಕಥೆಯಾಗಲೀ, ಕವನವಾಗಲೀ, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೇ ಅಂತಹದ್ದು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಲಂಕೇಶರು ಬಳಸುವ ಭಾಷೆಯೇ ಅವರನ್ನು ಇತರರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಅಜಾನುಕಾಡದ್ದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಅವರ ಗುಣವಾಗಿದೆ. ತಾನು

ಇತರರಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಭಿನ್ನವಾಗಿಯೇ ಬರೆಯಬೇಕು ಎಂಬ ಕಟ್ಟಿಚ್ಚರವನ್ನು ಅವರು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು. ಈ ಗುಣವನ್ನು ಜೆಕ್ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನ ಪಂಥದ ಮಕರೋವ್‌ಸ್ಕಿ ಎಂಬ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿ 'ಡಿ ಅಟೊಮೆಟ್ರಿಸೇಷನ್' ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಭಾಷೆಗೊಂದು ಸಂಭಾವ್ಯ ಸರಳತೆ ಹಾಗೂ ಸಾತತ್ಯತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಾಷೆಯ ಈ ಗುಣದಿಂದಾಗಿ ಅದರ ಸಾತತ್ಯ ಬಳಕೆಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದಾಗುವುದನ್ನು ಊಹಿಸುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ಭಾಷಾ ರಚನೆಯ ಕ್ರಮವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಅವನು ಭಾಷೆಯ ಸರಳ ಲಕ್ಷಣ ಎಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾನೆ.' ಲಂಕೇಶರು ಈ ಭಾಷೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು, ರಚನಾ ಕ್ರಮವನ್ನು ಮೀರುವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮೂಲಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಚಕಿತಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರತಿಭೆಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಲಂಕೇಶರ ಬರಹಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶಾಂತ ಮಾಡ್ಡರವರು 'ಫ್ರೆಂಚ್ ವಿರಚನೆಗಾರ ರೊಲಾಂಡ್ ಬಾರ್ತ್ಸನ ಚೇತನವನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಲಂಕೇಶರ ಬರಹಗಳಲ್ಲಿ ಹರಿತ ಗುಣವಿದೆ' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಲಂಕೇಶರು ವಿರಚನ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದವರು. ಸಮಾಜದ ಪ್ರಬಲದ್ವನಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಬುಡಮೇಲು ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಣಾತರಾಗಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲಾ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧಗಳ ಸೈದ್ಧಾಂತಿಕತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಹುಳುಕನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಡುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಸಲ್ಲದು ಎಂದು ಬಚ್ಚಿಟ್ಟದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಸೊಲ್ಲು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಚಿಂತನಾ ರೀತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಕನ್ನಡದ ಬೇರಾವ ನಾಟಕಕಾರರು ಕೊಡಲಾರದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಅನುಭವವನ್ನು ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳು ಕೊಡುತ್ತವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿದ ನಾಟಕಕಾರರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಗುಣಗಳನ್ನು ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣದಿರುವುದಕ್ಕೆ ಹಲವು ಕಾರಣಗಳಿರಬಹುದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆನಂದದ ಕೊಡುಗೆ' ಎಂದು ಪ್ರೊ.ಬಿ.ಆರ್. ನಾಗೇಶ್ ತಮ್ಮ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಲಂಕೇಶರ ಮೊದಲ ನಾಟಕವಾದ 'ಟಿ. ಪ್ರಸನ್ನನ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಹರಿತವಾಗಿದೆ. ದಿನನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಮಾತುಗಳಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಮಾತುಗಳು ಬರಿ ಮಾತುಗಳಾಗಿ ಒಡಮೂಡಿಲ್ಲ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರೀತಿಯ ನಾಟಕೀಯ ಗುಣವನ್ನು ಹೊಂದಿವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಲಂಕೇಶರ ಛಾಪು ಇದೆ. 'ಸುಳ್ಳಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ದಿನಾಂತ ಬದುಕೋದು. ಸುಳ್ಳು ಹ್ಯಾಗಿರುತ್ತೆ ಗೊತ್ತೆ?

(ಕಾಲಿನ ಷೂ ತೆಗೆದು ಕಾಲು ಚೀಲ ಕಿತ್ತು ಆಕೆಯ ಮೂಗಿಗೆ ಹಿಡಿಯುತ್ತ) ಹೀಗೆ ಗಬ್ಬು ಗಬ್ಬಾಗಿರುತ್ತೆ. ಇದನ್ನು ಮೂಗಿಗೆ ಕಟ್ಟೊಂಡು ಮಲಗಿದೆ ನಿದ್ರೆ ಬಂದೀತೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿ?' ಎಂದು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸನ್ನನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ಅಥವಾ ಓದಿದಾಗ ಕೂಡಲೆ ನಮಗೆ ಆ ಅನುಭವ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಜಿ.ಕೆ.ಗೋವಿಂದರಾವ್‌ರವರು ಡ್ರಾಮಾಟಿಕ್ ಎಕ್ಸ್‌ಪೀರಿಯನ್ಸ್ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಲಂಕೇಶರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊನಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿರುವುದನ್ನು 'ನನ್ನ ತಂಗಿಗೊಂದು ಗಂಡು ಕೊಡಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿಯೂ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನೇರ ಬಿಚ್ಚು ನುಡಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳು ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ. ಹಟಮಾರಿ ಜಗನ್ನಾಥ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದಾದುದನ್ನು ವಾಚ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ನೀವು ಸತ್ಯಸಂಧರು. ಏಕಪತ್ನೀವ್ರತರು ಅಂತ ಗೊತ್ತು; ನನ್ನ ತಾಯಿ ಮಹಾ ಸಾಧ್ವಿ ಅಂತಾನೂ ಬಲ್ಲೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಸೇರೊಂಡು ಕಮಲ ಮದುವೆ ಮಾಡಬೇಕು ಅಂತ ಭಗೀರಥ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡ್ತಿದೀರಿ' ಹೀಗೆ ಜಗನ್ನಾಥ ಆಡುವ ಅನೇಕ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಯಾವ ಅಂಶವೂ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಿಗಿ ಯಾಗಿದೆ.

'ತೆರೆಗಳು' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವೋ ಅಷ್ಟು ಪೃಥಕ್ಕರಿಸಿ, ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದ ಭಾಷಾ ಸ್ವರೂಪವೊಂದನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಭಾಷೆಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕವೇ ಕಟ್ಟುತ್ತಾ ನಾಟಕವನ್ನೂ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮಿತವ್ಯಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲಂಕೇಶರು ಮಾತಿನ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಪುಲವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆಂದರೆ ಮಾತೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ರಂಗ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಮಾತಿಗೆ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥವಿದ್ದು ಆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವಾಗ ಮಾತು ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಅದು ತನ್ನ ಉಪಯೋಗಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದು ಹಾಗೆ ಆದಾಗ ಇನ್ನೊಂದು ಮಾತು ಅದನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಒಗೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಲಂಕೇಶರು ಬಹು ಸಮರ್ಥವೆನ್ನಬಹುದಾದ ಶಬ್ದಗಳ ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುವ ಅಸ್ಪಷ್ಟತೆ ಮತ್ತು ಅಸಂಬಂಧ ಧಾಟಿಯಿಂದಾಗಿ ಮಾತುಗಳು ಏಕ ಸೂತ್ರವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಅನ್ನಿಸುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬಯಲಿಗೆಳೆಯಲೆಂದೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಂತಿವೆ. 'ಹೌದು, ಭೂಲೋಕ.. ಡೆಲ್ಲಿ, ಲಂಡನ್, ಹರಪನಹಳ್ಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು, ತೀರ್ಥಹಳ್ಳಿ, ಕೆಂಪೇಗೌಡ ರೋಡು...ಮಂಚೇಗೌಡ, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ, ನಿಜಲಿಂಗಪ್ಪ...ರೆಕ್ಸ್... ಸೀಮೆಎಣ್ಣೆ.... ಹುಚ್ಚಾಸ್ತೆ, ಆದರ್ಶ ಸ್ಟ್ರೀ....' ಹೀಗೆ ಕಂಠಿ ಅಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ವ್ಯಕ್ತಿ ತನ್ನ ಜ್ಞಾಪಕ

ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಾಗ ಅವನಿಗೆ ಹಳೆಯ ನೆನಪುಗಳನ್ನು ತಂದುಕೊಡಲು ಒಂದೊಂದು ಪದವೂ ಒಂದೊಂದು ಅನುಭವವನ್ನು ನೆನಪಿಸುವಂತಿದ್ದು, ಹಲವು ಬಗೆಯ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ತೀವ್ರವಾಗಿ ತಂದುಕೊಡುತ್ತವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಗಡುಸಾದುದಾಗಿದೆ. ಅದು ಉದ್ದೇಶ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಗಡುಸಾಗಿರುವಂತಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಕಾರಣ ಪಾತ್ರ ರಚನೆಗಳನ್ನು ಅವರಾಡುವ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕವೂ ಕಲ್ಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿರುವಂತಿದೆ. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸುಂದರ ಮಾತುಗಳ ಹಂದರ ಕಟ್ಟಬಲ್ಲವನೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಅವನ ಮಾತಿನ ಶೈಲಿ ಗದ್ಯದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಕಂಠಿಯು ಸಮಯ ಸಾಧಕನಾಗಿರುವುದರಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಂದುವ ಗ್ರಾಂಥಿಕ ಭಾಷೆ ಅವನ ಮಾತಿನ ಶೈಲಿಯಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕಿಟ್ಟಿ ವಿಟ್ಟಿಯವರ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕನುಸಾರವಾದ ಒರಟಾದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಅಂತರ ಸಂಬಂಧಗಳು, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳು, ವರ್ತನೆಗಳು ಬದಲಾಗುತ್ತಾ ಹೋಗುವುದು ಇಡಿಯಾಗಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಏರ್ಪಡುವ ಸಂಘರ್ಷದ ಮೂಲಕ ಎಂಬುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಲಂಕೇಶರು ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ಹೈಲೈಟ್ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಭಾಷೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. 'ಸಿದ್ಧತೆ' ಬದುಕಿನ ಕ್ರೂರ ವಾಸ್ತವವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸಿರುವ ಸಂದರ್ಭವೊಂದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಡುವ ನಾಟಕ. ಈ ನಾಟಕದ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯಿದೆ. ಆದರೂ ಒಬ್ಬರ ಮಾತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ರಂಗಣ್ಣನ ಸಾವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ನಿರ್ಭಾವುಕವಾಗಿ ಅದೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಯೆಂಬಂತೆ ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಗಿಳಿಯು ಪಂಜರದೊಳಿಲ್ಲ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಾಸ್ಯ, ವ್ಯಂಗ್ಯ-ಉದ್ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ತೂಗಾಡುವ, ಮಾನಸಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾನಾಂತರ ರೇಖೆಗಳನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತ ಸಾಗುವ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಏಳು ಏಕಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆಗಿಂತ 'ಸಂಕ್ರಾಂತಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಭಾಷೆ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಏಕಾಂಕಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶಿಷ್ಟ ಮಾತಿನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದು ವರ್ತಮಾನದ ಆಧುನಿಕ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಏಳು ಏಕಾಂಕಗಳನ್ನು ನಗರೀಕರಣದ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದರೆ, 'ಸಂಕ್ರಾಂತಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಭಾಷಾ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಟಕದ ಭಾಷೆಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಕಟ್ಟುಪಾಡನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಅವರೇ ನಾಟಕದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ 'ಇಲ್ಲಿಯ ಜನರಾಡುವ ಭಾಷೆ ದಾವಣಗೆರೆಯ ಸೆರೆಗಿನದು; ನಮ್ಮೂರ ಜನರಾಡುವಂಥದು' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

‘ಸಂಕ್ರಾಂತಿ’ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಸಮುದಾಯಗಳ ಭಾಷೆ ಬಳಕೆಯಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಒಂದು ಹೊಲೆಯರ ಹಟ್ಟಿಯ ಭಾಷೆ, ಇನ್ನೊಂದು ಶಿಷ್ಟಜನಾಂಗದ ಭಾಷೆ. ಲಂಕೇಶರ ಬೇರೆ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ರಚನಾಕ್ರಮದ ತಂತ್ರದಿಂದ ಭಾಷೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ತಂತ್ರದ ಜೊತೆಗೆ ನಾಟಕೀಯ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ವಸ್ತುವಾಗಿಯೂ ಭಾಷೆ ಗಮನ ಸೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಲಂಕೇಶರೇ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಥಮ ಆವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಟಿಪ್ಪಣಿಯಲ್ಲಿ ‘ದೇಸಿಯನ್ನು ಆಡುವಾಗ ಬರೆದಿರುವ ಹಾಗೆ ಆಡದೆ ಕೊಂಚ ವೇಗವಾಗಿ, ಪದಗಳ ಅಚ್ಚಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮೃದುಗೊಳಿಸಿ ಲಯಬದ್ಧವಾಗಿ ಆಡಬೇಕು; ಇತರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವಾಗ ಸೂಚಿತವಾದ ಎಲ್ಲ ‘ಮೌನ’ಗಳ ಉಪಯೋಗ ಆದಷ್ಟು ಪಡೆದು, ತಮಾಷೆಯ ಚಟಕ್ಕೆ ಬೀಳದೆ, ಆದರೆ ಹಾಸ್ಯವನ್ನು ತೀರ ಮಂದಗೊಳಿಸದೆ, ಆಡಬೇಕು’ ಎಂದು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎರಡು ರೀತಿಯ ಭಾಷಾ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಳಸಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

ಉಜ್ಜ ಮತ್ತು ಅವನ ಪರಿವಾರದವರ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆದಷ್ಟು ಗ್ರಾಮ್ಯದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ತರಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಂಭಾಷಣೆ ಹೇಳುವಾಗ ಅದು ಇನ್ನೂ ಗ್ರಾಮ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ನಾಟಕದ ವಸ್ತುವಾಗಿಯೂ ಜಾಗ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ರುದ್ರ ಬಸವಣ್ಣನ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ತನ್ನ ನಡೆ-ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಬದಲಾವಣೆ ಎದ್ದು ಕಾಣುವುದು ಅವನಾಡುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವನ ವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ. ರುದ್ರ ಶಿಷ್ಟನಾಗಲು ಬಯಸಿದರೂ ಭಾಷೆ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕೈ ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅವನ ವರ್ತನೆ, ಉಡುಪು ಬದಲಾದರೂ ಅವನಾಡುವ ಭಾಷೆ ಅಷ್ಟು ಬೇಗ ಬದಲಾಗದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ರುದ್ರನಾಡುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅವನ ಭಾಷೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದಲಾಗದಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಅವನಿಗೆ ಉಷಾ ಎನ್ನಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ‘ಉಸಾ’ ಎಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರ ಆಡುವ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಅವನ ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಕಸುಬು, ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಇವುಗಳನ್ನು ಅಳೆಯುವ, ನಿಂದಿಸುವ, ಅಣಕಿಸುವ ಮೇಲು ಜಾತಿಯ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅವಮಾನಿತನಾದ ರುದ್ರ ಉಷಾಳನ್ನು ಅವಳು ಬಳಸುವ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ರುದ್ರ ತನ್ನ ಮೂಲ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅನ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಮಿಶ್ರಮಾಡಿ ಬಳಸುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ರುದ್ರ ಆಡುವ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಉಜ್ಜ ತನ್ನ ಮಗ ರುದ್ರನ ಸಂಸ್ಕೃತ ಕಲಿಕೆ, ಉಚ್ಚ ವರ್ಗದವರಂತೆ ತಿದ್ದಿ, ತೀಡಿ, ಒತ್ತಿ ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರಭಾವವೆಂಬಂತೆ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಉಜ್ಜ : 'ಅಲ್ಲ ಬಸಣಾರು ಬಂದು ಹೋದ ಎಲ್ಲ ದಿನದಾಗೆ ನನಮಗ ಹ್ಯಂಗಾದ! ಅವ ದೊರೆ

ಮಗನಂಗೆ ಓಡಾಡದೇನು; ಬ್ರಾಂಬರ ಥರ ತಿದ್ದಿ ತಿದ್ದಿ ಮಾತಾಡದೇನು.....'

ಉಜ್ಜನ ಈ ಮಾತುಗಳಿಂದ ರುದ್ರ ತನ್ನ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ರೂಢಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ಸುತ್ತ ಇರುವ ಪರಿಸರದಿಂದ ದೂರ ಸರಿಯುತ್ತಿರುವುದು. ಮತ್ತು ತನಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪರಕೀಯವಾದ ಪರಿಸರದ ಜೊತೆ ತನ್ನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಲಂಕೇಶರು ರುದ್ರನ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಅವನಾಡುವ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಸೂಚಿಸಿದ್ದಾರೆನಿಸುತ್ತದೆ. ರುದ್ರನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಭಾಷಾ ಪಲ್ಲಟವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬಹುದು. ನಾಟಕದ ಕೊನೆ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದ, ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ ಶಿಷ್ಯ ಭಾಷೆಯು ಮೇಲೆ ಪೂರ್ಣ ಹಿಡಿತ ಸಾಧಿಸಿ ಸಂಸ್ಕೃತೀಕರಣಗೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗ, ವಾಕ್ಯರಚನೆ, ಉಚ್ಚಾರಣೆ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಭಾಷೆಗೆ ಹಾಗೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ವಿಮುಖನಾಗಿ ರುದ್ರ ಬೆಳೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಂಘರ್ಷದಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ವಿಡಂಬನೆ, ಒಂದು ಮತ್ತೊಂದನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ, ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸುವ, ನಿರಾಕರಿಸುವ ಬಗೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಿಷ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಶೂದ್ರರನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಶೂದ್ರರು ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗೇಲಿಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಶಿಷ್ಯ ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಜನಪದ ಭಾಷೆಗಳ ನಡುವಿನ ಮುಖಾಮುಖಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಧೋರಣೆ ಹಾಗೂ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಸಹನೆ ತುಂಬಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಅವರಾಡುವ ಮಾತುಗಳು, ಬೈಗುಳಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಎರಡು ಸಮುದಾಯಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಮುಖಾಮುಖಿಯಾಗುವ ಅವರವರ ಭಾಷೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಾಟಕದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಲೆಂದೇ ಬಳಕೆಯಾಗಿದೆ. ಬಿಜ್ಜಳ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಸೋಲಿಸಿ ನಿರಾಯುಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದೆ. ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ರೇಗುತ್ತಾನೆ, ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರನಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಬಸವಣ್ಣ-ಬಿಜ್ಜಳನ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ವಾದ-ವಿವಾದ ನಾಟಕದ ಪ್ರಮುಖ ಕೇಂದ್ರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಸವಣ್ಣ 'ನಾನು ಮಾತಾಡಲೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನಿಗೆ ಮಾತಾಡಲು ಅವಕಾಶ ಕೊಡದೆ ಬಿಜ್ಜಳ ತನ್ನ ತೀರ್ಪನ್ನು ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. 'ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನೀವು ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಬಸವಣ್ಣ

ಕೇಳಿದಾಗ, ಬಿಜ್ಜಳ 'ಉಷಾ ಪ್ರೀತಿ ಕೂಡ ಮಾತಿಗೆ ಮೀರಿದ್ದು ಬನ್ನಿ' ಎಂದು ಎದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಆಂಡ್ರೂ ಕೆನಡಿ ಎಂಬ ಭಾಷಾ ವಿಜ್ಞಾನಿ ಕಾಸ್ಟ್ಯೂಮ್ ಸ್ಟೀಜ್ ಎನ್ನುವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಪ್ರಕಾರ, ಅಲ್ಲಿ ಭಾಷೆ ಆಭರಣದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ವಾದವನ್ನು ಮಂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮತ್ತು ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಇದನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ. ಬಿಜ್ಜಳ ಈ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವ ಭಾಷೆ ಅಂಥದು.' ಜೀವನದ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಮಾತಾಗಿ ಶೂದ್ರರು ಆಡುತ್ತಾರೆ, ಬುದ್ಧಿಯ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಜೀವನವನ್ನು ನೋಡುವ ಬಿಜ್ಜಳ, ಮುಂತಾದವರು ಆಡುವ ಮಾತಿಗೂ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಮೂಲಭೂತವಾದ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಬದುಕಿನ ಮೂಲದಿಂದ ಅನುಭವವಾಗುವ ಭಾಷೆ ಸರಳ ಹಾಗೂ ನೇರ ನಿರೂಪಣೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದ ನೆಲೆಯಿಂದ ಬರುವ ಭಾಷೆ ಸನ್ನಿವೇಶಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಲಂಕೇಶರು 'ಸಂಕ್ರಾಂತಿ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞಾರ್ವಕವಾಗಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಕ್ರಿಯೆಯ ಸಾಧನವನ್ನಾಗಿ ಮತ್ತು ಕ್ರಿಯೆಯ ವಸ್ತುವನ್ನಾಗಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ.

ಲಂಕೇಶರು 'ಗುಣಮುಖ' ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷಾ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಿಂತ ವಸ್ತುವಿನ ಅನ್ವೇಷಣೆಗೆ, ಪಾತ್ರಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಗಮನಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಮೂಲಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಬದಲು ಸಮಸ್ಯೆಯ ಮೂಲಕ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಗಿಂತ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಳಸಿರುವ ಶಿಷ್ಟ ಭಾಷೆ ಸಮಕಾಲೀನವಾದ ಆಧುನಿಕರಣಗೊಂಡ ಭಾಷೆಯಲ್ಲ, ಕಾಲ ಮತ್ತು ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕೊಂಚ ದೂರನಿಂತ ಭಾಷೆಯಾಗಿದೆ. ಹಕೀಮ ಅಲಾವಿಖಾನ್ ಮತ್ತು ನಾದಿರ್ ಶಾ ಮಧ್ಯೆ ನಡೆಯುವ ವಾದ-ವಿವಾದಗಳನ್ನೇ ಉದಾಹರಣೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ನಾದಿರ್ ಶಾ ಮತ್ತು ಅಲಾವಿಖಾನ್ ರ ಮಧ್ಯೆ ತೀವ್ರವಾದ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯಗಳಿವೆ. ನಾದಿರ್ ಶಾ ದೈಹಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ಅಸ್ವಸ್ಥತೆಯಿಂದ ಕುದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತೀವ್ರ ಸಿಡಿಯುವ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಿದ್ದರೂ ಮಾತು ಎಲ್ಲೂ ಸಿಟ್ಟು, ಆರ್ಭಟ, ಕೂಗಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅಸ್ವಸ್ಥತೆ ಮತ್ತು ಚಿಕಿತ್ಸೆ ಇವೆರಡರ ಪ್ರತೀಕವಾದ ನಾದಿರ್ ಶಾ ಮತ್ತು ಅಲಾವಿಖಾನ್ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗುವುದು ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ. ಲಂಕೇಶರು ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳ ರಚನೆ ಮಾಡುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ, ಅವರಿಗಿಂತ ಮೊದಲು ಕೆಲವರು ವಾಸ್ತವವಾದಿ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ರೀತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅವರು ಬಳಸಿದ್ದ ಭಾಷೆಗಿಂತ

ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಗರೀಕರಣದ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಒಂದು ವತಾರಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಒಂದು ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಸೆಕ್ಯುಲರ್ ಆಗಿ ಬಳಸುವ ಸವಾಲು ಲಂಕೇಶರ ಮುಂದಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಏಳು ಏಕಾಂಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಅವು ತಮ್ಮ ವ್ಯಂಗ್ಯ, ಹಾಸ್ಯ, ಕಾವ್ಯಮಯತೆಯಿಂದಾಗಿ ಮೊದಲು ಬಂದಿದ್ದ ನಾಟಕಗಳಿಗಿಂತ ಏಕಾಂಕಗಳು ಭಿನ್ನ ಎನಿಸಿಕೊಂಡವು. ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಆಯಾಮಗಳು ರಚನೆ ಮತ್ತು ಅರ್ಥದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗಿವೆ. ಲಂಕೇಶರು ಭಾಷೆಯ ಸಹಜ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನಾಟಕದ ನಾಟಕೀಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಲ್ಲಿ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವರ ನಾಟಕಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ.

ಪ್ರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು :

1. ಸಂ : ರಾಘವೇಂದ್ರ ಪಾಟೀಲ : ಬೋದಿಲೇರನ ಸಖ.
2. ಸಂ : ಡಾ. ಜಯಪ್ರಕಾಶ್ ಮಾವಿನ ಕುಳಿ : ಲಂಕೇಶರ ನಾಟಕಗಳು.
3. ಪಿ. ಲಂಕೇಶ್ : ಏಳು ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕಗಳು.
4. ಪಿ. ಲಂಕೇಶ್ : ಸಂಕ್ರಾಂತಿ.
5. ಪಿ. ಲಂಕೇಶ್ : ಗುಣಮುಖ.
6. ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ : ಪಿ. ಲಂಕೇಶ್.

~~*~*~*

ಅವಧೂತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ

— ಡಾ. ಕೆ. ಬಿ ಸರಸ್ವತಿ

ತಾಳಮಾನ ಸರಿಸಮನರಿಯೆ
ಓಜೆ ಬಜಾವಣೆಯ ಲೆಕ್ಕವನಿರಿಯೆ
ಅಮೃತಗಣ, ದೇವಗಣವನರಿಯೆ
ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ, ನಿನಗೆ ಕೇಡಿಲ್ಲವಾಗಿ
ಆನು ಒಲಿದಂತೆ ಹಾಡುವೆ.

ಜೀವ ಮತ್ತು ಜೀವನ ಕ್ರಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳು, ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು, ವಾಸ್ತವ ಮತ್ತು ಭ್ರಮೆಗಳ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಯಾವುದೇ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲೂ ಸಂಭವನಿಯವೇ ಆಗಿವೆ. ಈ ಮುಖಾಮುಖಿಯ ಅನುಸಂಧಾನದ ತೀವ್ರತೆಯು ಎದಿರುಗಾಣುವವರ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಕಾಸದ ಅನ್ವಯವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಕಾಸವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಾದಿಯಾಗಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕುರಿತಾದ ಚರ್ಚೆಯನ್ನು ಕೇವಲ ರಾಜಕೀಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಹೋಲಿಸಿಕ್ ಆಗಿ ಏನೂ ಇರಲಾರದು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಹಂಚಿಕೆಯಾಗಬೇಕಾದದ್ದು ಅಧಿಕಾರವೆಂಬ ಫಲವಾದದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಸರ್ವಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಬಲದಿಂದ ಇಂದು ಬಹುತೇಕ ಜನರು ಚಿಂತನಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಮತ್ತು ತರ್ಕಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಈ ತರ್ಕ ಮತ್ತು ಚಿಂತನೆ ಎಂಬ ನವ ಅಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಎಲ್ಲರೂ, ಎಲ್ಲಾ ವಲಯದಲ್ಲೂ ಒತ್ತು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವುಗಳ ಮಿತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆಯಾಗಲೀ, ಇವುಗಳನ್ನು ನಿಭಾಯಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಕೌಶಲ್ಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮದಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕುರಿತು ಅರಿವು ಮೂಡಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜ್ಞಾವಿಕಾಸದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಬರುವ ಈ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಂಡೇ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯ. ಈ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವಧೂತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಅಥವಾ ಮುಕ್ತತೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಏನನ್ನೆಲ್ಲಾ ಗಮನಿಸಿದೆ

ಎಂದು ಓದಲು ಈ ಲೇಖನ ಯತ್ನಿಸುತ್ತದೆ.

ಅವಧೂತರು ಸದಾ ಡಯಲಿಕ್ಟಿಕ್ ಆಗಿಯೇ ವ್ಯವಹರಿಸಿದವರು. ಎಲ್ಲಾ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ, ಎದುರಿಗಿರುವವರ ಅವಶ್ಯಕತೆಗಳಿಗನ್ವಯ ನುಡಿದವರು. ಈ ಸಂವಾದೀ ಗುಣವನ್ನು ಪಕ್ಕಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ, ಅವಧೂತರ ಮಾತು, ನಡೆ, ವಚನ, ತತ್ವಗಳನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಇಂದಿನ ಸಂದರ್ಭಗಳಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸಿಕೊಂಡು ಮಾಡುವ ವಿಮರ್ಶೆಗಳಿಂದ ಆಗುವ ಅರ್ಥಪಲ್ಲಟಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನನಗೆ ಎಚ್ಚರವಿದೆ. ಯಾವುದೋ ಕ್ರಾಂತಿಯನ್ನಾಗಲೀ, ಆಕ್ಟಿವಿಸಮ್‌ನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ತುರ್ತಿನಿಂದಾಗಲೀ, ಯಾರನ್ನೋ ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ಉಳಿಸುವ/ತೆಗೆಯುವ ಜರೂರಿನಿಂದಾಗಲೀ ಅವಧೂತರು ನುಡಿದವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಜೀವನಾಡಿಯ ಸಖ್ಯವಿರುವ ಅವರಿಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಲ್ಲಟಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ.

ಶರೀಫರ 'ಬುಡುಬುಡಿಕೆ' ಪದದಲ್ಲಿ ಆಂಗ್ಲರ ಶೋಷಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಈ ಮಾತು ಬಂದಿದೆ:

ದಶದಿಕ್ಕು ಹಸನು ಮಾಡತ ಬಂದಿಹನೆ
ಕುಶಲಗಾರ ಕಂಪನಿಯವನಮ್ಮ
ಹೊಸ ವೇದನೆ ಕೊಡುತಲಿ ಇಹನೆ
ಹುಶ್ಯಾರಿಕಿರಲಿ ಮನದೊಳು ತಾಯಿ

ಒಳಹೊರ ದಾರಿ ಸುಳಿವ ಸೂಕ್ಷ್ಮದಾರಿ
ಪರಿಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವನಮ್ಮ
ದೊರೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮುರಿವನು ತಂಗಿ
ಪರಪುರುಷ ಪರಂಗಿಯವರು.

ಅವಧೂತರು ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ಇಹಕ್ಕೂ ಪರಕ್ಕೂ ಸಲ್ಲುವವರು. ಹೊರಗಿನವರಿಂದ ಆಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪತನದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸುತ್ತಲೇ ಅಂತರಂಗದ ಮುಕ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಉಸಿರಿರುತ್ತಾರೆ:

ತೈಲವಿಲ್ಲದೊಂದು ಜ್ಯೋತಿಯು ಉಂಟು
ತಲೆಯೊಳಗೆ ತಾ ಬೆಳಗುತದವ್ವ
ನಯನ ತೆಗೆದು ನೀ ನೋಡವ್ವ ತಂಗಿ

ಬೈಲಿಗೆ ಬೈಲಾಗಿ ಹೋಯಿತು ಮಗಳೆ

ಸಂಗ್ರಹಿತ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನಯ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ತಳೆದು ತೀರ್ಮಾನಗಳಿಗೆ ಬರುವುದು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೇ ಬದ್ಧವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸುವುದು ಸೀಮಿತ ಕಲಿಕೆ. ಅವಧೂತರ ಕಲಿಕೆಯ ಸ್ತರ ಯಾವ ರೀತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆಯೆಂದರೆ, ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟ ಮಾಹಿತಿಯ ಆಚೆಗೂ, ಯಾವುದೇ ತರ್ಕ, ವಿವೇಚನೆಗೆ ನಿಲುಕದ ವಿಚಾರಗಳು ಇವೆ ಮತ್ತು ಈ ಜೀವಜಾಲದ ಬಗ್ಗೆ ತನಗೆ ತಿಳಿದಿರುವುದು ಅತ್ಯಲ್ಪ ಎಂಬ ಅರಿಮೆಯೇ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ ಎಂಬ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಸದಾ ಜಾಗೃತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಮಾನವನ ಉಳಿವಿಕೆಗಾಗಿ ಬಲು ಅಗತ್ಯವಾದ ಈ ದೇಹ ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸಿನೊಂದಿಗಿನ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆ ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದೆಂದು ಆಧುನಿಕರ ಸ್ಕೂಲಿಂಗ್ ಕಲಿಸಿಕೊಡುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಅದನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯು cyclical ಆಗಿದ್ದು ಮಾನವ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಸಾಧ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಅಳಿಸಿಹಾಕುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಯ ಸುಳಿಯಿಂದ ಹೊರಬಂದು ಬುದ್ಧಿಯ ಆಚೆಗೂ ನಿಂತು ಗ್ರಹಿಸಬಲ್ಲ ಬುದ್ಧ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅಜ್ಞಾನ, ದುರಹಂಕಾರ, ಮೋಹ ಮತ್ತು ರೂಢಿಗೆ ಬಿದ್ದ compulsion ಗಳು ಹತ್ತಿಕ್ಕುತ್ತವೆ. ಗುರುತುಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಗುಂಪುಗಾರಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದೆ, ಜಾತಿಗಳಿಲ್ಲದೆ ಬದುಕಲಾರೆವು ಎಂಬ ಹಪಾಹಪಿ ಹಿಂಗುವುದು ಮಾನವ ದೇಹ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯ ಮಿತಿಗಳನ್ನು ಅರಿತಾಗ ಮಾತ್ರವೇ ಸಾಧ್ಯ. ಅವಧೂತ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಸ್ಥಾಪಿತ ಕಲಿಕೆಗಳನ್ನು ಹೇಗೆಲ್ಲಾ ದಾಟಬಲ್ಲದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಿ: ನಾವು ಮರ್ತ್ಯರು: ಮಾನವ ದೇಹದ ಮಿತಿಗಳು ಸೀಮಿತವಾಗಿರುವುದಕ್ಕೆ ನಾವು ಮರ್ತ್ಯರು ಎಂಬುದೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ. ಈ ಅನಿವಾರ್ಯತೆಯು ಘಟಿಸುವ ಮುನ್ನವೇ ನಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕೆಂಬುದು ಅವಧೂತರ ಕನವರಿಕೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಹೋಗುತಿಹುದು ಕಾಯ ವೃಥಾ ಇದರ

ಲಾಘವ ತಿಳಿದವ ಯೋಗಿ ಸಮರ್ಥ

.....

ಬದುಕೇನು ಮಾಡಿದಿ ಇಲ್ಲೇ ಸುಳ್ಳೆ

ಮುದುಕಾಗಿ ಹೋದೆಲ್ಲೋ ಛೇ ಹುಚ್ಚೆ ಮರುಳೆ

ಇದಕೇನು ಹೇಳುವಿ ಅಲ್ಲೇ ದೂತ

ರೊದೆದೊಯ್ಯುವರು ನಿನ್ನ ಯಮರಾಜನಲ್ಲೆ

(ಹೋಗುತಿಹುದು ಕಾಯ ವೃಥಾ: ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ)

ಕಾಯ ಅಸ್ತಿರವೋ ಕಾಲ ದೇಶ| ಮಾಯವಾಗುವವೋ

ಹಾಯ ತಪ್ಪಿದ ಸಮಯ ಕಾಯ್ವರಿನ್ನಿಲ್ಲ

(ಯಾತರ ಕರ್ಮ ಘಾತಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು - ತಾವರೆಕೆರೆ ವೀರದಾಸಮ್ಮನ ಪದಗಳು)

ಕಾಲ ಕಳೆದ್ದೋಯಿತು ಜಾಲದೊಳು ಸಿಲುಕಿ |

ಈ ಲೋಕದಾಟವ ಅರಿಯದೆ ಮರುಳೆ ||

(ಕಾಲ ಕಳೆದ್ದೋಯಿತು - ಸೊಲ್ಲಾಪುರದ ಜಯದೇವಿತಾಯಿಯ ಪದಗಳು)

ಇಡೀ ಜಗವೇ ಶಕ್ತಿಯ ಆಟ:

ಜಗತ್ತಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಧಾರವಾಗಿರುವುದು ಜ್ಯೋತಿ ಸ್ವರೂಪ ಎಂಬ ಅರಿವನ್ನು ಅವಧೂತರು ಒಂದು philosophy, thought, idea ಅಥವಾ ಭಾವವಾಗಿ ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅಮೂರ್ತದ ಗ್ರಹಿಕೆಯನ್ನು ಅವರು ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ:

ಯಾವ ದೇವರು ದೇವರಲ್ಲ

ವಾಯುದೇವನೆ ದೇವನಮ್ಮ

ಜೀವ ಅದರೊಳು ಇರುವುದು ತಂಗಿ

ಸಾವು ಇಲ್ಲದೊಂದು ಗಿಡ ಉಂಟಮ್ಮ

.....

ಪಂಚ ಯೋಗವ ಮಾಡಬೇಕು ಮಗಳೆ

ಪಂಚ ಲಕ್ಷಣದಿ ನಡಿಬೇಕು ತಂಗಿ

ಪಂಚಮುದ್ರೆಯ ಬಲಿ ಬೇಕಮ್ಮ

ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ನುಡಿಬೇಕು ತಾಯಿ (ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ)

ಪಂಚಭೂತಗಳಿಂದ ಆಗಿರುವ ಈ ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಭಾವಕೋಶದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಆಂತರಿಕ ಬದಲಾವಣೆಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಇತರರಿಗೆ ಅಗೋಚರವಾದ ಪ್ರಕೃತಿಯ intense energy ಯನ್ನು ಅವರು ತಮಗೆ ಕಾಣುವ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸುತ್ತಾರೆ:

ಯಾವ ದೇಶದ ಹೂವಿದ್ದಾವ

ಹೂವು ಎಂದರೆ ಹೂವು ಅಲ್ಲಾ

ಸೂರ್ಯವರ್ಣದ ಶುದ್ಧ ಹೂವ

ಸೂರಿಸೂರಿ ಆಗತಾವ

.....

ಭಂದ ಭಂದ ಬೆಳಕ ನೋಡ
ಚಂದ್ರ ಜ್ಯೋತಿ ಹೂವ ನೋಡ

.....

ದೇಶದೊಳಗೆ ಅಧಿಕವಾದ
ವಾಸ ಉಮದಿ ಗುರುದೇವ
ಈಶನ ಮುಖದಲಿ

ಪುಟ್ಟಿದ ಗಿಡದ ಹೂವ ನೋಡ (ಜತ್ತ ಶಿವಲಿಂಗವ್ವನ ಪದಗಳು)

ಈ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು, ಬೆಳಕನ್ನು, ಪ್ರಣವ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಶಿವನೆಂದು, ಸಾಂಬನೆಂದು, ಈಶನೆಂದು, ಲಿಂಗವೆಂದು, ಗುರುವೆಂದು ಮನಗಾಣುವರು.

ಎಂಥಾದು ತೋರಿಸಿದಾ ಸದ್ಗುರುನಾಥಾ
ಸಂತೋಷ ಎನ್ನ ಮಾಡಿದಾ
ಸಾಗರ ದಾಟಿಸಿ ಯೋಗದ ಮಾರ್ಗ ಹೇಳಿ
ಸಾಂಬವ ತೋರಿಸಿದಾ

.....

ರೂಪಕ್ಕೆ ರೂಪೆನಿಸಿದಾ
ಸರ್ವರಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿದಾ
ಭಾವಬಲಿತವರಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗೆ
ಸುತ್ತೆಲ್ಲಾ ಹೊಳೆಯುತಿದ್ದಾ (ಜತ್ತ ಶಿವಲಿಂಗವ್ವನ ಪದಗಳು)

ಅವರ ಜೀವನದ ಯಾವುದೋ ಒಂದು ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಇಂತಹ ಒಂದು ಬದಲಾವಣೆ ವಾಸ್ತವವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ಭ್ರಮೆಯ ಕೋಶವನ್ನು ಛಿದ್ರಗೊಳಿಸುವಷ್ಟು ಶಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ:

ತನು ಎಂಬೋ ಘಟದಲ್ಲಿ ಘನ ಗುರು ಶಿವತಾನು
ವಾಸ ಮಾಡ್ಯಾನ ತಂಗಿ

ಈ ದೇಹಕ ಬಂದು ಹಸು ತೃಷೆಗೊಳಿಸೀತು

ಅದು ಬಲು ದೊಡ್ಡದು ತಂಗಿ|| (ಬಿದನೂರು ಗಂಗಮ್ಮನ ಪದಗಳು)

ಈ ಅನುಭವದ ಮುಂದೆ ವಾಸ್ತವ ಲೋಕದ ಸಾಮಾಜಿಕ ನಡಾವಳಿಗಳು ಅನಾವಶ್ಯಕವೆಂದೆನಿಸಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಅವಧೂತರು ಅನ್ಯ ಮನಸ್ಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ.

ಎಂತಿಂಥಾದೆಲ್ಲಾನು ಬರಲಿ
 ಚಿಂತೆಯೆಂಬೋದು ನಿಜವಾಗಿರಲಿ
 ಬಡತನವೆಂಬುದು ಕಡೆತನಕಿರಲಿ
 ಒಡವೆ-ವಸ್ತ್ರ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲಿ
 ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳು ಸುಡುಗಾಡು ಸೇರಲಿ
 ಬಡಿವಾರದ ಬಾಂಧವರು ಮಡಿಯಲಿ

ಗಂಡಸ್ತನ ಇಲ್ಲದ್ದಾಂಗಾಗಲಿ
 ಭಂಡನೆಂದು ಜನಗಳು ಬೈದಾಡಲಿ
 ಕುಂಡಿ ಕುಂಡಿ ಸಾಲ್ವವರೊದೆಯಲಿ
 ಬಂಡು ಮಾಡಿ ಬಯಲಿಗೆ ನಗುತಿರಲಿ
 ಭಾಷೆ ಪಂಥ ನಡೆಯದ್ದಾಂಗಾಗಲಿ
 ಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿ ಜನರೆಲ್ಲರು ನಗಲಿ
 ಈಶ ಶಿಶುನಾಳೇಶನ ಭಜಿಸುವ
 ಆಸೆಯೊಂದು ತಾ ನಿಜವಾಗಿರಲಿ (ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ)

ಇಡೀ ಜೀವಜಾಲದ ಶಕ್ತಿ ಸಂಚಯವು ಪಂಚಭೂತಗಳ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಅವತರಣಿಕೆಗಳು
 ಎಂದು ಒಮ್ಮೆ ಅರಿತ ಮೇಲೆ, ಭ್ರಮೆ ಹರಿದ ಮೇಲೆ, ವಾಸ್ತವದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತರಹದ
 ಭಿನ್ನಭೇದಗಳು ಇರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರಿಯುತ್ತಾರೆ; ಅಂತೆಯೇ ಜಾತಿಭೇದ,
 ಲಿಂಗಭೇದಗಳು ನಿರರ್ಥಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಯೋಗ ಸಾಧನೆಯ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಕಲಿಸಿದ
 ಗುರುವಿಗೆ ನಿಷ್ಕರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಗುರುಕೊಟ್ಟ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸುವಿಕೆಯಿಂದ
 ಕಲಿಯುತ್ತಾರೆ:

ಜೀವದಾದಿ ಬಿಂದುವನ್ನು
 ತೀವಿ ಊರ್ಧ್ವ ಮುಖವ ಮಾಡಿ
 ಓವಿದಕ್ಷರದಲಿ ಕೂಡಿ ಬಿಡದೆ ಅನುದಿನ
 ಕಾಲವೈರಿಯಾದ ಶಿವನ
 ಭಾವದೊಳಗೆ ಬೆರೆಯಬಲ್ಲ
 ಸಾವಧಾನಿಗಲ್ಲದೆ ಲಿಂಗ ಸಾಧ್ಯವಾಗದು (ಉಡುತಡಿಯ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ)

ಗುರುವಿನ ಕಲಿಕೆಯು ಭಾಷೆ ಅಥವಾ ಅಕ್ಷರ ರೂಪಿನಿಂದ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ.
ಅದು ಕೇವಲ ಅನುಭಾವದ ಬುತ್ತಿ.

ಬರಕೋ ಪದ ಬರಕೋ
ಇದರನ್ನಯ ತಿಳಕೋ

ಅಡಿಗಣ ಪ್ರಾಸಕೆ ದೊರಕದ ಪದವು
ನುಡಿ ಶಬ್ದಕೆ ನಿಲುಕದ ನಿಜಪದವು
ಎಡತೆರಪಿಲ್ಲದೆ ನಡುವಿನಕ್ಷರದಿ
ಕಡುಶೂನ್ಯದ ಗುರುತದ ಗುರುಪದವು
(ಶಿಶುನಾಳ ಶರೀಫ)

ಓದಬಾರದೆ ತರಳ ಓದಬಾರದೇ
ಓದಿನೊಳಗಣೋದು ಶ್ರೀಗುರು
ಬೋಧಿಸಿರುವ ಅರ್ಥವರಿತು ||ಓದಬಾರದೆ|| || ಪ ||

ಮೂರು ನದಿಯ ನಡುವೆ ಮಿಂದು
ಚಾರು ಬ್ರಹ್ಮಗಿರಿಯ ಮಠದ
ಆರುಮೆಟ್ಟುಲುಗಳೇರಿ ಸಣ್ಣ
ದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆದುನೋಡಿ ||ಓದಬಾರದೆ|| || 1 ||

ಈಡೆಪಿಂಗಳಯೆಂಬುವಂತಾ
ನಾಡಿಯೆರಡು ಪಡೆದು ಬ್ರಹ್ಮ
ನಾಡಿಯ ಮದ್ಯೆ ಕುಳಿತು ಮುದದಿ
ನೋಡಿ ಸೋಹಂ ಸೋಹಂ ಎನುತ ||ಓದಬಾರದೆ|| || 3 ||

(ಶಂಕರಾನಂದಯೋಗಿ)

ಈ ಅರಿವನ್ನು ನೀಡಿದ ಗುರುವಿಗೆ ಧನ್ಯತೆಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಪರವಶರಾಗುತ್ತಾರೆ:

ಏನ ಬೇಡಲಿ ದೇವಾ

ದಾರಿಯ ನಡೆಯುತ ಶ್ವಾಸದೊಳಾ ಸ್ಮರಣಿಯ ಬಲಿಸುತ

ಎತ್ತ ನೋಡಲು ಅತ್ತ ಚಿತ್ತದೊಳು ಹೊಳೆಯುತ

ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆಯೊಳ್ ಅಸರಂತೆ ಇರು ದೇವಾ||

ಮಜ್ಜಿಗೆ ಕಡಿಯುತ ಅಹಂ ಸೋಹಂ ಹಗ್ಗವ ತಿರುವುತ

ಮಜ್ಜಿಯೋಳ್ ಮುಳುಗಿದ್ದು ಹೆದರುತ ಬೆದರುತ

ಝಲ್ಲಿಸಿ ಬೆಣ್ಣೆ ತೆಗೆವಲ್ಲಿರು ದೇವಾ||

(ಜತ್ತ ಶಿವಲಿಂಗವ್ವನ ಪದಗಳು)

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು ಒಂದು ಸ್ಥಿತಿ, ಬದುಕಿನ ಒಂದು ಲಯ. ಇದು ಮಂದಿ ಮಂದಿ ಸೇರಿದಾಗ ಆಗುವ ವಿಷಯವಲ್ಲ. ಇದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನ ಒಳಗೆ ಆಗುವ ಮೌನ. ಈ ಮೌನವು ಹುತ್ತಕಟ್ಟಿ ಕ್ರಮೇಣ ಬೆಳಗುವ ಬೆಳಕು. ಅದರ ಸಾಮೀಪ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಅವಧೂತರು ಇಂತಹ ಒಂದು ಕಲಿಕೆ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ ಎಂದು ಬಯಸಿದವರು. ಕೇವಲ ಮಾತು ಅವರಿಗೆ ಅಹಂಕಾರವೆನಿಸುವುದು ಸಹಜ:

ಅರಿವಿಲಿ ನಡೆದರ ಗುರುವು ತಿಳಿಸತಾನ |

ಆಗ ಆಗ್ನಿ ಚೊಕ್ಕ ಚೊಕ್ಕ ಆಗಿ ನೀ

ಪದಗಳ ಹಾಡಿದರ ಪದಗಳು ಇರಾವ ನಿಕ್ಕಾ

ಮಿಕ್ಕ ಪದಗಳ ಹಾಡಲಾಕ ಬರುದಿಲ್ಲ

ಆಗಬೇಕು ನೀ ಮೂಕ

ಮೂಕನಾಗಿ ನೀ ಲೋಕನಾತನ ನೆನಿವಲ್ಲಿ ನೀ ಯಾಕ

ಕಾಕ ಗುಣದಿಂದ ಡೀಕತಿದಿ

ಪದಗಳ ಹಾಡುದು ಸಾಕ | (ರಾಚಪ್ಪಯ್ಯ ಮೌನಪ್ಪಯ್ಯ ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಅವರ ತತ್ವಪದ)

ಜೀವ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಲಾಸ್ಯವನ್ನು ಅನುಭವದಲ್ಲಿ ಅರಿತು ತಮ್ಮ ಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಧೂತರ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂಬುದು ಯಾವುದೇ ರಚನೆಗಳಿಲ್ಲದ, ನಿರ್ಮಿತಿ ನಿರಸನಗಳ ಹಂಗಿಗೆ ಒಳಪಡದ 'ಜೀವ' ಲಯದ ಸ್ವಚ್ಛಂದ

ಹರಿಯುವಿಕೆ. ಈ ಜೀವ ಸ್ವಂದನಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ತರುವ ಯಾವುದೇ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ಅವರು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾವುದನ್ನೂ ದೈವಿಕಕ್ಕೆ ಏರಿಸದೆ, ಸಹಜವಾಗಿ ಜನರ ಕಷ್ಟ ಸುಖಗಳೊಂದಿಗೆ ಬೆರೆಯುತ್ತಾ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುಗಳಾಗಿ ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಸಂತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಳುತ್ತಾರೆ.

ಬ್ರಹ್ಮವು ನೀನೇ

ಬ್ರಹ್ಮವು ನೀನೆಂದು ನಂಬಲೋ ದೊರೆಯೇ

ವ್ಯಾಪಾರ ಮೂಗಿನಲ್ಲಲ್ಲ ಮೂಗಿನ

ವ್ಯಾಪಾರ ಕಣ್ಣಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ

ನಿನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರ ಸಕಲವು ಎಲ್ಲ

ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಏನಿಲ್ಲ (ಚಿದಾನಂದಾವಧೂತರ ತತ್ವಪದ)

ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ ಸಂಭ್ರಮವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ನ್ಯೂನತೆಗಳಾಗಲಿ, ಲೋಪಗಳಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ. ದೋಷವಿರುವುದು ನಮ್ಮ ಅರಿಯುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ. ಜೀವದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲಾಗದ ನಮ್ಮ ನೋಟಗಳಲ್ಲಿ. ಜೀವ ಸಂಭ್ರಮದ ಎದುರು ಮಾನವರ ಹಳಹಳಿಕೆಯು ಮೌಢ್ಯದ ಪರಮಾವಧಿ. ಜೀವದ ಲೀಲೆಯಲ್ಲಿ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿ ತನ್ಮಯ ಭಾವದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವಿಕಾಸವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಅವಧೂತ ಪರಂಪರೆ ಯಾವುದೇ ಭ್ರಮೆಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಜಂಗಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಸ್ವಾಯತ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

(ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವ ತತ್ವಪದಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಮಗ್ರ ತತ್ವಪದಗಳ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಲೆ ಸಂಪುಟಗಳಿಂದ ಆಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿದೆ.)

ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಕಾವ್ಯದ ಜೊತೆ ಒಂದು ಅನುಸಂಧಾನ

- ಡಾ. ಶಂಕರಲಿಂಗಯ್ಯ.ಎಂ

ಜೈನ ಹಾಗೂ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳು ವಿಧಿಯನ್ನು ನಂಬುವುದಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯರ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿಧಿವಹಿಸುವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಹಾಗೂ ಮನುಷ್ಯರ ಬದುಕೆಲ್ಲವೂ ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಎಂಬ ನಿಲುವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತ ಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ಪಂಪನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ'ದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕರ್ಣನ ಇಡೀ ಬದುಕು ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾಗಿದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರಗಳು ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಪಂಪನ ದುರ್ರೋಧನ ವೈಶಂಪಾಯನ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಬೇಕಾಗಿ ಬಂದಾಗ ಕವಿ 'ಆರ್ಗಮೇಂ ಬಿದಿಯ ಕಟ್ಟಿದುದಂ ಕಳೆಯಲ್ವೆ ತೀರ್ಗುಮೇ' ಎಂದು ಉದ್ಗಾರವೆತ್ತುತ್ತಾನೆ. ಪಂಪ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ನಾಗಚಂದ್ರ ಸೀತಾಪಹರಣದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವಲೋಕಿನಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಬಾಯಿಂದ 'ಬಿದಿಯಂ ಮೀರುಗುಮೆ ಪೆರರ ಪೇಳ್ವುಪದೇಶಂ' ಎಂದು ಹೇಳಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಜೈನ ಪುರಾಣಗಳಂತೂ ಬದುಕು ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಿತವೆಂಬುದನ್ನೇ ಸಾರುತ್ತವೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನದು ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಬದುಕು, ವಿಧಿಯ ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನ ಆಸೆ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆಲ್ಲಾ ಹೊಯ್ದಾಡಿಸುತ್ತವೆ ಎಂಬುದರ ಮತ್ತು ಅಂತಹ ವಿಧಿ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಬದುಕಿನಲ್ಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸವಾಲೊಡ್ಡುವಂತೆ ಬದುಕಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಮುನ್ನಡೆದ ಮನುಷ್ಯನ ಚಿತ್ರ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ಬಂದಿದೆ. (ಪು-72 ಕ.ಸಾ.ದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ-ಆರ್.ಲಕ್ಷ್ಮಿನಾರಾಯಣ). ಈ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯು ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪುವ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ 'ಮನಸಿಜನ ಮಾಯೆ ವಿಧಿ ವಿಳಸನದ ನೆರಂಬಡೆಯೇ ಕೊಂದು ಕೂಗದೆ ನರರಂ' ಎಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ ಕಾಮ ಹಾಗೂ ವಿಧಿ ಎರಡೂ ಸೇರಿದರೆ ಹೇಗೆ ನರರ ಬದುಕು ನರಕವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ 'ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ' ಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ

ಪಂಪನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ'ದ ಪಾಂಡು, ನಾಗಚಂದ್ರನ 'ಪಂಪರಾಮಾಯಣ'ದ ರಾವಣ ಇವರ ಬದುಕನ್ನು ವಿಧಿ ಮತ್ತು ಕಾಮ ಜೊತೆಯಾಗಿ ಬೇಟೆಯಾಡುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ವಿಧಿಗಿಂತಲೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಾಮ ಮನುಷ್ಯರ ಬದುಕನ್ನು ಆಳುತ್ತದೆ, ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮೀರಿ ಮನುಷ್ಯನ ಮೇಲೆ ನಿಯಂತ್ರಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಪಂಪ, ನಾಗಚಂದ್ರ, ಜನ್ಮ ಮೊದಲಾದವರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಜನ್ಮ ಪರಂಪರೆಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಕಾವ್ಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾವ್ಯ ಎಂಬ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಇಳಿಮುಖಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಜೈನಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ತನ್ನೆರಡೂ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕತೆಯನ್ನು ಕಥಾ ವಸ್ತುವಾಗಿರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಂತಿದೆ. ಕೃತಿಯ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಬಗೆಗೆ, ತನ್ನ ಪ್ರತಿಭಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಬಗೆಗೆ, ತನ್ನ ಗುರುಗಳ ಬಗೆಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರತಿ ಅವತಾರದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ 'ಸದಮಲರಾಮಚಂದ್ರ ಮುನೀಂದ್ರ ಪದಭಕ್ತಂ ಜನ್ಮ ಕವಿ ಜನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ಯಶೋಧರ ಚರಿತಾವತಾರಂಸಂಪೂರ್ಣಂ' ಎಂದೂ ಕೃತಿಯ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಮುಗಿಸಿದ ದಿನಾಂಕವನ್ನು ತನ್ನ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆಯನ್ನು, ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನಿಗೆ ಜಯ ತನಗೆ ಸರಸ್ವತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯರ ಕೃಪೆ ಒದಗಲೆಂದೂ ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಇಪ್ಪತ್ತನೇ ತೀರ್ಥಂಕರನಾದ ಸುವ್ರತನನ್ನೂ ಪಂಚಪರಮೇಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸ್ತುತಿಸಿಕೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವೀರಸೇನಾಚಾರ್ಯ, ಜಿನಸೇನಾಚಾರ್ಯ, ಸಿಂಹನಂದಿ, ಕೊಂಡಕುಂದಾಚಾರ್ಯ, ಸುಮಂತಭದ್ರ, ಗುಣಭದ್ರರನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲು ಇಡೀ ಕತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದವರ ಕೃಪೆ ದೊರಕಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಸಂಸ್ಕೃತ, ಪ್ರಾಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ರಚಿಸಿದ ಯಾರೊಬ್ಬರ ಹೆಸರನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ತನಗೆ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿದ 2ನೇ ಬಲ್ಲಾಳನ ವಂಶ, ಉದಾರತೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ, ಗುಣಗ್ರಹಣ ಶಕ್ತಿ, ಶೌರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪೂರ್ವ ಕವಿಗಳಂತೆ ಪುರಾಣ ಪುರುಷರ ಜೊತೆ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನನ್ನು ಸಮೀಕರಿಸದೆ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದಾತನ ಬಗೆಗೆ ಭಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅಭಿಮಾನಗಳನ್ನಷ್ಟೆ ತೋರ್ಪಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಕೃತಿ ರಚನೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕುರಿತು

ಶ್ರಾವಕ ಜನದುಪವಾಸಂ

ಜೀವದಯಾಷ್ಟಮಿಯೊಳಾಗೆ ಪಾರಣೆ ಕಿವಿಗ

ಳ್ಳೀ ವಸ್ತು ಕಥನದಿಂದು

ದ್ವಾವಿಸೆ ಕವಿಭಾಳಲೋಚನಂ ವಿರಚಿಸಿದಂ॥ (ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ, 1-24)

ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕೃತಿಯ ವಸ್ತುವಿನ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು
 ಇತಿಹಾಸಮೆಂಬ ವಿಮಳಾ
 ಮೃತ ವಾರ್ಧಿಯೊಳೊಗೆದ ಕಲ್ಪಕುಜದಂತೆ ರಸಾ
 ನ್ವಿತಮಾಗಿರೆ ಕಥೆ ಬುಧಸಂ
 ತತಿಗಕ್ಷಯ ಸುಖಮನೀವುದೊಂದಚ್ಚರಿಯೇ (1-25)

ಎಂದು ತನ್ನ ಈ ಕೃತಿ ಜೈನರಿಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಉಳಿದೆಲ್ಲ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ ಆನಂದವನ್ನು
 ನೀಡುತ್ತದೆಂದು ಕವಿ ಜನ್ಮ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಅದರ ಫಲವನ್ನು
 ಕುರಿತಂತೆ

ಪರೆವುದು ದುರಿತತಮಿಸ್ತಂ
 ಪೊರೆಯೇರುವುದಮಳ ದೃಷ್ಟಿ ಕುವಳಯವನಮಾ
 ಚರಿಪ ಜನಕ್ಕೆ ಯಶೋಧರ
 ಚರಿತ ಕಥಾ ಶ್ರವಣಮೆಂಬ ಚಂದ್ರೋದಯದೊಳ್ (1-25)

ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಮಾರಿದತ್ತ ಆಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜಪುರದ ದಕ್ಷಿಣ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಂಡಮಾರಿ
 ದೇವತೆಯಿದ್ದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಹಲವು ಜೀವಹತಿಗಳಿಂದ ಸುಖ ವೃದ್ಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
 ವರ್ಷದ ಚೈತ್ರ ಮಾಸದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ರೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವೆಂಬಂತೆ ವಸಂತ
 ಮಾಸದ ವರ್ಣನೆ, ಸಹಜತೆಗಿಂತ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದು ಮಾರಿದತ್ತನ ಆ ರಾಜಪುರದಲ್ಲಿ
 ಚಂಡಮಾರಿ ದೇವಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಹಿಂಸಾಬಲಿಗೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತೆ ಬಂದಿದೆ.

ಸಿಸಿರಮನೆ ಪಿಡಿದು ಪರಕೆಗೆ
 ವಸಂತನಲವೋದ ಮಾವಿನಡಿಮಂಚಿಕೆಯೊಳ್
 ಕುಸುರಿದರಿಡಗಿನಂತೆವೋ
 ಲೆಸೆದವು ತದ್ವನದೊಳುದಿದರ್ ಮುತ್ತದ ಮುಗುಳ್ಳಳ್ (1-27)

ಚಂಡಮಾರಿ ದೇವತೆಯ ಜಾತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆ ವಸದಲ್ಲಿ ಉದುರಿದ್ದ
 ಮುತ್ತದ ಮುಗುಳುಗಳು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸಿದ ಮಾಂಸದ ತುಂಡುಗಳಂತೆ
 ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದ್ದವಂತೆ, ಅಂದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಗೆ
 ಪ್ರತೀಕವಾಗುವಂತೆ ವಸಂತ ಕಾಲದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕವಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ
 ಬಳಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬಲಿ ಚಂಡಮಾರಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟು
 ಮಾಡುತ್ತದೆ ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರು ಆ ಬಲಿ ನೀಡಿ ಸಂತೋಷ ಹೆಚ್ಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ
 ತುದಿಗಾಲಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತಿದ್ದರು. ಸುರಗಿ ಇರಿದು ಅರ್ಚನೆಯಾಡುವ ಲಕ್ಷ ಲೆಕ್ಕದ ಲೆಂಕರು ಆ

ದೇವಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಬರೀ ಪ್ರಾಣಿ ಬಲಿಯನ್ನಷ್ಟೇ ಕೊಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, “ಕಿರುವರೆಯದ ಶುಭ ಲಕ್ಷಣ/ದರಿಕೆಯ ಸತ್ಕುಲದ ಮರ್ತ್ಯಯುಗಲಕವನ್ನು” ಬಲಿಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ಬಲಿಗಳಾಗಿ ಚಂಡ ಕರ್ಮನಿಂದ ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟು ಅಭಯ ರುಚಿ ಅಭಯ ಮತಿಯರೆಂಬ ಅವಳಿಗಳು (ಸುದತ್ತಾಚಾರ್ಯನ ಶಿಷ್ಯರು) ಬರುತ್ತಾರೆ. ಆ ಮಾರಿಗುಡಿಯ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಾಕ್ಷೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಆ ಮಾರಿಯ ಮನೆಯು ಹಸಿದ ಕೃತಾಂತನ ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಂತಿತ್ತು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂಸಾ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಊಹಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಕೈ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸುವ, ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ಪೋಣಿಸುವ, ಕರುಳು ಮಾಲೆ ಕಟ್ಟುವ, ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸೌದೆ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಸಿ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ಅನ್ನ ಬೇಯಿಸುವವರು, ನಾಲಗೆಯು ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಗಾಳವನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೂಗಾಡಿಸುವಂತಹ ಮಾರಿಯ ಭಕ್ತರು ಪಾಪದ ಜೋಳದ ಬೆಳಸಿಗೆ ಬೆರ್ಚುಗಳಟ್ಟಿದ ತರ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಆಡು, ಕುರಿ, ಕೋಳಿ, ಕೋಣನ ಹಿಂಡು ಕೂಗುತ್ತಿರಲು ಆ ಬನವೇ ಅಳುವಂತೆ ಮಾರ್ಧನಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಅಂಟಿಸಿದ್ದ ನರಶಿರಗಳು ಭೂರಿ ಭೋಜನದ ಆಸೆಯಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಜೀವರಾಶಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿವೆಯೇನೋ ಎನಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಬಲಿ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ರಾಜ ಮಾರಿದತ್ತ ಬೈರವನ ಜವನ ಮಾರಿಯ ಕೋಣದಂತಿದ್ದ, ಅಲ್ಲಿಯ ದೇವಿ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹಿಂಸಾಮಯವಾದ ಆವರಣಕ್ಕೆ ಬಂದ ಅಭಯರುಚಿ ಅಭಯಮತಿಯರು ಧೀರರಾಗಿದ್ದು ಲಲಿತಾಕಾರರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಲಲಿತಾಕಾರ ಮತ್ತು ಧೀರತೆಯೇ ಮಾರಿದತ್ತನಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತದೆ, ಕುತೂಹಲ ಭರಿಸುತ್ತದೆ. ಇವರ ಬಗೆಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟು ಹಿಂಸಾಮಯನಾಗಿದ್ದ ಮಾರಿದತ್ತನನ್ನು ಅಹಿಂಸಾಮತಿಯನ್ನಾಗಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಕವಿ ಅಭಯರುಚಿ ಅಭಯಮತಿಯರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು, ಅವರು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವೂ ಅಷ್ಟೇ ಖಚಿತವಾದದ್ದು ಕವಿ ಹೇಳುವಂತೆ ಅಭಯರುಚಿ ಕುಮಾರಂ ಮಾರಿದತ್ತಂಗೆ ಹಿಂಸಾರಂಭಸಮತಿಗೆ ಸಂಪ್ಪುಂ ಪೇಳ್ಳು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ತಂದದ್ದು ಈ ಶುಭಕಥನ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಾರಿದತ್ತನಿಗೆ ಕಾಲಲಬ್ಧಿ ಒದಗಿ ಅಭಯರುಚಿ ಹೇಳುವ ಕತೆಯಿಂದ ಮಾರಿದತ್ತನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಮಾರಿದೇವತೆಯೂ ಅಹಿಂಸಾಮತಿಗಳಾಗುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕತೆ ಬೇರಾವುದೂ ಆಗಿರದೆ ಅಭಯರುಚಿ ಅಭಯಮತಿಯರು ತಾವು ಮಾಡಿದ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿಂಸೆಗಾಗಿ ಏಳು ಭವಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡಿ ಬಂದದ್ದು, ಸ್ವತಃ ತಾವೇ ಅನುಭವಿಸಿ ಬಂದ ಕಾರಣ ನಾವು ಪಟ್ಟಪಾಡು ಸಾಕು, ನೀವು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮುಂದೊದಗುವ ಪಾಪ ರಾಶಿ ಅಗಣಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಂಬ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ನೀಡಿ ಮಾರಿದತ್ತನ ಹಿಂಸಾ ಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು

ಹೋಗಲಾಡಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯ ಕತೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವುದು ಯಶೋಧರನ ತಂದೆಯಾದ ಯಶೌಘನ ಪರಿಚಯದಿಂದ, ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ರಾಜ ಯಶೌಘ ಅವನ ರಾಣಿ ಚಂದ್ರಮತಿ ಇವರ ವೈಭವದ ಆಡಳಿತ, ಬೇಟೆ ನಂತರ ಯಶೋಧರನ ಜನನ, ಅವನ ರೂಪು ಯೌವನದ ವರ್ಣನೆ, ಯಶೋಧರನ ಹೆಂಡತಿ

ಅಮೃತಮತಿ ಗಡ ಯಶೋಧರನ
ಮನಃಪ್ರಿಯೆಯಾಕೆ ದೀವಮಾಗೆ ಪುಳಿಂದಂ
ಸುಮನೋಬಾಣಂ ತದ್ಭೂ

ರಮಣನನೊಲಿದಂತೆ ಗೋರಿಗೊಳಿಸುತ್ತಿರ್ಕುಂ (2-12) ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಸರಿಯಿರುವಾಗ ಕಾಲಲಬ್ಧಿ ಕೂಡಿ

ನರೆಯೆಂಬ ಪೊರಸು ಮೊಗಮೆಂ
ಬರಮನೆಯಂ ಪೊಕ್ಕಡಂಗನಾಲೋಕನಮೆಂ
ಬರಸೆಂತಿದರ್ಪನೆಂದಾ
ನರನಾಥಂ ತೊರೆದನಖಿಳ ವಿಷಯಾಮಿಷಮಂ (2-12)

ಹೀಗೆ ನರೆ ಬಂದದ್ದೇ ಯಶೌಘನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಹೇತುವಾಗಿ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರ ವಹಿಸಿ ತಪೋಮಗ್ನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಶೋಧರನ ಆಳ್ವಿಕೆಯೂ ಯಶಸ್ವಿನಿಂದಲೇ ಕೂಡಿದ್ದು ಅವನ ಕೀರ್ತಿಕಾಂತೆ ಎಲ್ಲಾ ದಿಕ್ಕಿಗೂ ಪ್ರಯಾಣ ಬೆಳಸುತ್ತಾಳೆ. ಇವನ ಮನಃ ಪ್ರಿಯೆಯಾದ ಅಮೃತಮತಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಇವನು ಜೀವನದ ಸಕಲ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬ ವರ್ಣನೆಯೂ ಇದೆ. ರೂಪು ಯೌವನ ಅಧಿಕಾರ ಎಲ್ಲವೂ ಇದೆ, ಜೀವನ ಸುಖಮಯ ಸರಸಮಯವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಇಂತಹ ಉತ್ತುಂಗ ಶಿಖರಕ್ಕೆ ಯಶೋಧರನ ಜೀವನವನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದ ಕವಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೆಳಗೆಸೆದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಇದುವರೆಗೂ ಕಾಣದಿದ್ದ ಅಪಸ್ವರ ಒಮ್ಮೆಲೆ ದುತ್ತೆಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಯಶೋಧರ ಅಮೃತಮತಿಯ ಸರಸ ದಾಂಪತ್ಯದ ಮದ್ಯೆ ಅಷ್ಟಾವಂಕನ ಆಗಮನವಾಗುತ್ತದೆ. ಪಟ್ಟದಾನೆಯ ಬದಗನು

ಬಿನದಕೆ ಪಾಡುತ್ತಿರೆನು
ಣ್ಣನಿ ನಿದ್ರೆಗೆ ಕತಕ ಬೀಜಮಾಯ್ತೆನೆ ಮೃಗಲೋ
ಚನೆ ತಿಳಿದಾಲಿಸಿ ಮುಟ್ಟಿದ

ಮನಮನೆ ತೊಟ್ಟನೆ ಪಸಾಯದಾನಂಗೊಟ್ಟಳ್ (2-28)

ಈ ವಿಚಾರದ ಬಗೆಗೆ ಬಹಳಷ್ಟು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಬಂದಿದ್ದು ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯ ಗಾನಕ್ಕೆ ಬಲಿಬೀಳುವಷ್ಟು ಹಗುರವಾಗಿತ್ತೇ ಅವಳ ನಿಡುಬಾಳಿನೊಲವು? (ಕೆ ವಿ ರಾಘವಾಚಾರ್ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಸಂಗ್ರಹ ಪೀಠಿಕೆ. ಪುಟ-46) ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮೂಡುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಕಾಮೋತ್ತೇಜಕ ಶಕ್ತಿಯುಂಟೆಂಬ ಮನಃಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸತ್ಯದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತಮತಿಯ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನವೂ ನಡೆದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವೆಂಬಂತೆ ಜನ್ನನ ಅನುಭವ ಮುಕುರದಲ್ಲಿ

ಮಾತಿಂಗೆ ಕೆಲವು ಕಾಂತೆಯರೋವರನಿಸಂ

ಗೀತಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ಕೋವಿದೆಯರ್ಕಳೆಳಪರ್

ನೂತಾನುಭವಸುಸಂಗಕ್ಕೆ ಕೂರ್ಪರೊಲವಿಂ

ಪ್ರೀತರ್ಗೆ ಕೆಲವು ಬಾಲೆಯರಿಂತು ಧರೆಯೊಳ್

(ಅನುಭವ ಮುಕುರ-97) ಮತ್ತು

ಆರಾರ್ಗತಾನಾವುದು ಕೂರ್ಮನೋಡ

ಲ್ಕಾರಾರ್ಗದೇಂ ಪೇಳ್ವೊಡಮಾರ್ಗ ನಿಚ್ಚಂ

ಪ್ರೇರಿತಮೇನೆಂದೊಡಂ ನೋಡಿಮಾಡಲ್

ನಾರೀಜನಂ ಸೋಲ್ವದೇಂಚೋದ್ಯಮಾನಂ (ಅನುಭವ ಮುಕುರ-98)

ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅಮೃತಮತಿ ಗೀತಕ್ಕೆ ಮನಸೋತು ಮನವನ್ನು ಅಷ್ಟಾವಂಕನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಏಕಾಏಕೀಯೇನು ಅವಳು ತೀರ್ಮಾನಿಸಿಲ್ಲ ತಿಳಿದು ಆಲಿಸಿಯೇ ಮುಟ್ಟಿದ ಮನವನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ನಂತರ ಅವನ ವಿಕಾರ ರೂಪದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ದೂದವಿ ಮಾಡಿದಾಗಲೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಮರ್ಥನೆಯನ್ನು (ಕರಿದಾದೊಡೆ ಕತ್ತರಿಯಂ/ಮುರುಡಾದೊಡೆ ಮಲಯಜಂಗಳಂ.....ಪೊಲ್ಲಮೆಯೆ ಲೇಸು ನಲ್ಲನ ಮೆಯ್ಯೊಳ್) ಕೊಟ್ಟು ಅವನನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾಳೆ. ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಇವಳು ಮನಸೋತು ಅಷ್ಟಾವಂಕನನ್ನು ಸೇರಿದ್ದಾದರೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ನಂತರ ಯಾವುದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಆ ಸಂಗೀತದ ವಿಚಾರವೇ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹಾಡಿದ್ದಾಗಲಿ ಇವಳು ಕೇಳಿದ್ದಾಗಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಪರ ವಿರೋಧವಾದ ಹೇಳಿಕೆಗಳು ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಅಮೃತಮತಿಯದು ಅನೈತಿಕ ರತಿ ಎಂಬ ನಿರ್ಣಯ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕ ವೆಂ ರಾಘವಚಾರ್ಯರಿಂದ, ಸಿಪಿಕೆಯವರ ಜನ್ನ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ, ಕುವೆಂಪು, ತೀನಂಶ್ರೀ, ಎಲ್ ಆರ್ ಹೆಗ್ಗಡೆ, ವೀಸೀ, ತೆಕ್ಕುಂಜೆ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಭಟ್ಟ, ಗಿರಡ್ಡಿ, ಸಮಗ್ರ ಕನ್ನಡ

ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರ (ಬೆಂ ವಿ ವಿ)ಯ ಲೇಖನಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ. ಜಿ ರಾಜಶೇಖರ್‌ರವರು ಮಾತ್ರ ಅಮೃತಮತಿಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಕಾಮ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಅದು ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಅನುಭವವನ್ನು ಇಷ್ಟಪಟ್ಟು ಅದಕ್ಕೆ ಹಾತೊರೆಯುವಂತದ್ದು, ಆದರೆ ಅವಳು ಬಾಳಿದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಆವರಣ ಇದಕ್ಕೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದ ನಿಗ್ರಹವನ್ನು ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಅಮೃತಮತಿಯ ಪಾತ್ರ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿರಾಕರಣೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುವ ಜೀವನ ದೃಷ್ಟಿಯ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರಂತೂ ಅಮೃತಮತಿ ಜಾರಿದಳು, ಪತಿತೆಯಾದಳು ಹೋಗಲಿ ಇಲ್ಲಿಗಾದರೂ ಮುಗಿಯಿತೇನು ಅವಳ ಕತೆ? ಆಕೆ ಪತಿತೆ ಮಾತ್ರವೇ ಅಲ್ಲ ನೀಚೆ, ಕುಲಟೆ, ಪಾತಕಿ, ಸರ್ವಪಾಪಗಳ ಘನೀಭೂತ ಪ್ರತಿಮೆ. ಇಂತಹ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಕುರಿತು ಅನುಕಂಪೆ ಹುಟ್ಟುವುದು ಅಸಂಭವ² ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಹೇಗಾದರೂ ಆಗಲಿ ಕವಿಗೂ ಅಮೃತಮತಿ ಪಾತ್ರದ ಬಗ್ಗೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೇನು ಇಲ್ಲ. ಅವಳ ಪತನದ ನಂತರ ಕವಿ ಅವಳ ಬಗೆಗೆ ಕಿಸುಗುಳಿ, ಪಾತಕಿ, ಪಾಣ್ಣೆ, ನಾಯ್ವುಸಗಿತನ, ಬೇವಂ ಮೆಚ್ಚಿದ ಕಾಗೆ ಎಂದೆಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ದಾಸಿಯರು ಮಾತಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ

ಬಸಿದಪುದು ಮೆಯ್ಯಕೀವುಂ
 ರಸಿಗೆಯುಮೊಡಲಳಿದುದಾದೊಡಂ ಮಾಣಳೆ ನಾ
 ಯ್ವುಸನಿಗತನಮಂ ಮಾಣ್ಣೀ
 ಕಿಸುಗುಳಿಯಂ ಜವನುಮುಯ್ಯಲೇಂ ಪೇಸಿದನೋ (3-72)
 ಮದನನ ಮಾರಂಕದ ಚೆಂ
 ದದ ಗಂಡನನಮೃತದನ್ನಳತ್ತೆಯನಿವಳೋ
 ವದೆ ಕೊಂದಳ್ ಪಾಪಂ ತಿ
 ನ್ನದು ಪಾತಕಿ ಪುಳಿತೊಡಲ್ಲದೇಂ ಸತ್ತಪಳೇ (3-73)
 ತೊನ್ನನ ಕೂಟದಿನಾದುದು
 ತೊನ್ನೀರೋಗಕ್ಕೆ ಬಾಡುಕಳ್ ವಿಷಮೆನೆಯುಂ
 ಮನ್ನಸಳೆ ಮದನ ಮಾತನಿ
 ದೇಂ ನಾಯಕ ನರಕಮೀಕೆಗೊಚ್ಚತಮಾಯ್ತೋ (3-74)

ಈ ಎಲ್ಲ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಕವಿಯ ಧೋರಣೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಕವಿಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಅಮೃತಮತಿಯ ಪಾತ್ರದ ಒಳಿತು ಕೆಡುಕಿಗಿಂತ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವನಿಂದ ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು

ಮಾಡಿಸಿ ಆ ಪಾಪದ ಫಲವಾಗಿ ಹಲವು ಜನ್ಮಗಳ ತೊಳಲಾಟವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿ ಆ ಅನುಭವದ ಮೂಲಕ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವವರ ಕಣ್ ತೆರೆಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಈ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಬೀಜದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕರ ಪ್ರಣಪ್ರಸಂಗ ಬರುತ್ತದೆ.

ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕನ ಜೊತೆ ಸೇರಿದ್ದೇ ಯಶೋಧರನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಊರ್ಧ್ವಗಮನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವುದಾದರೆ, ಅಮೃತಮತಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಯಶೋಧರನ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರವಲ್ಲವೇ. ತಾನು ವಿಕಲಸ್ವಾಂತೆ, ಪಾದರಿ, ಬೇವಂ ಮೆಚ್ಚಿದ ಕಾಗೆ, ಕಿಸುಗುಳಿ, ಪಾತಕಿ, ಪಾಣ್ಣೆ ಆದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಕೊನೆಗೆ ಧೂಮಪ್ರಭೆಯೆಂಬ ಐದನೆಯ ನರಕದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಹೋದರೂ ಅವಳು ಮಾಡಿದ್ದು ಒಳ್ಳೆಯದಲ್ಲವೇ ಆಗುವುದೆಲ್ಲಾ ಒಳ್ಳೆಯದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲವೇ ಅವಳು ಮಾಡಿದ ಕೃತ್ಯದಿಂದ ಒಂದಲ್ಲ ಎರಡು ಜೀವದ ಉದ್ಧಾರವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮ ವಿಕಾರ ನಿರೂಪಣೆಯ ಉದ್ದೇಶ ಎಂಬ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕನ ಜೊತೆ ಸೇರಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಯಶೋಧರನ ಚೇತನದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅವನ ಊರ್ಧ್ವಾಭಿಮುಖಗಮನ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಮೊದಲಾಯಿತು. ಕವಿ ಯಶೋಧರನನ್ನು ಎಂತಹ ಕ್ರೋಧ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶದ ನಡುವೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ಉದ್ಧಾರದ ನಾಧಿಯನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅಮೃತಮತಿಯ ಅಧೋಗಮನ ಯಶೋಧರನ ಚೇತನಕ್ಕೆ ಅರಿವಾಯಿತೋ ಅದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೇ ಆತನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಈ ಘಟನೆ ನಡೆದ ನಂತರವೂ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ಅಮೃತಮತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಪೂರ್ತಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು.

ಒಲಿಸಿದ ಪೆಣ್ ಪೆರರೊಳ್ ಸಂ

ಚಲಿಸಿದೊಡಿದು ಸುಖಮೆ ಪರಮಸುಖಸಂಪದಮಂ

ಸಲಿಸಿ ಸಲೆ ನರೆವೆ ಮುಕ್ತಿಯ

ನೊಲಿಸುವೆನಿನ್ನೊಲ್ಲೆನುಳಿದ ಪೆಂಡಿರ ನಣ್ಣಂ (2-64)

ಎಂದು ಹೇಳಿದರೂ ಆ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಬಹು ವಿಕಲ್ಪದ ದಂದುಗದೊಳೆ ಬೆಳಗುಮಾಡಿ ಮೆಯ್ಯುರಿದೆರ್ದು ಕತಿಪಯ ಪರಿಚಯ ಪರಿಜನ ಚತುರವಚಿ: ಪ್ರಾಚಯ ರುಚಿಯ ಅರಸಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಲಂಪಣನಂತೆ ನಗೆ ನುಡಿಯ ನೆವದಿಂದ ನೆಯ್ವಿಲ ಹೂವಿಂದ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅಂದರೆ ಯಶೋಧರನನ್ನು ಅಮೃತಮತಿಯಿಂದ ಪೂರಾ ವಿಮುಖವಾಗಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಹೇಳುವ ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕನ

ಜೊತೆ ಸೇರಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದ ಕ್ಷಣದಿಂದಲೇ ಯಶೋಧರನ ಚೇತನದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅವನ ಊರ್ವ್ವಾಭಿ ಮುಖಗಮನ ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಮೊದಲಾಯಿತು ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆ ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಮೇಲೆ ಬಗೆ ಕದಡಿ ಯಶೋಧರ ತಾಯಿಯ ಬಳಿ ಹೋದಾಗ ಆಕೆ ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗುತ್ತರವಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವುದನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸದೆ ಪೋದಿರುರೊಳ್ ಪೊಂದಾವರೆಗೊಳದಂಚೆ ಕಳಲ್ದಾವರೆ ಗೊಳದೊಳಗೆ ನಲಿವ ಕನಸಂ ಕಂಡೆ' ಎಂದು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ತಪ್ಪನ್ನು ಕನಸಿನ ನೆವದಿಂದ ಮರೆಮಾಚುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಂಡತಿಯ ತಪ್ಪನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ತಿಳಿಸದೆ ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಶೋಧರನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯದ ಮನೋಭಾವ ಉಂಟಾಗುವುದು ಹಿಟ್ಟಿನ ಹುಂಜವನ್ನು ಬಲಿಕೊಟ್ಟ ನಂತರವೇ ಅದೂ ಸಹ ಕೂಗದೆ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಯಶೋಧರನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿ ಹೇಗಿರುತ್ತಿತ್ತೋ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿಯೆ ಕವಿ ಹಿಟ್ಟಿನ ಕೋಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂತರನ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿಸಿ ಅದು ಕೂಗಿದ ನಂತರ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದ ಯಶೋಧರ ನಿಜ ಹಿಂಸೆ ಘಟಿಸಿದಂತಾಗಿ ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗುತ್ತಾನೆ.

ಏಕೆ ಕನಸೆಂದು ನುಡಿದೆನಿ

ದೇಂಬಿಕೆ ಬಲಿಯನೊಡ್ಡಿದಳ್ ಕೂಗಿದುದೇ

ಕೀ ಕೃತಕ ತಾಮ್ರ ಚೂಡನಿ

ದೇಕೆಂದಾರವರಯ್ಯ ವಿಧಿವಿಳಸನಮಂ (3-27) ಮತ್ತು

ಅಮೃತಮತಿಯೆಂಬ ಪಾತಕಿ

ಯ ಮಾಯೆ ಬನಮಾಯ್ತು ಚಂದ್ರಮತಿಯ ಮಾ

ತೆಮಗೆ ಬಲೆಯಾಯ್ತು ಹಿಂಸನ

ಮಮೋಘ ಶರಮಾಯ್ತು ಕೆಡೆದುದಾತ್ಮಕುರಂಗಂ (3-28)

ಈ ಸಂದರ್ಭದಿಂದ ಯಶೋಧರನ ನಿರ್ಧಾರ ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮನಮರುಗಿ ಉದ್ವೇಗದಿಂದಲೇ ಅರಮನೆಗೆ ಬಂದು ರಾಜ್ಯದ ದಂದುಗವನ್ನು ತೊರೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಯಶೋಮತಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಒಪ್ಪಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ನಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾದಾಗ ಮೃತ್ಯುವಿನಂತೆ ಬಂದು ಆಹ್ವಾನ ನೀಡಿದ ಅಮೃತಮತಿಯು ನೀಡಿದ ವಿಷದ ಲಡ್ಡುಗೆಯನ್ನು ಚಂದ್ರಮತಿ ಜೊತೆಗೆ ತಿಂದು ಸತ್ತು ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿಂಸೆಯ ಪಾಪದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಏಳು ಜನ್ಮ ತಾಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಏಳು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರು ಅಮೃತಮತಿ ಅರಮನೆಯ ಸುತ್ತಲೂ ಗಿರಕಿ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಮೃತಮತಿ ನೀಡಿದ ವಿಷದ ಲಡ್ಡುಗೆಯನ್ನು ತಿಂದು ಸತ್ತು ನವಿಲಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ

ಯಶೋಧರ ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು ಭವರೋಷದಿಂದ ಅಷ್ಟಾವಂಕನನ್ನು ಕುಕ್ಕಲು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಹೋತದ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಮುಗಿದ ಕೋಣನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಶುಚಿಗೊಳಿಸಲು ಇದರ ಮಾಂಸವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿದ ಮಾಂಸವನ್ನುಂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರು ಸ್ವರ್ಗ ಸುಖ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು ಹೇಳಿದಾಗ ಆಡಿನ ಮರಿಯಾಗಿದ್ದ ಯಶೋಧರ ಹಿಂದಿನದನ್ನೆಲ್ಲಾ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಈ ನಗರಿಯಪ್ಪುದೆನ್ನು
 ಜ್ಞೇನಿಯಿದಾನಿರ್ಪ ನೆಲೆಯ ದವಳಾರಮಿದುಂ
 ತಾನಮೃತಮತಿಯ ಮಾಡಂ
 ಮಾನಿನಿ ನಂಜಿಟ್ಟಳೆನಗೆ ಮುಡಿಪಿದೆನಿದರೊಳ್ (3-63)
 ಇರ್ದಳೊ ಮೇಣ್ ಬರ್ದಳೊ ಮೇ
 ಣರ್ದಳೊ ಮೇಣಷ್ಟಾವಂಕನೊಳ್ ಕಷ್ಟೆಯದೆಂ
 ತಿರ್ದಳೊ ಕಾಣೆನದೇಕೆನು

ತಿರ್ದುದು ಕೋಟಲೆಗೆ ಕೋಡು ಮೂಡಿದ ತೆರದಿಂ (3-64) ಎಂದು ನೆನಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಯಶೋಮತಿ ನಿಂತ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಕೋಣನನ್ನು ಸಾಸಿವೆ ಉಪ್ಪು ಮೆಣಸು ತುಂಬಿ ಸುಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿದ ಮಾಂಸದ ರುಚಿಕಂಡ ಅಮೃತಮತಿ ಬಾಣಸುವಿನ ಬಳಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹೋತವನ್ನು ತರಿಸಿ ಅರ್ಧ ಕಡಿಸಿ ತಿನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಉಳಿದರ್ದ ಹೋತವು ಅಮೃತಮತಿಯ ಬಗೆಗೆ ದಾಸಿಯರು ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಸತ್ತದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ದಾಸಿಯರ

....ನುಡಿಗೇಳ್ಳುಮೋಪಳ್
 ಪಾಂಬನ ಕೂಡಿರ್ದ ನಣ್ಣುಗಂಡುಂ ತಮದಿಂ
 ದಂ ಬೆಂದು ಸತ್ತುದರೆಗೂ

ಯ್ದುಂಬುದರಿಂ ನೊಂದು ಸತ್ತುದಿಲ್ಲಜಪೋತಂ (3-75) ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಕವಿ. ಯಶೋಧರ ಸತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಭವ ಕಳೆದರೂ ಹೆಂಡತಿಯ ಬಗೆಗಿನ ನಂಟು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಭಯರುಚಿಯಾಗಿದ್ದಾಗಲೂ ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕರ ಕತೆ ಕೇಳಿದ ಮಾರಿದತ್ತ

ಆ ಗಂಡನನ್ನಪ್ಪಿದ ತೋಳ

ಪೋಗಂಡನನಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡಿದ ಬಿದಿಯಂ

ಮೂಗಂ ಕೊಯ್ತಿಟ್ಟಗೆಯೋಳ

ಪೋಗೊರಸದೆ ಕಂಡನಾದೊಡಂ ಬಿಟ್ಟಪೆನೇ (2-60) ಎಂದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಅಭಯರುಚಿ ' ಮನಸಿಜನ ಮಾಯೆ ವಿಧಿ ವಿಳಸನದ ನೆರಂಬಡೆಯೆ ಕೋದು ಕೂಗದೆ ನರರಂ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಯಶೋಧರ ಅಮೃತಮತಿಯ ಬಗೆಗೆ ಮೃದು ಧೋರಣೆ ತಾಳಿ ವಿಧಿಯ/ಕಾಮನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೇ ಮುಂದು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಭವಾವಳಿಗಳ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರ ಜೀವಗಳು ಅಮೃತಮತಿಯ ಅರಮನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮತಾಳುತ್ತವೆ, ಅಲೆದಾಡುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ಅರಮನೆಯ ಅಮೃತಮತಿಯ ಆವರಣವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೆ ಇಲ್ಲವೇನೋ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕುವೆಂಪು ಅವರು ಹೇಳುವ 'ಊರ್ಧ್ವಗಮನ' ದ ಮಾತು ಅರ್ಥಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಕಂಪನ ಮುನಿ ಹಾಗೂ ಚಂಡಕರ್ಮರ ನಡುವೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹ ಆತ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರಸ್ತಾಪವಾಗುತ್ತದೆ. ದೇಹ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುವಂತದ್ದು, ಆತ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸದಿರುವುದು. ಆದರೂ ಒಳಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ಆತ್ಮವೂ ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆಂಬುದು ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳ ವಾದವಾದರೆ, ಹಿಂಸಾಪ್ರಿಯನಾದ ಚಂಡಕರ್ಮ ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೊರಗಣ್ಣಿನಿಂದಲೆ ನೋಡಲು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನಗಳಾಗಿವೆ. ತರುಮೂಲದೊಳಿದ್ದ ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಚಂಡಕರ್ಮ 'ನಿಧಿಯಂ ಕುರುಡಂ ಕಾಣ್ತಂತೆ' ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಚಂಡಕರ್ಮ ಕಣ್ಣಿದ್ದು ಕುರುಡ, ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳು ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದ ನಿಧಿ. ಅವರ ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಚಂಡಕರ್ಮನ ಒಳಗಣ್ಣು ತೆರೆಯುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಂಡಕರ್ಮ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಎರಡು ಕಡೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೊಬ್ಬ ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಬಳಿ ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಆರನೆಯ ಭವದ ಕೋಳಿಪಿಳ್ಳೆಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳು ಹೇಳುವ...'ತನ್ನಂತಿರ ಬಗೆವುದು ಪೆರರಂ, ಪ್ರಾಣಿ ಹಿಂಸೆಯಂ ಮಾಡಲ್ವೇಡ, ದಯಮೂಲಂ ಧರ್ಮಂ...' ಮೊದಲಾದ ಉಭಯ ಭವಕ್ಕೂ ಹಿತವಾಗುವಂತಹ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ಕೋಳಿ ಪಿಳ್ಳೆಗಳು ಜಾತಿ ಸ್ಮರವಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ವ್ರತ ಧರಿಸುತ್ತವೆ. ಚಂಡಕರ್ಮನು ಅಹಿಂಸಾವ್ರತಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಚಂಡಕರ್ಮ ಮಾರಿದತ್ತ ಮಾಡುವ ಚಂಡಮಾರಿ ದೇವಿ ಪೂಜೆಗೆ ಇಬ್ಬರು ಕಿರುವರೆಯದ ಬಾಲಕರನ್ನು ತರಲು ಹೋಗಿ ಅಭಯರುಚಿ

ಅಭಯಮತಿಯರನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರುವವನು. ಹಾಗಾಗಿ ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳ ಬಳಿ ವ್ರತಧಾರಿಯಾದವನು, ಇವರಿಬ್ಬರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳನ್ನು ಕಂಡ ಚಂಡಕರ್ಮನು 'ಆವೆಡೆಯೊಳಿರ್ಪನಾತ್ಮಗಾವುದು ಕುರುಪು' ಎಂದು ಮತ್ತು ನೋಡಲೆಂದು 'ಪಲರಂ ವಿಚಾರಿಸಿ ಕೊಂದೆಂ ತನುವಲ್ಲದಾತ್ಮನಂ ಕಂಡರಿಯೇ' ಎಂದು ತಾನು ಆತ್ಮನನ್ನು ಕಾಣಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ ಪ್ರಯೋಗಗಳನ್ನು ಈ ರೀತಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಕಡಿದು ಕಿರಿಕಿರಿದನೆಲುವಂ
 ಪುಡಿಗುಟ್ಟಿಸಿತೊವಲನುಗಿದು ಕರುಳ ತೊಡುಂಕಂ
 ಬಿಡಿಸಿ ನಡೆ ನೊಳ್ಳೆನೊಳಗೆ
 ಲ್ಲಡಗಿರ್ಪುದು ಜೀವನಿರ್ಪೊಡೆಲ್ಲಿಗೆ ಪೋದಂ (4-19)
 ಕುದಿರೊಳ್ ಕಳ್ಳನನಿಕ್ಕಿಸಿಜ
 ಸೊದೆಯಿಟ್ಟರೆ ಬಳಿದು ಬಳಿಕ ತೆರೆದೊಳಗಂ ನೋ
 ಡಿದೆನಾತ್ಮನಿಲ್ಲ ತನುವಿ
 ಪುರ್ವದ ಬೇರೆಂಬಾತ್ಮನಂ ನೆಗಳೆ ನುಂಗಿದುದೋ (4-20)
 ತೂಗಿಸಿ ತೊಲೆಯೊಳ್ ಬಾಯಂ
 ಮೂಗುಮನಡೆಯೊತ್ತಿಕೊಂದ ಕಳ್ಳನ ದೇಹಂ
 ತೂಗಿದೊಡೆ ಕುಂದದಾತ್ಮವಿ

ಭಾಗಂ ಭೇರಿಲ್ಲಜೀವನೆಂತುಂದೇಹಂ (4-21) ಎಂದೆಲ್ಲ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇವನ ಮುಗ್ಧ ಕುತೂಹಲಕರವಾದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಜ್ಞಾನನಿಧಿಯಾದ ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳು ಕೊಡುವ ಉತ್ತರ ಅಷ್ಟೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿದೆ.

ತರಿದೊಡೆ ಕಡಿದೊಡೆ ಸೀಳೊಡೆ
 ಪೊರಮಡುವುದೆ ಕಿಚ್ಚು ಕಾಷ್ಟದಿಂ ಪೊಸೆಯಲೊಡಂ
 ಪೊರಮಡುವುದಂತೆ ಜೀವಂ
 ಪೆರತೊಡಲಿಂ ತೋರುಗುಂ ವಿವೇಕ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂ (4-23)
 ತೀವಿದ ತಿದಿಯಂ ತೂಗಿಯು
 ಮಾ ವಾಯುವನಿಳಿಪಿ ತೂಗಿಯುಂ ಸರಿ ತಿದಿಯಿಂ
 ದಾ ವಾಯು ಬೇರೆ ತನುವಿಂ

ಜೀವ ಬೇರೆಂದು ಮಗನೆ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡಾ (4-25) ಎಂದು ಮೊದಲಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳು ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಜೈನಧರ್ಮದ ಅಣುವ್ರತಗಳಾದ

ಕೊಲಲಾಗದು, ಪುಸಿಯಲಾಗದು
ಕಳಲಾಗದು ಪೆರರ ಪೆಂಡಿರೊಳ್ ತನ್ನ ಮನಂ
ಸಲಲಾಗದು ತೀರದು

ಕೃಲವರಲಾಗದು ಪರತ್ರೆಯ ಬಯಸುವವಂ (4-31) ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಜೈನ ತತ್ವೋಪದೇಶದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಈಡೇರಿಸುತ್ತವೆ.

ಜನ್ಮನ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಯಶೌಘ, ಯಶೋಧರ, ಯಶೋಮತಿ, ಮಾರಿದತ್ತ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾದ ಕತೆಯನ್ನು ನೋಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಜೈನ ಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಒಂದು ಹಂತದಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ ಮೂಡಿ ಭೋಗ ಜೀವನವನ್ನು ತೊರೆದು ಯೋಗ ಜೀವನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೊಂದು ಬೇಕಷ್ಟೆ. ಪಂಪ ವಿರಚಿತ ಆದಿಪುರಾಣದ ಆದಿನಾಥ, ಮತ್ತು ಅವನ ಮಗನಾದ ಬಾಹುಬಲಿ, ರನ್ನನ ಅಜಿತಪುರಾಣದ ಅಜಿತನಾಥ ಮತ್ತು ಸಗರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಹೀಗೆ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ಜನ್ಮನ ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಯಶೌಘ ಮಹರಾಜ ಭೋಗ ಜೀವನ ನಡೆಸುತ್ತಿದ್ದವನು,

ನರೆಯೆಂಬ ಪೊರಸು ಮೊಗಮೆಂ
ಬರಮನೆಯಂ ಪೊಕ್ಕೊಡಂಗನಾಲೋಕನಮೆಂ
ಬರಸೆಂತಿದರ್ಪನೆಂದಾ
ನರನಾಥಂ ತೊರೆದನಖಿಳ ವಿಷಯಾಮಿಷಮಂ (2-12)

ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನು ಯಶೋಧರನಿಗೆ ವಹಿಸಿ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಹೊರಡುತ್ತಾನೆ. ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡ ಯಶೋಧರನು ವಿಜಯವೆಂಬ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಶತ್ರುರಾಜರ ಪೌರುಷವನ್ನು ಅಳಿಸಿ ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅಮೃತಮತಿಯೊಡನೆ ಸರಸ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಶೋಧರನಿಗೆ ವೈರಾಗ್ಯವುಂಟಾಗುವಂತಹ ಘಟನೆಯೊಂದು ನಡೆಯಬೇಕಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕರ ಪ್ರಕರಣವೊಂದನ್ನು ಕವಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದಾನೆ. ಇದರ ಜೊತೆಗೆ ಆಗಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಕ್ಕುವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಸಹ ಕವಿಗಿತ್ತೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಂಕಲ್ಪ

ಹಿಂಸೆಯೊಂದು ಯಶೋಧರನಿಂದ ಸಂಭವಿಸುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಆ ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಭವಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಜೀವಗಳು ತೊಳಲಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವವರಿಗೆ ಇದನ್ನು ತಿಳಿಸುವುದರ ಮೂಲಕ ಭಯ ಹುಟ್ಟಿಸಿ ಹಿಂಸಾವಿಮುಖರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಭವಾವಳಿಗಳಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡಿದ ಜೀವಗಳೆ ತಮ್ಮ ಭವನಿಬದ್ಧವನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಮಾರಿದತ್ತ ಹಾಗೂ ಚಂಡಮಾರಿ ದೇವತೆ ಅಹಿಂಸಾಮುಖರಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಕವಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸದಾ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಾ ಕಾರಣ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಯಶೋಧರನ ಮಗ ಯಶೋಮತಿಯನ್ನು ತಪೋಮುಖಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಸುಧತ್ತಾಚಾರ್ಯರ ಮೂಲಕವೂ ಈ ಭವಾವಳಿಗಳ ಕತೆ ಬಿತ್ತರವಾಗುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಭಯರುಚಿ ಅಭಯಮತಿಯರ ಹೇಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ಸುಧತ್ತಾಚಾರ್ಯರ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ ಪರನಾದ ಯಶೋಮತಿ ಸಂಕಲ್ಪ ವಧೆಯಿಂದಲೇ ಇಷ್ಟು ದುಃಖವಾಯಿತು. ದಿಟವಾದ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಜನ ಏನೇನಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಘೋರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೆನೆದು ಪಶ್ಚತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟು ಜೈನ ದೀಕ್ಷೆ ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಯಶೋಮತಿ ಯಶೋಧರನ ಮಗ, ಯಶೌಘನ ಮೊಮ್ಮಗ ಆದರೆ ಯಶೌಘನ ಯಶೋಧರರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದಂತಹ ಜೀವನ ನಡೆಸುವನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಯಶೋಧರ ಹಿಟ್ಟಿನ ಹುಂಜವನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿದರೆ ಯಶೋಮತಿ ಮಾತ್ರ ಯಾವುದೇ ಹಿಂಜರಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂಸಾ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಯಶೌಘನ ಯಶೋಧರ ಹಾಗೂ ಚಂದ್ರಮತಿ ಅಮೃತಮತಿ ಯಶೋಮತಿಯರು ನಂಬಿದ್ದ ಧರ್ಮವಾವುದು ? ಅವರ ಆಚರಣೆ ಯಾವುದು ? ಎಂಬುದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಶೋಮತಿ ಮಾಡುವ ಹಿಂಸೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಾ ಹೋಗಬಹುದು. ಅಮೃತಮತಿ ಬಡಿಸಿದ ನಂಜಿನ ಲಡ್ಡುಗೆಯನ್ನು ಸವಿದು ತಿಂದ ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರು ಸತ್ತು ನವಿಲು ನಾಯಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಮೃತಮತಿ ಜೊತೆಯಿದ್ದ ಅಷ್ಟಾವಂಕನನ್ನು ನೋಡಿದ ನವಿಲು (ಯಶೋಧರ) ಭವರೋಷದಿಂದ ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದ ಅಮೃತಮತಿ ನವಿಲನ್ನು ಮಹಡಿಯಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಬೀಳುವಂತೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದ ನವಿಲನ್ನು ಯಶೋಮತಿಯ ಬಳಿಯಿದ್ದ ನಾಯಿ ಕಚ್ಚಿ ಸಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಕೆರಳಿದ ಯಶೋಮತಿ ನೆತ್ತದ ಮಣೆಯಿಂದಲೇ ನಾಯಿಯ ನೆತ್ತಿ ಪಿಸುಳುವಂತೆ ಹೊಡೆದು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ.(3-43)

ಎರಡನೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಮೀನಾಗಿ ಯಶೋಧರ ಮೊಸಳೆಯಾಗಿ ಚಂದ್ರಮತಿ

ಉಜ್ಜಯಿನಿಯ ಸಿಂಪ್ರಾ ನದಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಬಲೆಯಿಂದ ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ಯಶೋಮತಿ ಚಿತ್ರಹಿಂಸೆ ಕೊಟ್ಟು ಸಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮೀನನ್ನು ಹಿಡಿಸಿ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ. ಮೀನಿನ ಒಂದು ಕಡಿಯನ್ನು ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಿರಿಸಿ ಮತ್ತೊಂದು ಕಡಿಯನ್ನು ನೀರಿನಲ್ಲಿರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಜೀವ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕಿರಿಸಿದ್ದ ಆ ಮೀನು ಅರೆ ಜೀವವಾಗಿ ಏರಿಳಿಯುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಜೀವ ಶ್ರಾದ್ಧವೆಂದರೆ ಬದುಕಿದ್ದ ಪ್ರಾಣಿಯ ದೇಹದ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಅದನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಆ ಪ್ರಾಣಿಯು ಪ್ರಾಣ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಶ್ರಾದ್ಧವಿಧಿಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕು. ಈ ವಿಧವಾದ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ಜೀವ ಶ್ರಾದ್ಧವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾಣ ಇರುವಾಗಲೇ ದೇಹದ ಅಂಗವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಬಳಸುವಂತಹದ್ದು ಹಿಂಸೆಯ ಘೋರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಚಂದ್ರಮತಿ ಆಡಾಗಿ ಯಶೋಧರ ಆ ಆಡಿನ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತುಂಬು ಗರ್ಭಿಣಿಯಾಗಿದ್ದ ಆ ಆಡನ್ನು ಬೇಟೆ ಯಾವುದು ಸಿಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬೇಟೆ ಸಿಗಲೆಂದು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಜಿಂಕೆ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಊರ ಮಾರಿಗೆ ಕೋಣವನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಆ ಕೋಣದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಶುದ್ಧಗೊಳಿಸಲು ಪುರೋಹಿತರ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಹೋತವನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಆಡು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೋಣವಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಸಿಂಪ್ರಾ ನದಿಗೆ ನೀರು ಕುಡಿಯಲು ಬಂದಿದ್ದ ಯಶೋಮತಿಯ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಸಾಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂಕುಪಿತನಾದ ರಾಜ ಯಶೋಮತಿ ಕೋಣವನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರಿಸಿ ಹಿಂದಣ ಮುಂದಣ ಕಾಲುಗಳಿಗೆ ದಸಿ ಏರಿಸಿ ಅಡಿ ಮೇಲಾಗಿ ತೂಗು ಹಾಕಿ ಕೆಳಬದಿಯಿಂದ ದೀಪ ಜ್ವಾಲೆಯನ್ನು ಕೋಣದ ಹೆಗಲ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದು ಅಷ್ಟು ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉರಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೊಬ್ಬನ್ನು ತೆಗೆಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರ ಕೋಣದ ಬಾಯಿ ಮತ್ತು ಗುದ್ಧಾರದ ಮೂಲಕ ಉಪ್ಪು ಮೆಣಸು ಸಾಸಿವೆ ಮಿಶ್ರಣವನ್ನು ಒಳ ಸೇರಿಸಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೇಯಿಸುತ್ತಾನೆ.(3-69,70) ಇದು ಹಿಂಸೆಯ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಈ ರೀತಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಬೇಯಿಸಿದ ಕೋಣನ ಮಾಂಸವನ್ನು ಯಶೋಮತಿ ತಾಯಿ ಅಮೃತಮತಿಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ರುಚಿ ಸವಿದ ಅವಳು ತೃಪ್ತಿಯಾಗದೆ ಬಾಣಸದ ಬಳಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಹೋತವನ್ನು ತಿಂಗುರಿ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರು ಕೋಳಿ ಮರಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಅಕಂಪನ ಮುನಿಗಳ ಬೋಧನೆಯಿಂದ ಜಾತಿ ಸ್ಮರವಾಗಿ ಕೂಗಿದಾಗ ಶಬ್ದವೇದಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಒಮ್ಮೆ ಬೇಟೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಯಶೋಮತಿಗೆ ಬೇಟೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮುನಿಯೇ (ಸುದತ್ತಾಚಾರ್ಯರು) ಕಾರಣರೆಂದು ಅವರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು 500 ನಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ನಾಯಿಗಳು ಆ ಮುನಿಯನ್ನು ಏನೂ ಮಾಡದೆ ಇದ್ದಾಗ ತಾನೆ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲಲು

ಮುಂದಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಯಶೋಮತಿ ಮಾಡುವ ಹಿಂಸೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತಿಶಯವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ಸುದತ್ತಾಚಾರ್ಯರ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ಮಕ್ಕಳಾದ ಅಭಯರುಚಿ ಅಭಯಮತಿಯರಿಂದ ತಪೋಮನನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಜೈನ ಧರ್ಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ವವಾದ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅನೂಚನವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವನು, ಹಿಟ್ಟಿನ ಕೋಳಿಯನ್ನು ಬಲಿಕೊಡಲು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಶೋಧರನ ಮಗನಾಗಿದ್ದ ಯಶೋಮತಿ ಮಿತಿಮೀರಿದ ಬೇಟೆಯ ವ್ಯಸನ, ಸೇಡಿನ ಮನೋಭಾವ, ಕ್ರೂರ ಹಿಂಸೆಯ ಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಮಾರಿದತ್ತನಂತೆ ಯಾವುದೋ ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವನು. ಯಶೋಧರ ಎಷ್ಟು ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವನಾಗಿದ್ದನೋ ಯಶೋಮತಿ ಅದಕ್ಕೆ ತದ್ವಿರುದ್ಧವಾದ ಗುಣವುಳ್ಳವನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಮೃತಮತಿ ಅಷ್ಟಾವಂಕರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡ ಯಶೋಧರ ವೈರಾಗ್ಯ ಪರನಾದರೆ, ಯಶೋಮತಿ ಅದನ್ನು ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದವನಂತೆ ತನ್ನ ತಾಯಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುವ ಮಗನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿ ಸದಾ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಇವನಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಪರಿಹಾರವಿದೆಯೆಂದಾದರೆ, ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಾರಿದತ್ತನಿಗೂ ಪರಿಹಾರವಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಯಶೋಮತಿ ಪಾತ್ರಚಿತ್ರಣ ಬಂದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದ ಯಶೋಧರ ಚಂದ್ರಮತಿಯರು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನವಿಲು-ನಾಯಿ, ಹಂದಿ-ಹಾವು, ಮೀನು-ಮೊಸಳೆ, ಹೋತ-ಆಡು, ಹೋತ-ಕೋಣ, ಕೋಳಿಪಿಳ್ಳೆಗಳಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪ್ರತಿ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಿಂಸೆ ಅನುಭವಿಸಿ ಯಶೋಮತಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಅಮೃತಮತಿಯಿಂದ ಹಿಂಸೆ ಅನುಭವಿಸಿ ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಅಭಯರುಚಿ ಅಭಯಮತಿಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತಾರೆ. ಅಭಯರುಚಿಯೇ 'ಭವನಿಬದ್ಧಂ ಅಳಲಿಸಿತೆಮ್ಮಂ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಯಶೋಮತಿ, ಮಾರಿದತ್ತರಿಗೆ 'ಧರ್ಮದ ಪೋದ ಪೊಲಂಬದು ನರ್ಮದಗಿಂ ಗೆಂಟದು' ಆದರೂ ಅದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗ ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಅರಿವಿದ್ದೂ ಮಾಡುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಹಿಂಸೆಯು ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡುವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಭಯಂಕರ ಹಿಂಸೆಗಿಂತಲೂ ಮಿಗಿಲು ಎಂಬ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯ ಹೇಳಬಯಸುತ್ತದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿ

1. ಜನ್ನನ ಯಶೋಧರ ಕಾವ್ಯದ ದ್ವಂದ್ವವಿನ್ಯಾಸ- ಜಿ. ರಾಜಶೇಖರ (ಶತಮಾನದ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ) ಪುಟ-675.
2. ಯಶೋಧರ ಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಮವಿಕಾರ ನಿರೂಪಣೆಯ ಉದ್ದೇಶ-ಕುವೆಂಪು (ದ್ರೌಪದಿಯ ಶ್ರೀಮುಡಿ) ಪುಟ-20.
3. ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ಪುಟ-20.

ಅಲಕ್ಷಿತ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರ ಅನುಭಾವ ಹಾಗೂ ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆ

- ಡಾ.ಬಾಳಪ್ಪ.ಎ.ಬಿ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣಗಳು ಹಲವು. ಪ್ರಭುತ್ವದಿಂದ ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಮೌಲ್ಯಗಳೆಡೆಗೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳು ತೆರೆದುಕೊಂಡುದ್ದು ಅತಿಮುಖ್ಯವೆನಿಸುತ್ತೆ. ಜಾತಿ ಮತ ಪಂಥಗಳ ಉಸಿರುಗಟ್ಟಿಸುವ ವಾತಾವರಣದಿಂದ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಳಿಸುವುದು, ದೇವಭಾಷೆಯನ್ನು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಮಟ್ಟಕ್ಕೆ ಇಳಿಸಿದುದು, ಸ್ಥಾವರಗೊಂಡ ದೈವಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಜಂಗಮಸ್ವರೂಪಿಯಾಗಿಸಿದುದು, ಕಾಯಕವೇ ಕೈಲಾಸ, ಶರಣ ಸತಿ ಲಿಂಗ ಪತಿ, ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆ ಮುಂತಾದ ಅಮೂರ್ತ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದ ಕಬಂಧ ಬಾಹುಗಳಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಮೋಕ್ಷ ಕಂಡುಕೊಂಡು ಆಂತರ್ಯದ ಜಾಗೃತಿಯ ಮುಖೇನ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿತು ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗಿನ ಪೂರ್ವಗ್ರಹ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮೂಲನಗೈದುದು ಮುಂತಾದ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸುಧಾರಣೆಗಳು ಉಂಟಾಗಿ ಹನ್ನೆರಡನೇ ಶತಮಾನವು ಉತ್ಕಾಂತಿಯ ಕಾಲವೆನಿಸಿತು.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಶರಣರ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದ ಕೈಗನ್ನಡಿ. ಶರಣಪಥದಲ್ಲಿ ಸಾಗಬಯಸುವವರಿಗೆ ವಚನಗಳು ದಾರಿ ದೀವಿಗೆಗಳು. ಅನುಭವವು ಅಕ್ಷರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಯಿತು. ಶೋಷಿತರ ಉದ್ಧಾರದ ಮೂಲಕ ಸಮಾನ ಸಮಾಜ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಅವಕಾಶ ಲಭಿಸಿತು. ಈ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶರಣರ ಆಂದೋಲನದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುವಿಕೆಯು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿತು. ಜೈವಿಕ ಭಿನ್ನತೆಯು ಕಳೆಯುತ್ತ ಆತ್ಮ ತತ್ವಕ್ಕೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಕರೆತಂದು ತಿರಸ್ಕೃತ ನೆಲೆಯಿಂದ ಪುರಸ್ಕೃತ ನೆಲೆಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಿದರು. ಭೋಗದ ಸಾಧನವೆಂದೇ ಪರಿಭಾವಿಸಿದ್ದ ಪುರುಷರ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಚೈತನ್ಯ ರೂಪಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣನ್ನು

ಕಾಣುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದರಿಂದ ಆತ್ಮ ತತ್ವದ ಅನನ್ಯತೆ ಗೋಚರಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದ ಮಹಿಳೆಯ ಸತ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಪ್ರಕಟಗೊಂಡು ಆಧ್ಯಾತ್ಮದ ನೆಲೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದುದು ಶರಣ ಚಳುವಳಿಯ ಚಾರಿತ್ರಿಕ ಸಾಧನೆಯಾಯಿತು.

‘ಕನ್ನಡದ ಮೀರಾಬಾಯಿ’ ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯಿಂದ ಆರಂಭಗೊಂಡು ಸತ್ಯಕ್ಕನವರೆಗೆ ಲಭಿಸುವ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರೆಲ್ಲರೂ ಮಾನವೀಯ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಜೀವನ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರು ಪ್ರತಿಭೆಯಲ್ಲಿ, ಬೌದ್ಧಿಕತೆಯಲ್ಲಿ ಪುರುಷರಷ್ಟೇ ಸಮಾನವಾಗಿದ್ದು ದೈನಂದಿನ ಬದುಕಿನ ಸಕಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಚತುರರಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡರು. ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವು ಪೋಷಕವೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಸಂಸಾರ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸರಿದೂಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದುದು ಇನ್ನಾವುದೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಬರದು. ಅಲ್ಲದೆ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದಲೇ ವಚನಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು.

ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಮನೋಭಾವ, ಪ್ರಚಲಿತ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳ ಬಗ್ಗೆ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಆತ್ಮ ವಿಮರ್ಶೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮಾನವ ಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಪ್ರೀತಿ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆ, ವಿಶ್ವ ಮಾನವ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ, ನೇರನುಡಿ, ಆತ್ಮವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಮುನ್ನಡೆಯುವ ಅಚಲಗುಣದಿಂದ ಕೂಡಿದ ವಚನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ ಅಲಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ಬಂದ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಸಂಕೀರ್ಣ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಜಾತಿಮತಗಳ ಹಂಗೆಲ್ಲದೆ ಗಂಡು ಹೆಣ್ಣು ಸಮಾನವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಅನುಭಾವವನ್ನಾಗಿ ಮಧಿಸಿ ವಚನಗಳೆಂಬ ನವನೀತವನ್ನು ತೆಗೆದರು.

ವಚನ ಯುಗವು ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕಲಿತವರಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತಾರಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ಜನ ಶರಣಯರು ವಚನ ರಚನೆ ಮಾಡುವ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯಿತು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹುಪಾಲು ಶರಣೆಯರು ಸಂಸಾರದ ಸಾರ್ಥಕತೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮವು ಬದುಕಿನ ಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಬಲ್ಲದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಗಂಡವರು. ವ್ರತಾಚರಣೆ, ಕುಲಭೇದ, ಭಕ್ತಿ, ಜ್ಞಾನ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟನಿಲುವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ಇವರಲ್ಲಿ ಬಹಳಷ್ಟು ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ಪತಿಯ ಕಾಯಕವೆಂಬ ಹಣತೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ಬತ್ತಿಯಾಗಿ ದಾರಿದೀವಿಗಳಾದರು. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ದಾರಿ ತಪ್ಪಿದ ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಸರಿದಾರಿಗೆ ತರಲು ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಗಳಾದರು. ಕೆಲವು ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು ತಮ್ಮ ಗಂಡನ ಹೆಸರನ್ನು ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತವಾಗಿಸಿಕೊಂಡರೆ,

ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವವನ್ನು ಅಂಕಿತವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಸುಮಾರು 800 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಇದ್ದ ಅಲಕ್ಷಿತ ಸಮುದಾಯದಿಂದ ಬಂದ ಶರಣೆಯರಲ್ಲಿ ಅಮುಗೆ ರಾಯಮ್ಮ, ಅಕ್ಕಮ್ಮ, ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ, ಕೇತಲದೇವಿ, ಕದಿರೆ ರೆಮ್ಮವ್ವೆ, ಕಾಳವ್ವೆ, ಕಾಮವ್ವೆ, ಗಂಗಮ್ಮ, ಗೊಗ್ಗವ್ವೆ, ಬೊಂತಾದೇವಿ, ನೀಲಾಂಬಿಕೆ, ಲಿಂಗಮ್ಮ, ಮಸಣಮ್ಮ, ವೀರಮ್ಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ, ದುಗ್ಗಲೆ, ರೇಕವ್ವೆ, ಸತ್ಯಕ್ಕ, ಸೂಳೆ ಸಂಕವ್ವೆ, ಇನ್ನೂ ಮುಂತಾದ ಶರಣೆಯರು ತಳಸಮುದಾಯದಿಂದ ಬಂದು ಅಕ್ಷರ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ಅಕ್ಷರಗಲಿತು ವಚನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರೆಲ್ಲರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ.1160 ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬದಿಗೆ ಸರಿಸಿರುವ ಮತ್ತು ಜೀವದಯೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು ವೈದಿಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿರುವ, ವಚನ ಚಳುವಳಿಯ ನಿಜಹಿರಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರಿರುವ ಎಲೆಮರೆಯ ಕಾಯಿಯಂತೆ ಇದ್ದವರ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದು ಈ ಲೇಖನದ ಆಶಯವಾಗಿದೆ.

1. ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ: ಬಸವಣ್ಣನವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ಬಿಜ್ಜಳನ ಮಂತ್ರಿ ಬಲದೇವನ ಮಗಳು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಸಾಧಕಿ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಮನೋವೇದನೆ, ಪತಿಯ ಮೇಲಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಗೌರವಗಳು ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆ ಇವಳ ವಚನಗಳ ಪ್ರಧಾನ ಆಶಯವಾಗಿವೆ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಗೀತಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಕತ್ತಿವರಸೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅಂತಹ ಅದ್ಭುತ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಗಂಗಾಂಬಿಕೆಯದು. 'ಗಂಗಾಪ್ರಿಯ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ' ಇವಳ ಅಂಕಿತನಾಮ. ಈಕೆಯ ಒಂಭತ್ತು ವಚನಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ.

ಅವಳ ಕಂದ ಬಾಲಸಂಗ ನಿನ್ನ ಕಂದ
ಚೆನ್ನಲಿಂಗ ಎಂದು ಹೇಳಿದರಮ್ಮ
ಎನ್ನೊಡೆಯರು ಫಲವಿಲ್ಲದ
ಕಂದನಿರ್ಪನವಳಿಗೆ
ಕಂದನಿಲ್ಲ ಇದೇನೊ ದುಃಖದಂದುಗ
ಗಂಗಾಪ್ರಿಯ ಕೂಡಲಸಂಗಮದೇವಾ

2. ನೀಲಾಂಬಿಕೆ : ಬಸವಣ್ಣನವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ಸಿದ್ಧರಸನ ಮಗಳು, ಬಿಜ್ಜಳನ ಸಾಕು ತಂಗಿ. 'ವಿಚಾರ ಪತ್ನಿ' ಎಂದೇ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. 'ಸಂಗಯ್ಯ' ಎಂಬುದು ಇವಳ ಅಂಕಿತನಾಮ. ಎರಡುನೂರ ಎಂಭತ್ತೆಂಟು ವಚನಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಿವೆ.

ಎನಗೆ ಲಿಂಗವು ನೀವೇ ಬಸವಯ್ಯ

ಎನಗೆ ಸಂಗವು ನೀವೇ ಬಸವಯ್ಯ
 ಎನಗೆ ಪ್ರಾಣವು ನೀವೇ ಬಸವಯ್ಯ
 ಎನಗೆ ಪ್ರಸಾದವು ನೀವೇ ಬಸವಯ್ಯ
 ಎನಗೆ ಪ್ರಭೆಯ ಮೂರ್ತಿಯು ನೀವೇ ಬಸವಯ್ಯ
 ಎನಗೆ ಸಂಗಯ್ಯನು ನೀವೇ ಬಸವಯ್ಯ

ನೀಲಾಂಬಿಕೆಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಬಸವಸ್ತುತಿ, ಅವರ ಅಗಲಿಕೆಯ ನೋವಿನ ಧ್ವನಿಗಳು ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ.

3. ಬೊಂತಾದೇವಿ : ಈಕೆಯ ಮೂಲ ಹೆಸರು ನಿಜದೇವಿ. ಕಾಶ್ಮೀರದ ಮಾಂಡವ್ಯಪುರದ ರಾಜಪುತ್ರಿ. ವೈರಾಗ್ಯಪರಳಾದ ಈಕೆ ಸಮಸ್ತ ರಾಜಭೋಗ ತೊರೆದು ದಿಗಂಬರಳಾಗಿ ಬಸವಾದಿ ಪ್ರಮಥರನ್ನು ಕಾಣಲು ಕಲ್ಯಾಣದತ್ತ ಬರುವಾಗ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಅನೇಕರು ಇವಳು ಅಪೂರ್ವ ಸುಂದರಿಯಾದುದರಿಂದ ವಿವಾಹವಾಗಳು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಯಾರನ್ನೂ ವಿವಾಹವಾಗಲು ಒಪ್ಪದೆ ಮುಂದುವರಿದಾಗ ಶಿವನೇ ಕೊನಗೆ ಸುಂದರ ಯುವಕನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮದುವೆಯಾಗೆಂದು ಕೇಳಿದರೂ ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಶಿವನೇ ಬೊಂತೆಯೊಂದನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಹೇಳಿದಾಗ ಅದರಂತೆ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬೊಂತೆಯೊಂದನ್ನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ನಿಜದೇವಿಯು 'ಬೊಂತಾದೇವಿ' ಎಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈಕೆಯ ಐದು ವಚನಗಳು ಲಭ್ಯವಿದ್ದು 'ಬೀಡಾಡಿ' ಅಂಕಿತನಾಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಊರ ಒಳಗಣ ಬಯಲು, ಊರಹೊರಗಣ ಬಯಲೆಂದುಂಟೆ ?
 ಊರೊಳಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬಯಲು ಊರಹೊರಗೆ ಹೊಲೆಬಯಲೆಂದುಂಟೆ ?
 ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದೊಡೆ ಬಯಲೊಂದೆಂದ
 ಭಿತ್ತಿಯಿಂದ ಒಳಹೊರಗೆಂಬ ನಾಮವೈಸೆ ಎಲ್ಲಿ ಕರೆದೊಡೆ
 ನೋಡಿದೊಡೆ ಓ ಎಂಬಾತನೆ ಬೀಡಾಡಿ.

ಬೊಂತಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಮತ್ತು ಏಕದೇವೋಪಾಸನೆಯ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

4. ಅಮುಗೆ ರಾಯಮ್ಮ : 12ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿವಶರಣೆ. ಅಮುಗೆ ದೇವಯ್ಯನ ಪತ್ನಿ. ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಸೊನ್ನಲಾಪುರ. ನೇಯ್ಗೆಯ ಕಾಯಕದವಳು. ಅಮುಗೆಶ್ವರ ಇವಳ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತನಾಮವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ನೂರಾ ಹದಿನಾರು ವಚನಗಳು

ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ.

ಕನ್ನವನಿಕ್ಕುವ ಕಳ್ಳನು ಕನ್ನಗಳ್ಳನೆಂದು
ಉಸುರುವನೇ
ಅನ್ಯರ ಕೂಡ ಬಣ್ಣ ಬಚ್ಚಣೆಯ
ಮಾತಾಡುವ
ಅಣ್ಣ ಅಪ್ಪ ಎಂಬ ಕುನ್ನಿಗಳ
ಮೆಚ್ಚುವನೆ ಅಮುಗೇಶ್ವರ ಲಿಂಗವು.

ಈಕೆಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಡಾಂಚಿಕ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಿಡಿದೇಳುವ ಗುಣವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

5. ಧೂಪದ ಗೊಗ್ಗವೆ : ಕೇರಳದ ಆವಲೂರು ಈಕೆಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ. ಧೂಪದ ಕಾಯಕದವಳಾದ್ದರಿಂದ 'ಧೂಪದ ಗೊಗ್ಗವೆ' ಎಂದೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಶಿವಮೋಹಿತಳಾದ ಈಕೆ ಲೌಚಿಕ ಲಗ್ನವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ವಿರಾಗಿಣಿಯಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ. ಈಕೆಯ ಆರು ವಚನಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ. 'ನಾಸ್ತಿನಾಥ' ಇವಳ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತನಾಮವಾಗಿದೆ.

ಭಕ್ತರು ಜಂಗಮದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ಹೊರಲೇಕೆ ?
ಧೂಪದ ಹೊಗೆ ಎತ್ತ ಹೋದರೂ ಸರಿಯೆ
ಇದು ಸತ್ಯವೆಂದ ನಾಸ್ತಿನಾಥ

ಈಕೆಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗಾಂಗ ಸಾಮರಸ್ಯ, ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ಸಮಾನತೆಗೆ ಚಿಂತನೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದ್ದು, ಸರಳ ಮತ್ತು ವೃತ್ತಿಪರ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತವಾಗಿವೆ.

6. ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ : ಕಾಯಕ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಬದುಕಿದವಳು ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ. ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಮಾರಯ್ಯನ ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀ. ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗಸ್ಕೂರು ತಾಲೂಕಿನ ಅಮರೇಶ್ವರದವಳು. ಅಕ್ಕಿ ಆಯುವ ಕಾಯಕದವಳು. 'ಮಾರಯ್ಯಪ್ರಿಯ ಅಮರೇಶ್ವರ ಲಿಂಗಾ' ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವಚನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಮನಶುದ್ಧವಿಲ್ಲದವಂಗೆ ದ್ರವ್ಯ ಬಡತನವಲ್ಲದೆ
ಚಿತ್ತಶುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕವ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ
ಸದ್ಭಕ್ತಂಗೆ ಎತ್ತ ನೋಡಿದಡತ್ತ ಲಕ್ಷ್ಮಿ ತಾನಾಗಿಪ್ಪಳು
ಮಾರಯ್ಯಪ್ರಿಯ ಅಮರೇಶ್ವರಲಿಂಗದ ಸೇವೆಯಳ್ಳನ್ನಕ್ಕರ.

ಭಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾಯಕ, ಕಾಯಕವಿಲ್ಲದ ಭಕ್ತಿ ಎರಡೂ ಅರ್ಥಹೀನ ಎಂಬುದೇ ಮೇಲಿನ ವಚನದ ಸಾರಾಂಶವಾಗಿದೆ. ಈಕೆಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆ, ದೈವನಿಷ್ಠೆ ಪ್ರಧಾನಾಶಯವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತವೆ.

7. ಸೂಳೆ ಸಂಕಷ್ಟ : ಈಕೆಯ ಹೆಸರಿನ ವಿಶೇಷಣದಿಂದಲೇ ಮೊದಲು ವೇಶ್ಯಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ನಂತರ ಶರಣ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಪರಿವರ್ತಿತಳಾದಂತೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. 'ನಿರ್ಲಜ್ಜೇಶ್ವರ' ಇವಳ ವಚನದ ಅಂಕಿತನಾಮವಾಗಿದ್ದು, ಒಂದು ವಚನ ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಒತ್ತೆಯ ಹಿಡಿದು ಮತ್ತೊತ್ತೆಯ ಹಿಡಿಯೆ
ಹಿಡಿದಡೆ ಬತ್ತಲೆ ನಿಲಿಸ ಕೊಲುವರಯ್ಯ
ವ್ರತಹೀನನರಿದು ಬೆರೆದಡೆ ಕೈಕಿವಿಮೂಗ ಕೊಯ್ವರಯ್ಯ
ಒಲ್ಲೆನೊಲ್ಲೆ ಬಲ್ಲೆನಾಗಿ ನಿಮಾಣೆ ನಿರ್ಲಜ್ಜೇಶ್ವರ

ಇಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಯಕ ನಿಷ್ಠೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

8. ಸತ್ಯಕ್ಕ : ಶರಣರ ಮನೆಯಂಗಳದ ಕಸಗುಡಿಸುವ ಕಾಯಕದವಳು. ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿರಾಳಕೊಪ್ಪದ ಸಮೀಪದ ಹಿರೇಜಂಬೂರು ಈಕೆಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ. 'ಶಂಭು ಜಕ್ಕೇಶ್ವರ' ಈಕೆಯ ಅಂಕಿತನಾಮವಾಗಿದೆ. ಇವಳ ಇಪ್ಪತ್ತೇಳು ವಚನಗಳು ಲಭ್ಯವಾಗಿವೆ.

ಅರ್ಚನೆ ಪೂಜೆ ನೇಮವಲ್ಲ
ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರ ನೇಮವಲ್ಲ
ಧೂಪ ದೀಪಾರತಿ ನೇಮವಲ್ಲ
ಪರಧನ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಪರದೈವಂಗಳಿಗರಗದಿದ್ದುದೇ ನೇಮ
ಶಂಬು ಜಕ್ಕೇಶ್ವರನಲ್ಲಿ ಇವು ಕಾಣಿರಣ್ಣ ನಿತ್ಯನೇಮ

ಶಿವಪಾರಮ್ಯ, ಸದ್ಭಕ್ತರ ಮಹಿಮೆ, ಸತಿಪತಿಭಾವ, ಸದಾಚಾರದ ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮರ ಗುಣಲಕ್ಷಣ, ಧಾಂಭಿಕ ಭಕ್ತರ ಟೀಕೆ, ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ಸಮಾನತೆಯ ಸಂದೇಶ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

9. ಕಾಳವ್ವೆ : ಶೂದ್ರಮೂಲದ ವಚನಕಾರ ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿಯ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. 'ಉರಿಲಿಂಗಪೆದ್ದಿಗಳರಸ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡು ವಚನಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗಿವೆ.

ನಿಂದಿಸಿಕೊಂಬ ಪ್ರಸಾದ ಕುನ್ನಿಯ ಪ್ರಸಾದ
ಅವರು ತ್ರಿವಿಧಕ್ಕೆ ಇಚ್ಛಿಸರು
ಅಲ್ಲಿ ನಿಂದಿಸಿ ಅವರ ಬಿಟ್ಟಲ್ಲಿ

ಅವರ ಹಿಂದೆ ಕೊಂಡುದು ಅವರ ಮಲಮೂತ್ರದ
ಮುಂದೆ ಹುಳುಗೊಂಡವರಯ್ಯ
ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿಗಳರಸನೊಲ್ಲನವ್ವಾ

ಈಕೆಯ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನ ಲಕ್ಷಣ, ವ್ರತಾಚರಣೆಯ ಮಹತ್ವ, ಪ್ರಸಾದದ ಮಹಿಮೆ, ಕಾಯಕ ನಿಷ್ಠೆ, ಕುಲಜಾತಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ನಿಷ್ಕರ ವಿಡಂಬನೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿವೆ.

10. ಕದಿರೆ ರೆಮ್ಮವ್ವೆ : ರೆಮ್ಮವ್ವೆ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರಿರುವ ಈಕೆ ಕದಿರೆ ರೇಮಯ್ಯನ ಸತಿಯಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಕವಿಚರಿತೆಕಾರರು ಊಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ರಾಟೆಯಿಂದ ನೂಲು ತೆಗೆಯುವ ಕಾಯಕದ ಈಕೆಯ ನಾಲ್ಕು ವಚನಗಳು ಲಭಿಸಿವೆ. 'ಕದಿರೆ ರೆಮ್ಮಿಯೊಡೆಯ ಗುಮ್ಮೇಶ್ವರ' ಈಕೆಯ ಅಂಕಿತನಾಮವಾಗಿದೆ.

ಎನ್ನ ಸ್ಥೂಲತನು ಬಸವಣ್ಣನಯ್ಯ
ಎನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮತನುವೆ ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣನಯ್ಯ
ಎನ್ನ ಕಾರಣ ತನುವೆ ಪ್ರಭುದೇವರಯ್ಯ
ಇಂತಿವರ ಕರುಣದಿಂದಲಾನು ಬದುಕಿದೆನಯ್ಯ
ಕದಿರೆ ರೆಮ್ಮಿಯೊಡೆಯ ಗುಮ್ಮೇಶ್ವರಾ

ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಐದು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಚನಗಳು ಸತಿಪತಿಭಾವವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ, ಉಳಿದೆರಡರಲ್ಲಿ ಶರಣಸ್ತುತಿ, ಕಾಯಕದ ಮಹತ್ವ ಅಡಕವಾಗಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರು ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳಾದರೆ ಒಂದು ಸರಳ ವಚನವಾಗಿದೆ.

11. ಕನ್ನಡಿ ಕಾಯಕದ ರೇವಮ್ಮ : ರೇವಮ್ಮ ಎಂಬ ಪರ್ಯಾಯ ಹೆಸರಿರುವ ಈಕೆಯ ಹೆಸರಿನ ಹಿಂದಿರುವ ವಿಶೇಷಣದಿಂದ ಈಕೆ ಕ್ಷೌರಿಕ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಕನ್ನಡಿ ಕಾಯಕದ ಅಮ್ಮಿದೇವಯ್ಯ ಎಂಬ ಶರಣನಿದ್ದು ಈಕೆಗೂ ಅವನಿಗೂ ಸಂಬಂಧವಿರಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಲಾಗಿದೆ. 'ಸದ್ಗರು ಸಂಗನಿರಂಗಲಿಂಗ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಚನ ದೊರೆತಿದೆ.

ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಯಿರಲು ತನ್ನ ತಾ ನೋಡಬಾರದೆ
ಲಿಂಗ ಜಂಗಮದ ಪ್ರಸಾದ ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆ
ಕೊಂದಡೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲವೆಂಬರ ಬಾಯಲ್ಲಿ
ಪಡಿಹಾರನ ಪಾದರಕ್ಷೆಯನಿಕ್ಕುವೆ
ಮುಂಡಿಗೆಯನೆತ್ತಿರೋ ಭ್ರಷ್ಟ ಭವಿಗಳಿರಾ

ಎತ್ತಲಾರದಡೆ ಸತ್ತ ಕುನ್ನಿ ನಾಯಿ ಬಾಲವ
ನಾಲಗೆ ಮುರುಟಿರೋ ಸದ್ಗುರು ಸಂಗನಿರಂಗಲಿಂಗದಲ್ಲೆ

ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಈ ವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ದೈವನಿಷ್ಠೆಯೊಂದಿಗೆ ಕಾಯಕದ
ಮಹತ್ವವನ್ನೂ ಪರಿಚಯಿಸಲಾಗಿದೆ.

12. ಕೇತಲದೇವಿ : ಬೀದರ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಭಾಲ್ಕಿಯವಳು. ಪತಿ ಕುಂಬಾರ ಗುಂಡಯ್ಯನ
ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀ. ದಂಪತಿಗಳಿಬ್ಬರೂ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿಯೇ ಕೈಲಾಸ ಕಂಡವರು. ಈಕೆಯ ವಚನಗಳ
ಅಂಕಿತ 'ಕುಂಭೇಶ್ವರಾ'

ಹದಮಣ್ಣಲ್ಲದೆ ಮಡಕೆಯಾಗದು
ವ್ರತಹೀನನ ಬೆರೆಯಲಾಗದು
ಬೆರೆದಡೆ ನರಕ ತಪ್ಪದು
ನಾನೊಲ್ಲೆ ಬಲ್ಲೆನಾಗಿ ಕುಂಭೇಶ್ವರಾ

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಕಾಯಕದೃಷ್ಟಾಂತದೊಂದಿಗೆ ವ್ರತಾಚರಣೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು
ಸೌಮ್ಯವಾಗಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದಿರುವ ಶರಣೆ. ಈಕೆಯ ಶವಭಕ್ತಿ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಇಮ್ಮೆ
ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಪಾವಡ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ತನ್ನ ಚರ್ಮವನ್ನು ಪಾವಡವಾಗಿ ನೀಡಿದ
ದಂತಕತೆಯೊಂದು ಪ್ರಚಲಿತದಲ್ಲಿದೆ.

13. ದುಗ್ಗಳೆ : ದೇವರದಾಸಿಮಯ್ಯನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ದುಗ್ಗಳೆಯು ರೂಪ ಹಣದಿಂದ
ಶ್ರೀಮಂತೆಯಾಗದೆ ತನ್ನ ಆಂತರಿಕ ಗುಣ ನಡವಳಿಕೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯ ಸ್ವಭಾವದಿಂದ
ತನ್ನ ಆಂತರ್ಯ ಸಿರಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡವಳು. ನೇಯ್ಗೆಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತ,
ವಸ್ತ್ರ ಮಾರಿಬಂದ ಹಣದಿಂದ ದಾಸೋಹ ತತ್ವ ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಗಂಡನಿಂದ
ಸೈ ಎನಿಸಿಕೊಂಡವಳು ದುಗ್ಗಳೆ. 'ದಾಸಯ್ಯ ಪ್ರಿಯ ರಾಮನಾಥ' ಎಂಬ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ
ವಚನ ರಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾಳೆ.

ಬಸವಣ್ಣ ಭಕ್ತ, ಪ್ರಭುದೇವ ಜಂಗಮ
ಸಿದ್ಧರಾಮಯ್ಯ ಯೋಗಿ, ಚೆನ್ನಬಸವಣ್ಣ ಭೋಗಿ
ಅಜಗಣ್ಣ ಐಕ್ಯನಾದವನು ಇಂತವರ
ಕರುಣ ಪ್ರಸಾದವ ಕೋಮಡು ಸತ್ತ ಹಾಗಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ
ತತ್ವತ ಮಾತು ತನಗೇಕೆ ದಾಸಯ್ಯ ಪ್ರಿಯ ರಾಮನಾಥ

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಅನುಭವವು ಅನುಭಾವವಾಗಿರುವುದನ್ನು ನಾವು ಕಾಣಬಹುದು.

14. ಕಾಲಕಣ್ಣಿಯ ಕಾಮವ್ವೆ : ಈಕೆಯ ಪೂರ್ವಾಪರಗಳು ಏನೂ ತಿಳಿದು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. 'ಕಾಲಕಣ್ಣಿ' ಎಂಬುದು ಸ್ಥಳನಾಮ ವಿಶೇಷಣವೋ, ಕಾಯಕ ಸೂಚಕವೋ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಲ್ಲ. ಈಕೆಯ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತನಾಮ 'ನಿರ್ಭೀತಿ ನಿಜಲಿಂಗ'.

ಎನ್ನ ಕರಣಂಗಲ ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವೆ
ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮರ ಕಾಲ ಕಟ್ಟುವೆ
ವ್ರತಭ್ರಷ್ಟರ ನಿಟ್ಟೊರಸುವೆ
ಸುಟ್ಟು ತುರತುರನೆ ತೂರುವೆ
ನಿರ್ಭೀತಿ ನಿಜಲಿಂಗದಲ್ಲಿ

ಆದರೆ ಈಕೆಯ ಕೆಲವು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಕರಣೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟುವ ನಿಷ್ಠೆ ಗುರುಲಿಂಗಜಂಗಮರ ಕಾಲಕಟ್ಟುವ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡೆಂಬ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ತನುಮನಗಳ ಪಾವಿತ್ರತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ, ಧಾಂಬಿಕ ಭಕ್ತರ ಬಗೆಗೆ ಇರುವ ರೋಚ್ಛು ದಂಗುಬಡಿಸುತ್ತದೆ.

15. ಕೊಟ್ಟಣದ ಸೋಮಮ್ಮ : ಈಕೆಯ ಕಾಯಕ ಕೊಟ್ಟಣ ಕುಟ್ಟುವುದು ಅಂದರೆ ಭಕ್ತರ ಮನೆಯ ಭತ್ತವನ್ನು ಕುಟ್ಟುವುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ವರ್ಗದ ವ್ರತಾಚರಣೆಯ ನಿಷ್ಠೆಯ ಶಿವಶರಣೆ. ಅಪಾರ ಧೈರ್ಯವಂತೆ. ಭತ್ತವನ್ನು ಕುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಬಂದ ಹಣದಲ್ಲಿ ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು. ಈಕೆಯ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತನಾಮ 'ನಿರ್ಲಜ್ಜೇಶ್ವರ'

ಹದತಪ್ಪಿ ಕುಟ್ಟಲು ನುಚ್ಚಲ್ಲದೆ ಅಕ್ಕಿಯಿಲ್ಲ
ವ್ರತಹೀನನ ನೆರೆಯೆ ನರಕವಲ್ಲದೆ ಮುಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ
ಅರಿಯದುದು ಹೋಗಲಿ ಅರಿದು ಬೆರೆದೆನಾದಡೆ
ಕಾದಕತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕಿವಿಯ ಕೊಯ್ವರಯ್ಯ
ಬಲ್ಲೆ ಬಲ್ಲೆನಾಗಿ ನಿಮ್ಮಾಣೆ ನಿರ್ಲಜ್ಜೇಶ್ವರ

ಈ ಒಂದು ವಚನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಯಕ ದೃಷ್ಟಾಂತ ಬಳಸಿ ತಾನು ಹೇಳಬೇಕಾದುದನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ.

16. ಗಂಗಮ್ಮ : ವೃತ್ತಿಗೌರವ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅಪೂರ್ವ ಕೊಡುಗೆಯಾಗಿದೆ.

ಗಂಗಮ್ಮ ಹಾದರದ ಕಾಯಕ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವಳು. ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆಯಿಂದ ಮೈಗಳ್ಳನಾಗದೆ ದುಡಿದು ಬದುಕುವುದು ಅತಿಮುಖ್ಯ. ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ಮೇಲುಕೀಳು ಎಂಬುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಅವಳ ಮಾತು ಹಿತಕರವಾದುದು. ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಅಪಾರವಾದ ಅಭಿಮಾನ ಗೌರವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ನಂತರ ಬಸವಣ್ಣವನರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕಾಯಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಾರಯ್ಯ ಎಂಬುವವನ್ನು ವರಿಸಿ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಈಕೆಯ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತನಾಮ 'ಗಂಗೇಶ್ವರ ಲಿಂಗ'

ಆವ ಕಾಯಕವ ಮಾಡಿದರೂ ಒಂದೇ ಕಾಯಕವಯ್ಯ
 ಆವ ವ್ರತ ಮಾಡಿದರೂ ಒಂದೇ ವ್ರತವಯ್ಯ
 ಆಯ ತಪ್ಪಿದೆಡೆ ಸಾವಿಲ್ಲ
 ವ್ರತ ತಪ್ಪಿದೆಡೆ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ
 ಕಾಕ ಪಿಕದಂತೆ ಕೂಡಲು
 ನಾಯಕ ನರಕ ಗಂಗೇಶ್ವರಲಿಂಗದಲ್ಲಿ.

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿ ಇವಳ ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆಯ ಪರಾಕಾಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ.

17. ರೇಕಮ್ಮ : ಈಕೆ ರೇವಣಸಿದ್ದಯ್ಯ ಎಂಬುವರ ಪುಣ್ಯಸ್ತ್ರೀ. ಈಕೆಯ ಊರು ಸುಮನಸಪುರ. ಹೂವು ಕಟ್ಟುವುದು ಇವಳ ಕಾಯಕ. ಇವಳು ದೇವಾಲಯವೊಂದರಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಶಿವಾರ್ಚನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಕೆ ನಿತ್ಯವೂ ಹೂದಂಡೆಯ ಮಧ್ಯೆ ಕೆಂಪು ಸೇವಂತಿಗೆ ಹೂವನ್ನು ಸೇರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಭಕ್ತಪರೀಕ್ಷಕನಾದ ಶಿವನು ಒಮ್ಮೆ ಬೇಕೆಂದೇ ಇವಳಿಗೆ ಕೆಂಪು ಸೇವಂತಿಗೆ ಹೂವು ಸಿಗದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ವಿಚಲಿತಗೊಳ್ಳದ ರೇಕಮ್ಮ ಆಗ ತನ್ನ ದೇಹದ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕೊಯ್ದು ಸೇವಂತಿಗೆ ಹೂವಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ದಂಡೆಕಟ್ಟಿ ಶಿವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದಾಗ ಶಿವನಿಗೆ ಸಖೇದಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಇವಳು ತನ್ನ ಉಗ್ರಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಶಿವನನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಮೆಚ್ಚುಗೆ ಪಡೆದ ಶಿವಶರಣೆಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. 'ಶ್ರೀಗುರುಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ' ಇವಳ ವಚನಗಳ ಅಂಕಿತನಾಮವಾಗಿದೆ.

ಲಿಂಗ ಬಾಹ್ಯನ ಆಚಾರ ಭ್ರಷ್ಟನ
 ವ್ರತ ತಪ್ಪುವನ ಗುರುಲಿಂಗ ಜಂಗಮರ
 ಕೊಂದವನ ಪಾದೋದಕ ಪ್ರಸಾದ ದೂಷಕನ
 ವಿಭೂತಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿ ನಿಂದಕನ ಕಂಡಡೆ

ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳಡೆ ಸಂಹಾರ ಮಾಡುವುದು
 ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲದಡೆ ಕಣ್ಣು ಕರ್ಣವ
 ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಶಿವಮಂತ್ರವ ಜಪಿಸುವುದು
 ಅಷ್ಟು ಆಗದಿದ್ದಡೆ ಆಸ್ಥಳನ ಬಿಡುವುದು
 ಅದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕುಂಬೀ ಪಾತಕನಾಯಕ
 ನರಕದಲ್ಲಿಕ್ಕುವ ಶ್ರೀ ಗುರುಸಿದ್ಧೇಶ್ವರ.

ಈ ವಚನದಲ್ಲಿಯೂ ನಾವು ಉಗ್ರ ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ತಳಸಮುದಾಯಗಳಿಂದ ಬಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿತ
 ಅಥವಾ ಗೌಪ್ಯ ವಚನ ಕಾರ್ತಿಯರೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ತ್ರೀ ಮಾದರಿಗೆ ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದ
 ಹೊಸಪ್ರತೀಕದ ಹುಡುಕಾಟದಂತೆ ಇವರು ನಮಗೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತಾರೆ. ಕಾಯಕನಿಷ್ಠೆಯ
 ಜೊತೆಗೆ ಆಚಾರ ವಿಚಾರ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಪಾರದರ್ಶಕ
 ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಗಳಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾಷಿಕ ಸತ್ವದಿಂದ ಕೂಡಿದ ಇವರ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ
 ಡಾಂಭಿಕ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವಾಗಿ ನಿಂದಿಸುವ, ಪ್ರಶ್ನಾತೀತವಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದ
 ಲಿಂಗಭೇದವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವ ಇವರುಗಳ ವಿವೇಚನಾ ಶಕ್ತಿ ಅಪೂರ್ವವಾದುದೇ ಸರಿ.
 ಜೀವ ವಿರೋಧಿನೆಲೆಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತಗೊಂಡಿದ್ದ ಸಮಾಜದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಜೀವಪರವಾಗಿಸಿ
 ಶರಣರ ಆಂದೋಲನದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು
 ಬಹುಮುಖ್ಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ರಾಜಕೀಯ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗಿದೆ.

ಬಸು ಬೇವಿನಗಿಡದ ಅವರ “ಓಡಿಹೋದ ಹುಡುಗ”: ಒಂದು ನೋಟ

– ಟಿ.ಎಸ್. ನಾಗರಾಜಶೆಟ್ಟಿ, ತಿಪಟೂರು

ಸಾಹಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತಿಗಳ ಅತೀವವಾದ ಸಂಪರ್ಕ ಹಾಗೂ ಆಸಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲೇ ಬಂದವರು ಬಸು ಬೀನವಗಿಡದ ಅವರು ಧಾರವಾಡ ಆಕಾಶವಾಣಿಯೂ ಅವರ ಈ ಆಸಕ್ತಿಗೆ ನೀರನ್ನೆರೆಯಿತು. ಅಷ್ಟಲ್ಲದೆ ಅವರು ಸ್ನೇಹಜೀವಿಯೂ ಹೌದು. ಸಂಧ್ಯಾಸಾಹಿತ್ಯ ವೇದಿಕೆಯ ಸಕ್ರಿಯ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಲವಾರು ಕಾರ್ಯಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸದಾ ಕಾರ್ಯನಿರತರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆನಂದ ಪಾಟೀಲ ಮುಂತಾದ ಹಲವರು ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕೈಂಕರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡವರ ಒಡನಾಟವೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲದರ ಪರಿಣಾಮವೋ ಎನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಹಿಂದೆ ಅವರ “ನಾಳೆಯ ಸೂರ್ಯ” ಕಾದಂಬರಿ ಹುಟ್ಟಿಕೊಂಡಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಪಂದನವೂ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಇದೀಗ ಮುಂದಿನ ಹೆಜ್ಜೆಯಾಗಿ ಈ “ಓಡಿಹೋದ ಹುಡುಗ” ಮಕ್ಕಳ ಕಾದಂಬರಿ ಬಂದಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪುಸ್ತಕ ಬಹುಮಾನವೂ ಸಂದಿದೆ.

ಮಕ್ಕಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಟಕಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾದಂಬರಿಗಳ ಫಸಲು ತುಂಬ ಕಡಿಮೆ ಕಥೆ ಕವನಗಳದೇ ಸಿಂಹ ಪಾಲು. ಈ ಚಿಗು ಕೆಲವರು ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾದಂಬರಿಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಸು ಅವರೂ ಒಬ್ಬರು. ಸಾಮಾಜಿಕವಾಗಲಿ, ಕಲ್ಪನಾತ್ಮಕ ವಾಗಲಿ, ರಮ್ಯದ್ಭುತವಾಗಲಿ, ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಾಗಲಿ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕಥನದ ಸೊಗಸಾದ ನಿರೂಪಣೆಯೇ ಕಾದಂಬರಿಯ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ. ಅಪಾರ ವ್ಯಾಪ್ತಿ, ಅವಕಾಶಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಾರ ಮಕ್ಕಳ ಅರಿವಿನ ವಲಯದಲ್ಲೇ ಹೊಸತನ್ನು ಕಾಣಿಸುತ್ತ, ಅವರನ್ನು ರಂಜಿಸುತ್ತ ಬೆಳೆಸುವ ಉತ್ತಮ ಸಂಯೋಜನೆಯದೇ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಲ್ಲೂರಿನ ಉತ್ಸಾಹಿಮಕ್ಕಳು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ

ಪಾಲ್ಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಗಜ್ಯಾ, ಆಲದಮರದ ಅಜ್ಜ ಮುಂತಾದ ಪಾತ್ರಗಳು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ಸುರಿದಿದ್ದಾರೆ. ಯಾಜ್ಞಕರಾದ ಬಸು ಅವರು ಇದನ್ನು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿ ಸಂಪನ್ನ ಗೊಳಿಸಿರುವುದು ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶವಾಗಿದೆ.

ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಾದ ಮಾಯೇಕರ್ ಗಜಾನನ 'ಗಜ್ಯಾ' ಎಂದೆ ಖ್ಯಾತನಾದವನು! ಎಲ್ಲಿಂದಲೋಬಂದು ಚಹಾದಂಗಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆದ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನಾದ ಗಜಾನನನ ದಿನಚರಿಯಿಂದಲೇ ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಸೈಕಲ್ ಸವಾರಿ, ಹಾಲಿನ ವಿಲೇವಾರಿ, ಸ್ನೇಹಿತರನ್ನು ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಪರಿ- ಇವುಗಳ ವರ್ಣನೆ ಬಹಳ ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದಿದೆ. ಇವನ ಸೈಕಲ್ ಚಲಿಸದೆ ಸೂರ್ಯಾನ ಉದಯವೂ ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ, ಗಡಿಯಾರ ತಪ್ಪಿದರೂ ಗಜ್ಯಾ ತಪ್ಪಲಾರ. ಬೆಳಗಾಯಿತೆಂದು ಕೂಗುವುದು ಮುಂತಾದ ಊರವರ ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲೇ ಅವನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಚಿತ್ರಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾಗವೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ತೇಜಸ್ವಿಯವರ ಬರೆವಣಿಗೆಯ ಬಗೆಯನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ (ಮಾಯಾಲೋಕ ಕಾದಂಬರಿಯ ಪ್ರಾರಂಭವನ್ನು ನೆನೆಯ ಬಹುದು).

ಗಜ್ಯಾನ ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ ಕಸರತ್ತುಗಳು, ಕಲ್ಪನೆಗಳು ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟು ಮಾಡುವಂತೆ ನಡೆಸುವ ಚಟ್ಟುವಟಿಕೆಗಳು ಆಕರ್ಷಕ. ಕಾದಂಬರಿ ಕಾರರ ಸಶಕ್ತ ವರ್ಣನೆಗಾಗಿ ಒಂದು ತುಣುಕು:

“ಮುಗಿಲು ಕೆಂಪಾಗುವುದು ಹಾಗೂ ಗಜ್ಯಾ ಸೈಕಲ್ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯುವುದು ಅನೂಜಾನ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆದುಬಂದ ಕ್ರಿಯೆಯಾಗಿತ್ತು. ಗಜ್ಯಾನ ಸೈಕಲ್ಲಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಮಾಂತ್ರಿಕತೆಯಿತ್ತು. ಮುಂಜಾನೆ... ಅವನ ಈ ದ್ವಿಚಕ್ರ ಗಾಲಿಗಳು ಉರುಳದೆ ಆವುದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಹಾದ ನೀರು ಕುದಿಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಹೋಗಿರುವ ಟ್ರೈರ್ ಗುರುತುಗಳ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡದೆ ಹೆಂಗಸರು ಅಂಗಳದ ಕಸ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೊಸ್ತಿಲಿಗೆ ಅರಿಷಿಣಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಚೆಂದಚೆಂದಾಗಿರುವ ರಂಗೋಲಿ ಹಾಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ”.

ತಮಾಷೆಯೆಂದರೆ ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುವವರು ಇದ್ದಹಾಗೆ ಬಯ್ಯುವವರೂ ಇದ್ದರೂ. ಊಸರವಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಲಗ ಅಂತ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಯಾರೇನೇ ಹೇಳಲಿ ಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಏನಾಗಬೇಕೋ ಅಷ್ಟೊತ್ತಿಗೆ ಅದು ಆಗಬೇಕು' ಎಂದು ಅವನ ಅಪ್ಪ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಅವನ ಸದ್ವರ್ತನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರ ತಕರಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. 'ಅಷ್ಟುಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದಿರುವ ಬಾಲಕನನ್ನು ಆ ಕಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂಕಂಡಿರಲಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು.

ಅಂತಹ ಚಿನಕುರುಳಿ ಹುಡುಗ ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದಂತೆ ಮಾಯವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟರೆ? ಅವನು ಎಲಲಿ ಹೋದ ? ಯಾಕೆ ಹೋದ ? ಏನಾದ ? ಎನ್ನುವ ಕುತೂಹಲದೊಂದಿಗೆ ಮೊದಲ ಭಾಗ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಲಾ ಸಹಪಾಠಿಗಳೊಂದಿಗಿನ, ಊರವರೊಂದಿಗಿನ ಅವನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ನೆನಪಿನ ಸರಮಾಲೆಯ ಹಾಗೆ ಬಿಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಗಜ್ಯಾ ಗೆಳೆಯರ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿದ್ದಾರ ಮನೆಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಪೋಷಕರೂ ಗೆಳೆಯರೊಂದಿಗಿರಲು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾರಣ ಮನೆಯ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಅವನು ಪ್ರತಿದಿನ ಪೂರೈಸುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಲಿನ ವಿತರಣೆಯಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಹಣವನ್ನು ಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಕ್ರಮೇಣ ಊರಿನ ಜನರಿಗೆಲೆ ಅವನು ಬಹಳ ಇಷ್ಟವಾದ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆಯೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಏಕೆ ಅವನಂತಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತ ಅವನೊಂದಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ನಿಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಡೆದರೂ ಅವರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಹುಡುಗರು 'ನಮ್ಮ ಮನೀಗೆ ನೀ ಬರಬ್ಯಾಡಪ್ಪಾ ನೀ ಬಂದೀಯಂದ್ರ ನಿನ್ನ ಜೋಡಿ ಹೋಲಿಕೆ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮಪ್ಪ ನಮ್ಮನ್ನ ಮತ್ತೆ ಸೆದಕತಾನ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು! ಗಜ್ಯಾ ಎಲ್ಲಾದರಲ್ಲೂ ನಂಬರ್ ಒನ್ ಅದಾನು ಎಂದು ಪೋಷಕರು ಹೊಗಳಿ ಹೊಗಳಿ ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. 'ಈಗೀನ ಹೆಂಗ ಆಗೀತಿ ಅಂದ್ರ ನಂಬರ್ ಅಂದ್ರ ಮೈ ನಡಗಾಕ ಸುರು ಆಗೀತಿ ಗೊತ್ಯೆತೇನು ? ಕಾದಂಬರಿ ಕಾರರೇ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

"ಅವನನ್ನು ಕೆಲವು ಗೆಳೆಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣದಂತೆ ಇಷ್ಟಪಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನೂ ಕೆಲವು ಸ್ನೇಹಿತರು ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದುಹೋಗುವ ಸರ್ಪವನ್ನ ಉದ್ದೇಷ ಮಾಡುವಂತೆ ದ್ವೇಷಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಗಜ್ಯಾನನ್ನು ಏನು ದ್ವೇಷ ಮಾಡಬೇಕೋ ಇಲ್ಲ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡಬೇಕೋ ತಿಳಿಯದೆ ಕೆಲವು ಸ್ನೇಹಿತರು ಕಂಗಾಲಾಗಿದ್ದರು!

ಮಕ್ಕಳ ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸು, ನಿರ್ಣಯಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗದ ಡೋಲಾಯಮಾನ ಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು, ಏರುಪೇರಾಗುವ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು, ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಕೋಪತಾಪಗಳನ್ನು, ಅವುಗಳ ಉಪಶಮನವನ್ನು ಹಲವಾರು ಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಸೊಗಸಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅಂತಹ ಗಜ್ಯಾ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಶಾಲೆಯನ್ನು ತೊರೆಯಬೇಕಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಜೆಡ್ಡಾದಗ ಶಾಲೆಬಿಡುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಬಗ್ಗೆ ಅವನ ತಾಯಿಗೆ ಯಾವ ಬೇಸರವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು (ಮಮತವು) ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ, 'ನಾ

ಏನ ತಿಳಕೊಂಡೀನಿ ಅಂದ್ರ ನಮ್ಮ ಗಜ್ಯಾ ಸಾಲಿ ಪರೀಕ್ಷಾ ಸೋತಿರಬಹುದು. ಆದರ ಅಪ್ಪನನ್ನು ಗೆದ್ದು ತಂದ. ಜೀವನ ಪರೀಕ್ಷಾದೊಳಗ ಜಯ ತಗೊಂಡ’.

ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟಬಗ್ಗೆ ಅವನಿಗೂ ಪರಿತಾಪವಿಲ್ಲ. ತಾನು ಏನು ಕಲಿತಿದ್ದೇನೆ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕು. ಅದರಿಂದಲೇ ಜೀವನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಆಲದ ಮರದ ಅಜ್ಜ ಕೂಡ ‘ಅವನ ಅಕಲ್ ಮುಂದ್ ಮತ್ ಅವನಷ್ಟ ಶಾಣ್ಯಾ ಈ ಊರಾಗ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ ತಗೋಳ್ತೀ’ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಆ ನಂತರ ಕೂಡ ಗಜ್ಯಾ ಜಗ್ಗದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಸೈಕಲ್ ಮತ್ತು ಚಕ್ರಡಿ ಹೊಡೆಯುವ ಟ್ರೈನಿಂಗ್ ಕೊಡುವುದು ಮುಂತಾಗಿ ಒಟ್ಟಾರೆ ಗಜ್ಯಾ ಜೀವನದ ಚಿರಚೈತನ್ಯವಾಗಿ ಮಿಂಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾತ್ರ ಆಲದ ಮರದ ಅಜ್ಜ ಅವನ ಪರಿಸರ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾಗಿ ಸನ್ಮಾನ ಪಡೆದ ಫೋಟೋವನ್ನು ಪತ್ರಿಕೆಯವರು ಅಚ್ಚುಹಾಕಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಸಾಲಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮುಂದುಗಡೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಪ್ರಾರಂಭದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲೇ ಅಜ್ಜನ ಹಾಗೂ ಮಕ್ಕಳ ಸಂಬಂಧ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಅವನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ‘ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಅಂದ್ರ ಈ ಮಕ್ಕಳು’ ಮಕ್ಕಳು ಯಾರೇ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ ಅಂದರೆ ಪೋಷಕರು ಮೊದಲು ಬರುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಈ ಅಜ್ಜನ ಆಲದ ಮರದ ಬಳಿಗೇ, ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಬೇರೇ ಕಡೆ ಹುಡುಕಾಟ. ಅಜ್ಜನ ಸುಕ್ಕುಗಳ ಜೋತುಗೂ ಹುಡುಗರು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವನೂ ಇವರಿಗೆ ಬಹುಮಾನವಾಗಿ ಬಡೇಸೋಪು, ಕಾಚುಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ.

ನಾವು ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಆ ಅಜ್ಜನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅಜ್ಜನೇ ಮಕ್ಕಳು ದಾರಿ ತಪ್ಪಲು ಕಾರಣ ಅಂತೆ ತಿಳಿದು. ಊರಿನವರು ಊರಿನೊಳಕ್ಕೆ ಬರಬೇಡ ಎಂದು ತಾಕೀತು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಸ್ವಂತ ಮಗ ಹಾಗೂ ಸೊಸೆಯರೂ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಹೊತ್ತು ಹೋತ್ತಿಗೂ ರೊಟ್ಟಿ ತಂದಿಟ್ಟು ಮಾತನಾಡದೆ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಾರೆ! ಹುಡುಗರು ಇದ್ದಾರೆಂತೆ ಅವನು ಅಲ್ಲೇ ಉಳಿದಿದ್ದ....

ಮಕ್ಕಳ ಪಾಲಿಗೆ ಅವನೊಂದು ವಿಷ್ಮಯ ಸೂಜಿ ಚುಚ್ಚಿದರೂ ಅಜ್ಜ ಕಮಕ್ ಚಿಮಕೆನ್ನವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಅಜ್ಜ ನಿಧ್ಧೆ ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಅವರ ಭಾವನೆ ಸೂರ್ಯನೂ ಕೂಡ ದಿನಾಲೂ ಅಜ್ಜನನ್ನು ಕೇಳಿಯೇ ಹುಟ್ಟುವುದು ಎಂದು ಅವರ ನಂಬಿಕೆ! ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಅಜ್ಜ ನಕ್ಷತ್ರ, ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರಪ್ಪಗಳ ಜೋಡಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಾನೆ. ಎಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದಾರೆ! ಅವನು ಸತ್ತಕೂಡಲೇ ಮಾತಾಡಿದ್ದರೂ ಮಾತಾಡಿರಬಹುದು ಎಂದು

ನಂಬಿದ್ದಾರೆ ? ಅಲ್ಲದೆ ಅಜ್ಜನು ಬಂಡೆಗಲ್ಲಿನಂತೆ ಹಿಗ್ಗದೆ ಕುಗ್ಗದೆ ಇರುವವನು. ಅವನು ಈ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯತೆಯೂ ಹುಡುಗರಿಗೆ ಒಂದು ಹಚ್ಚರಿ!

ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವನು ಹುಡುಗರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ. ಕತೆ ಹೇಳುತ್ತ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು ಅರಲಿಸುತ್ತ ಕುತೂಹಲ ಕೆರಳಿಸುತ್ತ ಅನೇಕ ವಾಸ್ತವಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಭೋದನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

“ಪುಸ್ತಕಗಳ ಜೋಡಿ ಕತೆಗಳ ಜೋಡಿ ನಾವು ಮಾತಾಡಬೇಕು. ಅವುಗಳ ಜೊತೆ ಒಡನಾಟ ಇತ್ತು, ಅಂದ್ರೆ ಅವುಗಳ ಒಳಗೆ ಐಕ್ಯತೆ ಅದು ನಮಗೆ ದೊರಕುತ್ತದೆ... ಇಲ್ಲಂದ್ರೆ ಎಲ್ಲ... ತಿಳಿತೇನು ?”

“ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಭೂಮಿ ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ನೆಂಟರಾಗಬೇಕು. ಈ ನೆಂಟಸ್ತನ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಬಿಟ್ಟದ್ದೇನೂ ? ಸೂರಪ್ಪ ಚಂದ್ರಪ್ಪ ಕೂಡ ಕಳ್ಳ-ಕಕಲಾತಿ ಇದ್ದವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ಬೆಳಕು ಕೂಡಾ ತಗೋತಾನೆ, ಅವನು ನಮ್ಮ ಕಡೆ ಚೆಲ್ಲತಾನೆ, ಬಿಸಿಲಿದ್ದದ್ದು ಬೆಳದಿಂಗಳಾಗುತ್ತೈತಿ. ಓದಲ್ಲೋ ?

‘ಯಾರು ಯಾವಾಗಿದ್ದೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡತೀರತೋಕೋ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನೀರಿನಂಗ ತಿಳಿ ಇರತೈತಿ ಅವರಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಹೊತ್ತೋದು ತಡಾ ಇಲ್ಲ, ನಿದ್ದಿ ತಿಳೋದು ತಡಾ ಇಲ್ಲ.’

ಇಂತಹ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ದೊಸ್ತರರು ಹೇಳುವದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮಾಗಿದ ಅನುಭವದ ಅವನ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮರುಲಾಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಅಜ್ಜನಿಂದಲೆ ಗಜ್ಯಾನಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಪೋಗರು ಬಂದಿರುವುದು ಮುಂತಾಗಿ ಕೆಲವರು ಅಜ್ಜನನ್ನು ಬೈದಾಗ ಗಜ್ಯಾ ಅವರಿಗೆ ಕಲ್ಲೊಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಾದಾಗ ಅಜ್ಜ ಹೇಳುವ ಮಾತು ಮೂರ್ಖತ್ವವಾಗಿದೆ.

“ಗಿಡದ ಹೂವು ಗಿಡದ ಸುತ್ತ ಬೀಳುವು ಹೌದಲ್ಲೋ ಹಂಗ ಕೆಟ್ಟ ಪದ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಿದವರ ಮಾತು ಅವರಿಗೇ ತಿರುಗಿ ಹೋಗುವು”. ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅಜ್ಜ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

“ಮಲ್ಲಿಗೆ ಕಂಟ ತನ್ನ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ತಾನೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳೊದಿಲ್ಲ ಮಂದಿ ಅದರೆ ಸುಗಂಧಾನ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಹೊಕ್ಕಾರ, ಹೌದಲ್ಲೋ?”

ಮಲ್ಲನಗೌಡನ ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರು ಶಾಲಿಗಾ ತಿಂದು ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಾಗ ಅವನು ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿದಾಗ ಅಜ್ಜನೇ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿ, ‘ಮಕ್ಕಳು ತಿಂದ್ರೆ ದೇವರು ತಿಂದಾಂಗ

ಅಂತ ಗಾದಿ ಮಾತು' ಅಂತ ಹೇಳಿ ಅವರನ್ನು ಬಜಾಚು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಗಜ್ಯಾನ ಸಹಕಾರಿಗಳಾದ ಗಂಗ್ಯಾ, ಪರಸ್ಯಾ, ಮುಗ್ಯಾ, ದೀಪ್ಯಾ ಮುಂತಾದ ಹುಡುಗರು ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಚಲನಶೀಲ ಶಕ್ತಿಗಳು ಹುಡುಗರ ಮನೋಧರ್ಮಗಳು, ಅವುಗಳ ಬದಲಾವಣೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕವಾದ ಕೋಪ ತಾವುಗಳು ಅವುಗಳ ಪರಿಹಾರ ಇಂತಹವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಹಲವು ಘಟನೆಗಳ ಮೂಲಕ ಸಾದಕಪಡಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿದೆ.

ಆ ಊರಿನ ಹುಡುಗರು ಬಡತನದಿಂದ ಬಳಲುವವರು ಕಳೆದ ವರ್ಷದ ಹಿರಿಯ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳ ಹರಿದ ಪಠ್ಯಪುಸ್ತಕಗಳಿಂದಲೇ ಕಲಿಯುವವರು ಅರ್ಥಂಬರ್ಧ ಪಾಠಗಳು ಇಲ್ಲಿ ತಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನದೇ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು ಎನ್ನುವ ಕಾದರ ಬರಕಾದರ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ಮಾರ್ಮಿಕ ಮನೆಯಲ್ಲೂ ಅವರ ಅಣ್ಣಂದಿರು ತೊಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟ ಅಂಗಿಗಳನ್ನು ರಿಪೇರಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು ತೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಎಷ್ಟು ತಮಾಷೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಲು ಈ ವಾಕ್ಯವೃಂದ ನೋಡಿ.

“ತಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರು ತೊಟ್ಟಬಿಟ್ಟ ಅಂಗಿಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತೊಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವರು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಾಗೇ ಅವರು ತೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಅಂಗಿ-ಜೋಣ್ಣ ಅವರ ಪಾದದವರೆಗೂ ಬಂದು ಅವರು ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ ಪಾದ್ರಿಗಳ ತರಹ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವು ಕೇಸರಿ ಬಣ್ಣದವುಗಳಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾವುದೋ ಮಠದ ಮಠಸ್ವಾಮಿಗಳ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಇವರು ತಪ್ಪು ಮಾಡಿದಾಗ ಒಬ್ಬರ ಅಂಗಿಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಸುತ್ತ ಹಾಕಿಸುವರು, ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ತೊಡಿಸುವರು”.

ಹಳೆಯ ನೋಟ್ ಬುಕ್ಗಳಲ್ಲಿನ ಖಾಲಿ ಪೇಜುಗಳನ್ನು ಹುಡುಕೊಂಡು ಸೂಜಿ ದಾರದಿಂದ ಹೊಲಿದುಕೊಂಡು ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಹುಡುಗರು ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದ ಮುಕ್ಯಾನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ವಿವಿಧ ದೃಶ್ಯಗಳ ರಕ್ಷಾ ಪುಟದ ನೋಟ್ ಬುಕ್ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅಚ್ಚರಿ ಪಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹವೆಲ್ಲ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ಎಂದು ಪರಿಕತಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮುಕ್ಯಾನ ಅವ್ಯ ದೀಪಾವಳಿಗೆ ಹುಡುಗರಿಗೆಲ್ಲ ಸಿಹಿ ತಿಂಡಿಯ ಜೊತೆ ಕವರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ಯಾಕ್ ಆದ ಅಂತಹ ನೋಟ್ ಬುಕ್ಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಾಗ ಬಹಳ ಮುಷಿ ಪಡುತ್ತಾರೆ.

ಮುಕುಂದ ಜಿಲ್ಲೆಗೆ ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಅಂಕ ಪಡೆದಾಗ ಅವನ ತಂದೆ ಎತಲಾಡಿಯವರು ದೊಡ್ಡ ಊರಲ್ಲಿ ಓದಿಸಬೇಕೆಂದು ದೊಡ್ಡ ಸಿಟಿಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ವರ್ಗ ಕೊಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಊರವರೆಲ್ಲ ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದವರು ನೋಡಿದ ಈ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾಗದೆ

ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಅವನೊಬ್ಬನೆ ತಿಂದ. ಕುಟುಂಬದವರೆಲ್ಲ ಊರಾಗಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಬಳಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತಾರೆ. ಎಂದೆಲ್ಲ ಟೀಕಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ತಿಳಿದ ಮುಕ್ಯಾನ ಅವ್ವ ಮಂಜವ್ವ ಒಂದು ಉಪಾಯ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಪರಿಚಯದ ಎಲ್ಲ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದು ಚುರುಮುರಿ ಚಹಾ ಕೊಟ್ಟು ಮೇಲಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ರವಿಕೆ ಅಂಗಿ ಕೊಟ್ಟು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಉಪಚರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ಬೈದವರೆಲ್ಲ ಆಕೆಯನ್ನು ಮುಕ್ಯಾನನ್ನು ಹೊಗಳತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಎಲ್ಲರೂ ಭಾವುಕರಾಗುತ್ತಾರೆ. “ಮುಕ್ಯಾನ ಜೋಡಿ ಓದಿ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ನಾನು ಅಕ್ಷರ ಕಲಿತೆವು” ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ! ಜನರ ರೀತಿ ನೀತಿಗಳು ಹೇಗಿರುತ್ತೆ ಎಂದು ಕಾದಂಬರಿಕಾರರು ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಅರ್ಥ ತುಂಬುತ್ತದೆ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸುತ್ತವೆ, ಅರಿವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸುತ್ತವೆ ಹೆಡ್‌ಮಾಸ್ಟರರು ಕೋಪ ಬಂದಾಗ ಹನುಮನಾಳ ಮಾಸ್ಟರರ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಹಾಜರಿ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಒಗೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಪುಟಗಳು ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಗಜ್ಯಾ ಮತ್ತು ಗಂಗ್ಯಾ ಅಂಟಿಸುತ್ತಾರೆ, ಹಾಗೆ ಅಂಟಿಸುತ್ತಲೇ ಹಲವು ಮಾಸ್ಟರರ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತಲಾತಿಯ ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ದಾನಯ್ಯನ ಫೈಲುಗಳ ರಹಸ್ಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲೆಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳ ಚಾಣಾಕ್ಷತೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಹಲವಾರು ಪುಟಗಳಷ್ಟು ಬೆಳೆಯುವ ಊರವರು ಹಾಗೂ ಹುಡುಗರು ಹಲ್ಲು ತಿಕ್ಕುವ ಪ್ರಸಂಗ ಹಾಸ್ಯಮಯವಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ ಪರ್ತ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿನ (ಎಸ್.ಎಲ್. ಭೈರಪ್ಪ) ಬಲರಾಮನ ಹಲ್ಲು ನೋವಿನ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ನೆನಪಿಗೆ ತರುತ್ತದೆ. ಸಾವಿತ್ರಿ ಮೊಡವೆಗಳಿಗೆ ಹಚ್ಚಲೆಂದು ತಂದಿದ್ದ ಕ್ರೀಮನ್ನು ಹುಡುಗರು ಟೂತ್‌ಪೇಸ್ಟ್ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಹಲ್ಲುಜ್ಜುವುದು ನಗೆ ತರಿಸುತ್ತದೆ.

ಮುಕುಂದ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿ ಎದ್ದು ಓದುತ್ತಿದ್ದ ವಿನಯವಂತಿಕೆ ತೋರಿಸುತ್ತೆ, ಓದಬೇಕಾದ ಮುಖ್ಯ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಡುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ್ನು ಹೊರಹಾಕಲು ಗಜ್ಯಾ ಮತ್ತು ಗೆಳೆಯರು ಅವನ ಚೀಲಕ್ಕೆ ಇಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಚೀಲವನ್ನು ಒದರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಒಯ್ಯುವ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿದೆ!

ಗಜ್ಯಾ ಮಾಯವಾಗಿ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಎಂದು ಹುಡುಗರು, ಅವನಿದ್ದಾಗ ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚು ಪಡುತ್ತಿದ್ದವರು, ದ್ವೀಷಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು, ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದವರು ಎಲ್ಲರೂ ಅವನಿಗಾಗಿ ತಹತಹಿಸುವುದು, ಹುಡುಕಾಡುವುದು, ಬೆಟ್ಟವೆಲ್ಲಾ ಜಾಲಾಡುವುದು ಹುಡುಗರ ಮುಗ್ಧ

ಪ್ರೀತಿಗೆ ಶ್ಲೋಕ ಅವನು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲೇ ಒಂದು ಸುಳಿವಿದೆ. ಮುಂದಿನ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಸಿನಿಮಾದವರು ಬರಲಿದ್ದಾರಂತೆ, ಸಿನಿಮಾ ತಂಡದ ಜೊತೆ ಕುದುರೆ, ಆನೆ, ಒಂಟೆಗಳು ಬರಲಿವೆಯಂತೆ. ಆ ಸಿನಿಮಾದವರು ಬಂದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹುಡುಗರನ್ನು ಆನೆ ಮತ್ತು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲೆ ಹತ್ತಿಸುವುದಾಗಿ ಅಜ್ಜ ಪ್ರಾಮಿಸ್ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಹುಡುಗರೆಲ್ಲ ಮಾತಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ, ಗಜ್ಯಾ ದೊಡ್ಡ ರಾಜನಂತೆವರ್ತಿಸ್ತಾ ಇದಾನೆ, ಅವನನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂರಿಸಬೇಕು, ಆಗಲಾದರೂ ಅವನ ಅಹಂಕಾರ ಇಳಿಯಲಿ ಎಂದು ತಮ್ಮಲ್ಲೇ ಭಾವಿಸುವುದು. ಮುಂದೆ ತಾವು ನಟರಾಗಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದಾಗ ತಮ್ಮನ್ನು ಯಾರೂ ಹಿಡಿಯಲಾಗರು, ಆಗ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ನೌಕರಿಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ ಎಂದೆಲ್ಲ ಊಹಿಸಿಕೊಂಡು ಉಬ್ಬುವುದು ಮಕ್ಕಳ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ಅವರ ವಿಸ್ತೃತ ಕಲ್ಪನಾಲೋಕವನ್ನು ಮದಟ್ಟು ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗಜ್ಯಾ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಸಂದರ್ಭ ಬಹಳ ಕುತೂಹಲಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದು ಥ್ರಿಲ್ಲರ್ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾದಂಬರಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳೆಗಾವಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕರೀಕಟ್ಟಿ ಮಾಸ್ಟರ್ ಹಾಗೂ ಅವರ ಮಗ ದೀಪ್ಯಾ ಇಬ್ಬರೂ ಗಜ್ಯಾನನ್ನು ಅಜ್ಜನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಿನಿಮಾದವರು ಬಂದು ಮಕ್ಕಳ ಸಿನಿಮಾ ಮಾಡುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಗಜ್ಯಾನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಗೋವಾಕ್ಕೂ ಹೋಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಮಲ್ಲೂರಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಶೂಟಿಂಗ್‌ನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಕ್ಕಳೂ ಭಾಗವಹಿಸಲು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೈಕಲ್ ಹತ್ತುವಲ್ಲಿಗೆ ಕಾದಂಬರಿ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಒಂದೆಡೆಯ ಹಲವಾರು ಮಕ್ಕಳು ಒಂದು ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಗೆಲ್ಲಾ ನಡೆದುಕೊಂಡರು, ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಮನೋಭಾವಗಳ ದರ್ಶನ ಪ್ರದರ್ಶನಗಳು ಎಂತಹವು ಎನ್ನುವ ಅರಿವು ನಮಗಾಗುತ್ತದೆ. ಪೋಷಕರು, ಶಿಕ್ಷಕರು, ಊರಿನವರು ಕೂಡ ಒಂದು ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ತರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಇಡೀ ಕಾದಂಬರಿ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟ ಓದು ಅಗಬಲ್ಲದು, ಕಾದಂಬರಿಯ ಯಶಸ್ಸೂ ಇದರಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಆ ಪ್ರದೇಶಗಳ ಭಾಷೆಯೂ ನಮ್ಮ (ಮೈಸೂರು) ಇಡೆಯ ಭಾಷೆಯೊಡನೆ ಹದವಾಗಿ ಬೆರೆತು ಓದಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಗುಣವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. ಆ ಕಡೆಯ ಆಶುನುಡಿಯ ಒಗಟು, ನಡೆನುಡಿಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಬಳಸಿರುವುದೂ ಋಷಿ ಕೊಡುತ್ತದೆ.

ಎಲ್ಲರಂತಿದ್ದೂ ಎಲ್ಲರಂತಾಗದ ಅವಧೂತ

- ಡಾ. ಜಿ. ಕರಿಯಪ್ಪ ಮಾಳಿಗೆ

ವಚನಕಾರರ ಮತ್ತು ಕೀರ್ತನಕಾರರ ಅನುಭಾವ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶರಣ, ಸಂತ, ಅವಧೂತ, ನಾಥ, ಸಿದ್ಧ, ತತ್ವಪದಕಾರರು, ಸೂಫಿ ಮೊದಲಾದ ಅನುಭಾವಿಗಳು ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಪರಿವರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಮತ್ತು ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಮಾನತೆಯನ್ನು ಜಾತಿ ಮತ ಧರ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲೆ ಮೀರಿ ಮಾನವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಾರುವ ಅನುಭಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿದ್ದಾರೆ.

ಇಂಥ ಅನುಭಾವಿಗಳ ಅನುಭಾವ ಜೀವಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಮಾತ್ಮರ ಸಮರಸತ್ವದ ಅನುಭವ. ಜೀವ ದೇವನಾಗುವ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಶಕ್ತಿಯಾಗುವ, ನರ ಹರನಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗವೆ ಅನುಭಾವ. ಈ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಅನೇಕ ಅನುಭಾವಿಗಳು ಜಾತಿ ಮತಗಳ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ ತಮ್ಮ ನಡೆ ನುಡಿಯಿಂದಲೆ ಮಾನವ ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ಒಳಿತನ್ನು ಬಯಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ತತ್ವಗಳು, ಆಲೋಚನೆಗಳು, ಚಿಂತನೆಗಳು, ಧರ್ಮ, ದೇವರು, ವರ್ಣ ವರ್ಗ, ಜಾತಿ, ಲಿಂಗ, ಅಧಿಕಾರ, ಅಂತಸ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಸಮಾನತೆಯ ಸಾಮರಸ್ಯ ಮತ್ತು ಸೌಹಾರ್ದತೆಯ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಅನುಭಾವ ದೇವರು, ಜಗತ್ತು, ಆತ್ಮ, ಪರಮಾತ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಚಿಂತನೆಯ ಜೊತೆಗೆ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ಇದು ಮಾನವನ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿ, ತರ್ಕ ಮತ್ತು ಪ್ರಯೋಗ ಪರೀಕ್ಷೆಗಳಿಗೆ ನಿಲುಕುವಂಥದಲ್ಲ. ಅಂತರಂಗದ ರಹಸ್ಯ(ಅರಿವು)ವನ್ನು ಶೋಧಿಸುವಂತಹುದು. ಆ ಅರಿವು ಆಗಬೇಕಾದರೆ ನೋಡುವ ನೋಟ ಮತ್ತು ಸಾಧನೆಯ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿರಬೇಕು. ತಮಿಳುನಾಡಿನ ನಾಯನ್ಮಾರು, ಆಳ್ವಾರರು, ಕನಾಟಕದ ಶಿವಶರಣರು, ಹರಿದಾಸರು, ತತ್ವಪದಕಾರರು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂತರು, ಉತ್ತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕಬೀರರು, ಚೈತನ್ಯರು ಮೊದಲಾದ ಅನುಭಾವಿಗಳ ಪಂಥ ಗುಣವಾದ ಪರತತ್ವದ

ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವ ಮೂಲಕ ಸಮಾನತೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಮ ಸಮಾಜವನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮಧ್ಯಕಾಲೀನ ಅನುಭಾವಿಗಳ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಶರಣ, ಸೂಫಿ, ಸಂತ, ನಾಥ, ಸಿದ್ಧ, ಆರೂಢ, ಅವಧೂತ ಪಂಥಗಳೆಲ್ಲಾ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಕೊಡುಕೊಳುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಸಂಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬೆಳೆದುಬಂದಿವೆ. 12ನೇ ಶತಮಾನದ ವಚನ ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿನ ಆತ್ಮಲಿಂಗವಾದಿಗಳು, 15ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬಂದ ವಿಜಯನಗರದ ಪ್ರೌಢದೇರಾಯನ ಕಾಲದ ನೂರೊಂದು ವಿರಕ್ತರಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ವಭಾವದ ವಿರಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅವಧೂತ ಪರಂಪರೆಯೊಂದು ಬೆಳೆದು ಬಂದಿರುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. 15 ಮತ್ತು 16 ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಗಳು ಸಾಂಸ್ಥಿಕತೆ ಹೊಂದುತ್ತಿದ್ದಂತೆ ಅದರಿಂದ ಹೊರಗುಳಿದ ಈ ಪಂಥದವರು ಸ್ಥಾಪಿತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾ ಗುರು ಶಿಷ್ಯರ ಸಂಯೋಗದ ದಿಕ್ಸಾ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮುಖಾಮುಖಿ ಸಂಯೋಗದ ಅನುಭಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿಷ್ಯ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯವಾಗಿ ಮಲಿನತೆ ಮೌನ ಅಲೆಮಾರಿತನ ಮತ್ತು ಏಕಾಂಗಿತನದ ದಾರಿಗೆ ಮಹತ್ವನೀಡಿದ ಅವಧೂತರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವಚನಗಳನ್ನು ತತ್ವಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆ, ಕೆಲವರು ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ನುಡಿದ ಕೆಲ ನುಡಿಗಳು, ಅವರ ಆಂಗಿಕ ಅಭಿನಯಗಳು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಅರ್ಥ ಪಡೆದು ದೈವಿಕ ಭಾವನೆ ಮೂಡಿಸಿವೆ. ತಮ್ಮ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಗಾಗಿ ಸಾಧನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಗುರವಿಗಾಗಿ ಅಲೆದಾಡಿ, ಗುರುವಿನ ನೆರವನ್ನು ಪಡೆದು, ಧ್ಯಾನ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಸಾಧನೆಯ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಸಾಧನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗೇರುವ ಮೊದಲು ಜನಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ಬಾಳಿ ಬದುಕಿದವರು. ಹೆಂಡತಿ ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗೆ ಬದುಕನ್ನು ಹಂಚಿಕೊಂಡವರು. ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಎದುರಾದ ನೈತಿಕ ಸಂಘರ್ಷಗಳಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ಬದುಕಿನ ಬಗ್ಗೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆ ಮೂಡಿ ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬದುಕಿ ಗುರುಸೇವೆ, ಗುರುಧ್ಯಾನ, ಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಗೇರಿದವರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಬದುಕಿನ ಸಂಘರ್ಷದಿಂದ ದೂರವಾಗಿದ್ದ ಅವಧೂತರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಧನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಪಡೆದವರು. ಸಂಸಾರ, ಅಧಿಕಾರ, ಹಣ ಅಹಂಕಾರ, ಮಮಕಾರ, ಮೋಹಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳಿ ಲೌಕಿಕ ಬಂಧನದಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದವರು. ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಊರೂರು ಅಲೆಯುತ್ತಾ ಬೆಟ್ಟ ಗುಡ್ಡ, ಗವಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದುಕೊಂಡು ಯೋಗ ಸಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅವ್ಯಕ್ತ ಶಕ್ತಿ ಪಡೆದವರು. ಮೋಕ್ಷಕ್ಕಾಗಿ

ಗುರುಗಳನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ಅವರಿಂದ ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರು. ಕ್ರಮೇಣ ಅದ್ಭುತ, ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯವಾದ, ಉಹಾತೀತವಾದ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿಯೆ ತೋರಿದ ಇವರನ್ನು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರೆಂದೂ, ಪರಮಹಂಸರೆಂದೂ, ಪರಮಾರೂಢರೆಂದೂ ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ.

ಅಕ್ಷರತ್ವಾತ್ ವರೇಣ್ಯತ್ವಾತ್ ಧೂತ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನಾತ್
ತತ್ವಮಸ್ಯಾದಿ ಲಕ್ಷ್ಯತ್ವಾತ್ ಅವಧೂತ ಇತಿಯುತೇ.

ಎಂದು ಅವಧೂತ ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವಧೂತರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಾಶರಹಿತನೂ, ಪುರುಷಶ್ರೇಷ್ಠನೂ ಸಂಸಾರ ಬಂಧನಗಳಿಂದ ವಿಮುಕ್ತನೂ ಮತ್ತು ಜೀವ ಬ್ರಹ್ಮೈಕ್ಯ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವವನು ಅವಧೂತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನಲಾಗಿದೆ.

ಇಹ ಪರವೆಂಬ ಎರಡರ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾಡು ಕಾಡೆನ್ನದೆ ಪರವಶನಾಗಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಅವರ ನಡೆ ನುಡಿ ನೋಟ ವೇಷ, ವರ್ತನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೌಕಿಕಕ್ಕೆ ಬಿನ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತನಗಿಷ್ಟ ಬಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಾ ಯಾವ ಸೀಮಿತಕ್ಕೂ ಒಳಪಡದೆ ವಿವಿಧ ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವಧೂತ ಗೀತೆಯನ್ನು ಬರೆದ ಕವಿ ಗುರುಬಸವನು ಹೇಳುವಂತೆ

ನಾನಾ ವಿಧವಧೂತನ ಚಿಹ್ನೆ, ಯೇನೆಂದರಿಯಲು ಬಾರದು ತನ್ನ
ಜ್ಞಾನೋತ್ತರ ವಿವರಣೆಯೊಳಭಿನ್ನ, ಸಾನಂದವೆ ತಾನಾಗಹ ಚೆನ್ನ.
ಅವರವರೊಳಗಿಹನವರವರಂತೆ, ವಿವರಿಸಿ ನೋಡಲು ತಾ ತನ್ನಂತೆ
ರವಿ ಗಗನಾಂಗಣದೊಳು ನಡೆವಂತೆ, ಭವವಿರಹಿತನದನುವೋರಂತೆ.

ಎಲ್ಲರಂತೆ ಅವಧೂತನಿರದೆ ಹುಚ್ಚರಿಗೆ ಹುಚ್ಚನಂತೆ, ಭಕ್ತರಿಗೆ ದೇವರಂತೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿನ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಗಂಭೀರನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸೇವೆ ಉಪಚಾರಗಳೊಂದನ್ನು ಬಯಸದ ಅವಧೂತ, ದೇಹದ ಮೇಲಿನ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯಾವುದರ ಅರಿವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಜಾತಿ ಮತ ಪಂಥಗಳ ಭೇದ ಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನಿರುತ್ತಾನೆ. ಚಳಿ ಮಳೆ ಬಿಸಿಲೆನ್ನದೆ ಜಾತಿಮತಗಳ ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ತನಗಿಷ್ಟಬಂದವರ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೋ ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲೋ ಗುಡಿ ಗವಿಯಲ್ಲೋ ಇರುವುದು. ಯಾರಾದರು ಕೊಟ್ಟರೆ ಊಟ, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅವಧೂತನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಚಿದಾನಂದವಧೂತರು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನಸಿಂಧುವಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ

ಆರವಸ್ಥೆಯು ಆತಗೆಯು ತಾ
ಸಾರಿಹವು ಕೇಳಯ್ಯ ಅರಿವಡೆ
ಮೂರು ಬಾಲೋನ್ನತ್ತನಂತೆ ಪಿಶಾಚಿವೆಂಬಂತೆ.

ಮೂರು ಅಂಧನು ಮೂಕನಂತೆ ವಿ
 ಚಾರಿಸಲಿಕೆಯು ಬಧಿರನಂತೆಯು
 ವೀರ ನಿನಗಾವಸ್ಥೆ ಆರನು ವಿವರಿಸುವೆನೆಂದ.

ಬಾಲ್ಯಾವಸ್ಥೆ, ಉನ್ನತಾವಸ್ಥೆ, ಪಿಶಾಚಾವಸ್ಥೆ, ಅಂಧಕಾವಸ್ಥೆ, ಮೂಕಾವಸ್ಥೆ, ಬಧಿರಾವಸ್ಥೆ ಹೀಗೆ ಆರು ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಗುರುವಿನಿಂದ ಅನುಗ್ರಹ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ ಪಡೆದು ತಾನೆ ಗುರುವಾಗಿ ಲೋಕಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ತುಂಡು ಬಟ್ಟೆ ಧರಿಸಿ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಯೆನ್ನದೆ ಬರಿ ಮೈಯಲ್ಲೆ ಎಲ್ಲಂದರಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲರೊಡನಿದ್ದೂ ಎಲ್ಲರಂತಾಗದೆ ಸಂಗದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನಿಸ್ಸಂಗಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಸದಾ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಜಗಕ್ಕೆ ತಾ ಮರುಳ, ತನಗೆ ಜಗ ಮರುಳ ಎಂಬಂತೆ ಲೋಕದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹುಚ್ಚರಂತೆ ತೋರಿದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಶಿವ ತತ್ವದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದು ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿರುತ್ತಾರೆ. ವಿವಿಧ ಸ್ಥಿತಿ ಮತ್ತು ವಿವಿಧ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬರುವ ಅವಧೂತ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಪರಂಪರೆಯಿದೆ. ನಾಡಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದಿಗೂ ಕಾಣಬರುತ್ತಿದ್ದು, ತಮ್ಮದೇ ಆದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಇವರು ಐಕ್ಯರಾದ ಸ್ಥಳಗಳು ನಾಡಿನ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಸೌಹಾರ್ದತೆ ಮತ್ತು ಭಾವೈಕ್ಯತೆಯ ಸಾಮರಸ್ಯದ ನೆಲೆಗಳಾಗಿವೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದಂತಹ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥ, ದಾಹ, ಅಧಿಕಾರ, ಅಂತಸ್ತುಗಳದ್ದೇ ಕಾರುಬಾರು. ಎಲ್ಲರೊಂದಿಗೆ ಬಾಳಬೇಕಾದ ಮನುಷ್ಯ ಕುಟುಂಬಗಳು ವಿಘಟಿತವಾಗುತ್ತಿವೆ. ಮಾನವ ಸಂಬಂಧಗಳು ಶಿಥಿಲಗೊಳ್ಳುತ್ತಿವೆ. ಜಾತಿಗೊಂದು ಧರ್ಮಕ್ಕೊಂದು ದೇವರು, ಮಂದಿರ ಮಠಗಳು ಮೂಡುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಾಲಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ, ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಆಗಿಂದಾಗ್ಗೆ ಜಾತಿ ಮತ ಧರ್ಮ ಪಂಥ ಪಂಗಡಗಳ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಘರ್ಷಣೆಗಳು ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದು, ಧರ್ಮಾಂಧತೆ, ಮತಾಂಧತೆ, ಅಸಮಾನತೆ, ಅನೈತಿಕತೆ ತುಂಬಿರುವ ಸಮಾಜವನ್ನು ತಿಳಿಗೊಳಿಸುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅನುಭಾವ ಮಾರ್ಗದ ಅವಧೂತರ ಬದುಕು ಅವರ ಸಮಾಧಿ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿನ ಆಶ್ರಮ, ಮಠಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಆಚರಣೆಗಳು, ವಿವೇಕದ ಪ್ರವಚನಗಳು, ಸತ್ಸಂಗಗಳು, ತತ್ವಪದಗಳು ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿನ ಸಾಮರಸ್ಯ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ಸಮಾನತೆ ಮೊದಲಾದ ಮಾನವೀಯ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಸಮಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಅಗತ್ಯ ಮತ್ತು ಪ್ರಸ್ತುತವೆನಿಸಿವೆ. ಮತ್ತೆ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಒಂದೆಡೆ ಸೇರಿಸುವ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಾಮರಸ್ಯಕ್ಕೆ ತಳಪಾಯ ಹಾಕುವ ಅವಧೂತ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುವ ಚಿಂತನೆಗಳು ಪ್ರಸ್ತುತವಾಗಬೇಕಿದೆ.

ದಣಿವರಿಯದ ನಾಯಕ, ಭಾರತ ಏಕೀಕರಣದ ಶಿಲ್ಪಿ 'ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲ್'

— ಡಾ. ಮಾದಪ್ಪ ಜಿ.

ಭಾರತೀಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ 'ಆತ್ಮಕಥೆ' ಮತ್ತು 'ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ' ಪ್ರಕಾರಗಳು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂವೇದನೆಯ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯತೆ ಪಡೆದಿವೆ. ಆದರೂ ಸಹಿತ ಇವುಗಳ ರಚನಕಾರರು ವೈಭವೀಕರಣಕ್ಕೆ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠತೆಗೆ ಮಾರುಹೋಗುವುದು ಇಂದು ಹೊಸತೇನಲ್ಲ. 'ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ' ಸಮಕಾಲೀನ ಇತಿಹಾಸದ ಪ್ರತಿರೂಪ ಅಥವಾ ಸಂಕೇತವಾಗಿರಬೇಕು ಹಾಗೂ ಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿರಬೇಕು, ವಾಸ್ತವವಾಗಿರಬೇಕು. ಅಸ್ಥಿತೆಯನ್ನೇ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಅನ್ಯರನ್ನು ದೂಷಿಸಲೆಂದೇ ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವಂತಹ ಅನೇಕ 'ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ' ಹಾಗೂ 'ಆತ್ಮಕಥೆ'ಗಳು ಒಂದು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ 'ಸಿನೆಮಾ' ಇದ್ದಂತೆ! ಅಲ್ಲಿ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದೇಶವಿದ್ದರೂ 'ವ್ಯಕ್ತಿ' ಮತ್ತು 'ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ'ದ ಅತಿಯಾದ ವಿಜೃಂಭಣೆಯಿಂದಾಗಿ ಅದು ಕೇವಲ ಮನೋರಂಜನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಉಳಿದುಬಿಡುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನಕಾರರು ಯಾವುದೇ ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹಪೀಡಿತರಾದರೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠತೆ ಸಾಯುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟಗಾರರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ನಿರೂಪಿಸುವಾಗ ನಿರೂಪಕ ಅತೀ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸತ್ಯ ಸುಳ್ಳಾಗಬಹುದು ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳೇ ಸತ್ಯವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿಬಿಡಬಹುದು. ನಿರೂಪಕನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆ ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಅಂಥ ಪ್ರಜ್ಞಾವಂತರು ಮತ್ತು ಪೂರ್ವಾಗ್ರಹದಿಂದ ದೂರವಿರುವ, ಸುಮಾರು 16 ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಆಕರವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪಟೇಲರ ಸಮಗ್ರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಲೇಖಕರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಮ.ಸು.ಮನ್ನಾರ್ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಒಬ್ಬರು. ಅವರ ಭಾರತ ಏಕೀಕರಣ ಮತ್ತು ಒಕ್ಕೂಟ ನಿರ್ಮಾತ್ಮ ಉಕ್ಕಿನ ಮನುಷ್ಯ ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೊಳಗೊಂಡ "ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟ ನಿರ್ಮಾಪಕ ಉಕ್ಕಿನ ಮನುಷ್ಯ ಸರ್ದಾರ್ ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್" ಕೃತಿ ಪಟೇಲರ ವೈಯುಕ್ತಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆಯಾದರೂ ಉತ್ತಮ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯಾಗಿ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಓದಬಹುದು. ಈ ಕೃತಿಯು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ 'ಜನನ ಮತ್ತು ವಿಕಸನ', 'ರೈತ ನಾಯಕ', 'ರಾಷ್ಟ್ರ ನಾಯಕ', 'ಒಕ್ಕೂಟ ನಿರ್ಮಾಪಕ' ಮತ್ತು 'ಸಾರ್ಥಕ ಜೀವನ'

ಎಂಬ ಐದು ಪ್ರಮುಖ ಅಧ್ಯಾಯಗಳಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರಗೊಂಡಿದ್ದು; ಪಟೇಲರ ಜೀವನ ಸಾಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅವರು ವಹಿಸಿದ ಪಾತ್ರ ಮತ್ತು ತ್ಯಾಗದಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಹೇಗೆ ಬದುಕು ನಿರ್ವಹಿಸಿದರು ಎಂಬುದು ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ ಮತ್ತು ಇದೊಂದು ಅನುವಾದ ಕೃತಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಬಾಹುಳ್ಯವನ್ನು, ಹೊಳಹುಗಳನ್ನು ತೆರೆದಿಡುತ್ತದೆ.

ಜವೇರ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ಮತ್ತು ಲಾಡ್‌ಬಾಯ್ ದಂಪತಿಗಳ ಆರು ಜನ ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ನಾಲ್ಕನೇ ಪುತ್ರನಾಗಿ 31 ಅಕ್ಟೋಬರ್, 1875ರಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತಿನ ಕೈಡಾ (ಖೇಡಾ) ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕರಮ್‌ಸದ್‌ಪಕ್ಕದ ನಡಿಯಾದ್ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದರು. ಬಾಲ್ಯ ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಕರಮ್‌ಸದ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಳೆದ ಪಟೇಲ್; ಲೇವಾ ಪಾಟಿದಾರರಾಗಿದ್ದ ತಮ್ಮ ತಂದೆಗೆ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ, ದನಕರು ಸಾಕುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತನ್ನ 16ನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೆ 13 ವರ್ಷದ ಜವೇರ್ ಬಾ (ಗಾಣ ಹಳ್ಳಿಯವರು) ಜೊತೆಗೆ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾನ್ಯತೆಗಾಗಿ, ಪ್ರಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ವೈಭವೀಕರಿಸಿ ಹೇಳುವುದು, ದಂತಕಥೆಗಳಿಗೆ ಮಾರು ಹೋಗುವುದು ಅಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಖರತೆಗೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟತೆಗೆ ಆದ್ಯತೆ ನೀಡಿದಾಗ ಅವು ಸಾರ್ಥಕವಾಗುತ್ತವೆ. ಶಾಲಾದಿನಗಳಲ್ಲಿನ ಚೋಟಾಲಾಲ್ ಮಾಸ್ಟರ್ ಮತ್ತು ವಲ್ಲಭರ ನಡುವಿನ 'ಮಗ್ಗಿಯನ್ನು 200 ಬಾರಿ ಬರೆಯಬೇಕಾದ ಘಟನೆ' ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಅನ್ನಿಸದೆ ಇರದು. ಮೂಲ ಲೇಖಕರು ಮತ್ತು ಅದನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದ ಇವರೂ ವಾಸ್ತವಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ಅದು ಅತಿರಂಜಕವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಮೇಲುನೋಟಕ್ಕೆ ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಬೆಳೆಯುವ ಸಿರಿ ಮೊಳಕೆಯಲ್ಲೇ' ಎಂಬುದು ಚೆಂದದ ಮಾತೆ. ಆದರೆ ಆದರ್ಶಕ್ಕಾಗಿ, ಆರಾಧನೆಗಾಗಿ ಅದರ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವೇ ಅರ್ಥ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ವರ್ಣಿಸುವುದು ವಾಸ್ತವ ಮತ್ತು ನೈಜತೆಯನ್ನು ಮರೆಮಾಚಿದಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಜಾಗತೀಕರಣದ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ವೃತ್ತಿ ಜೀವನ ಕೇವಲ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಬದುಕಿನ ಭಾಗವಾಗಿರುವಾಗ ಶತಮಾನದ ಹಿಂದೆಯೂ ಅದೊಂದು ಬದುಕಿನ ಭಾಗವಾಗಿಯೇ ಆಸರೆಯಾಗಿತ್ತು. ವಕೀಲಿ ವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವುದು ಅಂದಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದ್ದರೂ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ವಹಣೆಗೆ ಅದೊಂದು ಮಾರ್ಗವಾಗಿತ್ತು. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ಬೋರ್ಸದ್‌ನ ಉಪನ್ಯಾಯಾಧೀಶನೊಬ್ಬನ ಭ್ರಷ್ಟಾಚಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟ ಆರಂಭಿಸಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಉಪನ್ಯಾಯಾಧೀಶನ ಮೂವರು ಸ್ನೇಹಿತರು ತೊಂದರೆ ಕೊಡಲು ಶುರುಮಾಡಿದಾಗ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ನೆರವಿಗೆ ಬೋರ್ಸದ್‌ಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ, ವಲ್ಲಭಭಾಯ್. ಶಾಲಾ ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿನಾಯಕನಾಗಿ ಪರದೇಶಿಗಳ ಯಶಸ್ಸಿನ

ಗುಟ್ಟನ್ನು ತಿಳಿಯಬಯಸುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಅದರ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪಟೇಲರು ತನ್ನ ಅಣ್ಣ ಕೈಗೆತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೊಕದ್ದಮೆಯನ್ನು ಜೊತೆಯಾಗಿ ಸೇರಿ ಹೋರಾಡಿ ಅದನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾರೆ.

ದೇಶ ಕಂಡ ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರರ ಸಂಸಾರಿಕ ಜೀವನ ಅಷ್ಟೇನೂ ಹಿತಕರವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಟೇಲರ ಜೀವನದಲ್ಲು ಒಂದು ಬರಸಿಡಿಲು ಅವರ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದೆರಗುತ್ತದೆ. ಶಸ್ತ್ರಚಿಕಿತ್ಸೆ ಫಲಕಾರಿಯಾಗದೆ ಜವೇರಾಬಾ ತೀರಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ವಿಪರೀತ ಒಂಟಿತನ ಕಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಸ್ನೇಹಿತರ ಒತ್ತಡಗಳಿಗೂ ಮಣಿಯದ ವಲ್ಲಭ್, ಮರುಮದುವೆಗೆ ಒಪ್ಪದೆ ಇದ್ದುದ್ದು ಅವರ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಹುತ್ವಕ್ಕೆ ಶೋಭೆಯಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಪತ್ನಿಯ ಮರಣದ ನಂತರ 1910ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ಗೆ ಪ್ರಯಾಣ ಮಾಡಿದ ವಲ್ಲಭ್, ಅಲ್ಲಿ 1913ರವರೆಗೆ ಇದ್ದು ಅನಂತರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಮರಳಿದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಲೇಖಕರು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜತೆಗೆ ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್‌ನಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿರುಗುವಾಗ ತಮ್ಮ “ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಶೈಲಿಯ ಉಡುಪುಗಳು ಹಾಗೂ ಹ್ಯಾಟುಗಳು, ಫ್ರಾನ್ಸಿನ ಬ್ರಾಂಡಿಯ ರುಚಿ ಮತ್ತು ನಿರಂತರ ಧೂಮಪಾನದ ಹವ್ಯಾಸವನ್ನು ಕೊಂಡೊಯ್ದರು” ಎಂಬಲ್ಲಿ ಅವರ ‘ವಿದೇಶಿ ವಸ್ತುಗಳ ವ್ಯಾಮೋಹ’ ಎಷ್ಟಿತ್ತೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಬ್ಯಾರಿಸ್ಟರ್ ಪದವಿಗಾಗಿ ಪಟ್ಟ ಪಡಿಪಾಟಲು ಹಾಗೂ ಹಣ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಕೇಸ್‌ಗಳನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ವಿವರಗಳು ಲೇಖಕರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿತವಾಗಿವೆ.

ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರ ನಡುವೆ ಒಪ್ಪಂದವಾಗಿ ಅಣ್ಣ ಸಮಾಜಸೇವೆಗೆ ವಲ್ಲಭ್ ಕುಟುಂಬ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದಾಗಿನ ಒಂದು ಘಟನೆ “ನನ್ನ ಅಣ್ಣ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ವಕೀಲಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆಯ ಜೀವನವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ನಾನು ಕುಟುಂಬವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಭಾರವನ್ನು ಹೊತ್ತೆ. ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಿದೆ. ಒಳ್ಳೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರು ಮಾಡಿದರು.” (ಪು-32) ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಲೇಖಕರು “ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು, ಅದರಲ್ಲೂ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ವಕೀಲರಾಗಿ ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸುವುದು, ಪಾಪಕಾರ್ಯ, ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಸೇವೆ ಮಾಡುವುದು ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯ - ಎನ್ನುವುದು ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್‌ರವರ ಮಾತಿನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ” ಎಂಬುದಾಗಿ ಸಮರ್ಥಿಸಿರುವುದು ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ರಂಗಪ್ರವೇಶಕ್ಕೂ ಮುನ್ನ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ಕ್ರಿಯೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡನಂತರ ಅದರ ಫಲಿತದ ಮೇಲೆ ಅದು ಬೇರೊಂದು

ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪರೀಕ್ಷೆಗೊಳಪಡುತ್ತದೆ. ಅಂದ ಹಾಗೆ ಗಾಂಧೀ ಆಗಲಿ ಅಥವಾ ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರಾಗಲಿ ವಿದೇಶಗಳಿಂದಲೇ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಭಾವಕ್ಕೊಳಗಾದವರು. ಗಾಂಧೀಜಿ ಸ್ವತಃ ದಕ್ಷಿಣ ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ 22 ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡಿದ 'ಅಹಿಂಸಾ ಚಳವಳಿ' 1915ರ ನಂತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕವಾಗಿ ಚಾಲ್ತಿ ಪಡೆಯಿತು. ಆದರೆ ವಲ್ಲಭ್ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಯ ಆಗಮನ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಗತಿಯನ್ನೇನೂ ಬದಲಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು.

ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಹಾಗೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದ ಗಾಂಧಿ; ದ.ಆಫ್ರಿಕಾದಲ್ಲಿ ಕಷ್ಟವರ್ಣಿಯರ ಮೇಲೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಡಿಯ ಸ್ವಿಯಾದರು. ಆದರೆ ಭಾರತದ ಜಾತಿವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜೀವಂತವಾಗಿರುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡರು! ಭಾರತೀಯ ಜಾತಿಪದ್ಧತಿ ಮತ್ತು ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ವಿರುದ್ಧವೂ ಅವರು ಹೋರಾಡಿದ್ದರೆ ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದ ಚಿತ್ರಣವೇ ಬದಲಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಗಾಂಧಿ ಅವಕಾಶ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂಥ ಗಾಂಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಸ್ವತಃ ವಲ್ಲಭರು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ "ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ವಿಲಕ್ಷಣ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿಯ ಬಗೆಗೆ ವ್ಯಂಗ್ಯ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು, ಜನ ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು 'ಮಹಾತ್ಮ' ಎಂದರೆ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್, 'ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಮಹಾತ್ಮರಿದ್ದಾರೆ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು" ಎಂದು ಲೇಖಕರು ಪಟೇಲರ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ, ದ.ಆಫ್ರಿಕಾದಿಂದ ಭಾರತಕ್ಕೆ 1915, ಜನವರಿ 9ರಲ್ಲಿ ಮರಳಿ ಬಂದ ಗಾಂಧಿ, ಮೊದಲು ನಡೆಸಿದ ಹೋರಾಟ, ಚಂಪಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ರೈತರ ಮೇಲಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆ ಮತ್ತು ದುರ್ವರ್ತನೆಯ ವಿರುದ್ಧ. ಈ ಘಟನೆ ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲರ ಮೇಲೆ ಅಗಾಧ ಪರಿಣಾಮ ಮತ್ತು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿತು ಮತ್ತು ಈ ಹಿಂದೆ ಗಾಂಧಿಯ ಬಗ್ಗೆ ವಲ್ಲಭ ಪಟೇಲ್‌ಗೆ ಇದ್ದ ಋಣಾತ್ಮಕ ಅಭಿಪ್ರಾಯ ಬದಲಾವಣೆಗೊಂಡಿತ್ತು. 1917ರಲ್ಲಿ ಪಂಚಮಹಲ್ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಗೋದ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಗುಜರಾತ್ ರಾಜಕೀಯ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಗಾಂಧಿಯ ನೇರಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಬಂದ ವಲ್ಲಭ್ ಪಟೇಲ್, ಅಲ್ಲಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೋರಾಟದ ದಿಕ್ಕುಚಿಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಆ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಯು ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವಕ್ಕೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಂತಹ ನಿಷ್ಠೆಯ ಠರಾವನ್ನು ಹರಿದು ಬಿಸಾಡಿ ಹೊಸತನಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದ್ದು; ಜನತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಭಾಷೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಗಾಂಧಿ ತೋರಿದ ಕಾಳಜಿ, ಅಭಿಮಾನ ಹಾಗೂ ಆ ಮೂಲಕ ಸ್ಥಳೀಯ ಗುಜರಾತಿ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಎಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳು ನಿರೂಪಿತವಾಗಬೇಕೆಂಬ ಗಾಂಧಿಯ ಬದ್ಧತೆ ಪಟೇಲರನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿತು. ಹಾಗೂ

‘ಗುಜರಾತಿ ಸಭಾ’ದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ನೇಮಕಗೊಂಡು, ಆ ಮೂಲಕ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಹೋರಾಟದ ಛಾಪು ಮೂಡಿಸಿದರು. ಗುಜರಾತ್ ಸಭೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಣೆಗೊಂಡ ವಲ್ಲಭರು ಆ ಮೂಲಕ ಮೊದಲ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು. ಅದೆಂದರೆ ಅಲ್ಲಿವರೆಗೂ ಇದ್ದ ‘ವೇತ್’ ಎಂಬ ಅನಿಷ್ಟ ಸೇವಾಪದ್ಧತಿಯ ನಿಷೇಧಕ್ಕೆ ಹೋರಾಡಿದ್ದು.

ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ 1917ರಲ್ಲಿ ಪುರಸಭೆಗೆ ಅವಿರೋಧವಾಗಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರು, ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಕಮಿಷನರ್ ಶಿಲ್ಪಡಿಯನ್ನು ಆ ಹುದ್ದೆಯಿಂದ ವರ್ಗಾಯಿಸಿ ಬೇರೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಕಾರಣರಾದರು. ಪಟೇಲರ ಈ ದಿಟ್ಟನಿರ್ಧಾರ ಅಂದರೆ ಲೇಖಕರು ವಿವಿಧ ಲೇಖಕರ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿನ ಹೇಳಿಕೆಗಳ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ “ಬಹುಷಃ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಐ.ಸಿ.ಎಸ್ ಅಧಿಕಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಕ್ರಮ ಜರುಗಿಸಿದ ಘಟನೆ ಇದೊಂದೇ” ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ‘ಪಟೇಲ್ ಪವರ್’ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. 1917ರ ವರ್ಷದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ ಫ್ಲೇಗ್ ಹರಡಿದಾಗ ಜನತೆಯ ಜೊತೆ ನಿಂತು, ಬಡಾವಣೆಯಿಂದ ಬಡಾವಣೆಗೆ ಸಾಗಿ ರೋಗ ತಡೆಗಟ್ಟುವ ವಿಧಾನ, ರಸ್ತೆಗಳನ್ನು ಒಳಚರಂಡಿಗಳನ್ನು ಶುಚಿಯಾಗಿಡುವುದರ ಬಗ್ಗೆ ಜಾಗೃತಿ ಮೂಡಿಸಿದರು. ಇಂಥಹ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟಿಬದ್ಧತೆಯುಳ್ಳ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ನಾಯಕನ ಅಗತ್ಯ ಇಂದಿನ ಅಂದರೆ, 2020ರ ಜಾಗತಿಕ ಸಾಂಕ್ರಾಮಿಕ ರೋಗ ಕೋರೋನಾ, ಕೋವಿಡ್-19 ನಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅಗತ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ಯಾವ ಭಾರತೀಯನಿಗಾದರೂ ಅನಿಸುತ್ತದೆ.

ಪಟೇಲರ ಜೀವನವೇ ಒಂದು ಇತಿಹಾಸ. ರೈತನಾಯಕನಾಗಿ ಹೋರಾಟದ ಬದುಕಿನ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್, ‘ಕೈಡಾ ಚಳವಳಿ’ಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದ ರೀತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಲೇಖಕರು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಅತಿವೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಂದಾಯ ಪಾವತಿಸಲು ಅಸಕ್ತರಾದ ರೈತರ ನೆರವಿಗೆ ಧಾವಿಸಲು ಮತ್ತು ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಮನವಿ ಮಾಡುವ ಮತ್ತು ಅದರಿಂದಾಗುವ ಪರಿಣಾಮ ಎದುರಿಸಲು ಚಳುವಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿ ಪಾಲ್ಗೊಂಡು ಕ್ರಿಯಾಶೀಲನಾಗಿರಬೇಕಾದ ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಸಲಹೆಗೆ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಒಪ್ಪಿ, ತಮ್ಮನ್ನು ಆ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಕೈಡಾ ರೈತರ ಬಗ್ಗೆ ಮುಂದೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪರಿಹಾರ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ ಗಾಂಧೀಜಿಯು “ಸರ್ಕಾರವೂ ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಂದಿಸಲು ವಿಫಲವಾದರೆ, ಜನರು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾದ ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮವೆಂದರೆ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ”

ಎಂದಿದ್ದರು. ಈ ಮಾತು ಪಟೇಲರಿಗೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ಹೋರಾಟದ ಹುರುಪು ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿತು. ಆದರೆ ವಲ್ಲಭ ಪಟೇಲರು ಗಾಂಧೀಜಿಯ ಅಣತಿಯಂತೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ, “ಗಾಂಧಿ ಇಲ್ಲದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು” ಎಂಬುದು ಇದನ್ನು ಪುಷ್ಟೀಕರಿಸುತ್ತದೆ. ಲೇಖಕರು ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ಸರಿಯಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗಾಂಧಿಯಿಂದ ಉತ್ತೇಜಿತರಾದ ವಲ್ಲಭರು, ಕೈಡಾ ಜನತೆಗೆ ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಮಹಾತ್ಮನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿರುವ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳಿ; ಹಿಂಸೆಯ ಅಥವಾ ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ವಿಧಾನದ ಆಲೋಚನೆ ಬಿಡಬೇಕು ಎನ್ನುತ್ತಾ, “ಆಕಾಶವೇ ಕಳಚಿ ಬೀಳಲಿ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೈಬಿಡಬಾರದು, ನೀವು ಅದನ್ನು ಯಶಸ್ವಿನವರಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದರೆ, ಭಾರತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹೋರಾಟದ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಖೈಡಾ ಜಿಲ್ಲೆಯದು ಮೊದಲನೆಯ ಹೆಸರಾಗುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಭಾರತದ ಕಣ್ಣು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೇಂದ್ರೀಕೃತವಾಗಿದೆ” ಎಂದು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ ರೀತಿ ಅನನ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದು. ಏಕೆಂದರೆ, ಅದುವರೆಗೂ ಮೌನವಾಗಿದ್ದ ಕೈಡಾ ಜಿಲ್ಲೆಯ ರೈತರು ಸರ್ಕಾರದ ಕಂದಾಯ ವಸೂಲಾತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ರೋಧಗೊಂಡು ಅವರ ವಿರುದ್ಧ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮಾತಾಡಿದ್ದು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿದ್ದು ಪಟೇಲರ ಕಾರಣದಿಂದ. ಪಟೇಲರು ಆಗಲೇ ರೈತರ ದನಿಯಾಗಿ ಮಾರ್ಪಾಡಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತುರ್ತುಸಭೆಗಾಗಿ ಗಾಂಧಿಯು ಬಾಂಬೆಯಿಂದ ದೆಹಲಿಗೆ ತೆರಳಿದ ಕಾರಣ, ಎರಡನೇ ಬಾರಿಗೆ ಹೋರಾಟದ ಮುಂದಾಳತ್ವ ಪಟೇಲರಿಗೆ ದೊರೆಯಿತು. ಈ ರೀತಿಯ ಅವಕಾಶಗಳು ಪಟೇಲರನ್ನು ‘ನಾಯಕತ್ವ ಗುಣ’ ಬೆಳೆಯಲು ಸಹಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಅವರು ಆ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ರೈತರಿಗೆ “ಒಂದು ತೀವ್ರ ಧರ್ಮಯುದ್ಧವು ಜನರು ಮತ್ತು ಕುರುಡು ಅಧಿಕಾರಿಶಾಹಿಯ ನಡುವೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ” ಎಂದು ಹೋರಾಟದ ಕಿಚ್ಚನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದ ಮಹತ್ವದ ಮಾತೆಂದರೆ; ಪಟೇಲರ ಸ್ವಭಾವ ಗಾಂಧಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾಗಿತ್ತು, ಹಾಗಾಗಿ ಲೇಖಕರೇ ಹೇಳುವಂತೆ “ಪಟೇಲರು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಒಪ್ಪಿದರೂ ಅದರ ಆಚರಣೆಯ ವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ” ಎಂಬುದನ್ನು. ಇಂಥ ಇದೇ ನೂರಾರು ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಈ ದೇಶದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಬೇಕಾದ ಅವಕಾಶದಿಂದ ಪಟೇಲರು ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದು.

ಕೈಡಾ ರೈತ ಚಳವಳಿ ಯಶಸ್ವಿಗೊಂಡಾಗ ಪಟೇಲರನ್ನು ಕುರಿತು, ಹೊಗಳುತ್ತ, “ಅದರಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಉಪದಂಡನಾಯಕನ ಆಯ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷಕರವಾಗಿತ್ತು,

ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್‌ರವರ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನಾವು ಚಳವಳಿಯಲ್ಲಿ ಗೆಲ್ಲಲು ಆಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಅದ್ಭುತವಾದ ವಕೀಲಿ ವೃತ್ತಿ ಇತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಪುರಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಕೆಲಸಗಳಿದ್ದವು. ಆದರೆ ಅವರು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಚಳವಳಿಗೆ ಧುಮುಕಿದರು” ಎನ್ನುವ ಗಾಂಧಿಯ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರ ತ್ಯಾಗ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಲೇಖಕರು ಇವರ ಈ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಒಡನಾಟ ಕುರಿತು “ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಸಂತ ಮತ್ತು ಮಣ್ಣಿನ ಮಗನಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದರು” ಎಂದಿರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೈಡಾ ಚಳವಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಗಾಂಧಿಯವರ ಧೈರ್ಯ, ಸಹನೆ, ಶಿಸ್ತು, ಆತ್ಮನಿಗ್ರಹ, ತ್ಯಾಗ, ಪ್ರೀತಿ, ಮೃದು ಆದರೆ ದೃಢ ಮಾತು, ಸಂಕಟ ಅನುಭವಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾದ ಮನೋಭಾವ, ಹಾಸ್ಯ ಸ್ವಭಾವ ಮತ್ತು ಸೌಜನ್ಯತೆ ಪಟೇಲರ ಮೇಲೆ ಭಾರಿ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವೆಂದು, ಆ ಮೂಲಕ ಪಟೇಲರು ಗಾಂಧಿಯ ಪಕ್ಕಾ ಅನುಯಾಯಿಯಾದರು ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೈಡಾ ಚಳವಳಿಯ ನಂತರ 1918ರಲ್ಲಿ ‘ರೌಲತ್ ಕಾಯಿದೆ ವಿರೋಧಿ ಚಳವಳಿ’ ಪ್ರಾರಂಭಗೊಂಡಿತು. ಭಾರತೀಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಸಿಯುವಂತ ರೌಲತ್ ಕಾಯಿದೆಗೆ ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಅಂಕಿತ ಹಾಕಿದಾಗ ಹೋರಾಟ ತೀವ್ರಗೊಂಡಿತು. ಅದೇ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರ ಸಹಕಾರ ಕೋರಿದ ಗಾಂಧಿ, ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಸಭಾ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಆ ಮೂಲಕ ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪದ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಸಜ್ಜಾಯಿತು. ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಯು ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರಿಯವರೊಂದಿಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ “ನೀವು ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಅವನಲ್ಲಿ ನನಗೊಬ್ಬ ಅತ್ಯಂತ ನಂಬಿಕಸ್ಥ, ನಿಷ್ಠಾವಂತ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾನೆ” ಎಂದರು. ಇದು ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಪಟೇಲರು ಮತ್ತಷ್ಟೂ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯೇ ಅವರಿಗೆ ಮುಂದೆ ಮುಳುವಾಯಿತು.

ಹೋರಾಟದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿ ಸಬರಮತಿ ನದಿಯ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಮರು ಒಗ್ಗಟ್ಟು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದು, ಸರ್ಕಾರವು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸಿದ್ದ ಗಾಂಧಿಯ ‘ಹಿಂದ್ ಸ್ವರಾಜ್’ ಮತ್ತು ‘ಸರ್ವೋದಯ’ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಮಾರಾಟ ಮಾಡಿದ್ದು, ಹಾಗೂ ‘ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಪತ್ರಿಕೆ’ ಎಂಬ ದೈನಂದಿನ ಸುದ್ದಿ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಕಾನೂನು ಬಾಹಿರವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಮಾಡಿ ಪಟೇಲರು ಹಂಚಿದ್ದು - ಈ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಗಮನಿಸಿದಾಗ ಬ್ರಿಟೀಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿಭಟನೆ ಹೇಗೆ ಪಟೇಲರ ಮುಂದಾಳತ್ವದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ಸ್ವರೂಪ ಪಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು ಎಂಬುದು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಮೃತಸರದ ಜಲಿಯನ್ ವಾಲಾಭಾಗ್‌ನ ಘಟನೆ ಖಂಡಿಸಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ 1919ರ ಡಿಸೆಂಬರ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ವಾರ್ಷಿಕ ಅಧಿವೇಶನವನ್ನು

ಹತ್ಯಾಕಾಂಡದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲೇ ಆಯೋಜಿಸಿತು. ಅಧಿವೇಶನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಪಂಡಿತ್ ಮೋತಿಲಾಲ್ ನೆಹರು ಮತ್ತು ಅದೇ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಲೋಕಮಾನ್ಯ ತಿಲಕ್, ಅನಿಬೆಸೆಂಟ್, ಬಿಪಿನ್ ಚಂದ್ರಪಾಲ್, ಪಂಡಿತ್ ಮದನ್ ಮೋಹನ್ ಮಾಳವೀಯ ಇದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಸೇರಿದ್ದರು. ಆ ಮೂಲಕ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ್, ಕೃಪಲಾನಿ, ಮೋತಿಲಾಲ್, ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರೂರವರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಬಾಹುಳ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಪಟೇಲರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಮಹತ್ತರ ಮೈಲಿಗಲ್ಲು.

ಮೊದಲ ಜಾಗತಿಕ ಮಹಾಯುದ್ಧದ ನಂತರ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಧಾನಿ ಲಾರ್ಡ್ ಜಾರ್ಜ್‌ನು ಟರ್ಕಿಯ ಸುಲ್ತಾನನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ವಚನವನ್ನು ಭಂಗ ಮಾಡಿದ ಕಾರಣ ಭಾರತೀಯ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮುದಾಯ ಕೆರಳಿತು. ಇಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಂಘಟನೆಯ ಚತುರನಾದ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ 'ಹಿಂದೂಗಳೂ ಮುಸ್ಲಿಮರ ಜೊತೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕು' ಎಂಬುದಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತ, ಶಾಂತಿ ಒಪ್ಪಂದದ ಕೆಲವು ಷರತ್ತುಗಳು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಮುದಾಯದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಿವೆ ಎಂದು ವೈಸರಾಯ್ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ "ಅದು ಭಾರತೀಯ ಮುಸ್ಲಿಮರಿಗೆ ಹೃದಯ ಭೇದಕ ಸಂಗತಿಯಾಗಿದೆ. ತಮ್ಮ ದೇಶ ಬಾಂಧವರು ಹೀಗೆ ತೊಂದರೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದಾಗ ಹಿಂದೂಗಳು ಅದು ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯ?" ಎಂದು ಮುಸ್ಲಿಮರ ಪರ ಒಂದಾಗಿ; ಭಾರತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹಿಂದೂ-ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಂಯುಕ್ತ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿದರು. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ಬಲ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು ಮತ್ತು ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂಚೂಣಿ ನಾಯಕರಾಗಿ ಬೆಳೆಯತೊಡಗಿದ ರೀತಿ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಹೀಗೆ ಹೋರಾಟದ ಮುಂಚೂಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರು ಈ ಹಿಂದೆ 'ಗುಜರಾತ್ ಸಭಾ' ಆಗಿದ್ದ ಸಂಘಟನೆ ಅಮೃತಸರದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದ ಫಲವಾಗಿ 'ಗುಜರಾತ್ ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿ'ಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಗೊಂಡು ಅದರ ಮೊದಲ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ 26ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಅಂದರೆ 1946ರವರೆಗೆ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಗುಜರಾತಿನಾದ್ಯಂತ ಸಂಚರಿಸಿ ಗಾಂಧಿಯ ಅಹಿಂಸಾ ಮತ್ತು ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದವರು, ಪಟೇಲರು. (ಗಾಂಧಿಯ ಬೆನ್ನೆಲುಬು ಪಟೇಲರೊಬ್ಬರೇ ಎಂಬುದು ಮರೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ)

ಪಟೇಲರ ಈ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಹೋರಾಟಗಳ ಪರಿಣಾಮ ಅಂದಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ವರಮಾನ, ಸಂಪಾದನೆ ತರುತ್ತಿದ್ದ ವಕೀಲಿ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನೇಕರು ಈ ಅಹಿಂಸಾ

ಚಳವಳಿಗೆ ಸೇರಿದರು. ಗಾಂಧಿಯ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ ಇರಲಿ ಅಹಿಂಸಾ ಚಳವಳಿ ಇರಲಿ, ಅಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರು ಇರಬೇಕಿತ್ತು, ಅವರ ಸಹಕಾರದಿಂದ, ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದಲೇ ಗಾಂಧಿ ಭಾರತಾದ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಪಡೆದದ್ದು. ಕಲ್ಕತ್ತ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತರಂಜನ್ ದಾಸ್, ಅಲಹಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ಮೋತಿಲಾಲ್ ನೆಹರು ಮತ್ತು ಅವರ ಮಗ ಜವಹರಲಾಲ್ ನೆಹರು, ಮದ್ರಾಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಿ. ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರಿ ಮತ್ತು ಟಿ.ಪ್ರಕಾಶಂ ಮತ್ತು ಪಾಟ್ನದಲ್ಲಿ ರಾಜೇಂದ್ರಪ್ರಸಾದ್ ತಮ್ಮ ಬಹುಸಂಪಾದನೆಯ ವಕೀಲಿವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಅನುಕೂಲದ ಜೀವನವನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಅಸಹಕಾರ ಚಳುವಳಿಗೆ ಧುಮುಕಿದರು. ಕಾರಣ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರ ಪ್ರಚಾರ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳು ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ತೊರೆದು ದೇಶಭಕ್ತರಿಂದ ಹೊಸದಾಗಿ ತೆರೆಯಲ್ಪಟ್ಟ ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜುಗಳನ್ನು ಸೇರುವಂತೆ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳು ಖಾದಿ ಪ್ರಚಾರ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ನಿವಾರಣೆ, ಮದ್ಯದ ಅಂಗಡಿಗಳ ವೆಕೆಟಿಂಗ್, ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಮೈತ್ರಿ, ಗುಡ್ಡಗಾಡು ಜನರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವಂತೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವುದನ್ನು ಲೇಖಕಿ ಮ.ಸು.ಮನ್ನಾರ್ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯ ಭಾಗವಾಗಿ 1921ರಲ್ಲಿ ವಿದೇಶಿ ವಸ್ತುಗಳ ದಹನಕ್ರಿಯೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ರವೀಂದ್ರನಾಥ ಠಾಕೂರ ಅವರು ಈ ಕ್ರಮವನ್ನು ಅಲ್ಲಗಳೆದರು ಮತ್ತು ಬೆಂಕಿಯ ಜ್ವಾಲೆಗಳು ಉಪಯುಕ್ತ ಮತ್ತು ಸುಂದರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುತ್ತಿವೆ ಎಂದೂ ಹೇಳಿದರು. ಇಂದಿಗೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಿನ ಮಾತು ಇದು. ನೂರು ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಅಂತಹುದೇ ಒಂದು ಅಸಹಕಾರ ಹಾಗೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ವಿಚಾರ ಮುನ್ನೆಲೆಗೆ ಬಂದಿದೆ. ಚೀನಾವು ಅಕ್ರಮವಾಗಿ ಭಾರತೀಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾಗವಾಗಿ ಗಾಲ್ಫನ್ ಕಣಿವೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಮಾರಾಮಾರಿ 2020ರ ದಿನವನ್ನು 1920-21ಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದಿದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಇಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಚೀನಾ ತಯಾರಿಸಿದ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಭಾರತೀಯ ಮಾರುಕಟ್ಟೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಲು ದಂಗೆ ಎದ್ದಿದೆ. ಆ ಭಾಗವಾಗಿ ಚೀನಾ ನಿರ್ಮಿತ ಅನೇಕ ತಂತ್ರಾಂಶಾಧಾರಿತ ಮೊಬೈಲ್ ಆಪ್‌ಗಳನ್ನು ಭಾರತ ನಿಷೇಧಿಸಿದೆ.

ಆದರೆ ಎರಡೂ ಸಂದರ್ಭಗಳ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಅಂದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ; ಇಂದು ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಗಾಗಿ. ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿ ಜೋಡಿ ಭಾರತೀಯನ ಕೈಗಿಟ್ಟ ಅಸ್ತವೇ 'ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿ'. ಅದು ಇಂದು ಉಗ್ರರೂಪದ್ದಾಗಿದೆ. ಕಾಲ ಬದಲಾದಂತೆ ತಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಸಹಿತ ಅರ್ಥವ್ಯತ್ಯಾಸ

ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಅಂದಿನ ಆ ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಗೆ ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಸೂಟುಗಳು, ಶರ್ಟುಗಳು, ಕಾಲರ್‌ಗಳು, ಟೈಗಳು, ಗೌನ್‌ಗಳು - ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿ ನೀಡಿ ಚಳವಳಿಯ ಕಾವನ್ನು ತೀವ್ರಗೊಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಲೇಖಕರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮನೋಧೋರಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿರೂಪಿಸಿರುವುದು ಬಹಳ ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ವಿಶೇಷವೆಂದರೆ, ಪಟೇಲರಿಗೂ ಮೊದಲೇ ಅವರ ಮಕ್ಕಳಾದ ಮಣಿ ಮತ್ತು ದಹ್ಯ ಅವರು ಗಿರಣಿ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಖಾದಿ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಧರಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದ್ದರು.

ಪಟೇಲ ಕುಟುಂಬದ ದೇಶಪ್ರೇಮದ ಕಿಚ್ಚು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಸ್ವತಃ ಅವರ ಮಗಳು ಮಣಿ 1921ರಲ್ಲೇ ತನ್ನೆಲ್ಲಾ ಒಡವೆಗಳನ್ನು ಒಂದು ಬಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಗಂಟು ಕಟ್ಟಿ ಅವನ್ನು ಗಾಂಧಿಗೆ ಕೊಡುವುದಾಗಿ ತಂದೆಯೊಂದಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮಣಿಯ ಸೋದರತ್ತೆ ದಹಿಬಾ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಒಂದು ಜೊತೆ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆಗಳು, ದೊಡ್ಡಪ್ಪ ವಿಠಲ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಿಂದ ತಂದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಚಿನ್ನದ ಕೈಗಡಿಯಾರ ಮತ್ತು ಕಿವಿಯ ಉಂಗುರುಗಳು ಸೇರಿದ್ದವು. ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಣಿಯಂಥ ಕಿರಿಯವಯಸ್ಸಿನವಳ ತ್ಯಾಗ ಇಂದಿನ ಯುವಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕವಾಗಿದೆ. ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಿ ಶಾಲೆಗಳ ಬಹಿಷ್ಕಾರ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲೆಗಳ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸರ್ಕಾರ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ಪುರಸಭೆಯ ನಡುವೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗದ ಕಾರಣ ಪಟೇಲರು, ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ಶಾಲೆ ನಡೆಸಲು 'ಜನತಾ ಶಿಕ್ಷಣ ಮಂಡಳಿ' ರಚಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದ ಬೆದರಿದ ಸರ್ಕಾರ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ಪುರಸಭೆಯ ರದ್ದತಿಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪುರಸಭೆಗೆ ಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರ ನೀಡಿದ್ದು ಪಟೇಲರ ಹೋರಾಟದ ಮೊದಲ ಫಲಶ್ರುತಿ.

ಅಹಮದಾಬಾದ್‌ನಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರು "ನಾವು ಆಲೋಚನೆ, ಮಾತು ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿರಲು ಶ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆಂದು ನಾನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಸಾಕ್ಷಿ ಹಿಂದೂ - ಮುಸ್ಲಿಂ ಐಕ್ಯತೆ. ನಮ್ಮ ಮೈತ್ರಿ ಹೃದಯದಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಮತ್ತು ನಾವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರಣಗಳಿಗಾಗಿ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದೇ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪಾರ್ಸಿಗಳು, ಕ್ರೈಸ್ತರು ಮತ್ತು ಇತರ ಸಮುದಾಯದವರೊಡನೆಯೂ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ್ದೇವೆ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಹಭಾಗಿತ್ವ ಮತ್ತು ಸೋದರತೆಯನ್ನು ಧ್ವನಿಸುವ ಸಂಕೇತವಾಗಿದೆ.

“ಅಹಮದಾಬಾದ್ ಅಧಿವೇಶನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಒಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ

ಸಾಂವಿಧಾನಿಕ ಪಕ್ಷವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಮಾತುಗಾರರ ಮಂಟಪವಾಗಿತ್ತು. ಅದು ಕೆಲವೇ ಮಂದಿ ವಿದ್ಯಾವಂತರ, ಬುದ್ಧಿವಂತರ ಮತ್ತು ದೇಶಪ್ರೇಮಿಗಳ ಸಂಸ್ಥೆಯಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ಅದನ್ನು ಒಂದು ಜನ ಸಮೂಹದ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದರು.... ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ತ್ರಿವರ್ಣ ಧ್ವಜವನ್ನು ನೀಡಿ ಅದನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಾವುಟ ಎಂದು ಕರೆದರು... ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಯೋಜಿತವಾಗಿ ಹೋರಾಡಲು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ್ನು ಗಾಂಧೀಜಿ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ರಾಜಕೀಯ ಪಕ್ಷವಾಯಿತು” ಎಂದು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಲೇಖಕರು ಪಟೇಲರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆ ಬಿಟ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಗ್ರಹಿಸಿರುವಂತೆಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಕ್ರಿ.ಶ. 1922ರ ಫೆಬ್ರವರಿ 5ರಂದು ನಡೆದ 'ಚೌರಿಚೌರ ಘಟನೆ'ಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ನಿರ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬದ್ಧರಾಗಿದ್ದವರು ಕೇವಲ ಇಬ್ಬರು. ಒಬ್ಬರು ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ಮತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ್. ಅಸಹಕಾರ ಚಳವಳಿಯನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡದ್ದು ಗಾಂಧಿಯ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಕೇವಲ ಒಂದು ಘಟನೆಯಿಂದಾಗಿ ಇಡೀ ಹೋರಾಟವನ್ನೇ ಗಾಂಧಿ ಬಲಿತೆಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಲಾಲಾ ಲಜಪತರಾಯ್, ಮೋತಿಲಾಲ್, ಜವಹರಲಾಲ್, ವಿಠಲ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್, ಬಿ.ಎಸ್. ಮುಂಜಿಯಂಥ ಅನೇಕ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಹಾಗೂ ಸಾವಿರಾರು ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿ ಹೋರಾಟಗಾರರು ಗಾಂಧಿಯ ನಿಲುವನ್ನು ಖಂಡಿಸಿದರು. ಆದರೆ ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ಅವರು ಪ್ರಶ್ನಿಸದೇ ಇದ್ದದ್ದು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. ಮತ್ತು ಇದನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಅವರು ದೇಶವಿಭಜನೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಸಿದ್ದು ಮತ್ತು ಮಾಡಿದ್ದು. ಚೋರಿಚೋರ ಘಟನೆಯಿಂದ ಗಾಂಧಿ 6 (ಆರು) ವರ್ಷಗಳ ಕಾಲ ಸೆರೆಗೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರು ಒಂಟಿಯಾದರು. ಆದರೆ, 1924ರಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಗೆ ಅಪೆಂಡಿಕ್ಸೈಟಿಸ್ ಶಸ್ತ್ರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡರು. ತದನಂತರ ಪಟೇಲರು ಅತ್ಯಂತ ಹುರುಪಿನಿಂದ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡು ಆಮೆಗತಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಹಳೆಯನ್ನು ಊದಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಭಾವೈಕ್ಯತೆ ತುಂಬಿ ಗುಜರಾತಿನ ಮನೆಮಾತಾಗಿ, “ಗುಜರಾತ್ ನ ಸುಬಾ” ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದರು.

ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಪಕ್ಷದ ಚರಕ ಸಹಿತವಾದ ತ್ರಿವರ್ಣ ಧ್ವಜವು ಭಾರತೀಯರ ದೇಶಪ್ರೇಮದ ಮತ್ತು ಬಂಡಾಯದ ಸಂಕೇತವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದ ಕಾರಣ 1922ರ ಆಗಸ್ಟ್‌ನಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸದಸ್ಯರು ಜಬ್ಬಲ್‌ಪುರದಲ್ಲಿ 'ಶಾಸನಭಂಗ ಚಳವಳಿ'ಯ ಸಂದರ್ಭ, ಪುರಸಭೆಯ

ಕಟ್ಟಡದ ಮೇಲೆ 'ತ್ರಿವರ್ಣ ಧ್ವಜ' ಹಾರಿಸಿದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನ 'ಯೂನಿಯನ್ ಜಾಕ್' ಬಾವುಟ ಹಾರಿಸಲು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ ನಿರಾಕರಿಸಿದಾಗ; ಬ್ರಿಟನ್ ಬಾವುಟಕ್ಕಾದ ಅವಮಾನದಿಂದ ಬ್ರಿಟನ್ ಸಂಸತ್ತಿನ ಆದೇಶದಿಂದ ಭಾರತೀಯರ ಮೇಲೆ ದೌರ್ಜನ್ಯ ನಡೆಯಿತು. ಆಗ ಜುಲೈ 22, 1923ರಲ್ಲಿ ನಾಗಪುರದಲ್ಲಿ ವಲ್ಲಭ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಧ್ವಜ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಚಳವಳಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು.

“ನಿರಂಕುಶ ಮತ್ತು ಅನ್ಯಾಯದ ಹಸ್ತಕ್ಷೇಪ ಮತ್ತು ಕಾನೂನಿನ ದುರುಪಯೋಗದ ವಿರುದ್ಧ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಹಕ್ಕನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಗಪುರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹವು ಆರಂಭಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ಪಟೇಲರು ಯುರೋಪಿಯನ್ನರು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಿವಿಲ್ ಲೈನ್ ಪ್ರದೇಶದ ಮಾರ್ಗವಾಗಿ 5ಜನ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕರು ಬಾವುಟ ಹಿಡಿದು ಮೆರವಣಿಗೆ ಸಾಗುವುದೆಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಇದು ವಲ್ಲಭರ ಅದ್ಭುತ ನಡೆ ಎಂದು ಲೇಖಕರು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಹೋರಾಟವಾದಾಗಲೇ ಅಲ್ಲಿ ಫಲಿತ ಧನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದು. ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜವು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂಕೇತ ಮತ್ತು ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವದ ಪ್ರತೀಕ. ಇದನ್ನು ಮನಗಂಡು ಪಟೇಲರು “ರಾಷ್ಟ್ರಧ್ವಜದ ಗೌರವವು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಸಾರ್ವಜನಿಕ ರಸ್ತೆಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯುತವಾಗಿ ಮತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಮೆರವಣಿಗೆಗಳನ್ನು ನಡೆಸುವ ನಮ್ಮ ಹಕ್ಕು ಪುನರ್ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ” ಎಂದು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿದರು, ನಾಗಪುರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ ಯಶಸ್ಸಿನ ನಂತರ.

ಆದರೆ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಖೈದಿಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಂದದ ಪ್ರಕಾರ ಬಿಡಲು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಪಟೇಲರು ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು, ಪ್ರತಿಭಟನೆಯನ್ನು ಎದುರಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಪಟೇಲರು ಒಪ್ಪಂದದ ಪತ್ರವ್ಯವಹಾರ ಬಹಿರಂಗಗೊಳಿಸುವುದಾಗಿ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸವಾಲು ಹಾಕಿದ ನಂತರ ಖೈದಿಗಳು ಬಿಡುಗಡೆಗೊಂಡರು. ಹಾಗೆ ಮುಂದೆ ಬೋರ್ಸಡ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯದ ದರೋಡೆಕೋರರ ಹಾವಳಿ ತಪ್ಪಿಸಲು ಹೋರಾಡಿ ಜಯಶಾಲಿ ನಾಯಕನಾದ ಕಾರಣ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಗಾಂಧಿಯು 'ಬೋರ್ಸಡ್ ದೊರೆ' ಎಂದು ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿದರು. ಇದೇ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೂ, ಪ್ರೀತಿಗೋ ಪಟೇಲರು ಗಾಂಧಿಗೆ 'ಬಾಪು' ಎಂದು ಕರೆದರು.

ಬೋರ್ಸಡ್ ಸಮಸ್ಯೆ ಪರಿಹಾರದ ನಂತರ ನಡೆದ ಅಹಮದಬಾದ್ ಪುರಸಭೆಯ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರ ನಾಯಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ 48 ಸ್ಥಾನಗಳ ಪೈಕಿ 35 ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಪಟೇಲರು ಪುರಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗುವಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ವಿಜಯೋತ್ಸವ ನಡೆಯಿತು. ಪುರಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಅನೇಕ ವಿರೋಧಗಳು ಎದುರಾದಾಗಲೂ

ದೃತಿಗೆಡದೆ ಪಟೇಲರು ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಅವಿಸ್ಮರಣೀಯ. ಲೇಖಕರು ಆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸವಿವರವಾಗಿ ಹಿಡಿದಿಡುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರೈತ ವಿರೋಧಿ, ಹಿಂದೂ ವಿರೋಧಿ, ಮುಸ್ಲಿಂ ವಿರೋಧಿ, ಸ್ವಜನ ಪಕ್ಷಪಾತಿ ಎಂಬ ಅನೇಕ ಅವಮಾನಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡ ಪಟೇಲರು ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸೌಮ್ಯವಾಗಿಯೇ ನಿಭಾಯಿಸಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲೂ ಎಲೀಸ್ ಬ್ರಿಜ್ ಬಡಾವಣೆ ನಿರ್ಮಾಣದ ಸಂದರ್ಭ ಬಹಳ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ ಮತ್ತು ಪಟೇಲರ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಅದು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಕಡ್ಡಾಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಬಗ್ಗೆ ಗುಜರಾತ್ ಪುರಸಭೆ ಮಂಡಿಸಿದ ಯೋಜನೆಗೆ ಸರ್ಕಾರದ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಮಂಜೂರಾತಿ ದೊರೆಯದ ಕಾರಣ ಅಂದು ಪಟೇಲರು ಪುರಸಭಾಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ರಾಜಿನಾಮೆ ನೀಡಿದ್ದು ಅವರಿಗಿದ್ದ ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಳಕಳಿ, ಬದ್ಧತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಭೀಕರ ಬಿರುಗಾಳಿ ಸಮೇತ ಪ್ರವಾಹ ಉಂಟಾಗಿ 75,000 ಮನೆಗಳು ನಾಶವಾದಾಗ, ಜನ ಜೀವನ ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ಥವಾದಾಗ ಪಟೇಲರು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿ ಪರಿಹಾರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಜನಮನ್ನಣೆಗಳಿಸಿದ್ದು, ಬಹಳ ಮಹತ್ವವಾದದ್ದು; ಅದನ್ನು ಲೇಖಕರು ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಂದೆ, ಸೂರತ್‌ನ ಬಾರ್ದೋಲಿಯಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಿತ್ತು ಎಂಬುದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಬಹಳ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಾರ್ದೋಲಿಯ ಹೋರಾಟ ಗುಜರಾತಿನ ರೈತರ ಸಂಕಷ್ಟದ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ರೂಪಿತವಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಹೋರಾಟವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಮೂಲಕ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಗೆ ನೀರೆರೆದಂತೆ ಸೂಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಭಾವಿಸಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಆಡಳಿತದ ದಮನಕಾರಿ ನೀತಿ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಲು ಪಟೇಲರು ಸಶಕ್ತ ಸಾಮಾಜಿಕ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸ್ಫೂರ್ತಿದಾಯಕ ಪ್ರಚೋದನಕಾರಿ ಭಾಷಣಗಳ ಮೂಲಕ ಪಟೇಲರು ರೈತ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಒಗ್ಗೂಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಿಲಕರ ತಂತ್ರದಂತೆ ಗುಜರಾತಿನ ಪ್ರತಿ ಹಳ್ಳಿ ಹಳ್ಳಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಜನಾ ಮಂಡಳಿಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವುಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಾಡುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವಂತೆಯೂ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಬಾರ್ದೋಲಿಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಸರ್ವಸನ್ನದ್ಧವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾಗತೊಡಗಿದರು, ಪಟೇಲರು. ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ರೂಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪಟೇಲರು 'ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಆಶ್ರಮ'ದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡು ಹೋರಾಟಗಾರರಿಗೆ ನಿರ್ದೇಶನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ಪಟೇಲರ ಭವಿಷ್ಯದ ಭಾರತದ ನಿಲುವನ್ನು ಸಂಕೇತಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪಟೇಲರ ಬಾರ್ದೋಲಿಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದ

ಪರಿಣಾಮ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ, ಕಂದಾಯ ಪಾವತಿಸಬೇಕೆಂದು ನೋಟಿಸ್ ನೀಡಲು ಬಂದ ಮಹಲ್‌ಕಾರಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಬನಿಯು “ಜಮೀನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೋಟಿಸ್ ಜಾರಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ರಾಜಿನಾಮೆ ನೀಡು” ಎನ್ನುವಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ. ಇದರಿಂದ ರೈತರು ಪಟೇಲರನ್ನು ‘ರೈತರ ಸರ್ದಾರ್’ ಎಂದು ಕರೆದು ಗೌರವಿಸಿದರು.

ಬಾರ್ದೋಲಿಯ ಯಶಸ್ವಿನ ಮಹಾ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಅಭಿನಂದನೆಯ ಮಹಾಪೂರವೇ ಹರಿದು ಬಂದಿತು. ಗಾಂಧಿ, ರಾಜಗೋಪಾಲಚಾರಿ, ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು, ಮೋತಿಲಾಲ್ ನೆಹರು, ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶಾಸ್ತ್ರಿ (ದ.ಆಫ್ರೀಕಾದಿಂದ), ಮದನ್ ಮೋಹನ್ ಮಾಳವಿಯ, ಸುಭಾಷ್ ಚಂದ್ರಬೋಸ್, ಮೌಲಾನ ಶೌಕತ್ ಅಲಿ, ಶುಹಿಬ್ ಕುರೇಶಿ, ಹಾಗೂ ರಿಚರ್ಡ್ ಗ್ರೇಗ್ ಅವರು ಪಟೇಲರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಅನಂತರ ಪಟೇಲರು ಸರ್ಕಾರದ ಕಂದಾಯ ನೀತಿಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಗುಜರಾತ್ ಮತ್ತು ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರದೇಶಗಳನ್ನು ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ “ಬಾಂಬೆ ಪ್ರೆಸಿಡೆನ್ಸಿ ಲ್ಯಾಂಡ್ ಲೀಗ್” ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಲೇಖಕರು ಉದ್ಧರಿಸಿರುವುದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ರಾಷ್ಟ್ರಮಟ್ಟದ ನಾಯಕನಾಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಆಪ್ತರಿಂದಲೇ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಅನ್ಯಾಯವಾದುದನ್ನು ಜೀವನಚರಿತ್ರಕಾರರು ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೋತಿಲಾಲ್ ಮಾತಿನಂತೆ ಗಾಂಧಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದ ಕಲ್ಕತ್ತಾ ಅಧ್ಯಕ್ಷನಾಗುವ ಅವಕಾಶವು ಪಟೇಲರಿಗೆ ತಪ್ಪುವಂತಾಯಿತು. ಇದು ದೇಶದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಅರ್ಹತೆಯಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೂ ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತವಾಗುವ ತನಕ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ಗಾಂಧಿಗೆ ಪಟೇಲರ ಜನಪ್ರಿಯತೆ ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸಿರಬಹುದು ಎನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ಅರಿವು ಪಟೇಲರಿಗೂ ಇತ್ತೆಂಬುದು ಅವರ ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ, ಭಾಷಣಗಳಲ್ಲಿ, ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿನ ವರ್ತನೆಗಳಲ್ಲೂ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಶ್ರಮಿಕರಿಗೆ ಅನೇಕಬಾರಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಗುವುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಅದರಂತೆ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಾರಿ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪದವಿಯ ಹುದ್ದೆಗಳು ಅವಕಾಶವಂಚಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ಮತ್ತೆ 1929ರಲ್ಲಿ ಮರುಕಳಿಸುತ್ತದೆ. ಲಾಹೋರ್ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧಿವೇಶನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷಗಾದಿ ಪಟೇಲರಿಗೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅದು ಕೈತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಂವಿಧಾನದ ಪ್ರಕಾರ 18 ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿ ಪೈಕಿ ಯಾರನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗಳು ಅನುಮೋದಿಸುತ್ತವೋ ಅವರೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಲಿಖಿತ ಸಂವಿಧಾನ. ಆದರೆ 18

ಪಿಸಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಗೆ 10, ಪಟೇಲರಿಗೆ 5 ಮತ್ತು ನೆಹರೂಗೆ 3 ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿಗಳು ಹೆಸರು ಸೂಚಿಸಿದವು. ಆ ಪ್ರಕಾರ ಗಾಂಧಿ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಗಾಂಧಿ ಬೇಡವೆಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನಂತರದ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಇರುವರೋ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಥಾನ ಸಿಗಬೇಕಿತ್ತು. ಆದರೆ ಜವಹಾರ್‌ಲಾಲ್ ನೆಹರೂರವರ ಅನುಯಾಯಿ ಬೆಂಬಲಿಗರ ಒತ್ತಡದಿಂದಾಗಿ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿಗೆ ಸಿಲಿಕಿದ ಗಾಂಧಿಯ ಸ್ಥಿತಿ, ಪಟೇಲರಿಗೆ ಇರಿಸುಮುರಿಸು ತಂದು ಬೇಸರದಿಂದ ಪಟೇಲರು ಗಾಂಧಿಯ ಸಲಹೆ ಮೇರೆಗೆ ತಮ್ಮ ಹೆಸರನ್ನು ಹಿಂತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಆಗ ನೆಹರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾದರು. ಸ್ವರಾಜ್ಯ, ಅದರಲ್ಲೂ 'ಪೂರ್ಣ ಸ್ವರಾಜ್ಯ'ದ ಠರಾವನ್ನು ನೆಹರು ಆ ಅಧಿವೇಶನದಲ್ಲಿ ಓದಿ ನಾಯಕರಾದರು. ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಿಗಬೇಕಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯವಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಗಾಂಧಿಯಿಂದಲೂ ಉತ್ತರವಿಲ್ಲದಿದ್ದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯ!

ಇದರಿಂದ ಗಾಂಧಿಯ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಗೂ ಪಟೇಲರ ಸಾರಥ್ಯ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪ್ರಯೋಗಗೊಂಡರೂ ಪ್ರತಿಫಲವೆಲ್ಲ ನೆಹರೂ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದು ಗಾಂಧಿಯ ಮೂಲಕ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಉಪ್ಪಿನ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಗಾಂಧಿ ಪಟೇಲರಿಗೆ ವಹಿಸುವುದು ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧವಾದ ಮೇಲೆ ಅಂತಿಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತಾವು ನಿರ್ಧರಿಸುವ ಖ್ಯಾತಿ ಗಾಂಧಿಗೆ ಇರುವುದು ವಿಶೇಷವಾಗಿದೆ. ಸಬರಮತಿಯಿಂದ ದಂಡಿಗೆ ಸಾಗಲು ಗಾಂಧಿಗೆ 78 ಜನರ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹಿಗಳನ್ನು ಪಟೇಲರೇ ಆರಿಸಿ ಒದಗಿಸಿದ್ದು ಪಟೇಲರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯಂತೆಯೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಗಮನಿಸಬೇಕಾದದ್ದು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮಹಮದ್ ಆಲಿ ಜಿನ್ನಾ ಪಟೇಲರ ಬೆನ್ನಿಗೆ ನಿಂತದ್ದು. ದಂಡಿಯ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ಯೋಜನೆಯ ಪರಿಶೀಲನೆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯೊಂದರಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮ ಪಟೇಲರ ದಸ್ತಗಿರಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸಿ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯತೆ ಹೊರ ಬರಬೇಕು, ವಾಕ್‌ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಸಿಯುವಂತಿಲ್ಲ ಎಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರವನ್ನು ಒತ್ತಾಯಿಸಿ ಪಟೇಲರ ಬೆನ್ನಿಗೆ ನಿಂತದ್ದು ಜಿನ್ನಾ ಅವರು. ಹಾಗಾಗಿ ಪಟೇಲರ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಘಟನೆ.

'ಗಾಂಧಿ-ಇರ್ವಿನ್' ಒಪ್ಪಂದದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಪಟೇಲರು ಅಲ್ಲ ಬದಲಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆಂಬುದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಅವರು "ಬೃಹತ್ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಳಸುವುದು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕನಸುಗಾರರ ಕನಸೂ ಅಲ್ಲ, ಅಸಹಜ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೂ ಅಲ್ಲ" ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾರಿದ್ದರು. ಕರಾಚಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್

ಅಧಿವೇಶನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ 'ಒಕ್ಕೂಟ' ಮತ್ತು 'ಧಾರ್ಮಿಕ ಐಕ್ಯತೆ' ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಒಕ್ಕೂಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೂಲಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕನಸು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಿಂದ ಅವಕಾಶ ವಂಚಿತರಾಗಿದ್ದ (ಅದರಲ್ಲೂ ಗಾಂಧಿಯಿಂದ) ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮದೊಂದು ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಯುವಕರನ್ನು ಕುರಿತು "ರೈತರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತು ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವಂತೆ ನಾನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿರುವಷ್ಟು ನೀವು ಯಾರು ಮಾಡಿರಲಾರಿರಿ" ಎಂದು ಖಡಕ್ ಆಗಿ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ನುಡಿದಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಕರಾಚಿ ಅಧಿವೇಶನದ ನಂತರ ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇಡೀ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಅಧಿನಾಯಕನಾಗಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದರು.

ದುಂಡು ಮೇಜಿನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಬಗ್ಗೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಲೇಖಕರು Patel A Life ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಮೋಹನ್ ಗಾಂಧಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿರುವ 'ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ನಾಯಕ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್' ಎಂದಿರುವುದನ್ನು ಪುಟ 228ರಲ್ಲಿ ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದಾರೆ. 239ನೇ ಪುಟದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಲೇಖಕರೇ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು 'ರಾಷ್ಟ್ರನಾಯಕರು' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರ ಗಾಂಧಿ ಬಗೆಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಪೂಜೆ ವಿಜೃಂಭಿಸಿದೆ ಎಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು. ಸೆರೆಮನೆಗಳ ಆತಿಥ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಗಿಂತ ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಅನುಭವಿಸಿದ ಜೈಲಿನ ಅನುಭವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗಾಂಧಿಯ ವಿವರಗಳೇ ಕೂಡಿವೆ. ಆದರೆ ಪಟೇಲರು ಮತ್ತು ಮಹಾದೇವ ದೇಸಾಯಿ ಇವರೂ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಆಪ್ತತೆಯಿಂದ ನೋಡಿಕೊಂಡ ಬಗೆಯನ್ನೂ ಬಹಳ ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಗಾಂಧಿಯು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ತಾವು ಎಷ್ಟು ಅನಿವಾರ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಲು ತಾವು ಹೂಡುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಕಾರಣಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಸೋಜಿಗವಾಗಿವೆ. ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆಗೆ ತಮ್ಮ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವ ಗಾಂಧಿ, ಆ ಕಾರ್ಯಯೋಜನೆ ಮುಂದೆ ವೈಫಲ್ಯ ಕಂಡು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತಾನು ಉಪಸ್ಥಿತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಗಳು ಅತೀವವಾಗಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿ ವಿವರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ, ಕೆಲವು ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ತ್ಯಜಿಸುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ಗಾಂಧಿ, ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರಿ ಅವರಿಗೆ "ನನ್ನ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಬಿಗಿತದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾದ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ ಸಮಾಜವಾದಿ, ಬಲಪಂಥೀಯ, ಎಡಪಂಥೀಯ ಮುಂತಾದ ವಿಧ ವಿಧವಾದ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸಮರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮುಕ್ತ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಸಿದ್ಧಾಂತವು ತನ್ನ ತನ್ನ ಮಟ್ಟವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗೂ ಹೋರಾಟವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾದರೆ ಆ ಹೋರಾಟದ ನಾಯಕತ್ವವಹಿಸಲು

ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಬಹುದು” ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಗಾಂಧಿಯ ಯಾವ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಅಡಗಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಲೇಖಕರು ಅದನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೂ ಅರ್ಥೈಸುವಂತೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿರುವುದು ವಿಶೇಷ. ಹಾಗಾಗಿ ಗಾಂಧಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ತೊರೆದಾಗ ಅವರ ರಾಜಿನಾಮೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ ಪರಿಣಾಮ ಪಟೇಲರು ರಾಜಗೋಪಾಲಾಚಾರಿಯವರಿಂದ ‘ಅಂಧ ಅನುಯಾಯಿ’ ಎಂಬ ಟೀಕೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ಗುಜರಾತಿನಲ್ಲಿ 1935ರ ಮಾರ್ಚ್ ಅಂತ್ಯದ ವೇಳೆ ಪ್ಲೇಗ್ ರೋಗ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಬೋರ್ಸಡ್‌ನ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಛೇರಿಯನ್ನು ಪಟೇಲರು ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸಿದ್ದು ಪಟೇಲರ ಸಾಮಾಜಿಕ ಮಾನವೀಯ ಕಳಕಳಿಯನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು.

ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಗೌರವ, ಪ್ರೀತಿ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ಸೆರೆಮನೆ ಮತ್ತು ಹೊರಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಗಾಂಧಿಯು ಅಧಿಕಾರದ ವಿಷಯ ಬಂದಾಗ ಸಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲದೆಯೇ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಧ್ಯಕ್ಷಗಾಧಿ ತಪ್ಪುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಗೋಚರಿಸದೇ ಇದ್ದರೂ ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿ ಅದೇ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತದೆ. ಎರಡನೇ ಬಾರಿಗೆ 1936ರಲ್ಲಿ ನೆಹರೂ ಅವರಿಗೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷಗಾಧಿಗೆಯು ದೊರೆತ ನಂತರ ಜರ್ಮನಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೆಹರೂ ನೇರವಾಗಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಮಾಜವಾದದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮ ಆಕ್ಷೇಪ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ, ಗಾಂಧಿಯು ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಉಪಸಮನ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಲೇಖಕರು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಹಾಗೂ ಈ ನಡುವೆ ಪಟೇಲರಿಗೆ ನ್ಯೂಮೋನಿಯ (ವಿಷಮಶೀತ ಜ್ವರ) ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಂಧಿಯು ಪಟೇಲರನ್ನು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ನಂದಿ ಬೆಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದು ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಕೊಡಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಚುನಾವಣೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆಯುವುದು ಪಟೇಲರಿಗೆ ನೀರು ಕುಡಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕಿಂತ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮುಖ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಪದೇಪದೇ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಗಾಧಿಗೆಯು ತಪ್ಪಿದ ಪರಿಣಾಮ ಪಟೇಲರು ಅಧಿಕಾರದ ಬಗೆಗೆ ನಿರಾಸಕ್ತಿ ತೋರಿದ್ದರೆಂದರೆ ತಪ್ಪಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದೇ ರೀತಿ ನಾರಿಮನ್ ಪ್ರಕರಣವು ಇದಕ್ಕೆ ಹೊರತಾಗಿಲ್ಲ. 1935ರಲ್ಲಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹನ್ನೊಂದು ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಪೈಕಿ ಐದು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳನ್ನು ಬಹುಮತದೊಂದಿಗೆ ಗೆದ್ದು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲ

ರಚನೆಯ ಕಸರತ್ತು ನಡೆದು ಐವರು ವಿವಿಧ ಪ್ರಾಂತಗಳ ಪ್ರಧಾನಿಗಳಾದರು. ಆಗ ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್, ನೆಹರು ಮತ್ತು ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದ್‌ರು ಅಧಿಕಾರದಿಂದ ದೂರ ಉಳಿದರು. ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಅನನುಭವಿಗಳು ಮತ್ತು ಮೊದಲಬಾರಿ ಆಯ್ಕೆಯಾದವರಿಗೆ ಪಾರ್ಲಿಮೆಂಟರಿ ಸಂಪ್ರದಾಯಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಏನೇನೂ ಅರಿವಿರದ ಕಾರಣ ಆ ಸಂಸತ್ ಸಮಿತಿಗೆ ಪಟೇಲರು ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅನ್ನು ತಮ್ಮ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು.

ಮಹಾಬಲೇಶ್ವರದ ಪವರ್ ಹೌಸ್ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಜೆಮ್‌ಷಡ್ಡಿ ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಇತ್ಯರ್ಥ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯವಿಧಾನ ಪಟೇಲರ ಆಡಳಿತದ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷತೆ ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕತೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತದೆ. ಸಂಸತ್ತಿನ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ಕಾರಣ ಪಟೇಲರು ತಾವು ಗೆದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದ್ದು ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದುದು. ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವವಿರುವ ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲರು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಧಾರಗಳು ಕಠಿಣತರವಾಗಿದ್ದವು. ಅದರಿಂದಲೇ ಅವರು 'ಭಾರತದ ಉಕ್ಕಿನ ಮನುಷ್ಯ'ನಾದುದು. ಈ ಕುರಿತು ಅವರು ಮೊದಲ ಬಾರಿಗೆ ರಾಜ್‌ಕೋಟ್‌ನ ರಾಜ್ಯಪ್ರಜೆಗಳ ಒಂದು ಸಮಾವೇಷದಲ್ಲಿ ಭಾಷಣ ಮಾಡುತ್ತ "ರಾಜನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಇಳಿಸುವ ಬಯಕೆ ನಮಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮೊಟಕುಮಾಡಲು ಬಯಸುತ್ತೇವೆ. ರೈತರು ಹಸಿವೆಯಿಂದ ಸಾಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅಪಾರ ಹಣವನ್ನು ನರ್ತನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೇಲೆ ವ್ಯರ್ಥ ಮಾಡುವ ರಾಜನಿರುವ ರಾಜ್ಯವು ಉಳಿಯಲಾರದು" ಎಂದು "ನೀವು ದೃಢ ಮನಸ್ಕರಾಗಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಯಾರೂ, ಎಲ್ಲಾ ರಾಜರು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದರೂ ಸಹ, ತಡೆಯಲಾರರು" ಎಂದೂ ಘಂಟಾಘೋಷವಾಗಿ ಸಾರಿದ್ದು ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ನಾಂದಿಯಾಯಿತು. ಪಟೇಲರ ಮಾತುಗಳು ರಾಜ್‌ಕೋಟ್‌ನ ಘಟನೆಗಳು ಇತರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವು. ಆದರೆ ರಾಜರ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಪಟೇಲರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರಯತ್ನ ಆಗ ವಿಫಲವಾಯಿತೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದರೂ ಅದರ ಅಮೂಲ್ಯ ಅನುಭವಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕೂಟ ನಿರ್ಮಾಣ ರಚನೆಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡಿತು.

1939ರ ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 3ರಂದು ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಲಿನ್‌ಲಿತ್‌ಗೊ "ಭಾರತವು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ" ಎಂದು ಪ್ರಕಟಿಸಿದಾಗ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ನಾಯಕರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕೋಪಬಂದು, "ಒಂದು ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ, ಯುದ್ಧ ಸಂಘಟಿಸಬಹುದು ಎನ್ನುವ ಅನುಮಾನ ಬಂದಾಗಲೇ 'ಸರ್ಕಾರವು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಒಡನೆ ಸಮಾಲೋಚಿಸುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು ಸಮರದಲ್ಲಿ

ಭಾಗವಹಿಸುವುದನ್ನು ಒಪ್ಪುವಂತೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲರು ಬಾಂಬೆ ಪ್ರಾಂತದ ಗೌರ್ದರ್ ಲುಮೈಗೆ ದಿಟ್ಟವಾಗಿ ಕುಟುಕಿದ್ದರು.

ದ್ವಿತೀಯ ಪ್ರಪಂಚ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಭಾರತವನ್ನು ಸಹಾಯ ಕೋರಿದಾಗ ಪಟೇಲರು ಅದನ್ನು ಸಕಾರಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಜನೆಯೊಂದಿಗೆ ಆಗ ಗಾಂಧಿಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮತ್ತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಭಾರತವನ್ನು ತರಲು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೂ ಎರಡೂ ಶಕ್ತಿ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಅಂದರೆ, ಜರ್ಮನಿಯ 'ನಾಸಿಸಂ ಬಣ' ಮತ್ತು ಫ್ರಾನ್ಸ್ ಮತ್ತು ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ 'ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಶಾಹಿ ಬಣ' ಎಂದು ಯುದ್ಧದ ಲಾಭದ ಬಗ್ಗೆ ಅನುಮಾನ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಿಲುವನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮಂಡಿಸುವ ಪಟೇಲರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿತ್ತು.

ತಮ್ಮ ನಿಲುವಿನಿಂದ ಗಾಂಧಿಗೆ ನೋವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಪಟೇಲರಿಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬಾ ಸಮಯಬೇಕಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ತಾವು ಹಿಡಿದ ಹಾದಿಯ ಬಗ್ಗೆ ತಮಗೇ ಸಂದೇಹ ಶುರುವಾಗಿ ನೊಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯುದ್ಧದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡುವುದಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಹೊಸ ಸಂವಿಧಾನದ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಒಂದು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಡುವುದಾಗಿ ಹಾಗೂ ಭಾರತದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿರುವ ಲೀಗ್ ಮತ್ತು ಇತರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರ ಪಂಗಡಗಳು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಹಿಡಿತದ ಸರ್ಕಾರದ ದಬ್ಬಾಳಿಕೆಗೆ ಶರಣಾಗುವಂತೆ ಎಂದಿಗೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ವೈಸ್‌ರಾಯ್ ಹೊರಡಿಸಿದ ಪ್ರಕಟಣೆ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ಗೆ ನಿರಾಶೆ ತಂದರೂ ಸರ್ದಾರರಿಗೆ ತುಸು ನಿರಾಳವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅಹಿಂಸೆಯ ಮೂಲಕ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಂಬಲ ಗಾಂಧಿಗೆ ಇತ್ತು. ಉಳಿದವರಿಗೆ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರ ಸಂದಿಗ್ಧ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು ಅದರ ಸದುಪಯೋಗ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಭಾರತದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಎಂಬುದು ಯೋಜನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಗಾಂಧಿ ಇದರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ದಾರ್ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೈಸಿಕೊಂಡು ಗಾಂಧಿಯತ್ತ ಮುಖಮಾಡಿದರು. ಈ ಘಟನೆಗಳನ್ನು ಲೇಖಕರು ರಾಜಮೋಹನ್ ಗಾಂಧಿಯವರ ಕೃತಿಯಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಿಟಿಷರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಅವರಿಗೆ ಸ್ಪಂದಿಸುತ್ತಲೇ ಸೇನಾನಿ ಸುಭಾಷ್ ಚಂದ್ರಬೋಸ್ ಸೇರಿದಂತೆ ಹಲವರಿಗೆ ಇರಿಸು ಮುರಿಸು ತಂದಿತೆಂದು ಲೇಖಕರು ನೇರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವುದು ಸತ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇಷ್ಟಾದ ಮೇಲೆ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಆಯ್ದು ಕೆಲವು ಕಾಂಗ್ರೆಸಿಗರಿಂದ

ರಚಿಸಿದವೈಯುಕ್ತಿಕ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹದಿಂದ ಬ್ರಿಟಿಷ್ ಸರ್ಕಾರದ ವಿರುದ್ಧ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಿ ಸೆರೆಮನೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ಆಗ ನೆಹರು, ವಿನೋಬಾ ಭಾವೆಯ ದಸ್ತಗಿರಿಯೂ ಆಯಿತು. ಪ್ರತಿಭಟನೆ ತೀವ್ರತರವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಉಂಟಾಗಿ ಬೆಳಗಾಂ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದರು.

1942ರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಪ್ಸ್ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ಅವನಲ್ಲಿ ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ಮಸಲತ್ತು ಇತ್ತೆಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿಗರು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಅದು ಹಾಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಆ ಕಾರಣ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಅವನ ಸಂಧಾನ ವಿರೋಧಿಸಿ, 'ಬ್ರಿಟೀಷರು ಭಾರತ ಬಿಟ್ಟು ತೊಲಗಿ' ಘೋಷಣೆಗೆ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಚಾಲನೆ ನೀಡಿದರು. ಹಾಗೆಯೇ ಗಾಂಧಿಯ 'ಮಾಡು ಇಲ್ಲವೆ ಮಡಿ' ಕರೆಯ ಅಡಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಿಟನ್ನಿನ ಗುಲಾಮಗಿರಿಯ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಮುರಿಯುವ ಕರೆ ನೀಡಿ ಪಟೇಲರು ದೇಶಾದ್ಯಂತ ಅವಿರತ ಪ್ರಯಾಣ ಮತ್ತು ಪ್ರಚಾರ ಮಾಡಿದರು. ಅಂದಿಗೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿದ್ದ 40 ಕೋಟಿ ಭಾರತೀಯರನ್ನು ಪಟೇಲರು ತಲುಪಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಟ ಮಾಡಿದ ರಾಷ್ಟ್ರನಾಯಕನ ಸಾಲಿಗೆ ಪಟೇಲರು ನಿಸ್ಸಂದೇಹವಾಗಿ ಸೇರಿದರು. ಲೇಖಕರು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

1945ರ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಚುನಾವಣೆಯಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಮೌಲಾನ ಅಜಾದ್ ಮತ್ತು ಪಟೇಲರ ನಡುವೆ ಮುಸುಕಿನ ಗುದ್ದಾಟ ಏರ್ಪಟ್ಟು ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಅಜಾದ್, ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್‌ರವರ ಉದಾರ ಮನೋಭಾವಕ್ಕೆ ಹಂಬಲಿಸಿ, ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಗಾದಿಗೆ ಕೋರಿದರು ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಗಾಂಧಿಯ ಸಲಹೆಯ ಮೇರೆಗೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು. 1946ರ ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡುವ ಸುಳಿವು ನೀಡಿದ ಬ್ರಿಟನ್ ಪ್ರಧಾನಿ ಕ್ಲೆಮೆಂಟ್ ಆಟ್ಲಿಯು ಆ ಸಂಬಂಧ ಮೂವರು ಬ್ರಿಟನ್ ಮಂತ್ರಿಗಳ 'ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಮಿಷನ್' ತಂಡವನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದನು. ಅನೇಕ ಸಭೆಗಳು, ವಾದ-ಪ್ರತಿವಾದಗಳಾಗಿ ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಜಿನ್ನಾ ನಡುವೆ ಸಮನ್ವಯತೆಯ ಕೊರತೆ ಮತ್ತು ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ವಿರುದ್ಧದ ಪಟೇಲ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿರ ವಿಚಾರಗಳು ಕ್ಯಾಬಿನೆಟ್ ಮಿಷನ್ 'May 16' ಸೂತ್ರ ತರುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿತು ಮತ್ತು 'May 16'ರ ಸೂತ್ರವು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ರಚನೆಗೆ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿತು. ಇದರಿಂದ ಪಟೇಲರು ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು ಎಂಬುದು ವಿಶೇಷ.

'ಪಟೇಲರಿಗೆ ತಪ್ಪಿದ ಪ್ರಧಾನಿ ಪದವಿ' ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು, ಆ ಕುರಿತು

ರಾಜಮೋಹನ ಗಾಂಧಿಯವರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮತ್ತು ಚರಿತ್ರೆಯ ಅವಲೋಕನದಿಂದ ಘಟನೆಯನ್ನು ಸವಿವರವಾಗಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿರುವುದು ಶ್ಲಾಘನೀಯ. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಮಧ್ಯಂತರ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆಗೊಂಡರೆ ಯಾರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಅಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗುತ್ತಿದ್ದರೋ ಅವರೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಾಗಾಗಿ ಆಜಾದರು ಪ್ರಧಾನಿ ಹುದ್ದೆಯ ನಿರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಆಜಾದರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿಯೇ ಅನೇಕ ಎಡವಟ್ಟು, ಕುತಂತ್ರ ಮಾಡಿದ ಪರಿಣಾಮ ಗಾಂಧಿಯ ಒತ್ತಡಕ್ಕೆ ಮಣಿದು ರಾಜೀನಾಮೆ ಕೊಟ್ಟರೆಂಬುದು ಇಲ್ಲಿ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಇದಾದ ನಂತರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಯಾರು ಎಂಬ ಚರ್ಚೆ ಮುಂಚೂಣಿಗೆ ಬಂದು 15 ಪ್ರಾಂತೀಯ ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿಗಳು ಸೇರಿ ಯಾರ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತವೋ ಮತ್ತು ಅತಿ ಹೆಚ್ಚು ಮತ ಯಾರು ಪಡೆಯುವರೋ ಅವರು ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಮತ್ತು ಮಧ್ಯಂತರ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆಯ ನಂತರ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದೇ ರೀತಿ 15 ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿಗಳ ಪೈಕಿ ಹನ್ನೆರಡು ಪ್ರದೇಶ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಸಮಿತಿಗಳು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲರ ಹೆಸರನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದವು. ಆದರೆ ನೆಹರು ಹೆಸರನ್ನು ಯಾರು ಸೂಚಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಪಟೇಲರು ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನ ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿ ಆಗುವ ಸಂದರ್ಭವೇರ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆದರೆ ಆ ಗಾದಿಗೆಯು ನೆಹರುಗೆ ದಕ್ಕಿತು! ಈ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಲೇಖಕರೇ ಉತ್ತರ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಬಹುಶಃ ಇದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕಾಡುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯಾಗಿದೆ.

1946 ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ 2ರಂದು ನೆಹರು ಭಾರತದ ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿ (ಪ್ರಧಾನಿ ಬದಲಿಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದುದ್ದು ಉಪಾಧ್ಯಕ್ಷ ಎಂದು) ಅಧಿಕಾರ ವಹಿಸಿಕೊಂಡು, ಪಟೇಲರು ಗೃಹ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ನೇಮಕಗೊಂಡರು. ಅಲ್ಲಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಅಧಿಕಾರ ಚಲಾವಣೆಯೂ ಶುರುವಾಯಿತು. ಪಂಜಾಬ್ ಸಮಸ್ಯೆ ಬಂದಾಗ ಅದನ್ನು ವಿ.ಪಿ. ಮೆನನ್‌ರಿಂದ ಕೂಲಂಕಷವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಪಂಜಾಬ್ ವಿಭಜನೆಗೆ ಒಪ್ಪಿದ ಪಟೇಲರು 'ಮುಸ್ಲಿಂ ಲೀಗ್' ಅನ್ನು ದೂರವಿಟ್ಟು ದೇಶ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದರು. ಗಾಂಧಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಇಲ್ಲದ ದೇಶ ವಿಭಜನಾ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ನೆಹರು ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಒಪ್ಪಿದರು. ಮುಂದಾಗಬಹುದಾಗಿದ್ದ ಭೀಕರ ಗಂಡಾಂತರದ ಒಳಸುಳಿವನ್ನು ಪಟೇಲರು ಮತ್ತು ನೆಹರು ಸರಿಯಾಗಿ ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಗಾಂಧಿ ದೇಶ ವಿಭಜನಾ ಸೂತ್ರಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೇ ಇದ್ದರೂ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರು ಪಟೇಲರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿ ಅವರನ್ನು ಸರೋಜಿನಿ ನಾಯ್ಡು

“ನಿರ್ಧಾರಗಳ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಾರ್ಯಶೀಲ ವ್ಯಕ್ತಿ” ಎಂದು ಕರೆದರೆ, ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ ಅಧ್ಯಕ್ಷ ಕೃಪಲಾನಿ “ನಾವು ಕಗ್ಗಟಾದ ಸಮಸ್ಯೆಗಳನ್ನು ಎದುರಿಸಿದಾಗ ಮತ್ತು ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಸಲಹೆ ಲಭ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದಾಗ, ಸರ್ದಾರರನ್ನೇ ನಮ್ಮ ನಾಯಕನೆಂದು ಪರಿಗಣಿಸುತ್ತೇವೆ” ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. ಸರ್ದಾರರು ವಿಭಜನಾ ವಿಷಯದ ತೀವ್ರತೆಯನ್ನು ಗಾಂಧಿಗೆ ಮನದಟ್ಟು ಮಾಡಿದರು, ನೆಹರು, ರಾಜಾಜಿ, ಪ್ರಸಾದ್, ಕೃಪಲಾನಿ ಸಹ ಪಟೇಲರ ಹಾದಿ ತುಳಿದರು. 1947 ಜೂನ್ 7 ರಂದು ವಿಭಜನಾ ಮಂಡಳಿ ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್‌ನಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ಪಟೇಲರು ಅದರ ಮುಖ್ಯ ಆಧಾರಸ್ತಂಭವಾದರು. ವಿಭಜನೆಗೊಳ್ಳುವ ಎರಡೂ ಡೊಮೋನಿಯನ್ (ಪರಮಾಧಿಕಾರ)ಗಳಿಗೂ ಎರಡು ದೇಶಗಳ ನಡುವಣ ಆಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಸಾಲದ ವಿಭಾಗ ಮುಂತಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಯುತ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಪಟೇಲರೇ ನಿರ್ವಹಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ದೇಶ ವಿಭಜನೆಗೊಂಡಾಗ ರಾಜರ ಆಳ್ವಿಕೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಭಾರತ ಅಥವಾ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಯಾವುದಕ್ಕಾದರೂ ಸೇರಬಹುದಿತ್ತು ಅಥವಾ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿಯೂ ಇರಬಹುದಿತ್ತು. ಇದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆ ಅರಿತ ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ ‘ರಾಜ್ಯಗಳ ಇಲಾಖೆ’ ಎಂದು ಹೊಸ ಇಲಾಖೆ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಗೃಹಖಾತೆ ಇದ್ದ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಈ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಇತ್ಯರ್ಥಕ್ಕೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ನಿಭಾಯಿಸಿದರು.

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಂತರದಲ್ಲಿ ದೆಹಲಿ, ಪಂಜಾಬ್, ಲಾಹೋರ್‌ನಂಥ ಅನೇಕ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮತೀಯ ಗಲಭೆಗಳು ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷಗಳಾಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಉದ್ಭವವಾಗಿತ್ತು. ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲ, ನೆಹರು ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿ ಮೂವರು ಸೇರಿ ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡೂ ದೇಶಗಳಿಂದ ವಲಸೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗರಿಕರಿಗೆ, ಹಿಂದೂ ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಿಖ್ ನಿರಾಶ್ರಿತರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು, ಸೌಲಭ್ಯ ಕಲ್ಪಿಸಲು ಹಗಲಿರುಳು ತಮ್ಮ 71ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲೂ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲರಾಗಿ ಪಟೇಲರು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ಲೇಖಕರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಆಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನೆಹರು ಮತ್ತು ಪಟೇಲರ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನು ಎಳೆಎಳೆಯಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಲೇಖಕರು. 55 ಕೋಟಿ ಹಣವನ್ನು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ನೀಡಬೇಕಾದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೂ ನೆಹರು, ಪಟೇಲ, ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಗಾಂಧಿ, ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ ನಡುವಿನ ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯಗಳು ಸಂಕೀರ್ಣವಾಗಿದ್ದು; ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತೆಯ ವಿಚಾರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕೆಂದು ಲೇಖಕರು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪಟೇಲರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ.

‘ನೆಹರು ಜೊತೆ ಸಿಹಿ ಕಹಿ ಸಂಬಂಧ’ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಭಾವುಕವಾದ ವಿಚಾರಗಳಿವೆ. ಬಹುಶಃ ನೆಹರು ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ತಮ್ಮ ಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬದಿಗೊತ್ತಿ

ರಾಷ್ಟ್ರಸೇವೆಗೆ ಮತ್ತೆ ಕಂಕಣ ಬದ್ಧರಾದರೆಂಬುದು ಈ ಭಾಗದಿಂದ ವಿದಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಗಾಂಧಿಯ ಹತ್ಯೆಯ ನಂತರ ಸಮಾಜವಾದಿಗಳ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಪಟೇಲರು ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸಮರ್ಥನೆ ನೀಡಿದ್ದು ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಇದೆ. ಲೇಖಕರು ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸಿರುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಇದೆ. ಪಟೇಲರು ಮಹಾನ್ ಆಡಳಿತಗಾರ ಎಂಬುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅನುಮಾನವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಆಡಳಿತದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿದ್ದ, ಭಾರತದ ಗಂಭೀರ ಸಮಸ್ಯೆಯಾಗಿದ್ದ ಮತೀಯ ಗಲಭೆ, ನಿರಾಶ್ರಿತರ ಸಮಸ್ಯೆ, ಗಾಂಧಿ ಹತ್ಯೆಯ ಪರಿಣಾಮ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಒಕ್ಕೂಟ ಸೇರ್ಪಡೆಯ ಸಮಸ್ಯೆ, ಆಡಳಿತಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಸಮಸ್ಯೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಆಂತರಿಕ ಭದ್ರತಾ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ದೇಶದ ಸಾರ್ವಭೌಮತ್ವ ಮತ್ತು ಏಕತೆಗೆ ಅಪಾಯದ ಮುನ್ಸೂಚನೆ ನೀಡಿದ್ದವು. ಇವುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದೇಶದ ಗಂಡಾಂತರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥ ಗೃಹಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಉತ್ತಮ ಆಡಳಿತಗಾರರಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಂದಿನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಸುಗಮಗೊಳಿಸಲು ಬೇಕಾದ ಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ದಿಟ್ಟ ನಾಯಕರಾದರು ಪಟೇಲರು ಎಂಬುದು ಈ ಆತ್ಮಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ.

ವಾಸ್ತವವಾದಿ ನೆಲೆಯ ಚಿಂತನೆಯ ಪಟೇಲರು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಆರಂಭದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಕಾಡುವ ಸಮಸ್ಯೆಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಮೊದಲು ಪರಿಹಾರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಯಪ್ರವೃತ್ತರಾದರು. ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ 1949ರಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ ಭಾರತ ಆಡಳಿತಾ ಸೇವೆಗೆ ಚಾಲನೆಗೆ ತಂದರು. ಅಂದಿನಿಂದ (ಇಂಡಿಯನ್ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ವಿಸ್) ಬದಲಿಗೆ ಜಾರಿಗೆ ಬಂದಿತು. ಪಟೇಲರು ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗದವರನ್ನು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕವಾಗಿ ಮತ್ತು ನೇರವಾಗಿ ನಂಬುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಅಂತಹ ಅಧಿಕಾರಿವರ್ಗದ ಬಗೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಒಡನಾಟ ಮತ್ತು ಆಪ್ತತೆ ಮತ್ತು ಪಾರದರ್ಶಕತೆಯಿತ್ತು. ಗೃಹ ಇಲಾಖೆಯ ಅಂದಿನ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯಾಗಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗ ಹೆಚ್.ವಿ.ಆರ್ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅವರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಿಸಬಹುದು. ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಯ ಹೇಳಿಕೆಯೊಂದರಿಂದಲೇ ಪತ್ರವನ್ನೇ ಓದದೆಯೂ ಪಟೇಲರು ಅದಕ್ಕೆ ತೀರ್ಮಾನ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಏಕಪಕ್ಷೀಯವಾದ ತೀರ್ಮಾನ ಪಟೇಲರದ್ದಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನೀಡಿದ್ದರೆಂಬುದು ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

“ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತಗಳ ರಚನೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ನಮ್ಮ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯನ್ನು ಕುಂಠಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಆಡಳಿತಾತ್ಮಕ, ಆರ್ಥಿಕ ಮತ್ತು ಹಣಕಾಸಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಹದಗೆಡಿಸುತ್ತದೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಭಾತಕ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ದುರ್ಬಲಗೊಳಿಸುವ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಪಟೇಲರು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಭಾಷಾವಾರು ರಾಜ್ಯ

ವಿಂಗಡಣೆಗೆ ತೀವ್ರ ವಿರೋಧ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಪ್ರಧಾನಿ ನೆಹರೂ ಒತ್ತಡದಿಂದಾಗಿ 1952ರಲ್ಲಿ ಭಾಷಾವಾರು ಆಂಧ್ರಪ್ರದೇಶ ರಚನೆಗೆ ಅವಕಾಶ ನೀಡಿದರೆಂಬುದು ಪಟೇಲರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಗಳು ಕೆಲವು ಸತ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಫುರಿಸುತ್ತವೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟ ನಿರ್ಮಾಪಕನಾಗಿ ಪಟೇಲ್ ನಿರ್ವಹಿಸಿದ ಕಾರ್ಯ ಬೆರಗಾಗುವಂಥದ್ದು; ಅಖಂಡ ಭಾರತದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯದದು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ತರುವಾಯ ಭಾರತದಲ್ಲಿ 565 ದೇಶೀಯ ರಾಜ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳಿದ್ದವು. ಅವುಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಏಕೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಸಮಗ್ರ ಭಾರತದ ಸ್ವರೂಪದ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪಟೇಲರು ಅಸ್ತಿಭಾರ ಹಾಕಿದರು. ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ ರೂಪಿಸಿದ್ದ 'ರಾಜಕೀಯ ಇಲಾಖೆ' ಪಟೇಲರ ವಿವೇಕಯುಕ್ತ ರಾಜನೀತಿಯ ವರ್ತನೆಗೆ ಸಂದ ಹುದ್ದೆಯಾಗಿತ್ತು. ಸೂಕ್ಷ್ಮಸಂವೇದನೆಯ ಚಾಣಾಕ್ಷನಾಗಿದ್ದ ಪಟೇಲರು ರಾಜಕೀಯ ಇಲಾಖೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಕುತಂತ್ರ ಅರಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾರಣ, "ದೇಶದ ವಿಭಜನೆಯಾದರೂ ಸರಿಯೇ ಈ ವಿದೇಶಿಯರನ್ನು ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಹೊರಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮವಾದ ಕೆಲಸ ಎಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿದರು" ಎಂಬುದು ದೇಶದ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿತಕರವಾದ ಮಾರ್ಗವೆಂದೇ ಭಾವಿಸಬಹುದು.

ಗೃಹಮಂತ್ರಿ ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲರಿಗೆ ಇಂಥ ಸಾಹಸ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಹಸ್ತ ಚಾಚಿದ್ದು ಸ್ವತಃ ಅಂದಿನ ಗೌರ್ಮರ್ ಜನರಲ್ ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್, ಅದೂ ಪಟೇಲರ ಮನವಿ ಮೇರೆಗೆ. ಅಂದರೆ ಪಟೇಲರಿಗೆ ರಾಜನೀತಿ ಕರಗತವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಇದರಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಪಟೇಲರು ಮತ್ತು ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ನಿನ ಸಲಹೆ, ಸಹಕಾರ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಭಾರತದ ಒಕ್ಕೂಟ ಸೇರಲು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಒಪ್ಪತೊಡಗಿದವು. ಇದು ಪಟೇಲರ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯ ಗಮ್ಯಚಿಂತನೆಯಾಗಿದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲದರ ನಡುವೆ ತಕರಾರು ತೆಗೆದಿದ್ದ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಟ್ರಾವಂಕೂರ್ (ತಿರುವನಂತಪುರ), ಭೋಪಾಲ್, ಇಂದೋರ್, ಜೋಧ್‌ಪುರ ಮತ್ತು ಜುನಾಗಡ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಚಾಣಾಕ್ಷ ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಸೆಳೆದದ್ದು ಪಟೇಲರ ಭವ್ಯ ಭಾರತದ ಸಮಗ್ರತೆಗೆ ಹಿಡಿದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಾಗಿದೆ.

ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿ ಛಿದ್ರಗೊಂಡಿದ್ದ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಸುಭದ್ರ ಭಾರತ ಸೌಧದ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಪಟೇಲರು ಕೈಗೊಂಡ ಕಾರ್ಯಗಳು ಇತಿಹಾಸದ ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಾಕ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದಿಡಬೇಕಾದ ಬಗೆಯವು.

ರಾಜ್ಯಗಳ ಏಕೀಕರಣದ ಮೂಲಕ ಅಖಂಡ ಭಾರತ ನಿರ್ಮಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲಿಗೆ ಪಟೇಲರು, ಒಡಿಸ್ಸ ಮತ್ತು ಚತ್ತೀಸ್‌ಗಡ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿದ್ದ ಹಲವು ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದುಗೂಡಿಸಿದರು, ಹಾಗೆಯೇ ಕಾಥೈವಾಡ ರಾಜ್ಯಗಳು, ರಜಪುಟಾನಾ ರಾಜ್ಯಗಳು, ದಖನ್ ಮತ್ತು ಗುಜರಾತ್ ರಾಜ್ಯಗಳು, ವಿದ್ಯಪರ್ವತ ರಾಜ್ಯಗಳು, ಮಧ್ಯಭಾರತ ರಾಜ್ಯಗಳು, ಪೂರ್ವ ಪಂಜಾಬ್ ರಾಜ್ಯಗಳು, ಟ್ರಾವಂಕೂರ್-ಕೊಚಿನ್ ರಾಜ್ಯಗಳು ಮತ್ತು ಹಿಮಾಚಲ ರಾಜ್ಯಗಳಲ್ಲದೆ ಅಕ್ಕಪಕ್ಕದ ರಾಜ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಲೀಸಾಗಿ ಸೇರಿಸಲಾಗದ ವಿಶೇಷವಾದ ರಾಜ್ಯಗಳಾದ ಚೀಫ್ ಕಮೀಷನರ್ ಆಡಳಿತದ ರಾಜ್ಯಗಳು ಹಾಗೂ ಭೋಪಾಲ್, ಬರೋಡ, ಮೈಸೂರು ಮತ್ತು ಹೈದರಾಬಾದ್ (ಸೈನಿಕ ಕಾರ್ಯಚರಣೆಯ ಮೂಲಕ ಹೈದರಾಬಾದ್ ಅನ್ನು ಒಕ್ಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿಸಲಾಯಿತು) ರಾಜ್ಯಗಳನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಸುಭದ್ರವಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸರ್ಕಾರ ರಚನೆಗೆ ನಾಂದಿ ಹಾಡಿ ತಮ್ಮ 72ನೇ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಹೋರಾಡಿದ ಸಮರ ಸೇನಾನಿ ಪಟೇಲರು ಉಕ್ಕಿನ ಗುಂಡಿಗೆ ಎಂದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಾಗಲಾರದು.

ಮುಂದೆ, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರ ಸೇರ್ಪಡೆಗಾಗಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಶೇ.75ರಷ್ಟು ಮುಸ್ಲಿಂ ಪ್ರಜೆಗಳಿದ್ದ ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಅರಸ ಹರಿಸಿಂಗ್‌ನ ಆಳ್ವಿಕೆಯಿತ್ತು. ಹೈದರಾಬಾದ್‌ನಂತೆ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಕರಣವಾಗಿತ್ತು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರವು ಭಾರತ ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಎರಡೂ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ನಡುವೆ ರಾಜ್ಯಗಡಿ ಹಂಚಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇಲ್ಲಿನ ರಾಜ ಹರಿಸಿಂಗ್ ಜಿನ್ನಾ ಸಲಹೆಯಂತೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದ್ದ. ಕಾಶ್ಮೀರದಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಲಿಂ, ಹಿಂದೂ ಹಾಗೂ ಬೌದ್ಧರು ಅಧಿಕವಾಗಿರುವ ಕಾಶ್ಮೀರ, ಗಿಲ್ಜಿತ್ ಹಾಗೂ ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಲಡಾಕ್ ಪ್ರಮುಖ ಪ್ರದೇಶಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಪಟೇಲರಿಗೆ “ಕಾಶ್ಮೀರ ಬಹುಸಂಖ್ಯಾತ ಮುಸ್ಲಿಮರ ದೇಶವಾದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೆಳೆಯುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದು ಅವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಲೇಖಕರು ಹೇಳಿರುವುದು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ ಅಥವಾ ಸಮಂಜಸವಲ್ಲವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಶೇಖ್ ಅಬ್ದುಲ್ಲಾ ನೆರವು, ಮೆಹರ್ ಚಂದ್ ಮಹಾಜನ್ ಸಹಾಯದಿಂದ ನೆಹರು ಮತ್ತು ಪಟೇಲರು ಕಾಶ್ಮೀರವನ್ನು ಭಾರತದ ತೆಕ್ಕೆಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಕಾಶ್ಮೀರದ ಮೇಲೆ 5000 ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಿದ್ದ 300 ಲಾರಿಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಧಾಳಿ ಮಾಡಿದ್ದು ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ವಿಭಜಿತ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಆಗ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ 300 ಲಾರಿಗಳು ಇದ್ದುವೇ ಎಂಬುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ!

ಕಾಶ್ಮೀರ ಸೈನ್ಯದ ದಂಡನಾಯಕ ಬ್ರಿಗೇಡಿಯರ್ ರಾಜೀಂದರ್ ಸಿಂಗ್ 150 ಮಂದಿ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ‘ಯೂರಿ’ಯಲ್ಲಿ 5000 ಪಾಕಿಸ್ತಾನಿಗಳನ್ನು

ಹೊಡೆದುರುಳಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುವ ಲೇಖಕರ ಮಾತು ಎಷ್ಟು ನಿಖರತೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದೆ? ಎಂಬುದು ಪ್ರಶ್ನಾರ್ಹವಾಗಿದೆ. 150 ಜನ ಸೈನಿಕರಿಂದ 5000 ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳನ್ನು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿಸಲು ಹೇಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು? ಆದರೆ ಕಾಶ್ಮೀರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರಬೇಕೆಂದು ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ ಬರೆದ ಪತ್ರ ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ವಿಶ್ವಸಂಸ್ಥೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ದ ಪರಿಣಾಮ ಇವತ್ತು ಭಾರತದ ಮುಕುಟ ಪ್ರಾಯವಾದ ಕಾಶ್ಮೀರ ಪಾಕಿಸ್ತಾನ ಮತ್ತು ಚೀನಾದ ದಾಳಿಗೆ ಪದೆ ಪದೇ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿರುವುದು. ಬಹುಶಃ ನೆಹರೂ ಮತ್ತು ಮೌಂಟ್‌ಬ್ಯಾಟನ್ ತಂತ್ರವನ್ನು ಒಪ್ಪದೇ ಜುನಾಗಡದ ಬಗೆಗೆ ತಳೆದ ರೀತಿಯಲ್ಲೇ ಕಾಶ್ಮೀರ ವಿಚಾರದಲ್ಲೂ ಪಟೇಲರು ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿರ್ಧಾರ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸೈನ್ಯದ ಕಾರ್ಯಚರಣೆ ನಡೆಸಿದ್ದರೆ, ಕಾಶ್ಮೀರ ಸಮಸ್ಯೆ 70 ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಜೀವಂತವಾಗಿರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. 1950ರಲ್ಲಿ ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ರಾಜಧಾನಿ 'ಢಾಕಾ'ದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಹಿಂದೂಗಳ ಮೇಲಿನ ಹಲ್ಲೆ ಸಂದರ್ಭದ ಘಟನೆಗಳಿಗೆ ಪಟೇಲರು ನೆಹರೂ ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು ಮತ್ತು ಪಾಕಿಸ್ತಾನದ ಪ್ರಧಾನಮಂತ್ರಿ ಲಿಯಾಕತ್ ಅಲಿಖಾನ್‌ನೊಡನೆ ದೆಹಲಿಯಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಮಾತುಕತೆ ಮೂಲಕ ಒಪ್ಪಂದ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದು ಪಟೇಲರ ದೂರಗಾಮಿತತ್ವದ ಪ್ರತೀಕ.

ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಿರ್ಮಾತೃವಾಗಿ ಕಾಶ್ಮೀರ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಿಕ್ಕ ಎಲ್ಲಾ ರಾಜಸಂಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಭಾರತಕ್ಕೆ ಸೇರುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು, ಸರ್ದಾರ್ ಪಟೇಲರು. ಹಾಗೆಯೇ ಏಕೀಕರಣೋತ್ತರ ಭಾರತಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಶಾಸನಬದ್ಧ ಸಂವಿಧಾನದ ಜರೂರನ್ನು ಮನಗಂಡು 1946ರಲ್ಲೇ ರಚನೆಗೊಂಡಿದ್ದ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಗೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಬಾಹುಳ್ಯವನ್ನು ವಿಸ್ತರಿಸಿದರು. ಪಟೇಲರ ದೂರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾಗಿ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸೇತರಹಾಗೂ ಕಾನೂನು ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದವರನ್ನು ಸಂವಿಧಾನ ಸಭೆಗೆ ಆಯ್ಕೆಯಾಗುವಂತೆ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಡಾ.ಬಿ.ಆರ್. ಅಂಬೇಡ್ಕರ್, ಅಲ್ಲಾಡಿ ಕೃಷ್ಣಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯರ್ ಮತ್ತು ಎನ್. ಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ್ ಅಂಥ ಸಾಮಾಜಿಕ ಚಿಂತಕರನ್ನು ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರನ್ನಾಗಿಸಿದರು. ಆದರೂ ಇಡೀ ಭಾರತೀಯ ಸುಶಿಕ್ಷಿತರಿಗೆಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತು, ಇಡೀ ಸಂವಿಧಾನದ ಭಾರಹೊತ್ತು ಹಗಲಿರುಳು ದುಡಿದು ಬೃಹತ್ ಭಾರತ ಸಂವಿಧಾನ ನೀಡಿದ್ದು ಮಹಾನ್ ನಾಯಕ ಬಾಬಾ ಸಾಹೇಬ್ ಭೀಮರಾವ್ ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಎಂದು. ಪಟೇಲರು ಗೃಹಮಂತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಮೇಲುಸ್ತವಾರಿ ಆಗಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ, ಸಮಿತಿಗಳ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಸಹಜವಾಗೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ಸಂವಿಧಾನದ ತುರ್ತು ನಿಬಂಧನೆಗಳ ರಚನೆ, ಭಾಷಾ ನೀತಿ, ರಾಜ್ಯಗಳ ಸೇರ್ಪಡೆಯಿಂದ ಕೇಂದ್ರ ಸರ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಉದ್ಭವಿಸಬಹುದಾದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು, ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ ಕಡೆಗಿನ

ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳು, ಜಮ್ಮು ಮತ್ತು ಕಾಶ್ಮೀರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಶೇಷ ನಿಬಂಧನೆಗಳು ಮತ್ತು ಭಾಷಾವಾರು ಪ್ರಾಂತ್ಯಗಳ ಸಮಸ್ಯೆಯ ಬಗೆಗೆ ಪಟೇಲರು ಸಹಜವಾಗಿ ಜವಾಬ್ದಾರರಾಗಿದ್ದರು.

ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು ಮತ್ತು ಮೂಲಭೂತ ಹಕ್ಕುಗಳ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮತ್ತು ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಕರಡು ಸಮಿತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದ ಪಟೇಲರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚುನಾವಣಾ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವಿರೋಧಿಸಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಹೊಸ ಸಂವಿಧಾನದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ರದ್ದು ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಸರಿಯೆನಿಸಿದರೂ ಅತೀ ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ ಅದು ಕೆಲವು ಸಮುದಾಯಗಳ ಕಣ್ಣನ್ನೇ ಕಿತ್ತು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ದೂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಲೇಖಕರು ಈ ಸಂಗತಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವ ಕೊಡದೆ ಇರುವುದು ಕೃತಿಯ ಕೊರತೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಭಾರತೀಯ ಕ್ರೈಸ್ತ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಮೀಸಲಾತಿ ಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ಒಪ್ಪಿದ ಪಟೇಲರು, ಅದೇ ವಿಷಯವು ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಬಂದಾಗ ತಮ್ಮ ನಿಲುವು ಬದಲಾಯಿಸಿದ್ದರು! ಅದಕ್ಕೆ ಸೆಡ್ಡು ಹೊಡೆದ ಹೆಚ್.ಸಿ. ಮುಖರ್ಜಿ ಮೀಸಲಾತಿ ಬೇಡವೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ತಿರುಗೇಟು ನೀಡಿದರು. ಹಾಗೆ ಪಾರ್ಸಿ, ಆಂಗ್ಲೋ-ಇಂಡಿಯನ್, ಸಿಖ್ಖರು, ಮುಸ್ಲಿಂ, ಪರಿಶಿಷ್ಟರು, ಎಲ್ಲರನ್ನು ಒಳಗೊಂಡು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚುನಾಯಿತ ರದ್ದು ಮಾಡಿ, Article 354, 356 ರನ್ನು ಸೇರಿಸಲು ಕೋರಿದರು. ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಷರತ್ತುಬದ್ಧ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಸೇರಿದ್ದ ರಾಜರುಗಳಿಗೆ ವಾರ್ಷಿಕ ರಾಜಧನ ನೀಡಲಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಅದನ್ನು ಮುಂದೆ ಭಾರತದ ಪ್ರಧಾನಿ ಇಂದಿರಾಗಾಂಧಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ರದ್ದು ಮಾಡಿದ್ದು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮ. ಆದರೆ ಲೇಖಕರು ಅದನ್ನು “ಅಪವಿತ್ರ” ಎಂದು ಕರೆದು ವ್ಯಕ್ತಿ ನಿಷ್ಠೆ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದರೆನಿಸುತ್ತದೆ. ದೇಶಿ ಸಂಸ್ಥಾನಗಳು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಲು ಬಿಡಬೇಕೆತ್ತೆಂಬ ಧೋರಣೆಯನ್ನು ಲೇಖಕರು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜರಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಜಾಪ್ರಭುತ್ವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲೂ ರಾಜಧನ (ಪ್ರಜೆಗಳ ತೆರಿಗೆ ಹಣ) ನೀಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ರಾಜಪ್ರಭುತ್ವ ಅಳಿದ ಮೇಲೆ ‘ರಾಜಧನ’ಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯವಾಡಬೇಕು. ‘ರಾಜಧನ’ ನೀಡುವುದನ್ನು ರದ್ದುಮಾಡಿದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ವಿರೋಧಿಸುವ ಲೇಖಕರು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಚುನಾಯಿತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಪ್ಪಬಲ್ಲರೇ? ಆದರೂ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಸರ್ದಾರರ ಪಾತ್ರವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸಂವಿಧಾನ ರಚನಾ ಸಭೆಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಮೊದಲ ರಾಷ್ಟ್ರಾಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನಾಗಿಸಿದ್ದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಸರಿಯಾದ ಕ್ರಮ. ಅದೇ ರೀತಿ ಕರಡು ಸಮಿತಿಯ ಅಧ್ಯಕ್ಷರನ್ನು ಪಟೇಲರು ಬೆಂಬಲಿಸಿ ಅವರ ಶ್ರಮಕ್ಕೆ, ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಬೆಲೆಕೊಟ್ಟು ಭಾರತದ ಮೊದಲ ಪ್ರಧಾನಿ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಎಡವಿದರು. ಕಾಂಗ್ರೆಸ್‌ನಲ್ಲಿ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಬನಿಯ, ಕಾಶ್ಮೀರಿ ಪಂಡಿತರಿಗಷ್ಟೇ ಮಾನ್ಯತೆಯೇ? ಹಾಗಾದರೆ ಪಟೇಲರ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಇದು ಯಾವ ಪರಿಯ ಒಕ್ಕೂಟದ ನ್ಯಾಯ? ಲೇಖಕರು ಇದರ ಬಗೆಗೂ ವಿಸ್ತೃತವಾಗಿ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದರೆ ಅರ್ಥ ಪಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

India After Gandhi ಕೃತಿಭಾಗದ “ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಮಹಾತ್ಮನ ಹತ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಭಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯು ಪಂಜಾಬ್‌ನ ಹಿಂಸಾಚಾರದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಕ್ರಿಯವಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಮತ್ತು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕ ಸಂಸ್ಥೆಯವರು ಮಹಾತ್ಮನ ಹತ್ಯೆಗೆ ಸಿಹಿ ಹಂಚಿ ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರೆಂದು ವದಂತಿಗಳು ಹರಡಿದ್ದರಿಂದ, ಸರ್ಕಾರವು ಆ ಸಂಸ್ಥೆಯನ್ನು ಫೆಬ್ರುವರಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ನಿಷೇಧಿಸಿತು ಮತ್ತು ಅದರ ಸಾವಿರಾರು ಕಾರ್ಯಕರ್ತರನ್ನು ಬಂಧಿಸಿತು” ಎಂಬ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ ಹೇಳಿರುವ ಲೇಖಕರು ಸಾಂದ್ರತವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸದೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ತೇಲಿಸಿರುವುದು ಆರ್‌ಎಸ್‌ಎಸ್ ಬಗ್ಗೆ ಮೃದುಧೋರಣೆ ತಳೆದಿದ್ದ ಪಟೇಲರ ಆಸಕ್ತಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಬೆನ್ನಲ್ಲೆ ‘ಹಿಂದೂರಾಜ್ಯ ಅನ್ನುವುದು ಒಂದು ಹುಚ್ಚು ಅಭಿಪ್ರಾಯ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದ ಪಟೇಲರ ಚಿಂತನೆಗಳ ಬಗ್ಗೆಯೂ ಪಟೇಲರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯ ರಚನಾಕಾರರು ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೊಳಪಡಿಸಿದ್ದರೆ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗಾಂಧಿ ಹತ್ಯೆಯ ವರ್ಷದಲ್ಲೇ ಆರ್‌ಎಸ್‌ಎಸ್‌ನ್ನು ನಿಷೇಧ ತೆರವುಗೊಳಿಸಲು ಸರ್ಕಾರ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಪಟೇಲರು ಷರತ್ತು ಹಾಕಿದರು. ಗೋಲ್‌ವಾಲ್ಕರ್ ಒಪ್ಪಿದ್ದರು. ಷರತ್ತುಗಳೆಂದರೆ; ‘ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಯಂ ಸೇವಕ ಸಂಸ್ಥೆ ಒಂದು ಲಿಖಿತ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಿತ ಸಂವಿಧಾನವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಬೇಕು, ತನ್ನನ್ನು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಹಿಂಸೆ ಮತ್ತು ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಪ್ರಮಾಣ ಮಾಡಬೇಕು, ಭಾರತದ ಧ್ವಜ ಮತ್ತು ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ತೋರಬೇಕು ಮತ್ತು ಪ್ರಜಾಸತ್ತಾತ್ಮಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಅವಕಾಶ ಮಾಡಬೇಕು’ ಎಂಬುದು. ಪಟೇಲರು ಸ್ವಹಿತಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಂದಿಗೂ ಹೊಂದಿರಲಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ತಮಗೂ ತಮ್ಮವರಿಗೂ ಯಾವುದೇ ಲಾಭವನ್ನೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಕೊನೆಯವರೆಗೂ ದೇಶಸೇವೆಗೇ ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಮುಡುಪಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು ಮತ್ತು ದಕ್ಷ, ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ, ತ್ಯಾಗಜೀವಿಯಾಗಿ ಬದುಕಿ ಇತರರಿಗೆ ಆದರ್ಶವಾದರು. ಕರಾಚಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಮಗ ದಹ್ಯಭಾಯ್ ಕಂಪನಿ ಷೇರು ಹೊಂದಿದ್ದ. ಆದರೆ ದೇಶ ವಿಭಜನೆಯ ನಂತರ ಅದು ಪಾಕಿಸ್ತಾನಕ್ಕೆ ಸೇರಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಪಡೆಯಲು ಸಹಾಯ ಕೇಳಲು ಬಂದ ಮಗ ದಹ್ಯನಿಗೆ ಪಟೇಲ್ ಗರಂ ಆಗಿ ಖಾರವಾಗಿ ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಪಟೇಲರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಹಿಮಾಲಯದತ್ತರದ್ದು, ಸ್ವಂತ ಮಗನಿಗೂ ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ವರ್ತಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಅವಿರತ ಸೇವೆಗೈದ ಪಟೇಲರು ಭಾರತದ ಇತಿಹಾಸದ

ಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಗತವೈಭವದ ಋಜುವಾತಾಗಿ ಉಳಿದರು. ಭರತಖಂಡಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಗ್ರ ಭಾರತಕ್ಕಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಜಾರಿಗೆ ತಂದು ಭಾರತವನ್ನು ಏಕೀಕೃತ ಗಣರಾಜ್ಯವಾಗಿಸುವಲ್ಲಿನ ಸರ್ಧಾರರ ಪಾತ್ರ ಅತೀ ಮುಖ್ಯವಾದುದು. ಅವರ ದೇಶ ಸೇವೆಯ ಸಮರ್ಪಣಾ ಭಾವ ಅಮೋಘವಾದದ್ದು.

ಟಿಬೆಟ್ ಮೇಲೆ ಚೀನಾ ಆಕ್ರಮಣ ಮಾಡಿದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರಿಗೆ 75ವರ್ಷಗಳು! ಅಂತಹ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲೂ ಪಟೇಲರು ನೆಹರೂ ಅವರ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ನಿಂತು ಟಿಬೆಟ್‌ಗೆ ಬೆಂಬಲ ಕೊಡುವಂತೆ ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದರು. ಟಿಬೆಟ್ ಜನ ಶಾಂತಿಪ್ರಿಯರಿರುವರು, ಒಂದು ಶಾಂತಿಯುತ ದೇಶದ ಮೇಲೆ ಆಕ್ರಮಣವಾಗಿದೆ. ಚೀನಾದ ನಿಲುವು ಸರಿಯಾದದ್ದಲ್ಲ ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು. ಇಂತಹ ಅಪ್ರತಿಮ ಹೋರಾಟಗಾರ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದಲ್ಲೂ ಹೃದಯ ವೈಶಾಲ್ಯತೆ ಮೆರೆದ ಪುಣ್ಯಜೀವಿ. 1950 ಡಿಸೆಂಬರ್ 11ರಂದು ಪಟೇಲರನ್ನು ನೋಡಲು ಬಂದ ಎನ್.ವಿ. ಗಾಡ್ಗಿಲ್ ಅವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ವಚನ ಪಡೆಯುತ್ತಾ ತಮ್ಮ ಕೈಯನ್ನು ಗಾಡ್ಗಿಲ್‌ರ ಕೈಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು “ಪಂಡಿತ್‌ಜಿ ಜೊತೆ ನಿನ್ನ ಭಿನ್ನಾಭಿಪ್ರಾಯ ಏನೇ ಇರಲಿ ಅವರ ಕೈ ಬಿಡಬೇಡ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಅವರ ಬದುಕಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಗಾಂಧಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಅವರು ಬಯಸಿದ ಬದುಕನ್ನು ಪಟೇಲರು ಜೀವಿಸಿದ್ದರು. ಇಂತಹ ಅಪರೂಪದ ದಣಿವರಿಯದ ನಾಯಕ ಸರ್ಧಾರ ಡಿಸೆಂಬರ್ 15, 1950 ರಂದು ಮಲಬಾರ್ ಹಿಲ್‌ನಲ್ಲಿದ್ದ ‘ಬಿರ್ಲಾ ಹೌಸ್’ನಲ್ಲಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ 9.37ಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಭಾರತ ಮಾತೆಯ ಮಡಿಲಲ್ಲಿ ತಣ್ಣನೆ ಒರಗಿದರು. ಉಕ್ಕಿನ ಮನುಷ್ಯನ ಬಗೆಗೆ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಕಂಬನಿ ಉಕ್ಕಿತು.

ಇಂತಹ ಸಾಮ್ರಾಟನ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಲೇಖಕಿ ಮ.ಸು ಮನ್ಸೂರ್ ಕೃಷ್ಣರಾವ್ ಅವರು ಸುಮಾರು 16 ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಪಟೇಲರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಒಂದು ಸಮಗ್ರ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿರುವುದು ಮಹತ್ವಪೂರ್ಣ ಕಾರ್ಯ. ಅದರಲ್ಲೂ ಇದುವರೆಗೂ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಕೃತಿ ಪಟೇಲರ ಬಗೆಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ಕೊರತೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸುವ, ಗುಜರಾತಿನ ಸರ್ಧಾರ ಹೇಗೆ ಇಡೀ ದೇಶದ ಸರ್ಧಾರನಾಗಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನಾಗಿ ಒಕ್ಕೂಟ ನಿರ್ಮಾತೃವಾದ ಮತ್ತು ಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ನೆಹರು ಅಂಥ ನಾಯಕರಿಗೆ ದಿಕ್ಕೂಚಿಯಾಗಿ, ಬೆನ್ನೆಲುಬಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೃತಿಯಾಗಿ ಇದು ಮಹತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದಿದೆ. ದೇಶಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಪಟೇಲರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ‘ಭಾರತ ಒಕ್ಕೂಟ ನಿರ್ಮಾಪಕ ಉಕ್ಕಿನ ಮನುಷ್ಯ

ಸರ್ದಾರ್ ವಲ್ಲಭ್ ಭಾಯ್ ಪಟೇಲ್ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೌಲಿಕ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಸುಮಾರು 763 ಪುಟಗಳ ಬೃಹತ್ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಪಟೇಲರ ಜೀವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸೋದಾಹರಣವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪಟೇಲರ ಜೀವನಚರಿತ್ರೆ ಕೇವಲ ಅವರೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರವೇ ಸಂಬಂಧಪಡದೆ ನೇರವಾಗಿ ಇಡೀ ಭಾರತ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೂರ್ವದ ಅರ್ಥಶತಮಾನದ ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರ ನಂತರದ ಆರಂಭಿಕ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನೇ ಒಳಗೊಂಡಿದೆ.

ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ

ಅಂಜಲಿದೇವಿ. ಎಂ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಾರಸ್ವತ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಒಬ್ಬ ಅದ್ವಿತೀಯ ಕವಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಗುತ್ತಾರೆ. ಇವರು ಕ್ರಿ.ಶ. 15 ಮತ್ತು 16 ನೇಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಪಾದರಾಜ, ವ್ಯಾಸರಾಯ, ವಾದಿರಾಜ, ಪುರಂದರದಾಸರು ಸಮಕಾಲೀನರು. ಕನಕದಾಸರು ಕೀರ್ತನೆ, ಸುಳಾದಿ, ಉಗಾಭೋಗಗಳನ್ನು, ಮುಂಡಿಗೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಮೂಲಕ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಚುರಪಡಿಸಿದಂತೆ, ಕನಕದಾಸರೂ ಕೂಡ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕರ್ಣಾಟಕವಿಷಯ ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ (ಷಟ್ಪದಿ, ಸಾಂಗತ್ಯ) ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಕುತೂಹಲವಾಗಿದೆ. ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯ ಸುಮಾರು 250 ಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರೊಬ್ಬರೇ ಶೂದ್ರ ದಾಸರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಿಪಂಥದ ಹರಿದಾಸರಾಗಿ, ಕರ್ಣಾಟಕ ಸಂಗೀತಕ್ಕೆ ಇವರೂ ಕೂಡ ಕಾಣಿಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ದಂಡನಾಯಕನಾಗಿದ್ದ ಕನಕರು ದಾಸರಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುವುದೇ ಅವರ ಬದುಕಿನ ಅತ್ಯಂತ ರೋಚಕ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ.

ಕನಕದಾಸರು 1509ರಲ್ಲಿ ಹಾವೇರಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಶಿಗ್ಗಾವಿ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಬಾಡ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ತಂದೆ ಬೀರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಬಚ್ಚಮ್ಮ ದಂಪತಿಗಳ ಮಗನಾಗಿ ಜನಿಸಿದರು. ಇವರ ಮೂಲ ಹೆಸರು “ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ನಾಯಕ”. ಕುರುಬ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಇವರು ತಂದೆಯು ಮೂಲತಹ ಡಣ್ಣಾಯಕ(ಆಯಕಡ್ಡಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕಾದಿಟ್ಟ ಸೈನ್ಯದ ದಳಕ್ಕೆ ಸೇನಾಧಿಪತಿಯೆಂದು ನೇಮಕವಾದವನು)ರಾಗಿದ್ದರು. ಕೆಲ ಕಾಲದ ನಂತರ ತಂದೆಯು ತೀರಿಹೋದರು. ಅವರ ಕೆಲಸವೇ ಮಗನ ಪಾಲಾಯಿತು. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದಲೇ ಅಕ್ಷರ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪನ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದ ಘಟನೆ ಸಂಭವಿಸಿತು ಅದರ ಪರಿಣಾಮದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳಿ ದಾಸರಾಗಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠರಾದರು. ಕನಕದಾಸರು ಬದುಕಿನ ಬಹುಪಾಲು ಜೀವನವನ್ನು ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದು ನಂತರ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿ 1609ರಲ್ಲಿ ಕೊನೆಯುಸಿರೆಳೆದರು. ಇವರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅಂಕಿತವೆಂದರೆ ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವ, ಬಾಡದಾದಿಕೇಶವ ಎರಡು

ಬಗೆಯಲ್ಲೂ ರಚನೆಯಾಗಿವೆ. ಇವರು ಸುಮಾರು 366 ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರಕಾರಕ್ಕೆ ಐದು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

1. ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ(ಸಾಂಗತ್ಯ) 2. ನಳಚರಿತೆ(ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ)

3. ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ(ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ), 4. ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ (ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ) ಹಾಗೂ 5. ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ (ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ ಸಾಂಗತ್ಯ ಕಾವ್ಯ. 92 ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ) ಹೀಗೆ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀಮಂತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಇವರೂ ಪ್ರಮುಖ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಕರು ರಚಿಸಿದ ನಳಚರಿತೆಯ ಕೃತಿಯ ಕುರಿತಾಗಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ, ಇದೊಂದು ಅಪೂರ್ವ ರಮ್ಯ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಆದರ್ಶ ಪ್ರೇಮದ ಸೊಗಡನ್ನು ಹೊತ್ತ ಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಸರಳವಾದ ಸುಂದರವಾದ ನಿರೂಪಣೆಯ ಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಮುದವನ್ನು, ಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. “ಹಿತಮಿತವಾದ ರಸಸ್ಯಂದಿಯಾದ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ನಳಚರಿತೆ ಒಂದು ರಸಪಾಕದಂತಿದೆ” ಎಂದು ತ.ಸು.ಶ್ಯಾಮರಾಜು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ನಳಚರಿತೆಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಬರುವ ನಳೋಪಖ್ಯಾನ ಎಂಬ ಉಪಕಥೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಆಧಾರವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕನಕರು ನಳಚರಿತೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು 9 ಸಂಧಿಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದು 480 ಭಾಮಿನಿ ಷಟ್ಪದಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿದೆ. ಕಥೆಯು ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲದ್ದಾರೂ ಕನಕರು ಸರಳವಾಗಿ ರಚಿಸಿ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಮಾರ್ಪಟುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದರೆ ಔಚಿತ್ಯದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ಮೀರದ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕನುಸಾರವಾಗಿ ವರ್ಣನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ರಸವೊತ್ತಾಗಿ ರಚನೆಗೊಂಡಿದೆ. ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣವೂ ಇಂದಿಗೂ ಸಹೃದಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಜೀವವಾಗಿದೆ. ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಸೆಲೆಯಾಗಿ ಬದುಕಿಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾನವೀಯತೆಯ ಭಾವಗಳನ್ನು ಮನ ಕರಗುವಂತೆ ಹಾಗೂ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯುವಂತೆ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಂಥಹ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕುರಿತಾಗಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಸೌಂದರ್ಯ, ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ, ಸ್ಥಳ ಸೌಂದರ್ಯ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಕಾವ್ಯ ಕೃತಿಗಳ ರಚನೆಗೆ ತೊಡಗಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ

ಘಟಾನುಘಟಿಗಳ ಸರದಿಯನ್ನೇ ಹೊತ್ತುನಿಂತಿದೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಆ ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಯ ಅರಿವು ಮತ್ತು ಜವಾಬ್ದಾರಿ ಇದ್ದಿರಬಹುದು. ಅದನ್ನು ಗಮನದಲ್ಲಿರಿಸಿಕೊಂಡೇ ತನ್ನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಮಯವಾಗಿ ನೋಡುವ ರಚಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದನ್ನು ನಳಚರಿತೆಯಲ್ಲೂ ಕಾಣಬಹುದು. ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ, ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ಲಿಷ್ಟತೆಯನ್ನು ತರದೆ ಕರ್ಣಾಟಕ ವಿಷಯಜಾತಿಯನ್ನು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸಹಜವಾಗಿ ನೇರವಾಗಿ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಬಹಳ ಕುಶಲತೆಯಿಂತ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ಈ ಕೆಳಗಿನ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ.

ಶರಧಿಶಯನ ಮುಕುಂದ ಕಂಸಾ
 ಸುರಮಥನ ಸುರಮೌಳಿ ವಂದಿತ
 ಗಿರಿಧರಾಚ್ಯುತ ವೇಣುನಾದ ವಿನೋದ ಭವದೂರ
 ಸರಸಿಜೋದ್ಭವನುತ ದಯಾಸಾ
 ಗರ ಮುರಾಂತಕ ದೇವ ವರಪುರ
 ದರಸ ಚಿನ್ನಗರಾಯ ಪಾಲಿಸು ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರ (ಸಂ.1-ಪ-2)

ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಗಿರಿಧರನಾದ ಕಂಸಾಸುರನ್ನು ವಧಿಸಿದ, ಗೋಪಿಕೆಯರಿಗೂ, ಗೋಪಾಲಕರಿಗೂ, ಗೋವುಗಳಿಗೂ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಂದ ಪಠಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಕೇಶವನೇ ಎಲ್ಲಾ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಕಾಪಾಡು. ಹೀಗೆ ಬೇಡುತ್ತಿರುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಸರ್ವರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಇರುವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ಬಹಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದರಂತೆ ಇಲ್ಲಿ ಗಣಪತಿ, ಸರಸ್ವತಿಯ ಕುರಿತಾದ ಸ್ತುತಿ ಪದ್ಯಗಳಿವೆ. ಜೊತೆಗೆ ನಳಚರಿತೆಯನ್ನು ಯಾರು ಓದುತ್ತಾರೋ ಅಥವಾ ಕೇಳುತ್ತಾರೋ ಅವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ತಮ್ಮ ಸಕಲ ಇಸ್ವಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಸುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಹೊಸತೊಂದು ಇತಿಶ್ರೀ ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಆನಂತರ ಕನಕರು ಧರಣಿಪತಿಯಾದ ನಳನ ಕುರಿತಾದ ಅವನ ರಾಜ್ಯದ ಕುರಿತಾದ ವರ್ಣನೆ ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಮೇಲೆ ತಿಳಿಸಿರುವಂತೆ ಇದೊಂದು ಮಹಾಭಾರತದ ಉಪಕಥೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದನ್ನು ಪಾಂಡವರು ವನವಾಸದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರೋಮೇಶ ಮುನಿಯು ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮೂಲಕ ಕಥೆಯು ಆರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಥಾಸಾರ :

ನಿಷಧವೆಂಬ ಸುಂದರವಾದ ನಗರದಲ್ಲಿ ವೀರಸೇನ ರಾಜನ ಪುತ್ರನಾದ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿ ಬಹಳ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾಗಿ ರಾಜ್ಯಭಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಪುರವು ಉದ್ಯಾನವನಗಳಿಂದ, ವಿದ್ಯಾಂಸರಿಂದ, ಸೊಗಸಾದ ಸಂಗೀತ ನಾದದಿಂದ ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು, ವಾದಿಗಳು, ಗಮಕಿಗಳು ವಾಗ್ಮಿಗಳು, ಅಸಮರಧಿಕರು, ಚತುರಂಗ ಬಲದಿಂದಲೂ ಎಲ್ಲಾ ರೀತಿಯಲ್ಲೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇಂತಿರುವಾಗ ಒಂದುದಿನ ಒಡ್ಡೂಲಗದಲ್ಲಿ “ದಮನ” ಎಂಬ ಋಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನಿದೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ ವಿದರ್ಭ ನಗರದಲ್ಲಿರುವ ಭೀಮರಾಜ ಎಷ್ಟು ಪುಣ್ಯಮಾಡಿ ಮಗಳನ್ನು ಪಡದಿದ್ದಾನೋ ! ಅವಳ ರೂಪಗುಣಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬಣ್ಣಿಸಿದರೂ ಸಾಲದು. ರಾಜಪುತ್ರನೇ ದಮಯಂತಿದೇವಿಗೆ ಸರಿಸಮನಾದವರೂ ಮೂರುಲೋಕದಲ್ಲೇ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅತ್ತ ವಿದರ್ಭ ನಾಡಲ್ಲಿ ನಳನ ಕುರಿತಾದ ರೂಪ ಗುಣ ವಿಭವಗಳಿಗೆ ಸರಿಸಮನಾರು ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ದಮಯಂತಿಗೂ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಬರೀ ಬಾಯಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಇಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರ ನೋಡದೆಯೇ ಪ್ರೀತಿಸತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಬ್ಬರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲೇ ಸತಿ ಪತಿ ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ನಂತರ ರಾಜಹಂಸ ಪಕ್ಷಿಯು ಇವರಿಬ್ಬರ ಪ್ರೇಮದ ಸಾರಧ್ಯ ವಹಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಂದೇಶ ತಲುಪಿಸುತ್ತದೆ. ಇತ್ತ ಸ್ವಯಂವರದ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಗಳು ನೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಂಗತಿ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ತಿಳಿದು ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಲು ನಳನ್ನು ಕಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸತ್ಯ ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮೊದಲ ಭೇಟಿಯಲ್ಲೇ ಮನಸೋಲುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಂತರಾಕೆಯ ಮನದಿಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನೇ ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಇಂದ್ರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ನಳನೋಂದಿಗೆ ವಿವಾಹವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಒಂದು ಹೆಣ್ಣು, ಒಂದು ಗಂಡು ಮಗುವಿಗೆ ಜನ್ಮ ನೀಡುತ್ತಾಳೆ. ಕೆಲವು ವರುಷಗಳು ಕಳೆದ ನಂತರ ಕಲಿಯ ಪ್ರಭಾವ ಇವರ ಮೇಲೆ ಬಿಳುತ್ತದೆ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅವರು ದಟ್ಟದಾರಿದ್ರ್ಯಾರಾಗಿ ಪುಷ್ಕರ ದಾಳಿಯಿಂದಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವಾಗ ದಮಯಂತಿಗೆ ತವರಿಗೆ ಕಳಿಸಲು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ ಆಕೆ ಹೋಗದ ಕಾರಣ, ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಗ ದಮಯಂತಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನೇ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲ ದಿನಗಳನಂತರ ಕಾರ್ಕೋಟಕ ಎಂಬ ವಿಷ ಜಂತುವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಹೋದಾಗ ನಳನನ್ನು ಕಚ್ಚುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದಾಗಿ ನಳನು ಕುರೂಪಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಈ ಮೂಲಕ ನೀನು ಅಜ್ಞಾತವಾಗಿ ವಾಸಿಸಬಹುದು ಹಾಗೂ ಅಯೋಧ್ಯೆಯ ಋತುಪರ್ಣನೆಂಬ ರಾಜನ ಪರಿಚಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ದಾರಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. ಋತುಪರ್ಣನ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಶ್ವಕುಲವನ್ನು ಬಲ್ಲವನೆಂದು ಪಾಕ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯವಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಸಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕೆಲ ಕಾಲದ ನಂತರ ದಮಯಂತಿ ತೌರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗಂಡನ್ನು ಹುಡುಕಿಸುತ್ತಾಳೆ. ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಕೌಶಲ್ಯಗಳಿಂದ ಆತನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾಳೆ. ನೆಡೆದ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದ ನಂತರ ನಿಜ ರೂಪ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

ತನ್ನ ಮಾವನವರ ಸೈನ್ಯದೊಂದಿಗೆ ಪುಷ್ಕರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಉಳಿದಕಾಲವನ್ನು ಸುಖವಾಗಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ :

ಈ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವಾಗ ಕನಕರ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗಿತ್ತೆಂದು ನೋಡುವುದಾದರೆ ಕಾವ್ಯದೊಳಗೆ ಪ್ರಕೃತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಸ್ಥಳ ಸೌಂದರ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಅಂದರೆ, ಪ್ರಕೃತಿ ವರ್ಣನೆ ಕುರಿತಾಗಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ,

ಸಾಲ ಬಿಲ್ಲ ಕಪಿಸ್ಥ, ಜಂಬುತ
ಮಾಲ ದಾಡಿಮ ವಕುಳ ವಟ ಹಿಂ
ತಾಲ ಕ್ರಮುಕ ಕದಂಬ ಕುರವಕ ಕದಳಿ ಕರವೀರ
ತಾಲ ಚಂದನ ಪನಸ ವರತ
ಕೋಲ ಕೇತಕಿ ಕುಟಜ ಸರಳದ
ಸಾಲ ತರುಗಳ ನಿಚಯದಿಂದುದ್ಯಾನ ರಂಜಿಸಿತು (ಸಂ-1. ಪ-24)

ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ವನ ಸಂಪಿಗೆಯ ಬನ
ವೆಲ್ಲ ಕೇತಕಿ ಕುಸುಮಮಯ ಮೆಳೆ
ಯೆಲ್ಲ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳು ಸರಸಿರುಹ ಕೊಳಗಳವು
ಬೆಲ್ಲವತ್ತಗಳಕ್ಷು ದ್ರಾಕ್ಷಿಗ
ಳೆಲ್ಲ ಖರ್ಜೂರಾದಿ ವಸ್ತುಗ
ಳಲ್ಲದಿಲ್ಲ ವೃಥಾನೆಲನಿಲ್ಲ ನಳನ ರಾಜ್ಯದಲಿ (ಸಂ-4. ಪ-15)

ಇಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನನ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಕವಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಿಷಧ ನಗರದಲ್ಲಿ ನಾನವಿಧದ ಮರಗಳಿವೆ ಅಂದರೆ ಮತ್ತಿ, ಬಿಲ್ಲ, ಜಂಬುನೇರಳೆ, ಹೊಂಗೆ, ದಾಳಿಂಬೆ, ಬಕುಳ, ಗೋರಂಟಿ, ತಾಳೆ, ಅಡಿಕೆ, ಕದಂಬ, ಬಾಳೆ, ಶ್ರೀಗಂಧ, ಹಲಸು, ಕೇದಗೆ, ಗಿಡಮರಗಳು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಪರಿಮಳವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ವನ ಸಂಪಿಗೆಯ ವನಗಳಿದ್ದವು. ಬಿದಿರಿನ ಗಿಡಗಳ ಗುಂಪು ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಯಂತಿತ್ತು. ಹೂ ಹಣ್ಣು ಸುಗಂಧದ ವಾಸನೆ ನೀಡುವ, ನೆರಳು ಕೊಡುವ ಎತ್ತರದ ಮರಗಳಿದ್ದವು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಸರೋವರಗಳೆಲ್ಲವೂ ಕಮಲದ ಹೂಗಳಿಂದ ತುಂಬಿತು. ಬೆಲ್ಲವೆತ್ತ ಕಬ್ಬು ದ್ರಾಕ್ಷಿ ಖರ್ಜೂರ ಮೊದಲಾದ

ಹಣ್ಣಿನ ಗಿಡಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದವು . ಬಂಜರು ಭೂಮಿ ಎಂಬುದು ಎಲ್ಲೂ ಇರಲಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುವುದರೊಂದಿಗೆ ನಳನ ರಾಜ್ಯ ರಮ್ಯತಾಣವಾಗಿತ್ತು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ನಗರದ ವರ್ಣನೆ:

ನಳನ ನಿಷಧ ನಗರವು ಶತ್ರುಗಳು ಮತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಹಾಗೆ ವಿನ್ಯಾಸಗೋಡಿಸಿತ್ತು. ಕೊಟೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಹುಲಿಯ ಚಿತ್ರವಿದ್ದು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ನಗರವೇ ತಿಂದುಹಾಕುವಂತಿತ್ತು. ಅದರ ಚಿಲಕಗಳು ವಜ್ರದಂತೆ ಕಠಿಣವಾಗಿತ್ತು. ಗಂಧದ ಮರದ ವೇಧಿಕೆಗಳಿದ್ದವು ಅದಕ್ಕೆ ಚಿನ್ನದ ಹೊಳಪಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗಿತ್ತು. ಮಹಡಿಯ ಕಲಶಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಹೊಳಪಿನಿಂದ ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆ ಬೆಳಕು ಪಸರಿಸಿತ್ತು. ಕೊಟೆಯ ಎತ್ತರದ ಚೂಪು ಆಕಾಶವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. ಗುಂಡಿಗಳು ಪಾತಾಳವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವಂತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿನ ಬೀದಿಗಳಿಗೆ ರವಿ ಚಂದ್ರರೆಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿದ್ದವು. ಮನೆಯ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಈ ರತ್ನಗಳ ಕಾಂತಿ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿತ್ತು. ಇಂತಹ ಮನೆಯ ತರುಣಿಯರು ಚಾವಡಿಯಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ವೀಣೆಯನ್ನು ನುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದರು . ಕೇಳುಗರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಂತೋಷ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಾರೆ ಸಂಗೀತ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಸಿರಿವಂತಿಕೆಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಂತೆ ಬಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ರವಿಶಶಿಯ ವೀಧಿಗಳ ಹೇಮದ

ವಿವಿಧಮಣಿ ಬಿತ್ತಿಗಳ ಕಾಂತಿಯು

ದಿವವನಣೆದುರು ರತ್ನ ನಿಚಯದ ಭದ್ರಭವನಿಕೆಯ

ಯುವತಿಯರ ಸಂಗೀತ ವೀಣಾ

ರವದ ರಹಿಯಲ್ಲಿ ಮನಕೆ ಸವಿದೋ

ರುವ ಮಹಾರಚನೆಯಲಿ ಮರೆದುದು ನಿಷಧವರ ನಗರ (ಸಂ-1 ಪ-22)

ಇತ್ತ ವಿದರ್ಭ ನಗರವು ವೈಭವ ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ ನಿಷಧ ನಗರದ ಉತ್ತರದ ದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಇಂದ್ರನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಅಮರಾವತಿಯಯಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮನೆಗಳಿದ್ದವು. ಮನೆಗಳಿಗೆ ಚಿನ್ನದ ಲೇಪನವಿತ್ತು. ರತ್ನಗಳನ್ನು ಅವುಗಳಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ್ದರು. ಬೀದಿಯ ಎರಡು ಕಡೆ ತೋಟಗಳಿದ್ದವು. ಇಡೀ ನಗರವೇ ಸೌಂದರ್ಯದ ತವನಿಧಯಂತಿತ್ತು. ದಮಯಂತಿಯ ಅಂತಃಪುರದ ಗೋಡೆಗಳು ನೀಲಿ ರತ್ನದಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿತ್ತು. ಸಾಲುಗಂಬಗಳಲ್ಲಿ ವಜ್ರಗಳನ್ನು ಅಂಟಿಸಿತ್ತು. ಮುತ್ತಿನ ಲೋವೆ, ಹವಳದಿಂದ ಕೆತ್ತಿದ ಬೊದಿಗೆಗಳು, ರತ್ನ ಮಂಟಪಗಳಲ್ಲಿ ಹಸಿರು ಮಣಿಗಳ ಹಲಗೆಗಳಿದ್ದವು.

ವ್ಯಕ್ತಿ ಮತ್ತು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ವರ್ಣನೆ :

.....ನಳನೃಪನ

ಶೀಲವನು ಸೌಂದರ್ಯ ವಿಭವವಿ

ಶಾಲಮತಿ ಲಾವಣ್ಯ ರೂಪು ಗು

ಣಾಳಿಗಳ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಕವಿಜನರು (ಸಂ-1 ಪ-35)

ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ಅನೇಕ ಜನರು ನಳ ಮಹಾರಾಜನು ಸುರದ್ರೂಪಿಯು, ಗುಣವಂತನೂ ಹೊಂದಿದವನಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಗುಣಗಾನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದನ್ನು ದಮಯಂತಿ ಕೆಳಿಸಿಕೊಂಡು ಅವನಲ್ಲಿ ಮೊಹಪರವಶಳಾದಳು. ಪೇಮಾಂಕುರಿಸಿತು. ಇದು ನಳನದ್ದಾದರೆ, ದಮಯಂತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅತಿಶಯವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ ಅವಳು ಒಳ್ಳೆಯ ಗುಣವತಿ ಮಾತಿನ ನಡವಳಿಕೆಗಳು ಗಂಭೀರವಾಗಿದ್ದು ವಿವೇಕ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು ಪಾರ್ವತಿ ಹಾಗೂ ರತಿಯರಂತೆ ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು.

ಮುರಹರನ ನಿಜಸೊಸೆಯ ರೂಪಂ

ತಿಲಿ ಚಂದ್ರನ ಮಗಳ ಚೆಲುವಂ

ತಿರಲಿ ಮೈನಾಕನ ಸಹೋದರಿಯಾಂದವಂತಿರಲಿ

ಶರಧಿ ತನುಜೆಯ ಸೌಂದರಿಯವನು

ಮರೆಸಿತೆಂಬುದು ಲೋಕದೊಳಗಾ

ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯ ಬಗೆಗೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲರರೆ ಕೇಳೆಂದ (ಸಂ-2 ಪ-5)

ದಮಯಂತಿ ಹಣೆ ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯಂತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿಯ ತಿಲಕವಿತ್ತು. ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ, ಕೈಗೆ ಚಿನ್ನದ ಬಳೆಗಳು ಬೆರಳಿಗೆ ಕೆಂಪುರತ್ನವಿರುವ ಉಂಗುರ, ಕಾಲಿಗೆ ಗಜ್ಜೆ ಹಾಗೂ ನೀರಿಗೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತ್ರ ತೊಟ್ಟು ಕಂಗಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಂದಹಾಸ, ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ಕೆನ್ನೆಗಳು, ಎಸೆವ ಸೋಮುಡಿ ಭಾರದಲಿ ಬಾಗಿದ ಕೊರಳು, ವೀಣೆಯನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಭಂಗಿಯು, ಬಿಸುರುಹಾಕ್ಷಿಯ ಸೊಬಗನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಲು ಯಾರಿಂದ ಸಾಧ್ಯ ಹೀಗೆ ಇದ್ದ ದಮಯಂತಿ ನಳನ ಬಗ್ಗೆ ತಿಳಿದಾಗಿನಿಂದ ಮನಸ್ಥಿತಿಯೇ ಬದಲಾಗಿ ವಿರಹದಿಂದಾಗಿ ಬೆಂಯುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ ಈಕೆ ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರಂತಲ್ಲ .

ರಾಜಹಂಸ ಪಕ್ಷಿ ವರ್ಣನೆ:

ಕನಕದಾಸರು ರಾಜಹಂಸದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಬಹಳ ಶೃಂಗಾರಮಯವಾಗಿ

ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮೊದಲು ನಳನು ಇದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾನೆ. ಅದು ಹೇಗಿತ್ತೆಂದರೆ ಹಂಸೆಯ ಮುಖ ಮತ್ತು ಪಾದಗಳು ಗಾಢವಾದ ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಹೊಂದಿತ್ತು. ಅದರ ದೇಹದ ಭಾಗವೆಲ್ಲವೂ ಅಚ್ಚಬಿಳುಪಾಗಿತ್ತು. ರೆಕ್ಕೆಗಳು ತುಂಬಾ ವಿಶಾಲವಾಗಿದ್ದವು. ನೋಡಿದಾಕ್ಷಣ ನಳನಿಗೆ ಅದರ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿಯುಂಟಾಯಿತು. ಇತ್ತ ದಮಯಂತಿಗೂ ಇದೇ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಆಕೆಗೆ ನೋಡಿದಾಕ್ಷಣ

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅಡಿಯಿಡುವ ಕರ
 ಪಲ್ಲವ ಚಾಚಿದಳು ನೂಪುರ
 ಘಲ್ಲುಘಲಿರನೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಸರಿದುದಾ ಹಂಸೆ
 ನಿಲ್ಲದಂಗೈಸುತ್ತ ಬರಲ
 ಲ್ಲಲ್ಲಿಯಡರಿತು ಕುಸುಮಮಯ ನವ
 ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬನದೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕುದು ಹೊದರ ಹೊಸಮೆಳೆಯ

(ಸಂ-2 ಪ-33)

ಹೀಗೆ ರಾಜ ಹಂಸವನ್ನು ಮುಟ್ಟಲು ತನ್ನ ಬಳಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಗದಂತೆ ಓಡಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಕೈ ಚಾಚಿ ಹಿಡಿಲು ಹೋದರೆ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ವನದೊಳಗೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ, ಒತ್ತೊತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಬಿದಿರನ ಮೆಳೆಯ ಹತ್ತಿರ ರಭಸವಾಗಿ ಬಂದಳು ಹಿಡಿಯಲೆತ್ತಿಸುವಾಗ ಆಕೆಯ ತೆಳುವಾದ ಸೊಂಟ ಬಳುಕಿತು. ಸ್ತನಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಸೆರಗು ಜಾರಿತು, ಕೇಶರಾಶಿಯು ಚದುರಿತು ಅವಳ ಕಮಲದಂತಹ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಬೆವರಿನ ಹನಿ ಕಾಣಿಸಿತು ಕೊರಳಲ್ಲಿದ್ದ ಸರಗಳು ಅಲ್ಲಾಡಿದವು ಕೊನೆಗೆ ಸುಸ್ತಾಗಿ ಜಾರಿದ್ದ ಸಿರೆಯ ಸೆರಗನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಿಂತಳು. ಇಲ್ಲಿ ಹಂಸೆಯೊಂದಿಗೆ ದಮಯಂತಿಯ ದೇಹದ ಸೊಬಗನ್ನು ಬಹಳ ಉತ್ಕಟ ಭಾವದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇದು ನಳಚರಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರಿರುವ ಸೌಂದರ್ಯದ ಕಾಳಜಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಜ್ಞೆ . ಇದನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಸದೊಳಗೆ ಶೃಂಗಾರಸದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಹೊರತರುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೀತಿಯೆಂದರೆ ಕಾದು ಪಡೆಯುವಂತದ್ದು ಎನ್ನುವ ಮಾತನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೀತಿಯ ಮಹತ್ವ, ತ್ಯಾಗ, ಸಾರ್ಥಕತೆ ಭಾವವನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಜ್ಞವಾಗಿ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆ ಸರಳವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸುಂದರವಾಗಿ ಸೌಂದರ್ಯ ಪ್ರಜ್ಞೆವುಳ್ಳವರಾಗಿ ನಳಚರಿತೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅನೇಕ ರಸಮಯ ಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಸಹೃದಯರಲ್ಲಿ

ಮೆಲುಕುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ. ಪಾತ್ರಗಳು ಸರಳವಾಗಿ ಮಾನವೀಯ ಜೀವಂತಿಕೆನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹೃದಯ ಸ್ಪರ್ಶಿಯಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಬದುಕಿಗೆ ಸಂಯಮ ಮತ್ತು ತಾಳ್ಮೆಯು ಜೀವನದ ಅಡಿಪಾಯವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಾವ್ಯ ನಿರೂಪಿಸಿದೆ.

ಆಕರ ಗ್ರಂಥ :

1. ಕನಕದಾಸರ ಲೋಕಪಾವನ ನಳ ಚರಿತ್ರೆ - ಡಾ. ಕೆ. ಗೋಕುಲನಾಥ್.
2. ಸಂತಕವಿ ಕನಕದಾಸರ ನಳದಮಯಂತಿ ಪ್ರೇಮ ಕಥೆ - ಡಾ.ಜಿ.ಕೃಷ್ಣ
3. ಸಾಹಿತ್ಯ ಶೀಲನ - ಡಾ. ಸಿ.ಪಿ. ಕೃಷ್ಣಕುಮಾರ್
4. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ - ತ.ಸು. ಶಾಮರಾಯ
5. ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯತತ್ವ ಚಿಂತನೆ - ಡಾ. ಜಿ.ಎಸ್. ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪ.

ಡಾ. ಸಬಿಹಾ ಅವರ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳು

— ಶಭಾನ

ಕನ್ನಡ ಕಥಾ ಜಗತ್ತು ಅಂದಂದಿಗೆ ಮುಖ್ಯವಾದ ವಸ್ತು, ಶೈಲಿ, ವಿನ್ಯಾಸವನ್ನೊಳಗೊಂಡಂತೆ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಭಿನ್ನ ಮಾದರಿಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸುತ್ತ ಭಿನ್ನ ಲೋಕಾನುಭವವನ್ನು ಕಾಣಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದೆ. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದ ಹೊಸದೊಂದು ಲೋಕವನ್ನು ಪರಿಚಯಿಸಿದ್ದು ಮುಸ್ಲಿಂ ಸಾಹಿತ್ಯ. ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಥಾ ಪ್ರಕಾರವನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿ ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಅನೇಕ ಮುಸ್ಲಿಂ ಬರಹಗಾರರು ತಮ್ಮ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕಂಡುಂಡ ದಟ್ಟ ಅನುಭವಗಳನ್ನು ದಾಖಲಿಸಲು ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು. ಅವು ಅಲ್ಲಿನ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಿಡುಗುಗಳೆನಿಸಿದ್ದ ತಲಾಖ್, ಬಹುಪತ್ನಿತ್ವ, ಪರ್ದಾ ಪದ್ಧತಿ ಮುಂತಾದ ವಸ್ತು ವಿಷಯಗಳನ್ನೇ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಹೊರತಾದ, ಹಲವು ಪರಿಮಿತಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿದ ಬರಹವನ್ನು ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಭೂಮಿಗೌಡ ಅವರ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಸ್ತುತ ಲೇಖನವು ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಭೂಮಿಗೌಡ ಅವರ ಮೊದಲ ಕಥಾ ಸಂಕಲನವಾದ 'ಕಡಲ ತಡಿಯ ಮನೆ'ಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದೆ. ಇಂದಿಗೆ ನಂಬಲು ಅಸಾಧ್ಯವಾದ ಹೊಸ ಪೀಳಿಗೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚರಿಗೊಳಿಸುವ, ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿಸಿಕೊಂಡ ಲೋಕವನ್ನು ಇಲ್ಲಿನ ಕಥೆಗಳು ಹೇಗೆ ಬಿಂಬಿಸುತ್ತವೆ ಎಂದು ಚರ್ಚಿಸುವುದು ಲೇಖನದ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ. ಕತೆ, ಕವನಗಳ ಜೊತೆಗೆ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ವಿಮರ್ಶೆಯಲ್ಲೂ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿರುವ ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಅವರು ಹನ್ನೊಂದು ಕತೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಈ ಸಂಕಲನವನ್ನು 2009 ರಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿದ್ದಾರೆ.

ರೀತಿ, ನೀತಿ, ಸಿದ್ಧಾಂತ, ತತ್ತ್ವಗಳನ್ನು ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡುತ್ತ, ಮನುಷ್ಯ ನಿರ್ಮಿತ ಸಿದ್ಧ ಮಾದರಿಗಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುಬೀಳಲು ಇಚ್ಛಿಸದ ಇಲ್ಲಿನ ಕತೆಗಳು ಅವುಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಪ್ರಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಸಾಗುತ್ತವೆ. ಅದು ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಾಶಸ್ತ್ಯವನ್ನು ನೀಡುವ

ಪ್ರಯತ್ನವಾಗಿದೆ. ಕತೆಗಳು ಭಾಷೆ ಮತ್ತು ಶೈಲಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಷ್ಟು ಆಪ್ತವೋ ವಸ್ತುವಿನ ನೋಟದಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟೇ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಕತೆಗಳು ಬಿಡಿಬಿಡಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಒಟ್ಟು ಕಥಾ ಹಂದರ ಏಕವೆಂಬ ಭಾವ ಓದುಗರಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ಕತೆಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅಂತರ್ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿದೆ. ಅವು ಭೂತವರ್ತಮಾನಗಳ ನಡುವೆ ಸೇನಿಸಾಡುವ ಕತೆಗಳಾಗಿದ್ದು ಜನರ ಬದುಕಿನ ರೀತಿಯ ಕುರಿತು ಭೂತದಲ್ಲಿನ ನಿರಾಳತೆ ಹಾಗೂ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿನ ನಿರಾಶೆಯನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದೆ.

ಕತೆಗಳ ಓದು ಸಾಗಿದಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಆಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಅಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾತಾವರಣ. ಭಿನ್ನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗಳೆರೆಡು ಯಾವ ನಿರ್ಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಪರಸ್ಪರ ಬೆರೆತಿರುವ ಪರಿ ಅನನ್ಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯುನಿರೂಪಕಿಯ ಬಾಲ್ಯದ ಅನುಭವವೂ ಆಗಿದೆ. ಜನರ ನಡುವಿನ ಸಹಬಾಳ್ವೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರ, ಕಷ್ಟಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಲ್ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಬಗೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಅಂದು ಬಹಳ ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡ ಕತೆಗಾರ್ತಿಗೆ ಕೋಮು ಸೌಹಾರ್ದ ಕದಡುತ್ತಿರುವ ವರ್ತಮಾನದಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ಅಗತ್ಯ ಎದುರಾಗಿತ್ತು. ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀ ಬದುಕಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಇಲ್ಲಿನ ಕತೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿವೆ.

ಈ ಸಂಕಲನದ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಶಗಳೆಂದರೆ

1. ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಸೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಭೂತ ಸಂಬಂಧಗಳು.
2. ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಪಂಥಗಳೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವ ವರ್ತಮಾನದ 'ಯೂನಿಫಾರ್ಮ್' ಸಂಸ್ಕೃತಿ.
3. ಬಹುತೇಕ ಎಲ್ಲಾ ಕತೆಗಳಲ್ಲೂ ಪ್ರಧಾನ ಸ್ಥಾನ ಪಡೆದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಹಾಗೂ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ.
4. ಯಾವ ಸ್ವಷ್ಟೀಕರಣ, ವೈಭವೀಕರಣದ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಅಂತರಧರ್ಮಿಯ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಕತೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ವಿಶೇಷ ಸ್ಥಾನ.

ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಅಂಶಗಳನ್ನು ಆಯಾಯ ಕತೆಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮುಂದಿನಂತೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಮನುಷ್ಯ ಸಂಬಂಧಗಳು ಅರ್ಥವೇ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ 'ಎತ್ತಣೆಂದೆತ್ತ' ಕತೆಯ ಸಾಬರ ಹೀರವ್ವ ಹಾಗೂ ಶಿವಮ್ಮರ ಸ್ನೇಹ ಆದರ್ಶವೆನಿಸುತ್ತದೆ.

ತನ್ನ ಮಗಳು ನೂರ್ಜಹಾನ್‌ಳೊಂದಿಗೆ ಇರಲಾಗದೆ, ಮಗಳು-ಅಳಿಯ ಕಳಿಸಲು ಯೋಚಿಸಿರುವ ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮಕ್ಕೂ ಹೋಗಲಾರದ ಹೀರವ್ವ ಕಡೆಗೆ ಇರಲು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದು ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆಯನ್ನೇ ಬದುಕಾಗಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಗೆಳತಿ ಶಿವಮ್ಮನ ಬಳಿ. “ನಿಂಗೇನ್ ಗೊತ್ತು ಶಿವಮ್ಮನ್ ಮನ್ನು, ಅಕಿಯಂಥಾ ದೊಡ್ಡ ಗುಣ ನಮ್ ಮಂದ್ಯಾಗ ಯಾರ್ಗೆ ಐತಿ” (ಕಡಲ ತಡಿಯ ಮನೆ, ಪುಟ.06) ಎನ್ನುತ್ತ ಸಾಬರ ಹೀರವ್ವ ತನ್ನ ಅಂತಿಮ ದಿನಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಗೆಳತಿ ಶಿವಮ್ಮನೊಂದಿಗೆ. ‘ತುಪ್ಪ ಮೆತ್ತಿದ ಕನ್ನಡಿ’ ಕತೆಯೂ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮಗಳಿಂದಾಚೆ ಬದುಕು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುತ್ತದೆ.

‘ಸಂಬಂಧ..’ ಕತೆಯ ಅಂತ್ಯವಂತು ಓದುಗರನ್ನು ಚಕಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಊರಿನ ಲಿಂಗಾಯತ ಸಾಹುಕಾರ ಬಸವಣ್ಣೆಪ್ಪ ಸಾಯುವುದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಬರೆದಿಟ್ಟಿದ್ದ ವಿಲ್‌ನಲ್ಲಿ ಮೂವತ್ತೈದು ವರ್ಷ ಜೊತೆಗಿದ್ದ ಸಾಬರ ರಾಜವ್ವನಿಗೆ ಏನೂ ಪಾಲು ನೀಡದಿದ್ದಾಗ ಮೊದಲ ಹೆಂಡತಿ ಚೆನ್ನವ್ವ ಆಸ್ತಿಯ ಹಣವನ್ನು ಆಕೆಗೂ ಹಂಚುವುದು ಪರಸ್ಪರ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಬಿಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದೂ -ಮುಸ್ಲಿಂ ಎಂಬ ಬೇಧವೇ ಕಾರಣ ಈ ಕತೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಬರ ರಾಜವ್ವ ಹಾಗೂ ಆಕೆಯ ಮಗಳು ಸುಂದ್ರವ್ವ ತಾವಿರುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ಒಗ್ಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರು “ಸುತ್ತಲಿನವರು ಕರೆದ ಹಿಂದೂ ಹೆಸರುಗಳಿಂದಲೇ ಗುರುತಿಸಿಕೊಂಡವರು. ಮುಂದೆ ತಾವು ಮುಸಲ್ಮಾನರೆಂಬುದನ್ನೇ ಆ ತಾಯಿ ಮಗಳು ಮರೆತಿದ್ದರು”(ಪುಟ.40).

ಹಾಗೆಯೇ ‘ರೂಪಾಂತರ’ ಕತೆಯ ಮುಸಲರ ಅಜ್ಜಿ ಹಿಂದೂ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪೂಜಿಸುವ ಕುರಿತು ಅಂದು ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರಶ್ನೆ ಎಳುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಂತರದ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಉಳಿದಿದ್ದರೂ ಸಮುದಾಯದ ಜನರ ಭಯದಿಂದ ದೇವರ ಮೂರ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಬೀಗ ಹಾಕಿದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಯಾಗಿವೆ. ಇದು ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವಾತಾವರಣವೊಂದು ತಂದೊಡ್ಡಿದ ಒತ್ತಡವಾಗಿದೆ. ‘ನಂ ನಂಬಿ ನಮಗ’ ಎನ್ನುತ್ತ ಊರಿನ ಜನರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಪೂಜೆಗೈಯುತ್ತಿರುವ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನನ್ನು ಕಂಡ ನಿರೂಪಕಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಇವೆಲ್ಲ ಉಳಿದಿದೆ ಎಂಬ ಸಮಾಧಾನ. ಆದರೂ “ದೀಪಾವಳಿ, ನವರಾತ್ರಿ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ, ಕ್ರಿಸ್‌ಮಸ್, ರಂಜಾನ್ ಎಲ್ಲವೂ ನಮ್ಮವೇ..” ಆಗಿದ್ದ ಕಾಲ ರೂಪಾಂತರಗೊಂಡಿರುವುದು ನಿರೂಪಕಿಗೆ ಆತಂಕ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ.

ಎರಡನೇ ಅಂಶವಾದ ‘ಯೂನಿಫಾರ್ಮ್’ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರೂಪಕಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಡಿದೆ. ಜಾತಿ, ಧರ್ಮವೆಂಬ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಮೀರಿದ ಬದುಕು ಮಗಳಿಗೆ ದಕ್ಕಿಸಬೇಕೆಂಬ ಪ್ರಯತ್ನ ಆಕೆ ಕೇಳುವ ‘ಅಮ್ಮಾ, ನಾವು ಹಿಂದೂನಾ? ಮುಸ್ಲಿಮಾ? ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆಯ

ಮೂಲಕ ದಂಗಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಜಾತಿ, ಉಪಜಾತಿ, ಧರ್ಮ, ಊರು, ರಾಜ್ಯ ಎಂಬ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಐಡೆಂಟಿಯೇ ಇಲ್ಲವಾದ ಕಾಲದಿಂದ,ಗೋಡೆಗೆ ಬಳಿದ ಬಣ್ಣದಿಂದಲೇ ಯಾವ ಧರ್ಮಿಯರೆಂದು ಗುರುತಿಸುವ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ತಲುಪಿರುವಾಗಹೇಗೆ ಮಗಳನ್ನು ಈ ಸೋಂಕಿನಿಂದ ದೂರವಿರಿಸಬೇಕು ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮೇಲುಗೈ ಸಾಧಿಸಿರುತ್ತದೆ. ಹಾಗಾಗಿಯೇ ನಿರೂಪಕಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಇಂತಹ ಬರಡು ಬಾಲ್ಯದ ಕುರಿತು ಬೇಸರವಿದೆ.

ಸಂಕಲನದ ಕತೆಗಳಲ್ಲಿನ ಬಹುತೇಕ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಗಳು ಗಟ್ಟಿ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುತ್ತವೆ. ಸ್ವತಃ ಸ್ತ್ರೀವಾದಿ ವಿಮರ್ಶಕರಾದ ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಅವರು ಕತೆಗಳಿಗೆ ನೀಡಿರುವ ಈ ರೂಪ ವಿಶೇಷವೆನಿಸುತ್ತದೆ.ಡಾ.ಎಂ.ಎಸ್.ಆಶಾದೇವಿ ಅವರು ಹೇಳುವಂತೆ 'ಸ್ತ್ರೀವಾದವು ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಕರ ಮಾತ್ರವಾಗದೆ, ಹೊರಕವಚ ಮಾತ್ರವಾಗದೆ, ಬದುಕನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವ ಮನೋವಿನ್ಯಾಸವಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿರುವುದು ಲೇಖಕಿಯರು ಎದುರಿಸುತ್ತಿರುವ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಸವಾಲು. ಈ ಸವಾಲಿನ ಅರಿವು ಸಬಿಹಾ ಅವರಿಗಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾದುದು" (ನೆನಪಿನ ಆಸರೆಯ ಕಥೆಗಳು, ಪ್ರಜಾವಾಣಿ ಸಾಪ್ತಾಹಿಕ ಪುರವಣಿ 25 ಜುಲೈ 2010)

ಈ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ 'ಒಂದು ಸಾವಿನ ಸುತ್ತ' 'ಬಿಟ್ಟಿನೆಂದರೆ ಬಿಡದೀ.....' 'ಬಳೆ' ಕತೆಗಳು ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಒಂದು ಸಾವಿನ ಸುತ್ತ ಕತೆಯ ಶಮೀಮ ತನ್ನ ಗಂಡ ಇಸ್ಮಾಯಿಲ್‌ನ ನಪುಂಸಕತ್ವದ ವಂಚನೆಯಿಂದ ಹೊರಬರಲು ತಾನೇ ಖುಲಾ ಕೇಳಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಅಷ್ಟೆಯಲ್ಲ ಆತನ ಸಾವಿನ ನಂತರ ಆಸ್ತಿಯ ಹಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಹೋರಾಡಿ ಗೆಲುವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣಿನ ಈ ರೀತಿಯ ಹೋರಾಟದಲ್ಲಿ ನ್ಯಾಯ ದೊರಕುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಅವರ ಕತೆಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾಗಿದೆ.ಆ ಕಥಾ ನಾಯಕಿಯ ನಿದರ್ಶನದ ಮೂಲಕ ಇತರರ ನಿರ್ಧಾರದಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಟಿ ನೀಡುವಂತೆ ಮಾಡುವುದು ಇಲ್ಲಿನ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಬಿಟ್ಟಿನೆಂದರೆ ಬಿಡದಿ ಕತೆಯ ನಾಯಕಿ ಕೂಡ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಮತ್ತೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ತರ್ಕಬದ್ಧವಾದ ಚಿಂತನೆಯತ್ತ ಸಾಗುತ್ತಾಳೆ.

ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಅವರ ಬರಹದಲ್ಲಿ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಿರುವ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಮುಖ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಅಂತರ್‌ಜಾತಿ ಹಾಗೂ ಅಂತರ್‌ಮತೀಯ ವೈವಾಹಿಕ ಸಂಬಂಧಗಳು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿರುವ ಸ್ಥಾನ. ಯಾವುದೇ ಒತ್ತಡವಿಲ್ಲದೆ ತುಂಬಾ ಸಹಜವಾಗಿ ಮೂಡಿರುವ ಈ ಪಾತ್ರಗಳು ಆದರ್ಶ ಸಮಾಜವೊಂದನ್ನು ರೂಪಿಸಿದಂತಿದೆ. ಸ್ವತಃ ಕತೆಗಾರ್ತಿಯ

ಬದುಕು ಕೂಡ ಅಂತಹದೇ ಆದರ್ಶ ಜೀವನಕ್ಕೆ ನಿದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. 'ಇಡಿಗಾಳು' ಕತೆಯ ನಫೀಸಾ-ಸದಾಶಿವ ದಂಪತಿಗಳು, 'ಸಂಬಂಧ'ದಲ್ಲಿನ ಬಸವಣ್ಣಪ್ಪ-ಸಾಬರ ರಾಜಪ್ಪ, 'ಸಂವೇದನೆ' ಕತೆಯಲ್ಲಿನ ಮನೋಹರ-ಜರೀನಾ ದಂಪತಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಡಾ.ಸಬಿಹಾ ಭೂಮಿಗೌಡ ಅವರ 'ಕಡಲ ತಡಿಯ ಮನೆ'ಯು ಕನ್ನಡ ಕಥಾ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವ ಪಡೆದಿರುವ ಕಥಾ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ. ಬೇರೆಡೆ ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದ ಹೊಸದೊಂದು ಲೋಕವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಅನುಭವ ಇಲ್ಲಿನ ಕತೆಗಳ ಓದಿನಿಂದ ದಕ್ಕುತ್ತದೆ. ಡಾ.ಸಬಿತಾ ಬನ್ನಾಡಿ ಅವರು ಗುರುತಿಸಿದಂತೆ "ಈ ಸಂಕಲನದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಹಲವು ಕತೆಗಳು ಕಳೆದುಹೋದ ಜಗತ್ತೊಂದನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿವೆ. ತನಗೆ ಮರೆತೇಹೋದಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಪ್ರಪಂಚವೊಂದು ನಿರೂಪಕಿಗೆ ಧುತ್ತನೆ ತೆರೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಮಗಳ ಬಾಲ್ಯದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ." ('ಅನ್ಯ'ವೆಂಬುದಕ್ಕೆ 'ಭಿನ್ನ'ವಾಗಿದೆ ಮನವು, ಲಂಕೇಶ್ ಪತ್ರಿಕೆ, 23 ಜೂನ್ 2010) ಒಟ್ಟಾರೆ ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆ ಕೊಡುತ್ತ,ಭೂತದೊಂದಿಗೆ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಅಳೆಯುವ ಅನಿವಾರ್ಯತೆ ಇಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿದ್ದು ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳಾ ದೃಷ್ಟಿಕೋನ

- ಅಮರೇಶ ವಲ್ಲಂದಿನ್ನಿ

ಸಮಾಜವೊಂದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವೇ ಸಾಹಿತ್ಯ. ಸಾಮಾಜಿಕ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಆಧರಿಸಿಯೇ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಒಡಮೂಡುತ್ತದೆ. ಮಹಿಳೆಯೊಬ್ಬಳು ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬಗೆ, ಮಹಿಳೆಯೇ ಸ್ವತಃ ಬರವಣಿಗೆಗೆ ತೊಡಗುವುದು ಎರಡೂ ಕಾಲ ಘಟ್ಟವೊಂದರ ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಆಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಸುದೀರ್ಘ ಇತಿಹಾಸವಿರುವ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಹಲವು ರೀತಿ ಚಿತ್ರಿತಗೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಆಯ್ದು ಕೃತಿಗಳನ್ನು, ಕವಯಿತ್ರಿಯರನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿ ಮಹಿಳೆಯ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ಅರಿಯುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ. ವೇದ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಹಿಳೆಯರು ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ವಿಧದ ದೌರ್ಜನ್ಯಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಿದ್ದಾರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಸೀತೆ ದ್ರೌಪದಿಯರೇ ಸಾಕ್ಷಿ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ಎಂದಿಗೂ ಸ್ವತಂತ್ರಳಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣು ಸ್ವತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಅರ್ಹಳಲ್ಲ; ಹೆಣ್ಣು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಪಡೆಯಬಾರದು ಎಂಬ ವಾಕ್ಯಗಳು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಉಲ್ಲೇಖಗೊಂಡಿವೆ.

“ನಮ್ಮ ಮನೆಯಂಗಳದಿ ಬೆಳೆದೊಂದ ಹೂವು

ನಿಮ್ಮ ಮಡಿಲೊಳಗಿಡಲು ತಂದಿರುವೆವು”

ಎಂಬ ಹಾಡಿನ ಸಾಲುಗಳಂತೆ, ಈ ಹೆಣ್ಣೆಂಬ ಮೊಗ್ಗನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಬಿರಿಯುವ ಮೊದಲೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮಡಿಲಿಗೆ ಎಸೆಯಲ್ಪಡುವಂತಹ ಈ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಗುಣ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ಸೌಂದರ್ಯ ಎಲ್ಲವು ಗೌಣವಾಗಿವೆ.

21ನೇ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ದೇಶದ ಜನಸಂಖ್ಯೆಯ ಶೇಕಡಾ 20 ರಷ್ಟಿರುವ ಈ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೆರಳೆಣಿಕೆ ಜನರು ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ದಲಿತ ಮಹಿಳೆ ಇನ್ನೂ ಕೂಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಾಳೆಂಬುದು ನೋವಿನ ಸಂಗತಿ. ಮುಸ್ಲಿಂ ಮಹಿಳೆಯರ ವಿಯವೂ ಕೂಡ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಆಶಾದಾಯಕವಾಗಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಎಲ್ಲೋ ಒಂದಿಬ್ಬರು ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಬರೆಯಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದರೂ ಮದುವೆ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಬದುಕು, ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಕಟ್ಟು

ಪಾಡುಗಳು ಅವರಲ್ಲಡಗಿದ ಸಾಹಿತ್ಯದೊರತೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲೇ ಬತ್ತಿಸಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ. ತವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಿಗುರಲಾರಂಭಿಸಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಚಿಗುರುಗಳು ಗಂಡನ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೊಡನೆ ಬಾಡಿ ಉದುರಿ ಹೋಗಿವೆ ಅಥವಾ ತವರಿನಲ್ಲೇ ಇಂತಹ ಮೊಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಚಿವುಟಿ ಎಸೆದದ್ದೂ ಇದೆ. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಸವಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಎಂಬಂತೆ ಮಹಿಳೆಯರು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವುದು ಕಾಣಬಹುದು.

ಸಾವಿರದೈನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸುವವರೆಗೆ ಮಹಿಳೆಯರೇ ರಚಿಸಿದ, ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಗುರುತಿಸಬಹುದಾದಂಥದ್ದು ಹೆಚ್ಚು ಕಂಡುಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ವಂಚಿತರಾದದ್ದು ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಜನಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಯಾಗುವ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅವಕಾಶಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗದೇ ಹೋದದ್ದು, ಸ್ವಾತಂತ್ರವಿರದ ಅವಲಂಬನೆಯ ಜೀವನವೇ ಪ್ರಾಧಾನವಾದದ್ದು ಇಂಥ ಅನೇಕ ಕಾರಣಗಳಿಂದಾಗಿ ಮಹಿಳೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮುಖ್ಯವಾಹಿನಿಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಾಲದವರೆಗೆ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲೊಂದು ಇಲ್ಲೊಂದು ಅಪವಾದಗಳಿರಬಹುದು. ಗುರುತಿಸುವಂಥ ಸೃಜನಶೀಲತೆ ನಮಗೆ ಕಾಣುವುದು 20ನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಜಾನಪದದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಅದನ್ನು ಮಹಿಳಾ ರಚನೆಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ಜಾನಪದ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿಯ ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಚಿಂತನೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿಯೇ ರೂಪ ಪಡೆದ ಮಹಿಳಾ ಜಾನಪದವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪುರುಷ ಪ್ರಾಧಾನ ಚಿಂತನೆಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡಿಲ್ಲ. ಮಹಿಳೆಯು ದೈವ, ತಾಯಿ, ಬಂಜೆ, ಮಗಳು, ಹೆಂಡತಿ, ಅತ್ತೆ, ಸೊಸೆ, ವಿಧವೆ, ಸೂಳೆ, ಇತ್ಯಾದಿ ಪಾತ್ರಗಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಕನ್ನಡ ಮಹಿಳಾ ಜನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯವು ತಾಯ್ನನ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ, ಮುತ್ತೈದೆ ಮೊದಲಾದ ಪಿತೃನಿಷ್ಠ ಮೌಲ್ಯಗಳು ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ಎಸಗಿದ ಕ್ರೌರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರತಿನಿಧೀಕರಿಸುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ತನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾದರೂ ಅವಕಾಶ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ವಿಶೇಷ. ತಾಯ್ನನವನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಜನಪದರು ಬಂಜೆಯನ್ನು ಹೀಗೆಳೆದರು.

ಬಾಲಕರಿಲ್ಲದ ಬಾಲಿದ್ಯಾತರ ಜನ್ಮ
ಬಾಡೀಗಿ ಎತ್ತು ದುಡಿದ್ದಾಂಗ | ಬಾಳೆಲೆಯ
ಹಾಸ್ಯುಂಡು ಬೀಸಿ ಒಗೆದಾಂಗ|

ಅಂದರೆ ಬಂಜೆಯನ್ನು ಸಮಾಜ ತನಗೆ ಬೇಕಾದಂತೆ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಲು ಮಾತ್ರ ಆಕೆ ಯೋಗ್ಯಳೆಂಬ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಗೌರವವಿಲ್ಲದ ಬಾಳು ಮಾಡಬೇಕಾದ ಸ್ಥಿತಿ ಅವಳಾದಾಗುತ್ತದೆ.

ಮುತ್ತೈದೆತನ ಹೋದ ಸ್ತ್ರೀಯ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಿಧವೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೆಣ್ಣು ತನ್ನ ನೋವನ್ನು ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಗಂಡ ಹೆಂಡಿರು ಎಂದು ಕಂಡಾಡಿದವರೆಲ್ಲ
ಕಂಡಾರ ಮಾರಿ ತಿರುವೂರ | ಗಂಡಿಲ್ಲ
ನಾರೆವ್ವ ನಾರ ಕೊಳನೀರ |

ಗಂಡನಿದ್ದಾಗ ಹೆಣ್ಣನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಸಮಾಜ ಅವಳು ವಿಧವೆಯಾದಾಗ ಮುಖ ತಿರುಗಿಸಿ ಅಸಹನೆ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿಯೇ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ರೂಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆಯರು ಬರೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರ್ಚೆಗೊಳ್ಳದೇ ಹೋಗಿದ್ದು ಕೂಡ ದಮನದ ಒಂದು ಕ್ರಮ.

ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕವಾಗಿ ಅತ್ತಿಮಬ್ಬೆ ಎಂಬ ಜೈನ ಮಹಿಳೆ ಕವಿ ರನ್ನನಿಂದ 'ಅಜಿತಪುರಾಣ' ಬರೆಸಿ, ಪೊನ್ನ ಬರೆದ 'ಶಾಂತಿಪುರಾಣ'ದ ಸಹಸ್ರ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ, ದಾನ ಮಾಡಿದವಳು ಮತ್ತು ದಾನಚಿಂತಾಮಣಿ ಎಂದು ಬಿರುದು ಗಳಿಸಿದವಳು.

ಕ್ರಿ.ಶ. ಸು.1100 ರಲ್ಲಿದ್ದಳೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗಿರುವ ಕಂತಿ ಕನ್ನಡದ ಮೊದಲ ಕವಯಿತ್ರಿ. ದೋರರಾಯನ ಆಸ್ಥಾನ ಪಂಡಿತೆಯಾಗಿದ್ದಳು, ಪಂಪನ ಸಮಕಾಲೀನಳು ಎಂಬ ಊಹೆಗಳಿವೆ. 'ಕಂತಿ ಹಂಪನ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು' ಎಂಬ ಕೃತಿ ದೊರೆತಿದ್ದು ಕಾವ್ಯ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಲ್ಲಿ ಮೊದನೆಯವಳು ಆಗಿದ್ದು, 'ಅಭಿನವ ವಾಗ್ದೇವಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾಳೆ. 'ಸಂಚಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮ' ಚಿಕ್ಕದೇವರಾಜ ಒಡೆಯರ (1672-1704) ಊಳಿಗದವಳಾಗಿದ್ದು, ಅಳಸಿಂಗರಾಯನಿಂದ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿತು ಕಾವ್ಯ ರಚನೆ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಗಳಿಸಿರುವುದೇ ಆ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸಾಧನೆ. ಅಪ್ರತಿಮವಾದ

ಸ್ತ್ರೀ ಮಾದರಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತಲೇ ಸ್ವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಮೆರೆದದ್ದು ಅವಳ ಒಟ್ಟು ಕಾವ್ಯ ಸ್ವರೂಪ. 'ಪೆಣ್ಣು ಪೆಣ್ಣೆಂದೇಕೆ ಬೀಳುಗಳೆವರು, ಕಣ್ಣು ಕಾಣದ ಗಾವಿಲರು, ಕುವರನಾದಡೆ ಬಂದ ಗುಣವೇನದರಿಂದ, ಕುವರಿಯಾದೊಡೆ ಕುಂದೇನು' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳು ಆದರ್ಶ ಸ್ತ್ರೀ ಮಾದರಿ ಕಟ್ಟುವಾಗಲೇ ಸಮಾಜವನ್ನು ದಿಟ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇದೇ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಗಟ್ಟಿತನವಾಗಿದೆ. ಇದೇ ಕಾಲದ ಶೃಂಗಾರಮ್ಮ ಬರೆದ, ಪದ್ಮಿನಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಸಾಂಗತ್ಯ ರೂಪದ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾವ್ಯ. ದೊಡ್ಡ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರ (1713-32) ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿ ಚೆಲುವಾಂಬೆ 'ವರನಂದಿ ಕಲ್ಯಾಣ, ವೆಂಕಟಾಚಲ ಮಹಿಮೆ, ಅಲುಮೇಲು ಮಂಗೈ ಲಾಲಿಪದ, ಮತ್ತು ತಲಕಾವೇರಿ ಮಹಾತ್ಮೆ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಕೊಡುಗೆಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ಹನ್ನೆರಡನೆಯ ಶತಮಾನ ಶರಣರ ಸಮಜೋ-ಧಾರ್ಮಿಕ ಚಳುವಳಿ ಜಾಗತಿಕ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಘಟನೆ. ಅವರ 'ವಚನ' ಸೃಷ್ಟಿ ಅನನ್ಯ! ವರ್ಣ, ಲಿಂಗ, ಭೇದ ಮರೆತು ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗ-ವರ್ಣಗಳ ಜನ ಬೆರೆತು, ಈ ಭುವಿಯ ಮೇಲೆ ದಿವಿಯನ್ನು ತಂದಿಡುವ, ಕಾಯಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಲಾಸ ಕಟ್ಟುವ ಕಲ್ಯಾಣ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣದಲಿ ಒಂದಾದರು. ಎಲ್ಲಾ ವರ್ಗದ ಮಹಿಳೆಯರೂ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂವೇದನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಕೊಂಡಿದ್ದೇ 12ನೇ ಶತಮಾನದ ಮಹತ್ವ ಘಟ್ಟ. ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಸೂಕ್ತ ವೇದಿಕೆಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದು ಶರಣ ಚಳುವಳಿ. ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು ಬರುವ ಮುಂಚೆ ಮಹಿಳಾ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಚನೆ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಮಹತ್ವವಾದದ್ದು. ವಚನ ಚಳುವಳಿ ಉದಾರವಾದಿ, ಮಾನವತವಾದಿ ಧೋರಣೆಯು ಮಹಿಳಾ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅವಕಾಶ ಒದಗಿಸಿತು. ವಚನ ಯುಗದ ಪ್ರಭಾವದ ನಂತರದಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಕವಯಿತ್ರಿಯರು ಸಾಹಿತ್ಯ ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಮೇಲ್ವರ್ಗದವರಾದ ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ, ನಾಗಲಾಂಬಿಕೆ, ಗಂಗಾಂಬಿಕೆ ಮುಂತಾದವರು ರಚಿಸಿದ ವಚನ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಅವರು ರಚಿಸಿದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. 'ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ'ಯು ಚನ್ನಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನನ್ನೇ ಮಾನಸಿಕವಾಗಿ ಗಂಡನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ ಶಿವಸತಿ. ರಾಜ ಕೌಶಿಕನನ್ನು ದಿಕ್ಕರಿಸಿ, ವೈರಾಗ್ಯದ ಸಂಕೇತದ 'ಕೇಶಾಂಬರಿ'ಯಾಗಿದ್ದು ಒಂದು ರೋಚಕ ಕಥೆ. ಆದ್ಯರ ಅರವತ್ತು ವಚನಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕನ ಒಂದು ವಚನ ಸಾಕು, ಎಂಬ ಹಿರಿತನದ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡಾಕೆ. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯು 'ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ' ಎಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರೆ,

ಕೆಳವರ್ಗದ ವಚನಕಾರ್ತಿಯರು 'ಸತಿ-ಪತಿಗಳೊಂದಾದ ಭಕ್ತಿ ಹಿತವಪ್ಪುದು ಶಿವಂಗ' ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ.

“ಒಲವಿನ ಒತ್ತೆಕಲ್ಲನ್ನು ಬೆವರಿಸಬಲ್ಲೆ ಅಂಜಿಸಲು ಅಥವಾ ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ಬಂದಂಥವನು ಎಂಥ ಕರಗದ ಕಲ್ಲು ಗುಂಡಿನಂತವನಿದ್ದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಬೆವರು ಹುಟ್ಟಿಸಬಲ್ಲೆ ಎಂಬ ಮಾತು ಮುಕ್ತಾಯಕ್ಕನದ್ದು. ಇವರ 37 ವಚನಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಾಗೂ ಸಾಹಿತ್ಯಿಕ ಸಿದ್ಧಿಯು ಔನ್ನತ್ಯದಲ್ಲಿವೆ.

ದಲಿತ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಹೆಣ್ಣು 'ಆಯ್ದಕ್ಕಿ ಲಕ್ಕಮ್ಮ'ನಲ್ಲಿ 'ಬಡತನವೆಂಬ ದಿವ್ಯ ಅನುಭವವೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮಚಿಂತನೆ ಮತ್ತು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಬದುಕನ್ನು ಕಲಿಸಿತು. 'ಆಸೆಯೆಂಬುದು ಅರಸಂಗಲ್ಲದೆ, ಶಿವ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಲ್ಲದು' ಎಂದು 'ಹಿಡಿಯಕ್ಕಿ'ಯಿಂದಲೆ ಒಂದು ಲಕ್ಷ ತೊಂಭತ್ತಾರು ಸಾವಿರದ ಜಂಗಮರಿಗೆ ಊಟ ಉಣಬಡಿಸಿದಾಕೆ. ವೈವಾಹಿಕ ಜೀವನವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ, ಬತ್ತಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಕತ್ತೆಯ ಮರಿಗಳು, ತಲೆ ಬೋಳಾದವರೆಲ್ಲಾ ಮುಂಡೆಯ ಮಕ್ಕಳು' ಎಂದು ಗೊಡ್ಡು ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಟೀಕಿಸಿದ 'ರೆಮ್ಮವ್ವೆ'. ಎನ್ನ ಮನದಲ್ಲಿಪ್ಪ ಮಾಯ ಪ್ರಪಂಚವ ನಾನೇ ಕಳೆಯಬೇಕು, ಎಂದು ಕೆಚ್ಚು, ಧೈರ್ಯ, ಭಲ, ನಿಷ್ಕರತೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕಟುಟೀಕೆ ಮಾಡಿದವಳು 'ಅಮುಗೆರಾಯಮ್ಮ. ಇನ್ನೂ ಅಕ್ಕನಾಗಮ್ಮನ ವಚನಗಳು ವಸ್ತು ಬಸವ ಭಾವ, ವ್ರತಾಚರಣೆ, 'ಶರಣಸತಿ ಲಿಂಗಪತಿ' ಮನೋಧರ್ಮದ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಸಿದ್ದಾರೆ. 'ನಾ ತಿರುಗುವ ರಾಟೆಯ ಕುಲ-ಜಾತಿ ಕೇಳಿರಣ್ಣ' ಎಂಬ ತನ್ನ ಕಾಯಕದೊಂದಿಗೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮವನ್ನು ಸಮನ್ವಯಗೊಳಿಸಿ, ಬೆಡಗಿನ ವಚನಗಳನ್ನು ಬರೆದ 'ಕದಿರ ರೆಮ್ಮವ್ವೆ'. ಲಿಂಗಾಯತ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ, ಕನ್ನಡಿ ಕಾಯಕದ - ರೆಮ್ಮವ್ವೆ ಅಹಾಂಕಾರಿಗಳ ವರ್ತನೆಯನ್ನು ವಿಡಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ ಎಂದೆನಿಸಿದರೂ, ಅದನ್ನು ವಸಾಹತುಕಾಲೀನ ಸಂದರ್ಭಕ್ಕೆ ಜಾಣ್ಮೆಯಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳಲಾಯಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷರ ಆಗಮನವು ಭಾರತದ ಆರ್ಥಿಕ, ರಾಜಕೀಯ, ಸಾಮಾಜಿಕ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಲ್ಲಟಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಬ್ರಿಟಿಷರೊಂದಿಗೆ ಮುಖಾಮುಖಿಗೊಳ್ಳುತ್ತಲೆ ದೇಶಿಯತೆಯನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಆದರ್ಶದ ಮಾದರಿಯೊಂದನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಾಯಿತು. ಉರಿಲಿಂಗ ಪೆದ್ದಿಯ ಪತ್ನಿ 'ಕಾಸವ್ವೆ' ದೈವಗಳನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿ ಕೊಡುವಂತಹ ಘೋರಕೃತ್ಯವನ್ನು, ಜಾತಿಯತೆಯನ್ನು ಉಗ್ರವಾಗಿ ಖಂಡಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಪಾವಿತ್ರತೆ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕತೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ 'ಕಾಕಣ್ಣಿ ಕಾಮವ್ವೆ'. ಲಿಂಗ ವಿಹಿತರನ್ನು ವ್ರತ ಭ್ರಷ್ಟರನ್ನು ದೂರ ಇಡಬೇಕೆಂದ ಸಿದ್ಧಬಸವಯ್ಯನ ಪತ್ನಿ ಕಾಸವ್ವೆ. ಹಾಗೂ ಒಮ್ಮೆ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ಪಾವಡ ದೊರೆಯದಿದ್ದಾಗ, ತನ್ನ ಚರ್ಮವನ್ನೇ ಪಾವಡವಾಗಿ ನೀಡಿದ

‘ಕೇತದೇವಿ’ಯ ದಂತಕಥೆಯೊಂದು ವೀರಶೈವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿದೆ. ಕೊಟ್ಟಣ ಕುಟ್ಟುವ ಕಾಯಕದವಳಾದ ಕೊಟ್ಟಣದ ಸೋಮವ್ವ, ಕಾಶ್ಮೀರದ ದೊರೆ ಮಹಾದೇವರಸನ ಪತ್ನಿ ‘ಗಂಗಾದೇವಿ’ ರಾಜ ವೈಭವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗಂಡನ ಜೊತೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮಾರುವ ಕಾಯಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ಬದುಕು ನಡೆಸಿದವಳು. ‘ಗಂಗಮ್ಮ’ ಹಾದರದ ಕಾಯಕವನ್ನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದಲೇ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವಳು, ಬಸವಣ್ಣನವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಮಾರಯ್ಯ ಎಂಬುವವನನ್ನು ವರಿಸಿ ಗೃಹಿಣಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಗೊಗ್ಗವ್ವೆ, ದುಗ್ಗಳೆ, ಬೊಂತಾದೇವಿ, ಮಸಣಮ್ಮ, ಲಕ್ಷ್ಮಮ್ಮ, ಲಿಂಗಮ್ಮ, ವೀರಮ್ಮ, ಸತ್ಯಕ್ಕ, ಸೂಳೆ ಸಂಕವ್ವೆ, ಮುಂತಾದ ವಚನ ಕಾರ್ತಿಯರು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವನ್ನು ತಂದು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇವರೆಲ್ಲ ಗೌಪ್ಯವಾಗಿ ಉಳಿದಿದ್ದಾರೆ.

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಕೋನವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವೈದಿಕ ನೆಲೆಯದು ಮತ್ತು ಪುರುಷ ಪ್ರಧಾನ ಚಿಂತನಾ ನೆಲೆಯದು. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಮಹಿಳೆಯರು ಬರವಣಿಗೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿಕೊಂಡರು. ಆದರೆ ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಕ್ತಿ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯತೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಾಲ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ನೆರಳಲ್ಲೇ ಮಹಿಳಾಪರ ಕಾಳಜಿಗಳೂ ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಭೋಗದ ವಸ್ತುವಾಗಿ, ಮಾಯೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ, ತಾಯ್ತನದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಿತವಾಗುತ್ತಾಳೆ. ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಎಂದ ತಕ್ಷಣ ಮೊದಲು ಸ್ವತಿಪಟಲದಲ್ಲಿ ದೇವರ ನಾಮಗಳು ಅಥವಾ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಸುಳಿಯುತ್ತವೆ.

‘ತೃಷೆಯಡಗದೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿ ಮೂರ್ಛೆಗೊಂಡು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ ಬಾಯಿಬಿಡುತ್ತಹವಯ್ಯ ಹರಿಯೆ’ ಎಂದು ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಎರಡನೇ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದಾಸರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಹರಿದಾಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ದೇವರನಾಮಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ ಹಾಡಿದಾಕೆ. ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಹಾಸನ ಕಥೆ, ಸೀತಾ ಕಲ್ಯಾಣ, ಬ್ರಹ್ಮ ಕೊರವಂಜಿ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡಿದಾಕೆ. ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವ 36ನೇ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ಆಚಾರ್ಯ ಮದ್ದರ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಭಕ್ತಿ ಜೀವನವನ್ನು ನಡೆಸಿದಾಕೆ. ಅಕ್ಷರಾಭ್ಯಾಸ ಇರಲಿಲ್ಲ ‘ಹಾಡು ಬಂದು ಹಾಡು ಬಂದು’ ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿದ್ದವರು ಹಾಡು ಬರೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಸುಧಾಮ ಚರಿತೆ ಹಾಗೂ ನಳ ಚರಿತೆ ಮುಂತಾದ ಕಥನ ಕವನಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಡಿದ ಅಸಾಧಾರಣ ಪ್ರತಿಭೆ.

ಆಧುನಿಕ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ

‘ಆಧುನಿಕ’ ಎಂಬ ಪದವು ಹಳತರ ಒಂದು ಹಳಹಳಕೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನವೋದಯದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತೇವೆ. ಹೆಣ್ಣು ಇವತ್ತು ತನ್ನ ವೃತ್ತಿಪರತೆಯನ್ನೋ, ತಾಯ್ತನದ ಆಯ್ಕೆಯ ಹಕ್ಕನ್ನೋ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯಾವ ತುರ್ತಿನಿಂದ ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗಿದೆಯೋ ಅದೇ ತುರ್ತಿನಿಂದ ವಿಧವೆಯೊಬ್ಬಳು ತನ್ನ ಕೂದಲನ್ನು ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದು ಆ ಘಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಿ ಬದಲಾವಣೆ ಎಂಬುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಮಹಿಳಾ ಬದುಕಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಸಾಮಾಜಿಕತೆ ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೆ ಇರುವ ಅಡೆತಡೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಗುರುತಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಾಗಿದೆ.

ಹದಿನಾಲ್ಕನೇ ಹರಯದಲ್ಲೇ ವಿಧವೆಯಾದ ‘ತಿರುಮಲಾಂಬ’ ತಾವು ಎದುರಿಸಿದ ವೈಯಕ್ತಿಕ ನೋವನ್ನು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕವಾಗಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಪರ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಸೃಜನಶೀಲ ಕಾದಂಬರಿ ಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಪಾರಂಪರಿಕ ಪಿತೃಪ್ರಧಾನ ಸಮಾಜದ ಧೋರಣೆಗಳನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ‘ವಿದ್ಯುಲ್ಲತಾ ಮತ್ತು ಪೂರ್ಣಕಲಾ’ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎ.ಆರ್.ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರು ‘ನೀತಿಬೋಧೆ, ಉಪನ್ಯಾಸಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಬದಲಾಗಿದ್ದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆಂದವಿತ್ತು’ ಎಂದು ಕಟುವಾಗಿ ಟೀಕಿಸಿದ್ದರು. ಮನೆಯಲ್ಲೇ ವಿದ್ಯೆಕಲಿತ ಲೇಖಕಿ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೇ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ. ಆದರೆ ಆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರು.

“ಸೋದರಿಯರೆ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ಪರಿಯಿಂದ ಅವಹೇಳನ ಮಾಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಮರುಮಾತನಾಡದೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕದೆ ಹೀಗೇಕೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿರಿ, ಅನರ್ಥಕ್ಕೆಲ್ಲ ಮಹಿಳೆಯರೇ ಕಾರಣ ಎಂದು ಅಪವಾದ ಹೊರಿಸುತ್ತಿರುವ ಪುರುಷರಿಗೆ ತಡೆದು ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ನೀಡಿ” (ಉದ್ಧೃತ: ಚಿ.ನ.ಮಂಗಲಾ) ನಮ್ಮ ಆತ್ಮ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆಯಾದಾಗ ಪ್ರತಿಭಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವ ಮಾತಿದು. ‘ಅನುಸೂಯ ಅವರು ರಾಮರೆಡ್ಡಿಯಂಥವರಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಶಾಮಲದೇವಿಯಂತು ಕೆಳವರ್ಗದ ಸ್ತ್ರೀ ಪಾತ್ರಗಳ ಮೂಲಕ ಪ್ರತಿಭಟನೆಗೆ ಮಹಿಳೆಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಂಘಟಿಸುವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಅನುಸೂಯರ ‘ಹೀಗಾದರೆ ಅದೆಷ್ಟು ಚೆನ್ನ’ ಕಥೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ವಿಧವೆಯರ ವಿವಾಹ ಏಕಕಾಲಕ್ಕೆ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಈಗಿನ “ಹುಡುಗ-ಹುಡುಗಿಯರೆಲ್ಲಾ ಹೀಗೆಯೇ ಆದರೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ” ಎಂಬ ರೀತಿಯ

ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಥೆಯ ಪಾತ್ರಧಾರಿ ಸಾವಿತ್ರಮ್ಮನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಲೇಖಕಿ ಹೇಳಿಸುವುದರೊಂದಿಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರಗತಿಪರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಒಳಮನಸ್ಸಿನೊಂದಿಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತಲೇ ಆಧುನಿಕತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖಮಾಡಿದ ಲಲಿತಾ ನಾಯಕ್, ವೈದೇಹಿ, ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್, ನಾಗವೇಣಿ, ನೇಮಿಚಂದ್ರ, ವೀಣಾ ಶಾಂತೇಶ್ವರ, ಮುಂತಾದವರು ಆ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನೇ ಇಟ್ಟರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಧ್ಯಮವಾಗಿ ಕಥನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದು ಗಮನಾರ್ಹ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- 1) ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ಮಹಿಳೆ - ವಿಜಯಶ್ರೀ ಸಬರದ
- 2) ಆನಾವರಣ (ಅಂಕಣ ಬರಹಗಳು) - ಸಾರಾ ಅಬೂಬಕರ್
- 3) ವಚನ ಕಮ್ಮಟ - (ಸಂ) ಕೆ. ಮರುಳಸಿದ್ದಪ್ಪ, ಕೆ. ರಂ. ನಾಗರಾಜ
- 4) ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ - ಹೀ.ಚಿ. ಶಾಂತವೀರಯ್ಯ

ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರ ಕಾವ್ಯ

— ಡಾ. ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಸಿ

‘ನೀನು ಲೇಖನಿ ಕೊಟ್ಟೆ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ
ನಾನು ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಬರೆದುಕೊಂಡೆ
ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರು ನಕ್ಕು ಬಿಟ್ಟವು
ಬದುಕು ಸಹಕರಿಸಿತು
ಒಂದು ಖಾಲಿ ಹಾಳೆಯೆಂಬಂತೆ’

—ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ.

ಇಂತಹ ಭಾವಗಳ ಸಾಲು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಪಾಲಿಗೂ ತನ್ನದೇ ಆದ ಸಂವೇದನೆಯನ್ನು ವಿಳಿತಗೊಳಿಸುವ, ಸೊಗಸುಸಾರ ತುಂಬಿರುವ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಬಂಧದ ಗೆಳೆಯ,ಗೆಳತಿಯಂತೆ ಕಷ್ಟ-ಸುಖಗಳಲ್ಲಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಇರುವ ಬಂಧು ‘ಕವಿತೆ’ ಎಂಬ ಬಾಂಧವ್ಯದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕವಿತೆಯನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿ, ಅದಕ್ಕೊಂದು ಚೌಕಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಹೊಸತನದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಕಟ್ಟಿದವರು ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರು. ‘ಕಾವ್ಯ ನನ್ನ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯ ದಾರಿ ಎಂದು ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವವರು. ಅವರ ಹೇಳುವಂತೆ ‘ಗುಡ್ಡ ಕಾಡು ಕಡಿದು ಮಾಡಿದ ರಸ್ತೆಯಂತಿರುವ ಈ ಮಾತುಗಳ ಮೂಲಕ ಹಾದು ಹೋಗುವುದೆಂದರೆ ನನಗೆ ಅಂತಹ ಉತ್ಸಾಹವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕಾವ್ಯ ದಾರಿಯಿಲ್ಲದ ದಟ್ಟ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿ ಕೂಗಿನಂತಿರುವ ಕವಿತೆಯ ಹಾದಿ ನನಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ತುಂಬಾ ಕುತೂಹಲಕರ. ಕವಿತೆ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಮಿತ್ರನಂತೆ ಅಗತ್ಯ, ಕಷ್ಟದ ಕಾಲದಲ್ಲೂ, ಸುಖದ ಸಮಯದಲ್ಲೂ ನನಗೆ ಒದಗಿದ ಬಂಧು’ ಹೀಗೆ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಆಪ್ತ ಚಿಂತನೆಯ ಗಂಭೀರ ಧ್ಯಾನವನ್ನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸಿ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂವೇದನೆಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸಿದವರು ಶ್ರೀಮತಿ ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರು. ತಮ್ಮ ‘ಮಾತು-ಚಿಟ್ಟೆ’, ‘ಬೆಂಕಿ-ಬೆರಳು’, ‘ಮುರಿದ ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಜ್ಞಾನ’, ‘ನೆನಪಿನ ಬೂದಿಗೆ ಜೀವ ಬರಲಿ’, ‘ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯ’, ‘ಝಳಕ್ಕಿ ಮುಖ ಬೆಳಗುತ್ತದೆ’ - ಈ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿನ ವಸ್ತು ವಿಭಿನ್ನ, ಒಟ್ಟಾರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಕವಿತೆಗಳು ಸಂವಾದ ರೂಪದಲ್ಲಿವೆ.

ಹೊಸಗನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಾದ ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ನವ್ಯ, ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಲೇಖಕಿಯರು ತಮ್ಮ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಲು ಆಯ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಮಾಧ್ಯಮವೆಂದರೆ ಕಥೆ-ಕಾದಂಬರಿ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು, ಅದರಲ್ಲೂ ನವೋದಯ, ಪ್ರಗತಿಶೀಲ, ನವ್ಯ ಕಾಲಘಟ್ಟಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚಿಸಿರುವ ಪ್ರಮಾಣವೂ ಹೆಚ್ಚಿಲ್ಲ. ದಲಿತ-ಬಂಡಾಯ ಸಂವೇದನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಸಂವೇದನೆ ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿರುವುದು ಅಧಿಕ. ಇನ್ನು ವಸ್ತು-ವಿಷಯದೆಡೆಗೆ ಗಮನಿಸಿದರೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ನೋವಿನ ನೆಲೆಗಳ ವಿವಿಧ ಆಯಾಮಗಳನ್ನು ಅನಾವರಣಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸ್ತ್ರೀಶಿಕ್ಷಣ, ವಿವಾಹ, ದಾಂಪತ್ಯ, ಲಿಂಗತಾರತಮ್ಯ, ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಬದುಕನ್ನು ಪುರಾಣ, ಇತಿಹಾಸ, ವಿಷಯದನ್ವಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಈ ವಿಚಾರವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲು ಕಾರಣವಿದೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಶ್ರೀಮತಿ ಸಂದ್ಯಾದೇವಿಯವರು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಕಂಡುಂಡ ಬದುಕಿನ ಬವಣೆಗಳಿಗಿಂತ, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗಿನ ಮನೋಸಂವಾದವೇ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ಒಂದರ್ಥದಲ್ಲಿ ಮಹಿಳೆ ರಚಿಸಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯವೆಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸಂವೇದನೆಗೆ ಅಗ್ರಪಾಲಿರಬೇಕಿತ್ತು. ಆ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸರಿಸಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಮನೋಶೋಧನೆಯ ಆಶಯದಿಂದ ರೂಪುಗೊಂಡ ಕವಿತೆಗಳೇ ಹೆಚ್ಚು. ಅದರಲ್ಲೂ ಪ್ರೀತಿ, ವಿರಹ, ಸ್ನೇಹ, ಸೂರ್ಯ-ಚಂದ್ರ, ನಕ್ಷತ್ರ, ಗಾಳಿ, ಬೆಳಕು, ಕತ್ತಲೆ, ಹಕ್ಕಿ, ನೆನಪು, ಮನಸ್ಸು- ಹೀಗೆ ದಟ್ಟವಾದ ವಿವರಗಳ ವಸ್ತುಜಗತ್ತು ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರ ಧ್ಯಾನಶೀಲ ವಲಯದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿ ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತವೆ.

‘ಮಾತು-ಚಿಟ್ಟಿ’, ‘ಬೆಂಕಿ-ಬೆರಳು’, ‘ಮುರಿದ ಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಜ್ಞಾನ’- ಈ ಕವನಸಂಕಲದಲ್ಲಿನ ಕವಿತೆಗಳು ಬದುಕಿನ ಒಳ-ಹೊರಗನ್ನು ದಾರ್ಶನಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸುತ್ತವೆ. ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರು ‘ಮಾತು-ಚಿಟ್ಟಿ’ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತು ಚಿಟ್ಟಿಯಾಗುವ ಪರಿಯನ್ನು ರೂಪಕದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನಾನು ಕಂಬಳಿಹುಳ

ಅಕ್ಷರಗಾಳಾಗಿ

ತೆವಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ ಕಾಗದದ ಮೇಲೆ

‘ಕಂಬಳಿಹುಳ’ ಬದುಕಿನ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅವಸ್ಥೆಯ ಪರಿವರ್ತನೆಯ ಮೂಲಕ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತದೆ. ಅಕ್ಷನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯವರ ‘ಜೀವರೇಶಿಮೆಯ ಹುಳ’ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಳಿಹುಳದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಸಾಂಕೇತಿಕವಾಗಿ ವಿಕಾಸದ ನೆಲೆಯದ್ದು, ಕಾವ್ಯವೂ ಹಾಗೆಯೇ ಥಟ್ ಅಂತ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಭಾವವನ್ನೇ ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರು

‘ಮಾತು-ಚಿಟ್ಟೆ’ ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

‘ಮಾತು-ಚಿಟ್ಟೆ’ ಕವಿತೆಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಸುಮಾರು ತೊಂಬತ್ತು ಕವಿತೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಸ್ತು ಪ್ರಕೃತಿ. ಋತು, ಬಿಸಿಲು, ಭೂಮಿ, ರಾತ್ರಿ, ಸಮುದ್ರ, ಪ್ರವಾಹ, ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು, ಪ್ರಾಣಪಕ್ಷಿ, ಸೂರ್ಯ, ಗಾಳಿ, ಮುಸ್ಸಂಜೆ,- ಹೀಗೆ ಸಾಗುವ ಈ ಪ್ರಕೃತಿ ಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿದೆ. ‘ಗಾಳಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು, ಎಂಬ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ

ಗಾಳಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಮತ್ತು ಗಾಳಿ ಮಳೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ತರುತ್ತದೆ.

ಮೊದಲೇ ಹೇಳುವುದಕ್ಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ-

ಮಳೆ ಬಾನಿನದು

ಗಾಳಿ ಮರದ್ದು

ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮರ

ನನ್ನದಲ್ಲ ಭೂಮಿಯದ್ದು.

ಮಳೆ ಗಾಳಿಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳು ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ವ್ಯತಿರಿಕ್ತವಾದದ್ದು, ಗಾಳಿ ವಿಪರೀತವಾದರೆ ಮಳೆ ಪ್ರಮಾಣ ಕಡಿಮೆ ಹಾಗೆಯೇ ಮಳೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೆ ಗಾಳಿ ಪ್ರಭಾವ ಕಡಿಮೆ, ಹೀಗೆ ಸಾಗುವ ಈ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬರುವ ‘ಮನೆಯಂಗಳದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಮರ ನನ್ನದಲ್ಲ ಭೂಮಿಯದ್ದು’ ಎಂಬ ವಾಸ್ತವತೆ ನೆಲೆಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅದಮ್ಯ ಚೈತನ್ಯದೊಡನೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿನ ಹಲವು ಕವಿತೆಗಳು ಬದುಕು, ಪ್ರೀತಿ, ನೋವು, ಸುಖ, ಸಾವು, ಮನಸ್ಸು, ಲೈಂಗಿಕ ಬಯಕೆಮುಂತಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡಿವೆ. ಅದರೊಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೂರ್ತ-ಅಮೂರ್ತ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಂವೇದನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಅವರ ‘ಬೆಂಕಿ-ಬೆರಳು’ ಕವಿತೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಹೀಗಿವೆ.

ಮಿಂಚು ಹುಳುವಂತೆ ಮೈಯಲ್ಲೇ ಬೆಂಕಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ.

ಎದುರು ಬದುರು ಹೀಗೆ

ಬೆಂಕಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಪ್ರೀತಿ.

ನೀಲ ಆಕಾಶದ ನಿಲುವು

ನಿಂತ ಕಿಟಕಿಯೆಡೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. . .

ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು, ಧಾರಾಕಾರ
ಮಳೆ ಸುರಿಯಲಿ, ಬೆಂಕಿ ನಂದಲಿ.

ಮಿಂಚುಹುಳುವಿನ ಬೆಳಕು ಅಂತರವಿದೆ ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಚೈತನ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿತತ್ವವಿದೆ. ಬೆಂಕಿಯ ಗುಣ ಸಮಾನತೆಯ ನೆಲೆಯದು. ಯಾವುದೇ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸುಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿನ ಬೆಂಕಿ ಮಿಂಚುಹುಳುವಿನಂತೆ ಬೆಳಕನ್ನು ಚಿಮ್ಮುವುದು. ಕಣ್ಣಿನ ಅಂಚಿನ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಪ್ರೀತಿಯ ಸೆಳತದ್ದು. ಆಕಾಶದ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಬೆಳಕಿಂದ ಹೊಳೆಯಿಸುವಂತದ್ದು. ಬೆಂಕಿಯ ಪ್ರಖರತೆಯನ್ನು ಧಾರಾಕಾರ ಮಳೆ ನಂದಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಉಳಿಸುವಂತದ್ದು.

‘ಮನಸ್ಸು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು’ ಎನ್ನುವ ಕವನವನ್ನು ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರು ಕಟ್ಟಿಕೊಡುವ ಕ್ರಮ ಹುಡುಕಾಟದ ನೆಲೆಯದ್ದು ಕವಿತೆಯ ಸಾಲುಗಳು ಹೀಗಿದೆ.

ಮನಸ್ಸು ಯೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು
ನಾಲಿಗೆಗೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೇಕೇ ನಾಚಿಕೆ.....
ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದೆ ಪ್ರೀತಿ ಕನ್ನಡಿ ಎಂದು
ಏಕೆಂದರೆ ಕಂಡಿದ್ದೆ.
ಕಷ್ಟದಲ್ಲೂ ಸುಖದಲ್ಲೂ
ಸಮಪಾಲು ನನಗೆ ಕೊಡೆಂದು
ಕೇಳಿದವನು ಪರ ಪುರುಷನೇ?!

ಹೇಗಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಕೃಷ್ಣನೊಬ್ಬನು ಅನ್ಯನೇ?

ಕವಿತೆಯ ಈ ಸಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಪ್ರಣಯದ ತವಕವಿದೆ. ದೇಹ, ಮನಸ್ಸು, ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಜಾಗೃತ ಮಿಡಿತವಿದೆ. ಪರಿಪೂರ್ಣ ನಲ್ಲನಲ್ಲಿರಬಹುದಾದ ಪ್ರೀತಿಯ ಸಾಮರಸ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮತೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಈ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿದೆ. ಕಿ.ರಂ. ನಾಗರಾಜ ಅವರು ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ‘ಶ್ರೀಮತಿ ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ ಕಾವ್ಯದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕೆ, ಅದರ ಲವಲವಿಕೆ, ಲಾಲಿತ್ಯಗಳಿಗೆ ಪರವಶರಾಗಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೂಡಿಸುವರು. ಮಾತು-ರೂಪಕಗಳ ನಡುವಣ ಹದವನ್ನು ಕಾಪಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವರು ಈ ದಿಶೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಕಲನ ಸಾಧನೆ ಗಮನಾರ್ಹವಾದುದು.

ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರ ಎರಡನೆ ಕವನಸಂಕಲನ 'ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯ, ಈ ಕವನಸಂಕಲನ 'ಕರೋಪನಿಷತ್'ನ ಮಂತ್ರಗಳ ಭಾವಸಂವೇದನೆಯಾಗಿದೆ. ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರ ನಾಲ್ಕು ಕವನಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲಿ 'ಅಗ್ನಿಯ' ಅಸ್ಮಿತೆಯೇ ಮುಂಚೂಣಿಯಿದ್ದು, 'ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯ'ವೆಂದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಕಠಿಣವಾದ ಪರೀಕ್ಷೆ. ಇದೊಂದು ಚೋಡಿಪದವೂ, ರೂಪಕವೂ ಹೌದು. ಅಗ್ನಿತತ್ವ ಮನುಷ್ಯನ ಜೀವಮೂಲದ್ದು, ಅಗ್ನಿಯೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣವೇ, ದೇಹ ಬಿಸಿಯೆಂಬ ಅಗ್ನಿತತ್ವವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡರೆ ಈ ಕಾಯ ಹೆಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ 'ದಿವ್ಯ' ಕ್ಕೆ ನಾನಾರ್ಥಗಳಿವೆ. ಬದುಕು ಹಲವು ದಿವ್ಯಗಳ ಅಂಗಳ. ಹುಟ್ಟು-ಸಾವು, ಸತ್ಯ-ಸುಳ್ಳು, ಕಷ್ಟ-ಸುಖ, ನೋವು-ನಲಿವು, ಪ್ರಶ್ನೆ-ಉತ್ತರಗಳ-ಒಳತಿರುಳನ್ನು ಅರಿಯುವಿಕೆ 'ಬಹುಷಃ ಸುಲಭದ್ದಲ್ಲ ಬದುಕಿರುವಾಗಲೇ ಸಾವಿನ ಕುರಿತು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಒಂದು ಕಠಿಣ ಪರೀಕ್ಷೆ, ಇಡೀ ಕರೋಪನಿಷತ್ತು ಕೂಡಾ ಸಾವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದರ ಕುರಿತು ಮಾತಾಡುತ್ತದೆ. ಬಹುಶಃ ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಹಾಗೆ ಸಾವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದೆಂದರೆ ಸಾವು ಇಲ್ಲದೆ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ, ಸಾವಿನ ಹೆದರಿಕೆ ಇಲ್ಲದಾಗುವುದು. ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇದು ಎಲ್ಲ ಕಾಲಕ್ಕೂ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.' ಇದು ಕರೋಪನಿಷತ್ತಿನ ಭಾವ. ಈ ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಗಳು ಸಾವು ಹಾಗೂ ಅದರಾಚೆಗಿನ ಸತ್ವವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತವೆ. ಮರಣಾನಂತರ ಆತ್ಮದ ಸ್ಥಿತಿ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಶಾಶ್ವತ ಸುಖದ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಇದಲ್ಲದೆ ಮಾನವನ ಹುಟ್ಟು-ಸಾವುಗಳ ಪ್ರಶ್ನೆಗೂ ಉತ್ತರವಿದೆ. ಅವರ ಉಳಿದ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಿಗಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದ ವಸ್ತು-ವಿಷಯ ಇಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿತವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಕಲನದ ಒಂದು ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ. ಪದ್ಯದ ಹೆಸರು ' ಮುಟ್ಟಲಾಗದ ಮನಸ್ಸು'

ಮೊದಲು ಇದೆ ನಂಬು

ನಂಬಿದರೆ ಇದ್ದದ್ದು ಕಂಡೀತು

ಕಂಡದ್ದು ತಿಳಿದೀತು

ತಿಳಿದರೆ ತಿಳಿಯಾದೀತು ತಿಳಿದವನ ಮನಸ್ಸು

'ನಂಬಿಕೆ' ಎಂಬುದು ಜಗದ ಜೀವರಾಶಿಗಳಲ್ಲಿನ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲ ಭಾವ ಅಲ್ಲದೆ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳ ಇರುವಿಕೆಯ ಜಾಗೃತ ಅಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೂರ್ತಗೊಳಿಸುವುದು ನಂಬಿಕೆಯೇ, ಈ ಸಂಕಲನದ ಕವನಗಳು ನಂಬಿಕೆಯ ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತವೆ. ಅದರೊಡನೆ ಅನೇಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಾಣಲು ತವಕಿಸುವ ಭಾವತೀವ್ರತೆಯೂ ಆಗಾಧವಾಗಿದೆ.

ಕೊನೆಯದಾಗಿ ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರ ನಾಲ್ಕನೆ-ಕವನಸಂಕಲನ 'ನೆನಪಿನ ಬೂದಿಗೆ ಜೀವ ಬರಲಿ' ಯಲ್ಲಿನ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳ ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಗಮನಿಸುವುದಾದರೆ ಭ್ರೂಣದೊಳಗಿನ ಜೀವದಂತೆ ಹೊರಜಗತ್ತಿಗೆ ಕಾಣದ ಗುರುತು, ಅವರೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಬೂದಿಯೊಳಗಿನ ಕೆಂಡದಂತೆ. ಇವರ ಎಲ್ಲಾ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳಲ್ಲೂ 'ಅಗ್ನಿ' ಯ ಪರಿಕಲ್ಪನೆ ಮರುಹುಟ್ಟು ಪಡೆವ ಫೀನಿಕ್ಸನಂತೆ ಮತ್ತೆ, ಮತ್ತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂಕಲನದ ಕೆಲವು ಕವಿತೆಗಳು ಹಿಂದಿನ ಸಂಕಲನದ ಕವಿತೆಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನೆಯೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೆಳೆತದ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಗುಣ, ಸಹಚರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮದಡೆಗೆ ಒಯ್ಯುವ ತೆರನಂತೆ ಕಂಡರೂ ಇಲ್ಲಿನ ವಾಸ್ತವ ನೆನಪನ್ನು ಮರುಕಳಿಸುತ್ತವೆ. ಅದರ ಅರಿವು ಜಾಗೃತವಾಗುತ್ತದೆ.

ನನ್ನ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು
ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ ಗುಡ್ಡೆ
ತೇಲಿ ಬಂತು.
ನೀರಿನಲ್ಲೂ ಕರಗದ ನೀನು
ಏನು
ಎಂದು ಕೇಳಿದೆ
ಮಾತಾಡಿತು
ಅದು ನನ್ನ ನೋವು

ಎಂಬ ಸಾಲುಗಳು ಬದುಕಿನ ನೋವನ್ನು 'ಮಂಜುಗಡ್ಡೆ' ಗೆ ಹೋಲಿಸಿವೆ.
ಇದೇ ಭಾವದ ಕವಿತೆಗಳು ಅನೇಕವಿವೆ.

'ಕೆಂಡದಂತೆ' ಎಂಬ ಪದ್ಯ ಹೀಗಿದೆ.
ದೀರ್ಘ ಮೌನದಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ
ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ವಲ್ಪವೇ.
ಸೌದೆಯ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವ
ಕೆಂಡದಂತೆ
ನೀನು

ನನ್ನ ನೆತ್ತಿಯಲ್ಲೇ ನಿಂತ ನೆನಪು
 ಇದರಿಂದ ಬೆಂಕಿಯೇ ಮೇಲು
 ಅದು ಉಳಿಸದಂತೆ
 ಸುಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತದೆ ಒಮ್ಮೆಲೇ

ಇಲ್ಲಿ ಕೆಂಡ-ಬೆಂಕಿಯ ನಡುವಿನ ಒಂದು ವ್ಯತ್ಯಾಸ ಬದುಕಿನ ಅನೇಕ ಮನೋಸಂವೇದನೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. 'ಕೆಂಡ' ಇರುವಿಕೆಯನ್ನು ಕಾಣದಂತೆ ಇರಿಸಿದರೆ 'ಬೆಂಕಿ' ಮುಗಿಸುವುದನ್ನು ಅಥವಾ ಏನನ್ನೂ ಉಳಿಸದೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೆ ಸ್ವಾಹ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಕಾಣದಂತೆ ಸುಡುವ ಕೆಂಡಕ್ಕಿಂತ ಕಂಡಂತೆ ದಹಿಸುವ ಬೆಂಕಿಯೇ ಮೇಲು ಎಂಬ ಭಾವವಿದೆ. ಈ ಸಂಕಲನದ ಬಹುಪಾಲು ಕವಿತೆಗಳು ಹೊಸದೊಂದು ಜೀವ ಪಡೆಯಲು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಗೊಂಡಿವೆ.

ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿಯವರ ಸಮಗ್ರ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದಾಗ ಗೋಚರಿಸುವ ಅಂಶವೆಂದರೆ ಕಾವ್ಯತಿರುಳಿನ ಮಾರ್ಮಿಕತೆ. ಬಹುತೇಕ ಕವಿತೆಗಳು ಬದುಕಿನ ನಿಗೂಢತೆಯನ್ನು ಸಂವಾದದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಕಾವ್ಯಾಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮನೋಸಂವಾದದ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆ ಮಾಡಿ, ಪ್ರಕೃತಿಯೊಂದಿಗಿನ ಅಂತರ್ಮುಖತೆಯನ್ನು ಗಂಭೀರ ಹಾಗೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶೋಧದ ವಿಭಿನ್ನತೆಯೊಡನೆ ಸಮರಸಗೊಳಿಸಿ ಓದುಗರಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದಾರೆ.

ಗ್ರಂಥಮಣಿ

1. ಶ್ರೀಮತಿ ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ - ಮಾತು ಚಿಟ್ಟೆ ಬೆಂಕಿ ಬೆರಳು ಮುರಿದಮುಳ್ಳಿನಂತೆ ಜ್ಞಾನ.
2. ಶ್ರೀಮತಿ ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ - ಅಗ್ನಿದಿವ್ಯ.
3. ಶ್ರೀಮತಿ ಸಂಧ್ಯಾದೇವಿ - ನೆನಪಿನ ಬೂದಿಗೆ ಜೀವ ಬರಲಿ.

ಮೋಹನ ಕುಂಟಾರರ 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯ'ದ ಸಮಗ್ರ ವಿವೇಚನೆ

- ಡಾ. ಧನಂಜಯ ಕುಂಭೆ

ಯಾವುದೇ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರವಿರಲಿ ಅದು ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಸಾಮಾಜಿಕ ವಲಯದ ಸಾಮೂಹಿಕ ಪ್ರತಿಭೆ, ವ್ಯಕ್ತಿ ಪ್ರತಿಭೆ, ಪ್ರಾಕೃತಿಕ, ಭೌಗೋಳಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ ವಿದ್ಯಮಾನಗಳು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಆಂದೋಲನಗಳು ಹೀಗೆ ಹಲವು ಸಂಗತಿಗಳು ಪ್ರಭಾವ ಬೀರುತ್ತವೆ. ಇವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಇಲ್ಲದೇ ಇರುವುದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಡುತ್ತವೆ. 'ಪ್ರಾಗ್ಠಾವಿಡ ಕಲೆ'ಯೊಂದು ವಿಕಾಸಗೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ಅನೇಕ ಟಿಸಿಲುಗಳನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ಕಲಾ ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತವೆ. ಕೂಡಿಯಾಟ್ಟಂ, ವೀಧಿ ನಾಟಕಂ, ತಿರುಕೂತ್, ಕೃಷ್ಣನಾಟ್ಟಂ, ರಾಮನಾಟ್ಟಂ, ಕಥಕ್ಕಳಿ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಯಕ್ಷಗಾನ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದೂ ಕಲೆಯೂ ತಮ್ಮ 'ಸ್ವಸ್ವರೂಪ'ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವುದು ಈ ಕಾಲದೇಶಗಳ ಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿಯೇ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಸಾಮ್ಯತೆಯನ್ನು, ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನೂ ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಕಲಾಪ್ರಕಾರಗಳೂ ನಮ್ಮ ಗಮನವನ್ನು ಪಕ್ಕನೇ ಸೆಳೆಯುವುದು ಅವುಗಳ ವೇಷಭೂಷಣ ಮತ್ತಿತರ ಪರಿಕರಗಳಿಂದಲೇ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಆಹಾರ್ಯವೇ ಇಂತಹ ಕಲೆಗಳ ಆಕರ್ಷಕ ಶಕ್ತಿ.

ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲೆ ತನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಹೊಂದುವಲ್ಲಿ ಆಹಾರ್ಯದ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯೇ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಹಾರ್ಯದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯತೆಯಿದೆ. ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಚೌಕಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿನ ಕ್ರಮಾನುಗತ ರೀತಿ, ಸ್ವತಃ ಬಣ್ಣವನ್ನು ಕಲಾವಿದನೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಕ್ರಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳು ಆಹಾರ್ಯದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಾದರೆ, ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯ ವೈಭವ ಮತ್ತು ಸೃಜನೀಲತೆ, ಬಣ್ಣದ ಬಣ್ಣದ ಬಟ್ಟೆ, ಬೆಳಕನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುವ ಪರಿಕರಗಳು, ಕಿರೀಟ ವೈವಿಧ್ಯ ಹೀಗೆ ಆಹಾರ್ಯದ ರೂಪ ಎರಡರಲ್ಲೂ ತನ್ನದೇ ವಿಶಿಷ್ಟ ಛಾಪನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನ ಹೊಂದಿದೆ. ಈ ಕುರಿತು ಸಮಗ್ರವಾದ

ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ಕೃತಿ ಪ್ರೊ. ಮೋಹನ ಕುಂಟಾರ್ ಇವರ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯ.

‘ಆಹಾರ್ಯ’ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ನಾಟ್ಯಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಕಲಾಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದ. ವೇಷಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯನ್ನು ರಂಗಭೂಮಿಯ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ್ಯ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನೇ ಯಕ್ಷಗಾನಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯಿಸಿ ಕುಂಟಾರರು ಇಲ್ಲಿ ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಹಾರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಒಂದು ಅಕಾಡೆಮಿಕ್ ಅಧ್ಯಯನ ಎಂಬುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭರತನು ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಆಂಗಿಕ, ಆಹಾರ್ಯ, ಸಾತ್ವಿಕ ಮತ್ತು ವಾಚಿಕ ಎಂಬ ಅಭಿನಯಾಂಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ರಂಗಭೂಮಿಗೆ ಇದನ್ನು ಅನ್ವಯಿಸಿ ಹೇಳುವಾಗ ಆಹಾರ್ಯ ಎಂದರೆ ನೇಪಥ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಬಣ್ಣ, ವೇಷಭೂಷಣ ಹಾಗೂ ರಂಗಸಜ್ಜಿಕೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಎಂದರ್ಥ. ನಿಡುಗಾಲದಿಂದ ಕರಾವಳಿಯ ಭಾಷೆ, ಸಾಹಿತ್ಯ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ, ಅನುವಾದಗಳ ಕುರಿತು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಚಿಂತನೆ ನಡೆಸುತ್ತಿರುವ ಪ್ರೊ.ಮೋಹನ ಕುಂಟಾರರು ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯ ಎಂಬ ತಮ್ಮ ಈ ಸಂಶೋಧನ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ವಿವಿಧ ತಿಟ್ಟುಗಳ ಆಹಾರ್ಯದ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಅವಲೋಕಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಇದೊಂದು ಸಂಶೋಧನ ಪ್ರಬಂಧ. ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ವಿಂಗಡಿಸಿಕೊಂಡು, ವ್ಯಾಪಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕೃತತೆಯನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಆಹಾರ್ಯ ಎಂದರೆ ಏನು? ಅದು ಭಾರತೀಯ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಹಾಗೂ ದೇಸೀ ರಂಗಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಭದ್ರ ತಳಹದಿಯನ್ನು ಒದಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭರತನ ನಾಟ್ಯಶಾಸ್ತ್ರದ ಉಲ್ಲೇಖದಿಂದ ತೊಡಗಿ, ಆಹಾರ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ರೂಪಭೇದ, ಪ್ರಮಾಣ, ಭಾವ, ಲಾವಣ್ಯ ಯೋಜನೆ, ಸಾದೃಶ್ಯ, ವರ್ಣಿಕಾ ಭಂಗದ ಅಂಶಗಳು ಮುಖವರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲೂ ಹೇಗಿವೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ಆಹಾರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯೊಂದು ಇರುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ, ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಅದು ಬೆಳೆದ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನದಂತಹ ಭಾರತೀಯ ಕಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಬಹಳ ದೊಡ್ಡ ತೊಡಕೆಂದರೆ ದಾಖಲೆಗಳ ಕೊರತೆ. ಈ ಕಲೆಗಳಿಗೆ ಲಿಖಿತ ಪಠ್ಯವೊಂದು ಇರುವುದಾದರೂ ಅದು ನೆಪ ಮಾತ್ರವಾಗಿ ಪ್ರದರ್ಶನವೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಪ್ರದರ್ಶನದ ದಾಖಲಾತಿ

ಇಲ್ಲದೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮುಂದೆ ಸಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಬಗೆಗೆ ಈಗ ಲಭ್ಯವಿರುವ ಮಾಹಿತಿಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸುಮಾರು ನೂರು ನೂರೈವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ನಾವು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಿಂತ ಹಿಂದಿನ ವಿವರಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಪಾರ್ಶ್ವಸುಬ್ಬನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ದೇವಿದಾಸನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಪ್ರದರ್ಶನ ಹೇಗಿತ್ತು ಎಂದು ನಾವು ತಿಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆಹಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಈ ಇನ್ನೂ ಗುರುತರವಾದ ಈ ಸವಾಲನ್ನು ಮೋಹನ ಕುಂಟಾರರು ಎದುರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅಧ್ಯಯನದ ಭಾಗವಾಗಿ ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯ, ವೇಷಭೂಷಣಗಳ ಕುರಿತು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಃ: ಹಿರಿಯ ಕಲಾವಿದರನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಶಿಬಿರಗಳನ್ನು, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳನ್ನು, ವ್ಯಾಪಕ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದು ಸಂಶೋಧನೆಯಲ್ಲಿನ ಅವರ ಬದ್ಧತೆಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದೆ. ಸಾಕಷ್ಟು ಗ್ರಂಥಾಧ್ಯಯನವನ್ನೂ ಮಾಡಿದ್ದು ಅವುಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ವ್ಯಾಪಕವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿರುವುದು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ಪೀಠಿಕಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವರು ಯಕ್ಷಗಾನ ಪರಂಪರೆಯನ್ನು ವಿವೇಚನೆಗೊಳಪಡಿಸಿ ಅದರ ಹಿಂದಿರುವ ದಾರ್ಮಿಕ ಹಿನ್ನೆಲೆಯನ್ನು ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರಣಗಳು ಆಹಾರ್ಯದ ಮೇಲೆ ಉಂಟುಮಾಡಿರುವ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು ತಮ್ಮ 'ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟ' ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ನಾಗಾರಾಧನೆಯ ಪ್ರಭಾವ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಮೇಲಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಸೂಚನಾ ರೂಪದ ಮಂಡನೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಗಮನಿಸಿ ಕಿರೀಟಗಳಲ್ಲಿ ನಾಗ ಚಲನೆ, ಹಿಮ್ಮೇಳದಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಬಳಕೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಪುಂಗಿ, ಪೂರ್ವರಂಗದ ಷಣ್ಮುಖ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ವೇಷ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೂಲಕ ಅದನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೌದ್ಧರ ಯಕ್ಷ ಶಿಲ್ಪಗಳು, ಶೈವ ಮತ್ತು ವೈಷ್ಣವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಂಪರೆಯು ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯ ನಾಮಗಳಿಂದ ತೊಡಗಿ ಕಥಾನಕದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರಗಳವರೆಗೆ ಹೇಗೆ ಪ್ರಭಾವಿಸಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಹಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಧಾರೆಗಳ ಸ್ವೀಕಾರ ಹೇಗೆ ನಡೆದಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಸಾಧಾರವಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಆಹಾರ್ಯದ ಪ್ರಧಾನ ಅಂಶವಾದ ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಗಳ ಸಾಂಕೇತಿಕತೆ, ಜನಪದ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಗಳಿಗಿರುವ ಗುಣಾನ್ವಯಗಳು, ಯಕ್ಷಗಾನದ ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯ ವೈವಿಧ್ಯ, ಮುಖವರ್ಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಲಲೇಪನ, ರೇಖೆ, ಮುತ್ತರಿ, ಸುಳಿ, ನಾಮಗಳು ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವಿನ್ಯಾಸಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರವಾಗಿ ಚರ್ಚಿಸುವ ಲೇಖಕರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿಯೇ ಪೂರಕ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಮಂಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೇಷಗಳು, ವೇಷದ ಆಭರಣ ಪರಿಕರಗಳು, ಪೂರ್ವರಂಗದ ವೇಷಗಳು, ಪುರುಷ ವೇಷಗಳು, ಸ್ತ್ರೀವೇಷಗಳು, ಬಣ್ಣದ ವೇಷಗಳು, ಹಾಸ್ಯವೇಷಗಳು ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕುರಿತ ವಿವರಣೆಯು ಈ ಕೃತಿಯ ಪ್ರಧಾನ ಚರ್ಚಾವಿಷಯಕ ಭಾಗ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕೃತಿಯು ಒಂದು ಪಾರಿಭಾಷಿಕ ಪದಕೋಶದ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಜಾರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಒಂದು ಚೌಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಸಮಗ್ರ ಚಿತ್ರಣ ಕೊಡುವಂತೆ ಅಡಕವಾಗಿ, ಆದರೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಒದಗಿಸುವ ಕ್ರಮ ಕುಂಟಾರರಿಗೆ ಕರಗತ. ಅದು ಈ ಕೃತಿಯ ಮೌಲಿಕತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ರೇಖಾಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೀಡುವ ಮೂಲಕ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಹಾರ್ಯ ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸುತ್ತಾ ಕಲಾವಿದರು ಮತ್ತು ಆಧುನಿಕತೆಯ ಪ್ರವೇಶಗಳ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಹಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುವ ಸೃಜನಶೀಲ ಚಲನಶೀಲತೆಯನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೆ ಗುರುತಿಸುವಾಗಲೂ ಯಕ್ಷಗಾನ ಮೂಲ ಆಶಯಕ್ಕೆ ಧಕ್ಕೆ ಬರಬಾರದೆಂದು ಸೂಚಿಸುತ್ತಾರೆ. “ಸುಧಾರಣೆಯ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಬದಲಾವಣೆಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಯಕ್ಷಗಾನದ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮರೆಯಬಾರದು. ಯಕ್ಷಗಾನದ ವೇಷಗಳು ಒಂದೊಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು. ಅವು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮೇಲೆ ರಾತ್ರಿಯ ನೀರವತೆಯಲ್ಲಿ ಸಂವಹನಗೊಳಿಸುವುದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಹಾಗೂ ನಿರ್ದಿಷ್ಟವಾದ ಅರ್ಥ ಸಂಕೇತಗಳನ್ನು. ಅವುಗಳಿಗೆ ಲೋಪವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಯಾವುದೇ ಸುಧಾರಣೆಗಳಾದರೂ ಕಲೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆರೋಗ್ಯಕರವಾದುದಲ್ಲ” (ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯ, ಪು.231) ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಹಾರ್ಯವು ದಕ್ಷಿಣ ಭಾರತದ ಇತರ ಪಾರಂಪರಿಕ ರಂಗಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೇಗೆ ಕೊಡುಕೊಳ್ಳುವಿಕೆಗೆ ತೆರೆದುಕೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಅಧ್ಯಯನ ಗುರುತಿಸಿದೆ. ಕೇರಳದ ಕೂಡಿಯಾಟ್ಟಂ, ಕಥಕಳಿ, ತೆಯ್ಯಂ, ತುಳ್ಳಲ್, ಭೂತಾರಾಧನೆ, ಬೊಂಬೆಯಾಟ ಹೀಗೆ ಹಲವು ಕಲಾಪ್ರಕಾರಗಳೊಂದಿಗೆ ತೌಲನಿಕ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡು ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಹಾರ್ಯದ ಅನನ್ಯತೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಲೇಖಕರು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಅಸ್ಥಿತಿ ಇರುವುದೇ ಅದರ ಆಹಾರ್ಯದ ಸೊಬಗಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಈ ಕೃತಿ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ವೇಷಭೂಷಣ ಪರಿಕರಗಳು ಹೊಂದಿರುವ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಅರ್ಥಸೂಕ್ಷ್ಮಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಮತ್ತು ಶ್ರಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸಿ ಹಿಮ್ಮೇಳ ಮತ್ತು ಅರ್ಥಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಿಕ ಆಯಾಮ ಹಾಗೂ ಅಭಿನಯ ಮತ್ತು

ಆಹಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮ ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಹೇಗೆ ಪಡೆದಿರಬೇಕೆಂದು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಮತ್ತು ಜಾನಪದ ಅಂಶಗಳು ಇದನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ ಬಗೆಯನ್ನು ಕುಂಟಾರರು ಇಲ್ಲಿ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಲಾವಿದರ ಶ್ರಮ ಮತ್ತು ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಫಲವಾಗಿ ಆಹಾರ್ಯ ಶ್ರೀಮಂತವಾದುದನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ, ಐದು ನಿಮಿಷದ ರಂಗ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಗಂಟೆಗಟ್ಟಲೆ ಚುಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟು ಸಿದ್ಧರಾಗುವ ಬಣ್ಣದ ವೇಷದ ಕಲಾವಿದರ ಶ್ರಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯಕ್ಷಗಾನದ ಆಹಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳೂ ಆಗಬೇಕೆಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಬೆರಳು ತೋರುವ ಈ ಕೃತಿ ಸ್ವತಃ ಕೆಲವು ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನೂ ಮುಂದಿಟ್ಟಿದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಾತ್ರದಂತಿರುವ ದ್ರೋಣನ ಪಾತ್ರವನ್ನು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಇತರ ವೇಷಗಳ ಮಾದರಿಯಂತೆ ರೂಪಿಸಿದ ಕಾರ್ಯಾಗಾರದ ಚಿತ್ರಗಳು, ಪೂರ್ವರಂಗದಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿರುವ ವಿಶಿಷ್ಟ ವೇಷ ಅರ್ಧನಾರೀಶ್ವರವನ್ನು ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಮರಳಿ ರೂಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಗಮನಿಸಬಹುದು.

ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾಗುವ ತರಹೇವಾರಿ ಕಿರೀಟಗಳ ಕುರಿತು ವಿವರಿಸುತ್ತಾ ಅದು ಅಧಿಕಾರದ ಸಂಗತಿಯಲ್ಲ, ಪಾತ್ರದ ವೈಭವೀಕರಣದ ನೆಲೆಯದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೆಂಜೆ ಕಾಯಿ ಗಿಡದ ನಾರಿನಿಂದ ಕೂದಲನ್ನು ತಯಾರಿಸುವುದು, ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಕೆಂಪು ಕಲ್ಲಿನ ಹುಡಿ, ನೆಲ್ಲಿಕಾಯಿ ಎಲೆ, ತೆಂಗಿನ ಗರಿಯ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಬ್ರೆಷ್‌ನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವುದು, ಜೀರುಂಡೆ ಚಿಪ್ಪನ್ನು ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಳಕೆ ಮಾಡುವುದು ಹೀಗೆ ಬಣ್ಣ ಇರಬಹುದು, ಕೂದಲು ಇರಬಹುದು, ಶಿರೋಭೂಷಣಗಳಿರಬಹುದು ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಪ್ರಕೃತಿ ಜನ್ಯ ವಸ್ತುಗಳಿಂದಲೇ ರೂಪುಗೊಂಡವುಗಳು ಎಂಬ ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿವರಗಳನ್ನೂ ಕುಂಟಾರರು ಇಲ್ಲಿ ದಾಖಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಲೇಖಕರು ಯಕ್ಷಗಾನದಲ್ಲಿರುವ ಆಹಾರ್ಯದ ಕುರಿತಷ್ಟೇ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸದೇ ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವ ಆಹಾರ್ಯದ ವಿಶಿಷ್ಟಾಂಶಗಳನ್ನು ಗುರುತಿಸುವ ಅಂತೆಯೇ ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕಿರುವ ಸೃಜನಶೀಲ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಯೋಚಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುವ ಮೂಲಕ ಈ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮೌಲಿಕವಾಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ವ್ಯಾಪಕವಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯ, ಕಾರ್ಯಾಗಾರಗಳ ಸಂಯೋಜನೆ, ಸೃಜನಶೀಲ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳ ಮೂಲಕ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯದ ಸಮಗ್ರ ಚಿಂತನೆಯನ್ನು ನಡೆಸಿರುವ ಮೋಹನ ಕುಂಟಾರರ ಈ ಕೃತಿ ಯಕ್ಷಗಾನ ಆಹಾರ್ಯದ ತಾತ್ವಿಕತೆ ಮತ್ತು ಬಾಹ್ಯ ಸ್ವರೂಪದ ನೆಲೆಗಳನ್ನು ಬಹು ಆಯಾಮಗಳಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿದೆ. ಲೇಖಕರಿಗೆ ಇರುವ

ವಿಷಯ ಪ್ರೌಢಿಮೆ, ಸಂಶೋಧನಾಸಕ್ತಿ, ಬಹುಕಲೆಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಹಾಗೂ ವಿಪುಲ ಕ್ಷೇತ್ರಕಾರ್ಯದ ಹುಮ್ಮಸ್ಸು ಕೃತಿಯ ಹೂರಣವನ್ನು ಮೌಲಿಕಗೊಳಿಸಿದೆ. ಭಾಷಾ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿನ ಸರಳತೆ ಮತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟತೆ, ವಿಷಯ ಜೋಡಣೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿದ ಶಿಸ್ತು ಮುಂದಿನ ಅಧ್ಯಯನಕಾರರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಯಾಗಿದೆ. ಈಗಾಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿಯ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿ, ಕೆರೆಮನೆ ಶಂಭು ಹೆಗಡೆ ಗ್ರಂಥ ಪುರಸ್ಕಾರ, ಬೊಮ್ಮಾಯಿ ಟ್ರಸ್ಟ್ ನೀಡುವ 'ಜನಪದ ಸಿರಿ' ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪಡೆದಿರುವ ಈ ಕೃತಿ ಮುಂದೆ ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಭಾರತೀಯ ಕಲಾಪ್ರಕಾರಗಳ ಆಹಾರ್ಯದ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಪರಾಮರ್ಶನ ಕೃತಿಯೆಂಬ ಮನ್ನಣೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾಗಲಿದೆ.

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

- * ಪ್ರಭಾಕರ ಜೋಷಿ. ಎಂ, 1994, ಯಕ್ಷಗಾನ ಪದಕೋಶ, ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಜಾನಪದ ರಂಗಕಲೆಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ, ಎಂಜಿಎಂ ಕಾಲೇಜು, ಉಡುಪಿ.
- * ಮುಳಿಯ ಮಹಾಬಲ ಭಟ್ಟ, 1988, ಬಣ್ಣದ ವೇಷ ಮತ್ತು ಇತರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳು, ಮುಳಿಯ ಪ್ರಕಾಶನ, ಕರಂಗಲಪಾಡಿ, ಮಂಗಳೂರು.
- * ಶ್ರೀಕರ ಭಟ್. ಕೆ (ಸಂ.), 2004, ಮಣಿಹಾರ, ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಂಸ್ಕೃತಿಕ ವೇದಿಕೆ, ನಾಗರಬಾವಿ, ಬೆಂಗಳೂರು.

ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಪ್ರಭಾವ ಮತ್ತು ಪ್ರೇರಣೆಗಳು

(ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿ)

— ಸತೀಶ ಜಿ.ಸಿ

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರ, ಪರಂಪರೆಗಳು, ಪದ್ಧತಿಗಳು ಮತ್ತು ನವೀನ ವಿಚಾರಧಾರೆಗಳು ಪರಿಚಯವಾಗತೊಡಗಿ ಕ್ರಾಂತಿಕಾರಕವೆಂದು ತೋರುವ ಅನೇಕ ಸಂಗತಿಗಳು ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಜೀವನವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡವು. ಹಳತು ಹೊಸತರ ನಡುವಿನ ಘರ್ಷಣೆ, ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ ಸಂಪರ್ಕ ಮುಂತಾದ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ದೇಶದೆಲ್ಲೆಡೆ ಹೊಸ ಅಲೆಗಳೆದ್ದವು. ಈ ಕಾಲಮಾನದಲ್ಲಿ ಮಲೆನಾಡಿನಲ್ಲಿ ಶಾಲೆಗಳು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಅಕ್ಷರ ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಐಗಳನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಕರೆತರುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಐಗಳು ಮಲೆನಾಡಿನ ಭೀಕರ ಜ್ವರದ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಪಲಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇಂತಹ ಐಗಳಲ್ಲಿ ರೋಮನ್ ಕ್ಯಾಥಲಿಕ್ ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮಂಗಳೂರಿನ ಆನಂದರಾಯ ಎಂಬುವರು ಬಂದರು. ಅದುವರೆವಿಗೂ ಮಲೆನಾಡಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ಮೇಷ್ಟರು, ಸರ್ ಎಂಬ ಎರಡು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಪದಗಳು ರೂಢಿಗೆ ಬಂದವು. ಅವರು ನೂತನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ ಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮುನ್ನುಡಿ ಹಾಕಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವರ್ಣಮಾಲೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿಸಿದರು. ಆನಂತರ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದವರೆಂದರೆ ಮೋಸಸ್ ಎಂಬ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು. ಒಂದು ಬಾರಿ ಕುವೆಂಪುರವರ ದೂರದ ಬಂಧುಗಳಾದ ಹೊಸಮನೆ ಮಂಜಪ್ಪಗೌಡರು 'ಲಾಂಗ್ ಫೆಲೊ' ಕವಿಯ "ದಿ ಸ್ಯಾಮ್ ಆಫ್ ದಿ ಲೈಫ್" ಕವನದ ಪಂಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಓದಿ ವಿವರಿಸಿದರು. ಇದನ್ನು ಕುವೆಂಪುರವರು 'ನನ್ನ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಚೈತನ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಒಂದು ಮಂತ್ರದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿತು ಈ ಕವಿತೆ' ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದೆ ಮೈಸೂರಿನ ಹಾರ್ಡ್‌ವಿಕ್ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶೆಲ್ಲಿ, ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ್, ಕೀಟ್ಸ್ ಮುಂತಾದ ಕವಿಗಳ ಕವನಗಳು ಮತ್ತು ಟಾಲ್‌ಸ್ಟಾಯ್ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅಭ್ಯಸಿಸಿದರು. ತಮ್ಮ 18ನೆಯ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ 1922ರಲ್ಲಿ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕವನಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ 'ಬಿಗಿನರ್ಸ್ ಮ್ಯೂಸ್' ಎಂಬ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷ್‌ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಆ

ವೇಳೆಗಾಗಲೇ ಕುವೆಂಪು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಅನೇಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದರು. ಜೊತೆಗೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಛಂದೋವಿಧಾನ ಅವರಿಗೆ ಕರಗತವಾಗಿತ್ತು. ಮುಂದೆ 1924ರಲ್ಲಿ ಎಂ ಎಚ್ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಂಗಾರರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಐರಿಷ್ ಕವಿ ಜೇಮ್ಸ್ ಕಿಸ್ನರ್‌ನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದಾಗ ಅವರು ಕುವೆಂಪುರವರ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವ್ಯಾಮೋಹವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಕನ್ನಡದ ಬಗ್ಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಮೂಡಿಸಿದರು. ಮೈಸೂರಿನ ಮಹಾರಾಜ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಬಿ ಎ ಓದುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕುವೆಂಪುರವರ ಕಿಂದರಿಚೋಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ರಾಬರ್ಟ್ ಬ್ರೌನಿಂಗ್ ಕವಿಯ 'ದಿ ಪೈಡ್ ಪೈಪರ್ ಆಫ್ ಹ್ಯಾಮಲಿನ್' ಎಂಬ ಮಕ್ಕಳ ಕಥನಕವನ ಇದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆಯೆನಿಸಿದರೂ ಇದು ಅದರ ಯಥಾವತ್ತಾದ ಅನುವಾದವಲ್ಲ.

ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಮೊದಲ ಜ್ಞಾನಪೀಠ ಪ್ರಶಸ್ತಿಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಕೃತಿ ಕುವೆಂಪು ವಿರಚಿತ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ. ಇದು ಸರಳ ರಗಳೆಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಮಹಾಭಂದಸ್ಸಿನ ಕೃತಿ. ಕುವೆಂಪು ಹೇಳಿರುವಂತೆ "ಶ್ರೀ ಕುವೆಂಪು ಸೃಜಿಸಿದೀ ಮಹಾಭಂದಸ್ಸಿನ ಮೇರುಕೃತಿ ಮೇಣ್ ಜಗದ್ಭವ್ಯ ರಾಮಾಯಣಂ". ಕವಿಯು ತನ್ನ ಕವಿತಾಶಕ್ತಿಯ ಉಜ್ವಲತೆಯಲ್ಲಿ ಅರಳಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಿರಿಮೆಗಳಲ್ಲೊಂದು. ತನ್ನ ಕಾವ್ಯದ ಮೂಲಕ ವಿಶ್ವಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಸೃಜಿಸಿ ಸಮಕಾಲೀನ ದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಹೊಸದೊಂದು ಆದರ್ಶವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಕುವೆಂಪು ತಮ್ಮ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದ ಜಗತ್ತು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ಕ್ರೌರ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಹಿಂಸೆ ಪ್ರೀತಿಗಳ ಮುಖಾಮುಖಿಯ ಕಾಲ. ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧದಾಹಿಗಳಾದ ಹಿಟ್ಲರ್ ಮುಸೋಲಿನಿಗಳು ಒಂದೆಡೆ ಇದ್ದರೆ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸಾವಾದಿಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮಾಗಾಂಧಿ ಮತ್ತು ಅರವಿಂದರು ಇದ್ದರು. ಕುವೆಂಪು ಮೂಲತಃ ಯುದ್ಧವಿರೋಧಿಯಾಗಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಈ ನಿಲುವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾ ಗಾಂಧೀಜಿಯವರ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸರ್ವೋದಯವನ್ನು ಈ ಕಾಲದ ಮೌಲ್ಯಗಳೆಂಬಂತೆ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದರು.

ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹೊಸಬಗೆಯ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತಲೇ ಮಹತ್ತಾದ ಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಯ ಸಂಕಲ್ಪ ಕುವೆಂಪುರವರಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ರಾಮಾಯಣ, ಮಹಾಭಾರತದ ಕಥೆಗಳು ಮತ್ತು ತಾವು ಓದಿಕೊಂಡ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮಹಾಕವಿಗಳ ಕೃತಿಗಳು ಇವುಗಳ ಮುಖೇನ ತಾನೊಂದು ಮಹತ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಚಿಸಬೇಕೆನ್ನುವ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆ ಮೂಡಿತು. ತಾವು ಬರೆಯುವ ಕೃತಿಯ ಮಾದರಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೇರಣೆ ಮಿಲ್ಟನ್ ಮಹಾಕವಿಯ 'ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್' ಎಂಬ ಮಹಾಕಾವ್ಯ. ಕುವೆಂಪು

ತಮ್ಮ 'ನೆನಪಿನ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ' ಒಂದು ಕಡೆ ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ; 'ಆಂಗ್ಲಕವಿಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮಿಲ್ಟನ್ ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿದಂತೆ ಇನ್ಯಾರೂ ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ'. ಮಿಲ್ಟನ್‌ನ ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ಟ್‌ನಂತೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್ ಎಪಿಕ್ ಬರೆಯಬೇಕೆನ್ನುವುದು ಕುವೆಂಪುರವರ ಅಭಿಲಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆಯೇ ಕಥನಕಾವ್ಯಗಳಿಗೆ ರಗಳೆ ಎಂಬ ಛಂದಸ್ಸನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡಿರುವರಾದರೂ ಅದು ಮೂಲತಃ ಸಪ್ರಾಸ ಛಂದಸ್ಸು. ಅದನ್ನು ಅಪ್ರಾಸ ಛಂದಸ್ಸನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್‌ಗೆ ಸಂವಾದಿಯೆಂಬಂತೆ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ ಮೊದಲಿಗರೆಂದರೆ ಗೋವಿಂದಪೈಗಳು ಮತ್ತು ಮಾಸ್ತಿ. ಕುವೆಂಪು ಸಹ ಈ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿ 'ಕರಿಸಿದ್ದ' ಮತ್ತು 'ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ' ಎಂಬ ಕವಿತೆಗಳನ್ನು ಬರೆದರೂ ಅದು ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಶೈಲಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಮಿಲ್ಟನ್ ಮಾದರಿಯ ಅಪ್ರಾಸ ಛಂದಸ್ಸು ಅಥವಾ ಬ್ಲಾಂಕ್‌ವರ್ಸ್‌ನ ಹುಡುಕಾಟದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪುರವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಕೆಯಾದ ಸರಳರಗಳೆಯ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಸುಳಿವು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಒಂದೆಡೆ ಕುವೆಂಪು ಪಶ್ಚಿಮದ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕವಿಗಳಾದ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ತ್, ಶೆಲ್ಲಿ, ಟೆನಿಸನ್ ಮೊದಲಾದವರ ಪ್ರೇರಣೆಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದರು. ಜಗತ್ತಿನ ಮುಲೆಮೂಲೆಗಳ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹೋಮರ್, ವರ್ಜಿಲರು ಪ್ರೇರಣೆಯಾದಂತೆ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ವಿವಿಧ ಪ್ರಾದೇಶಿಕ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ವ್ಯಾಸ, ಕಾಳಿದಾಸರ ಜೊತೆಗೆ ಪಶ್ಚಿಮದ ಮಹಾಕವಿಗಳೂ ಕಾರಣರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯೇ ಸ್ಥಗಿತಗೊಂಡ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಕಾರಣದಿಂದ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೂ ದೇಶೀಯ ಸೃಜನಶೀಲತೆಗೂ ಕೊಂಡಿ ಕಳಚಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ದೇಶ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಆಡಳಿತ, ಶಿಕ್ಷಣ ಹಾಗೂ ಪಾಶ್ಚಿಮಾತ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂಪರ್ಕಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಸಂಭವಿಸಿತು. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಆದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವೇ ನವೋದಯ. ಹೊಸಗನ್ನಡ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ರಮ್ಯಕಾವ್ಯವೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುವೆಂಪು ಭಾರತೀಯ ಪುನರುಜ್ಜೀವನಕ್ಕೆ ಅನ್ವಯವಾಗುವಂತಹ 'ನವೋದಯ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಬಳಕೆಗೆ ತಂದರು ಎಂಬ ಜಿ ಎಸ್ ಶಿವರುದ್ರಪ್ಪನವರ ಮಾತು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು. ನವೋದಯವು ವಸಾಹತುಶಾಹಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲೀಷಿನ ಮೂಲಕ ಹರಿದುಬಂದ ಪಶ್ಚಿಮದ ಜ್ಞಾನಪರ್ವ. ಈ ನವೋದಯದ ಹಿಂದಿರುವ ಪಶ್ಚಿಮದ ಪ್ರೇರಣೆಯೆಂದರೆ ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯದ್ದು. ಕುವೆಂಪು ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ಜಾಗತಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅರಿವು ಮತ್ತು ವಿಸ್ತಾರಗಳಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದರು.

ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರು ಇನ್ನು ಮಂದೆ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಭಾವನೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದು ಬಹುಶಃ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ರಚನೆಯ ಮೂಲಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವಿಚಾರ. 'ಮಹಾಕಾವ್ಯವೆಂದರೆ ಒಂದು ಜನಾಂಗದ ವೀರಜೀವನದ ಇತಿಹಾಸ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಮ-ಕೃಷ್ಣರಂಥ, ಯೂಲಿಸಿಸ್ ಅಗಮೆಮ್ನನ್‌ರಂಥ ವೀರಜೀವನ ಕಾಣಿಸಿರುವುದಿಲ್ಲ'.¹ ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂತಹ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ಹುಟ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆ ಬೆಳೆದಿತ್ತು. ಒಂದು ವೇಳೆ ಹುಟ್ಟಿದರೂ ಇಂತಹ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ನಮ್ಮ ಯುಗಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಾಣಿಕೆಯಾಗದೆ ಅವು ಕೃತಕವಾಗುತ್ತವೆ ಎಂಬ ವಾದವೂ ಇತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಯುಗದಲ್ಲೂ ಅರವಿಂದರ 'ಸಾವಿತ್ರಿ' ಜಯಶಂಕರಪ್ರಸಾದರ 'ಕಾಮಾಯನಿ' ಕುವೆಂಪುರವರ 'ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ' ಮುಂತಾದ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳು ಮೂಡಿಬಂದವು. ಇಂಗ್ಲೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಮಿಲ್ಟನ್ ಕವಿಯ 'ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್' ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ನಂತರ ಬಂದ ಮ್ಯಾಥ್ಯೂ ಆರ್ನಾಲ್ಡರ 'ಸೊಹ್ರಾಬ್ ರುಸ್ತುಂ' ಬಹುಶಃ ಕಡೆಯದು. ಆದರೆ ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿ ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೇ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಪೋರ್ಚುಗೀಸ್ ಕವಿ ಲೂಯಿಸ್ ಡಿ ಕಾಮೋನ್ ಬರೆದ 'ಆಸ್ ಲುಸಿಡಾಸ್' ಹಾಗೂ ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಗ್ರೀಕ್ ದೇಶದ ನಿಕೊಲಸ್ ಕ್ವಜೆಂಟ್ ಜಾಕಿಸ್ ಬರೆದ 'ದಿ ಒಡಿಸ್ಸಿ' ಇವುಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಯೂರೋಪಿನಲ್ಲಿಯೂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆ ಮುಂದುವರೆದಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಕನ್ನಡ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭಾವ ಬೀರಿದ್ದು ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಸಂ. ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಸಂಗೆ ಜರ್ಮನ್ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ಕಾರಣವಾದಂತೆ ಫ್ರೆಂಚ್ ಕ್ರಾಂತಿಯ ಪ್ರಭಾವವೂ ಇದೆ. ವಿಲಿಯಂ ವರ್ಡ್ಸ್‌ವರ್ಥ್ ಮತ್ತು ಕೊಲ್‌ರಿಜ್ ಇವರಿಬ್ಬರೂ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕಾವ್ಯವನ್ನು, ಅದರ ಎಲ್ಲ ಸ್ವರೂಪ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಿಚಯಿಸಿದರು. ಕನ್ನಡದ ನವೋದಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಮೇಲೆ ರೊಮ್ಯಾಂಟಿಕ್ ಕಾವ್ಯದ ಪ್ರಭಾವ ದಟ್ಟವಾಗಿದೆ.

ಕುವೆಂಪು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳ ನಿರೂಪಣೆಯ ತಂತ್ರವನ್ನು ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂಗೆ ಹೊಂದಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿಲ್ಲ. ಕುವೆಂಪು ಚಿರಂತನವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆದರ್ಶಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದ ರೂಪವನ್ನು ಕೊಡುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ ಮಿಲ್ಟನ್ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯಶರೀರ ನೀಡಿ ಮನುಷ್ಯನ ಚೇತನವನ್ನು ನಾಯಕನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಡಾಂಟಿಯೂ ಕುವೆಂಪುರವರನ್ನು

ಪ್ರಭಾವಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯದ ಬಹುದೊಡ್ಡ ಕೊಡುಗೆಯೆಂದರೆ 'ಮಹೋಪಮೆ'. ಕುವೆಂಪು ಮಹೋಪಮೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಬರೆದ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ 'ಈ ಹೆಣ್ಣು ಕನ್ನಡದ ಮನೆಗೆ ಹೊಸ ಸೊಸೆ' ಎಂದರು. ಕುವೆಂಪುರವರು ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಳಸಿರುವ ಮಹೋಪಮೆಗಳು ಹೋಮರ್ ವರ್ಜಿಲ್, ಡಾಂಟೆಯರ ಮಹೋಪಮೆಗಳನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕವಿ ಗೋವಿಂದಪೈಗಳು "ಮಿಲ್ಟನ್ ಕವಿಯ ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ಲಾಸ್ಡ್ ಮತ್ತು ಪ್ಯಾರಡೈಸ್ ರೀಗೆನ್ಸ್ ಆದ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಭಾಷೆಯಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ಈ ಪ್ರಮಾಣದ ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಬಂದುದನ್ನು ಕಾಣೆ" ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಕುವೆಂಪುರವರು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯನ್ನು ವಿಶ್ವಕಾವ್ಯವೆಂದು ಕರೆದು ಅದರ ಮೂಲಕ ಅಹಿಂಸಾವ್ರತ, ಮನಃಪರಿವರ್ತನೆ ಸಮಕಾಲೀನ ದರ್ಶನಗಳ ಮೂಲಕ ಮಾನವ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯವು ವಾಲ್ಮೀಕಿ ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರತಿಕೃತಿಯಾಗಿರದೆ ಅದರಿಂದ ಸ್ಪೂರ್ತಿಗೊಂಡು ಸರ್ವೋದಯದ ಬೆಳಕಲ್ಲಿ ಮಿಂದು ವಿಶ್ವಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯಪಾಕದಲ್ಲಿ ಹದಗೊಂಡು ಮತ್ತು ತನ್ನ ಸಮಕಾಲೀನ ದರ್ಶನದಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಗೊಂಡ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾಗಿದೆ.

ಕುವೆಂಪುರವರ ಈ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ರಾಮಾಯಣದ ಕಥಾವಸ್ತುವಾದ್ದರೂ ಮರುಹುಟ್ಟು ಪಡೆದಿದೆ. ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂಗೆ ಸಿ ಜೆ ಯೂಂಗ್ ಎನ್ನುವ ಮನೋವಿಜ್ಞಾನಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿರುವ 'ಕಲೆಕ್ಟಿವ್ ಅನ್‌ಕಾಂಶಿಯಸ್' ಎಂಬ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯೂ ಅಧಾರವಾಗಿದೆ. ಕುವೆಂಪು ತಮ್ಮ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯ ಕವಿಕೃತದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿನ ಮಹಾಕವಿಗಳನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ನೆನೆಯುವಾಗ ಹೋಮರ್ ಕವಿಯನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ಅವರಿಗೆ ಹೋಮರನ ಮಹಾಕಾವ್ಯವಾದ 'ಇಲಿಯಡ್' ಅನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂತಹ ತೃಪ್ತಿಯೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ಮೆಚ್ಚುವುದು ಹೋಮರ್‌ನ ಕಲೆಯನ್ನೇ ಹೊರತೂ ಅವನ ಕೃತಿಯನ್ನಲ್ಲ. 'ಹೋಮರ್ ನನ್ನ ಕಲೆ ಪಿರಿದಾದೊಡಂ ನಿನ್ನ ಕಥೆ ಪಿರಿದಲ್ತು' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಕುವೆಂಪು.

ನವೋದಯ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕುವೆಂಪು ಪಶ್ಚಿಮದ ಕವಿಗಳನ್ನು ಅರಗಿಸಿಕೊಂಡು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ಸವಾಲಾಗುವಂತೆ ಅಲ್ಲಿನ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೆ ತಂದರು. ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣ ದರ್ಶನಂನಂಥ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ನಿರ್ಮಿತಿಯ ಮೂಲಕ ಮತ್ತೆ ಕನ್ನಡ ಕಥನ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹಾಗೂ ಅದಕ್ಕೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾದ ಭಾರತೀಯ ಮಹತ್‌ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಮರಳಿದ್ದು ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರ. ಇಲ್ಲಿ ಮಹಾಕವಿಯ ಎರಡು ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿರುತ್ತವೆ ಒಂದು; ಇಂಗ್ಲಿಷಿನ ಮಾದರಿಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದು. ಎರಡು;

ಕನ್ನಡಕ್ಕೂ ಭಾರತೀಯ ಮಹತ್‌ಕಾವ್ಯ ಪರಂಪರೆಗೂ ಕಳಚಿಕೊಂಡು ಹೋದ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮತ್ತೆ ಜೋಡಿಸುವುದು ಅಥವಾ ಅದರೊಂದಿಗಿನ ಸಂವಾದವನ್ನು ಪುನರುಜ್ಜೀವನಗೊಳಿಸುವುದು. ಕುವೆಂಪುರವರು ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯವನ್ನು ಬರೆಯುವುದರ ಮೂಲಕ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಹತ್ತೊಂಬತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನವು ವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸಾಧನೆಗಳ ಮಹಾಯುಗವಾಗಿದ್ದು ಮನೋವಿಜ್ಞಾನ ಜೀವವಿಜ್ಞಾನ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಪ್ರಯೋಗ ಅನನ್ಯವಾದುದು. ಈ ವಿಜ್ಞಾನಗಳ ಕೆಲವು ಫಲಿತಗಳು ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿವೆ. ಮನೋವಿಜ್ಞಾನವು ಕುವೆಂಪುರವರ ನೆಚ್ಚಿನ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವ ಅವನ ಬಾಹ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಕಾರಣಗಳ ಹುಡುಕಾಟ ಸಿಗ್ಮಂಡ್‌ಪ್ರಾಯ್ಡ್, ಯೂಂಗ್, ಆಡ್ಲರ್ ಮೊದಲಾದವರಿಂದ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಕುವೆಂಪು ತಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಪಥಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದರು. ಮನುಷ್ಯನ ಕೀಳರಿಮೆ ಹಂತಹಂತವಾಗಿ ಬೆಳೆದು ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವಿಕೃತ ಫಲಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತದೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಮಂಥರೆಯು ಜ್ವಲಂತ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ತನಗಿಲ್ಲದ ಸೌಂದರ್ಯದ ನಷ್ಟ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಕೈಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಡು ಅವಳಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಒಂದಾಗುತ್ತಾಳೆ. ಇಂಥ ಕೀಳರಿಮೆ ಕ್ರಮೇಣ ಪ್ರಬಲವಾಗಿ ಸುಪ್ತಚೇತನಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಲ್ಪಟ್ಟು ಮನೋವಿಕಾರತೆಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. 'ಕುಡುಬಿಲ್ಲು ಬಾಗಿದ ಮೈಯ್ಯ ಬೇಳ್ಗಲೆವಿಡಿದ ಕರ್ತನೆಯ ಕುಬ್ಜತೆಯ' ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನ ಮುದುಕಿ ಮಂಥರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿನ ಚಂದ್ರ ಬೇಕೆಂದು ರಾಮನು ಹಠ ಹಿಡಿದಾಗ ಅವನನ್ನು ಸಂತೈಸಲು ದಶರಥನ ಪರಿವಾರವೇ ಸೋತು ಹೋದಾಗ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಕೈಕೆ ರಾಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ನಲಿವ ರಾಮನನ್ನು ಮಂಥರೆ ಮುದ್ದಿನಿಂದ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೋದಾಗ ಕೌಸಲ್ಯಯು 'ಕಂದಂಗಮಂಗಳಂ ಮುಟ್ಟದಿರು ಮುಟ್ಟದಿರು' ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಕಾರಣಕ್ಕೆ ಅಪಮಾನಗೊಂಡ ಕೈಕೆಯ ಮನಸ್ಥಿತಿಯು ಮುಂದೆ ಕೌಸಲ್ಯ ರಾಜಮಾತೆ ಆಗುವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕುವೆಂಪು ಮಂಥರೆಯ ಮಮತೆಯ ಸುಳಿಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಏನೇ ಆಗಲಿ ದಾಸಿಯರ ಬಳಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಶೂದ್ರ ಹೆಂಗಸು ಮಂಥರೆಯು ಪ್ರೀತಿಯ ವ್ರತದಿಂದ ದಿವ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ಪರಿವರ್ತನೆ ಹೊಂದುವ ಪವಾಡವು ನವೋದಯ ಕಾಲದ ಸ್ವರೂಪವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಜಿ ಎಸ್ ಅಮೂರ ಅವರು ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆವೃತ್ತಿಗೆ ಬರೆದ ಮುನ್ನುಡಿಯಲ್ಲಿ "ಕುವೆಂಪು ಅವರ ಮಂಥರೆ ಪಾತ್ರವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆಧುನಿಕತೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಫಲಿಸುತ್ತದೆ"² ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. (Kuvempu's inter-

pretation at manthara's character reflects a truly modern sensibility)

ಸುಪ್ತಚೇತನದಲ್ಲಿ ಹುದುಗಿಹೋದ ಘಟನೆಗಳು ಮತ್ತು ತೀವ್ರ ಬಯಕೆಗಳು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬಂದೊದಗಿ ಪ್ರಬಲ ಪ್ರಚೋದನೆಗಳಿಂದ ಜಾಗೃತರಾಗಿ ಹೇಗೆ ತಮ್ಮ ಮಾನಸಿಕ ಸಮತೋಲನವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ದಶರಥ ಮತ್ತು ರಾವಣನ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡಬಹುದು. ಶಬ್ದವೇದಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಶ್ರವಣಕುಮಾರನನ್ನು ಕೊಂದು ಶಾಪಗ್ರಸ್ಥನಾದ ದಶರಥ ಅಪರಾಧಿ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ನರಳುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಪುತ್ರವಿರಹ ದುಃಖದಿಂದ ಮನೋವಿಭ್ರಾಂತಿಗೆ ಒಳಗಾದ ದಶರಥನಿಗೆ ಪೂರ್ವಘಟನೆಯ ಸ್ಮರಣೆಯ ದಿವ್ಯದರ್ಶನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಶಾಪದ ಫಲ ಎಂದು ಉಲ್ಲೇಖಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಭಾವಶುದ್ಧಿಯಾಗುವ ಮನೋವೈಜ್ಞಾನಿಕ ಸತ್ಯವಾಗಿದೆ.

‘ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತಾಯಿಯಂತೆ ಕಾಣುವ ತನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ಭಾವವು ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಪ್ತವಾಗಿದ್ದು ಸೀತೆಯ ಮೇಲಿನ ಅಗಾಧ ವ್ಯಾಮೋಹವು ನೆರವೇರದ ಕಾರಣ ಚಿತ್ತದಾಳದಲ್ಲಿ ಇಳಿದು ಕೊನೆಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಶಿಶುವಿನ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಅಪ್ಪುಗೆಯ ಸುಖ ದೊರೆತು ಇಚ್ಛಾಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ’.³

ಮನೋವಿಜ್ಞಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯ ಅಂತರಂಗ ಉಜ್ವಲವಾಗಿದೆ. ರಾವಣ-ಕುಂಭಕರ್ಣರು ಸೀತೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದಂತೆ ಕಂಡ ದಶಾಸನನ ಸ್ವಪ್ನಸಿದ್ಧಿ, ರಾವಣನ ದರ್ಪಕ್ಕೆ ಬಗ್ಗದ ತಪೋನಿರತ ಸಾಧ್ವಿ ಸೀತೆ, ಸದಾಚಾರವನ್ನು ಆಗ್ರಹಪಡಿಸುವ ಪತ್ನಿ ಮಂಡೋದರಿ, ನೀತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಚಂದ್ರನಖಿ-ಇವರೆಲ್ಲರೂ ರಾವಣನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪಕ್ಷಮಾಡಿವೆ. ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯು ಪರಿಪಕ್ಷ ಮತ್ತು ಪ್ರಬುದ್ಧ ಕೃತಿಯಾಗಲು ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ ಅಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿರುವ ವೈಚಾರಿಕ ನಿಲುವುಗಳು. ಮೂಲ ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಸೀತೆಯ ಶೀಲದ ಬಗ್ಗೆ ಕಟುವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡ ರಾಮನು ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ತಾನೂ ಕೂಡ ಸೀತೆಯೊಂದಿಗೆ ಅಗ್ನಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಶೀಲವನ್ನು ರುಜುವಾತುಪಡಿಸಲು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಗ್ನಿಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸಿ ಗಂಡನಾದ ರಾಮನಿಗೆ ವಿನಾಯಿತಿ ನೀಡುವುದು ಕುವೆಂಪುರವರಿಗೆ ಪಕ್ಷಪಾತ ಎನ್ನುವಂತೆ ತೋರಿದೆ. ರಾಮನ ನಿಲುವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವ ವಿಭೀಷಣನ ಮಗಳು ಅನಲೆಯ ಮಾತುಗಳು ವೈಚಾರಿಕತೆಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿಬರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಜೆಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮರಿಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮ ಶೀಲವನ್ನು ರುಜುವಾತುಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶೀಲವೆಂಬುದು ಹೆಣ್ಣಿಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ಗಂಡಿಗೂ ಕೂಡ ಎಂಬ ನಿಲುವಿನ ಮೂಲಕ ಸ್ತ್ರೀವಾದ, ಸಮಾನತೆ ಎಂಬ ಆಧುನಿಕ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಬೆಳೆಸಿದಂತಾಗಿದೆ.

ಅಡಿ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಸುಜನಾ, ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ, ಕುವೆಂಪು ಕೃತಿವಿಮರ್ಶೆ, ಪುಟ 342
2. ಭಂಡಾರಿ ಆರ್ ವಿ ಕುವೆಂಪು ದೃಷ್ಟಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಸುಮುಖಿ ಪ್ರಕಾಶನ ಬೆಂಗಳೂರು 2011 ಪುಟ-101
3. ಡಾ.ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೌಡ ಎಚ್ ಜೆ, ಆಧುನಿಕ ಯುಗದ ಸಮಗ್ರಾಭಿವೃದ್ಧಿ, ಕುವೆಂಪು ಕೃತಿವಿಮರ್ಶೆ, ಪುಟ 37

ಪರಾಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಭಂಡಾರಿ ಆರ್ ವಿ 2011, ಕುವೆಂಪು ದೃಷ್ಟಿ - ಸೃಷ್ಟಿ, ಸುಮುಖಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಬೆಂಗಳೂರು
2. ಚನ್ನಬಸಪ್ಪ ಕೋ, 2010, ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಸಮೀಕ್ಷೆ, ಮೈಸೂರು ವಿವಿ
3. ಹರಿಹರ ಪ್ರಿಯ, 2008, ಕುವೆಂಪು ಒಲವು ನಿಲುವು, ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕ ಪ್ರಾಧಿಕಾರ, ಬೆಂಗಳೂರು
4. ಕುವೆಂಪು, 1991, ಶ್ರೀರಾಮಾಯಣದರ್ಶನಂ, ಉದಯರವಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು
5. ನಾಗೇಗೌಡ ಹೆಚ್,ಎಲ್, 2001, ಮಲೆನಾಡ ವಾಲ್ಮೀಕಿ, ಕನ್ನಡ ಜಾನಪದ ಪರಿಷತ್ತು, ಬೆಂಗಳೂರು
6. ಸುಜನಾ 1982, ಪರಂಪರೆ ಮತ್ತು ಕುವೆಂಪು, ಮೈತ್ರಿ ಪ್ರಕಾಶನ, ಮೈಸೂರು
7. ಸೀತಾರಾಮಯ್ಯ ವಿ, 1979, ಸಾಹಿತ್ಯವಲೋಕನ, ಗೀತಾ ಬುಕ್ ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು

ಲೇಖಕರ ವಿಳಾಸ

1. ಡಾ.ಎಚ್.ಎಸ್.ಸತ್ಯನಾರಾಯಣ
'ಅಲಂಪು', ನಂ-6
ಟೀಚರ್ಸ್ ಕಾಲನಿ, ಹೌಸಿಂಗ್ ಬೋರ್ಡ್,
ಜ್ಯೋತಿನಗರ ಅಂಚೆ,
ಚಿಕ್ಕಮಗಳೂರು - 577 102
ಮೊ : 8147544454
2. ಪ್ರೊ.ಎಚ್.ಟಿ.ಪೋತೆ
ನಿರ್ದೇಶಕರು,
ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ,
ಗುಲಬರ್ಗಾ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಕಲಬುರಗಿ - 585106
ಮೊ : 9449163751
3. ಎಸ್.ನಟರಾಜ ಬೂದಾಳು
'ಗೌರಿ' ನಳಂದ ಕಾನ್ವೆಂಟ್ ಹಿಂಭಾಗ,
ಸೋಮೇಶ್ವರಪುರಂ ಅಂಚೆ, ಸಪ್ತಗಿರಿ ಬಡಾವಣೆ,
ತುಮಕೂರು - 02.
ಮೊ : 9844387175
4. ಬಸವರಾಜ ಕೋಡಗುಂಟಿ
ಕರ್ನಾಟಕ ಕೇಂದ್ರೀಯ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಕಡಗಂಚಿ, ಕಲಬುರಗಿ
ಮೊ: 9916053057
5. ಡಾ.ನೆಲ್ಲಿಕಟ್ಟಿ ಎಸ್. ಸಿದ್ದೇಶ್
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ಭಾರತಿ,
ಕುವೆಂಪು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ,
ಜ್ಞಾನ ಸಹ್ಯಾದ್ರಿ, ಶಂಕರಘಟ್ಟ,
ಶಿವಮೊಗ್ಗ ಜಿಲ್ಲೆ - 577 451 ಮೊ : 9481416989

6. ಡಾ.ಬಿ.ರೂಪ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು.

ಮಹಾರಾಣಿ ಮಹಿಳಾ ಕಲಾ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ನಿರ್ವಹಣಾ ಕಾಲೇಜು.
ಬೆಂಗಳೂರು - 560001

ಮೊ : 9379829635

7. ಡಾ.ಕೆ.ಬಿ.ಸರಸ್ವತಿ

ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,

ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ವಿಭಾಗ,

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,

ತಿಪಟೂರು,

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ - 572201

ಮೊ : 9945521522

8. ಡಾ.ಶಂಕರಲಿಂಗಯ್ಯ ಎಂ

ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,

ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,

ಮಧುಗಿರಿ, ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ - 572 132

ಮೊ : 9448297765

9. ಡಾ.ಬಾಳಪ್ಪ ಎ.ಬಿ

ಶ್ರೀಗಣೇಶ ನಿಲಯ, ಪ್ರವಾಸಿ ಮಂದಿರ ಹಿಂಭಾಗ,

ಜ್ಯೋತಿ ನಗರ, ಶಿರಾ,

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ - 572137

ಮೊ : 9945868891

10. ಶ್ರೀ.ಟಿ.ಎಸ್.ನಾಗರಾಜಶೆಟ್ಟಿ

ನಿರ್ಮಲ ಪ್ರಕಾಶನ, 957, 5ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ,

ಗೋವಿನಪುರ ಬಡಾವಣೆ, ತಿಪಟೂರು-572201,

ತುಮಕೂರು ಜಿಲ್ಲೆ

ಮೊ : 9448979537

11. ಡಾ. ಜಿ. ಕರಿಯಪ್ಪ ಮಾಳಿಗೆ
 ಸಹ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು
 ಸರ್ಕಾರಿ ಕಲಾ ಕಾಲೇಜು ಸ್ನಾತಕೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,
 ಚಿತ್ರದುರ್ಗ 577501
 ಮೊ : 9482108756
12. ಡಾ. ಮಾದಪ್ಪ. ಜಿ
 ನಂ.2973/1, 2ನೇ ಮುಖ್ಯರಸ್ತೆ,
 ಕುಕ್ಕರಹಳ್ಳಿ, ಸರಸ್ವತಿಪುರಂ, ಮೈಸೂರು-09
 ಮೊ : 9901273321
13. ಶ್ರೀಮತಿ ಅಂಜಲಿದೇವಿ ಎಂ
 ವಿ.ಎಸ್ ಕಂಬಳಿ, ಮಂಜುನಾಥ ನಗರ,
 ಬಿ ಬ್ಲಾಕ್, 3ನೇ ಅಡ್ಡರಸ್ತೆ,
 ಇಜಾರಿಲಕ್ಕಪುರ, ಹಾವೇರಿ - 581110
 ಮೊ : 7019157480 / 9738989896
14. ಶ್ರೀಮತಿ ಶಭಾನ
 ಸಂಶೋಧಕಿ, ಕುವೆಂಪು ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ,
 ಮಾನಸ ಗಂಗೋತ್ರಿ,
 ಮೈಸೂರು-570006
 ಮೊ : 9986244582
15. ಶ್ರೀ ಅಮರೇಶ ವಲ್ಲಂದಿನ್ನಿ
 ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ,
 ಐಐಬಿಎಸ್ ಕಾಲೇಜ್, ಮುತ್ತುಗದಹಳ್ಳಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-562157
 ಮೊ : 9902532106
16. ಡಾ. ಜಲಜಾಕ್ಷಿ,
 ಉಪನ್ಯಾಸಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು,
 ಕುಣಿಗಲ್
 ಮೊ : 9353140388

17. ಡಾ. ಧನಂಜಯ ಕುಂಬೈ
ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು,
ಎಸ್.ವಿ.ಪಿ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆ,
ಮಂಗಳೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ಮಂಗಳೂರು.
ಮೊ : 8310300875

18. ಸತೀಶ ಜಿ ಸಿ
ಸಂಶೋಧನಾ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ,
ಡಾ. ಡಿ ವಿ ಗುಂಡಪ್ಪ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಕೇಂದ್ರ,
ತುಮಕೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ, ತುಮಕೂರು.
ಮೊ : 7899250303